איור: יעקב קשת

ן סונטאג מסראייבו (עמ' 2) מריו וארגאס יוסה על לורנה בוביט (עמ' 8) אוליבר סאקס על אוטיזם (עמ' 11) ב. קר על האיש שניצל
לינץ (עמ' 18) פז'מישלאב פוק על היאפים בפולין (עמ' 25) אריקה ג'ונג על עריצות הרזון (עמ' 26) ג'ון אפדייק על גוף הגבר (עמ' 30)
יוקיו ימאנוצ'י בעדות מכלא אוסקה (עמ' 34) פיליפ וייס על גנב הספרים (עמ' 38) אניטה שפירא על ביוגרפים ונושאיהם (עמ' 44)

בס"ד
Beit Hamehandes
בית המהנדס
AN ELEGANT BANQUET HALL
SUPERB!
for special family simchas at reasonable rates
Glatt Kosher
For Quality & Service
242-289
Downtown Jerusalem Hillel 35 Ample parking

IN JERUSALEM

THE JERUSALEM POST

Leisure & Marketing Guide For Jerusalem — Friday, April 15, 1994 — Vol. 2, No. 14

Dairy Kosher
Joanna Samuels in IN JERUSALEM
"ETNACHTA ...EXCELLENT"
New
CATERING
For orders, call:
12 Yoel Salomon
☎ 256584

NEW IN JERUSALEM
KOSHER
Rosemary
DAIRY & FISH RESTAURANT & CAFE
Warm, Cozy Atmosphere
Rosemary
28 King David St., Jerusalem. Tel. 258157
Open from 8 a.m. — Near the King David, Laromme, Moriah hotels, etc.

Mamma Mia
SINCE 1980
כשר
THE SORT OF PLACE THAT GIVES ITALIAN COOKING A GOOD NAME
38 KING GEORGE ST. (COR. MAMOT ST.)
TEL: 02-248080

ARIEL JEROZOLIMSKI

Jesse In Jerusalem

Steve Leibowitz

City officials sent out several announcements on US civil rights leader Jesse Jackson's planned tour of Jerusalem with Mayor Olmert. The time of the tour kept changing as the Reverend tried to "balance" his visit to the nation's capital.

Jackson first toured Christian and Moslem holy sites and kept repeating phrases like "Justice should be based on building bridges of trust between people," and "Non-violence is the best way to achieve justice." Jackson continued to the Al Aksa Mosque, where he met Arab officials. Arab merchants shook his hand and urged that he "keep working for peace."

After meeting Olmert at City Hall, the mayor took Jackson back to the Old City where they held hands and prayed at the Western Wall. Jackson finished his tour by placing a note in the Wall, imploring God to "bring peace to Israelis and Palestinians." □

Jackson's Juggle

Rev. Jesse Jackson's "balancing act" in Jerusalem was to be based on two main events. He was to address the Palestinian Conference on the 30th anniversary of the founding of the PLO, and join Foreign Minister Shimon Peres at a dinner held in his honor at the King David Hotel.

The "on again, off again, on again", conference was slated to take place in the east Jerusalem Ambassador Hotel, site of the original founding of the organization in 1964. But with security precautions in high gear, police surrounded the hotel and ordered the gathering to not take place as scheduled. Government officials explained that it would be absurd to allow a PLO conference in the city Israel claims as its "united, eternal capital."

Jackson protested the Israeli move, declaring it "a gift to the saboteurs of peace." The Reverend then proceeded to join Faisal Husseini in a defiant march to the nearby PLO headquarters in the Orient House, where they held their conference without interference.

Foreign Minister Peres's dinner with Jackson was relatively uneventful except for about 25 demonstrators from 'Women in Green', who staged a protest. Referring to Jackson's "Hymietown" reference to New York, the women raised signs saying Israel should not honor a man who has "made antisemitic remarks and embraced Yasser Arafat." (S.L.)

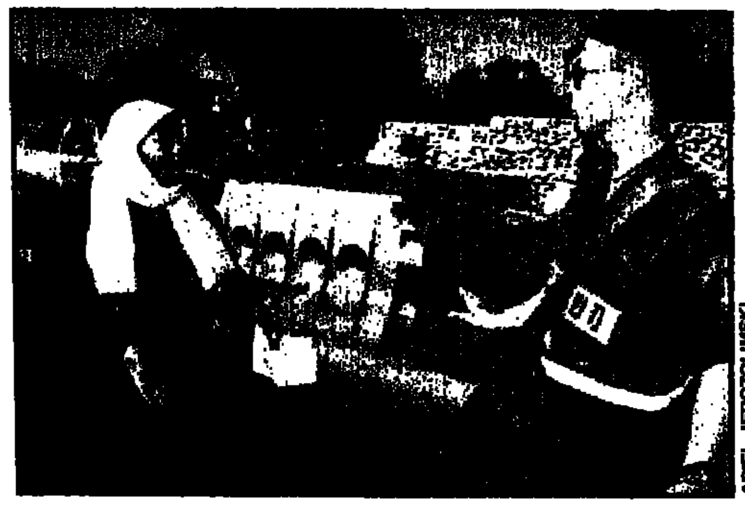

ARIEL JEROZOLIMSKI

A soldier stops a Palestinian woman at a roadblock next to the Gilo junction.

Closure Pains

Steve Leibowitz

"The closure is killing eastern Jerusalem," a top city official told *In Jerusalem*.

Indeed, the closure is sharply felt in the business district of east Jerusalem, which counts on residents of the territories for at least half its business. Hard hit are the 11 private Arab bus lines as well as health facilities.

The closure also affects Jewish business interests, with a severe worker shortage being felt in factories and on construction sites. Even city employees, like gardeners living outside municipal boundaries, have not been able to report to work.

A tour of the roadblocks at the entrances to the city reveals alternate routes into town for those risking violation of the closure. For example, in the northern entrance to the city, some cars and taxis turn off before the IDF roadblocks on Nablus Road. Despite huge blockades placed by the army, they are able to travel on back roads through A-Tur before returning to the main roads. Others leave their cars and circumvent the roadblock, risking being picked up by security forces.

One couple from Ramallah was seen at a Jerusalem Hospital in the center of town, where they had come to attend a prenatal course. They arranged a ride with a foreign couple in the class, who picked them up and took them home. All four chance being arrested if stopped at a roadblock.

"Total closure in Jerusalem effectively cuts the territories in half and brings more security," the city official added. "But ways must be found to reduce damage to all the city's residents." □

Air Conditioning with all our heart
ELRAM TADIRAN
Talpiot Industrial Zone, Jerusalem
☎ 783666
JUST ARRIVED NEW MANHATTAN MODELS

You're in Israel!
Try something new – something different! Make tonight Yemenite!
Recommended by Clyde Haberman New York Times, Jerusalem Bureau Chief
THE YEMENITE STEP
Traditional Yemenite Restaurant
Homey atmosphere
10 Yoel Salomon St. 02-240477
Open noon to midnight • KOSHER

Mosquitoes or Screens It's Your Choice
JACK SPIVACK
ALUMINUM IRON WORK
• Windows and screens
• PVC Windows/Doors
• Window bars • Gates
• Shower Stalls • Railings
• Pagodas
QUALITY AMERICAN WORKMANSHIP
Tel. 416231 We Clean up

Rehavia Upholstery
PROFESSIONAL CLEANING of carpets and upholstery
Armchair NIS 44*
2 seat sofa NIS 88*
3 seat sofa NIS 132*
SanoGard FREE
*excluding VAT
Best Value in Jerusalem
11 Ben Maimon Blvd., 02-669106

SHAHAM ELECTRA
Air Conditioning That's Living
Marketing, sales, and installation. 16 Ha'uman, Talpiot. ☎ 781331, 782085

"Beauty Starts Here..."
10% off With this coupon
Facials-Waxing *Manicure *Pedicure *Acrylics
Electrolysis *Glycolic Acid Treatments
By Professional cosmeticians
Qualified in the U.S.A. & Israel
Nutritionist councelling on the premesis
Friendly atmosphere
Best prices in town.
29 Beit Hakerem St. Tel. 528380

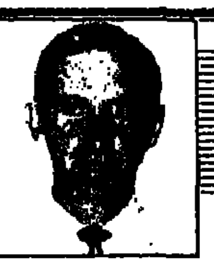

INSIGHT INTO EYESIGHT

HILLEL COHEN

CLASSROOM EYES

It's a great feeling for a mother when her child goes off to school. And it's a great feeling for the child, too, unless he has a vision problem. If he has trouble learning to read or seeing things on the blackboard, he's going to be unhappy. And so will his parents if he fails in his schoolwork.

Sometimes teachers think an inattentive child is daydreaming. If he paid more attention to them, he'd be doing a lot better in his schoolwork. But maybe he's daydreaming because he can't see well. The teacher works hard to explain things on the blackboard. But if Ardie can't see it, how can he learn?

There are many signs of poor vision. Holding a book too close, difficulty in learning words or skipping words when reading aloud are some of them. Reading too slowly, tilting the head to look at something, or squinting are others. An eye examination is the only way to find out. Every child needs to be able to see well to learn. Your optometrist can help.

Optica eyelab THE BEST IN FAMILY EYE CARE
Clal Center, Jaffa St., Jerusalem, Tel. 241795/6 · Efrat, Tel. 932122

Thanks for making us #1
Special breakfast NIS 10
New!
Satisfaction Guaranteed
Kosher Dairy
Super Italian Food
Fish - Pizza - Pasta
A fun place to dine out
AMAZONAS
Enjoy outdoor seating in our beautiful tropical garden
140/10 Der. Beit Lechem (opp. Ford)
Reservations: Tel. 713430
Open; 8 a.m.-2 a.m.
(Mention The Jerusalem Post - get a 15% Discount & a glass of wine)
A Touch of Paradise in the Heart of Talpiot

THE GANS STORE
Now offering you a beautiful selection of "HOME STORE" BEDDING
as well as a very special GIFT DEPARTMENT
8 Rivlin St. Jerusalem, Tel. 251159, 254507
GANS - Quality since 1882

STEINBERG'S HOME IMPROVEMENTS
Renovations · Kitchens · Bathrooms · Enclosures
QUALITY CARPENTRY · PLUMBING · PAINTING · TILING · ALUMINUM
Professional Design Service - From A to Z we do it ALL
522841 - 518843

LICENSED ELECTRICIAN
MICHAEL DAVIS
Quality, Reliable, Clean Work
Tel. 02-635021
24 hour service!

WINDOWS TO ISRAEL
Beautiful, High Quality Insulating
WINDOWS & DOORS
Sales and Installation
Mori Alon Tel. 02-964487
MARVIN · Andersen

Nostalgia
Top Designer
Second Hand Clothing
for Winter
ANTIQUE-STYLE JEWELRY
We Accept Top Quality
Used Clothing
9:30 a.m. - 7:30 p.m.
7 Dorot Rishonim -
Tel. 233229

Alumah
Kosher Limehadrin
Delicious Luncheon Specials!
8 Yavetz St., Tel. 255014

RENT A PORTABLE CELLULAR PHONE FROM NIS 9.50 day
Quick Phone
Great for tourists, reserve duty, hospital stays, businessmen, etc.
25 Strauss St., Jer.
380291
We sell at unbeatable prices!
Immediate delivery - anywhere, anytime

TA'AM SHEL PA'AM
Antique Furniture
Restoration
Purchase
Sale
02-241620
5 Nissim Behar St., Nahalaot

Biblical Weddings Anniversaries & Garments
02-238 943

MOSHE SADEH
31 King George

LETTERS

Dear Editor

PM's Smoky Excuse

I am the founder and director of a non-profit organization called YA'AR. The purpose of the organization is to protect the public from the discomfort and health risk of environmental tobacco smoke (ETS).

On February 14, 1994, I went to the Knesset Committee on Labor and Welfare with representatives from the Israel Cancer Association and the Health Ministry to lobby for the law which would limit smoking in all work places. The law passed in committee, but still awaits signature by the health minister before it becomes a law. Prime Minister Rabin is acting as health minister. Members of Ya'ar sent a fax to Rabin urging him to sign this law. A representative of his spokesperson's office called to tell me that Rabin refuses to sign this bill because he is a heavy smoker.

Is this a joke?

Rachael Toren

Several readers recently wrote they were appalled that Prime Minister Rabin refused to sign into law the Knesset bill on No Smoking in Places of Work. They really should not have been astonished at all since Mr. Rabin's consideration for our well-being has been apparent throughout his administration. In fact, Mr. Rabin has presumed time and again that he has the mandate to decide what's best for us, no matter how hazardous to our health.

Jack Carlin

Separate But Equal

Since the idea of separate bus transportation for men and women arose, there has been much discussion on the general principles of the matter. Most people seem to feel that the idea of women being separate from men is ridiculous and demeaning to women. They scoff at the idea and claim it is a sexist attitude of Orthodox men.

I'd like to point out an article I've recently come across in the *Ladies Home Journal* (March 1993). "According to a study by Karen Shanor, Ph.D., a clinical psychologist based in Washington, DC., men between the ages of 12 and 40 think about sex on the average of six times per hour. In its own follow-up survey, the *Journal* quoted many average, normal men, all of whom basically said, "I think of sex four or five times a day when I see an attractive lady ... men who say they don't are either lying or not recognizing a natural behavior."

I say *kol hakavod* to Orthodox men who wish to keep themselves "separate but equal." It is the "average, normal" man who demeans our femininity and not the haredim.

Sarah Smith

Danger in the Forest

During an afternoon drive in the Jerusalem countryside during Hol Hamo'ed Pessah, we followed a road sign indicating the entrance to the Gili Forest, not far from the Sataf. At our first attempt to enjoy the forest, we drove until we encountered a padlocked gate at the entrance to a military area, where we had to turn round and return to our starting point.

Following an earth trail, we then climbed to a good height, and continued to a junction with a stone track. A left turn seemed to lead to the military area, while the right appeared to return to our starting point. Our decision to turn right was clinched by an arrow, painted on a boulder and indicating a right turn.

The descent gradually grew steeper, until prudence dictated a stop to consider our next move. Had I continued another few yards, I would have started a downward plunge, from which passengers in a private car could, at best, have emerged injured - even a four-wheel-drive jeep would not be able to negotiate such a scarp safely.

Turning round was tricky but possible. With the greatest difficulty, I managed to drive back up the way we had come, of course without passengers - and therefore had to go back down on foot, to help the grandmother and great-grandmother who were my passengers make the long, steep, stony climb back up to the car.

In my opinion, the state of Gili Forest amounts to criminal neglect. It would be interesting to know what procedures the JNF has established to detect and deal with such dangerous situations, why this particular hazard, so close to the main road, has not been found and dealt with, and how long it will now be before action is taken.

David Meisler

Aw, Shucks...

I like reading your paper. I find it to be a refreshing forum for real issues facing the Jews in Israel. I read the *Bargain Basement* and bought and sold things through it, and I found an organization to which I donate used clothing. You have much merit for these *mitzvot*. You also deserve praise for publishing Dr. Reuven Bruner's column, *Commit To Be Fit* – it's upbeat and informative. We all need this encouragement to help us "keep up the good work". May you go from strength to strength.

Janet Friedman

THE JERUSALEM POST
IN JERUSALEM
LEISURE & MARKETING GUIDE

Location:
The Jerusalem Post
Romema, P.O. Box 81
Jerusalem, 91000

Telephones:
Editorial 315634
Advertising 315608

Editor
Lisa Frydman

Contributing Editor
Steve Leibowitz

Manager
Wayne Smart

Supplements Director
Chava L. Weiss

Supplements Coordinator
Bebe Kremer

Interns
Jay Michaelson
Malina Saval

CITY NOTES

BRIAN HENDLER

'Jewish Intifada'

Thousands of right-wing demonstrators of all ages, some wearing keffiyehs, picketed the residence of Prime Minister Rabin in Jerusalem earlier this week.

Arab Voters

The Central Election Committee of the Histadrut has decided to have only one polling station for all 17,000 Arab Jerusalemites who are members of the Labor Federation. All votes would be cast in the Histadrut building on Sheikh Jarrah Street in east Jerusalem. Likud is appealing the ruling, fearing it will be difficult to supervise such a large station. Histadrut regulations call for one voting place for every 800 registered members.

Histadrut officials cited security concerns, fearing disturbances or terrorism if there are several smaller voting places spread around the eastern part of the city.

Likud and Tsomet Run Together

Tsomet has made a final decision to run on a joint list together with Likud in the upcoming local Histadrut election. Likud's Chico Cohen will be number one on the List with Tsomet's Gabi Peretz from Pisgat Ze'ev listed as number two.

Bar-On to Head Jerusalem Theater

The City Council has approved the appointment of attorney Ronnie Bar-On to replace Ronnie Feinstein as Chairman of the Board of the Jerusalem Theater. Feinstein had been campaign manager for former Mayor Teddy Kollek, and has stepped down after a row with Mayor Olmert. Bar-On was a candidate for City Council on Olmert's United Jerusalem list.

Other appointments included Councilman David Cassuto as chairman of the Moriah Corporation; David Bergman as chairman of Prazot; Councilman Yehoram Gaon as chairman of the Hora Dance group; Deputy Mayor Yigal Amedi as chairman of the Goldberg Arena; Knesset Member Emanuel Zissman as chairman of Teddy Stadium; and Michal Yaul as chairman of the Biblical Zoo.

Underground Up For Sale

The Underground Discotheque near Zion Square is up for sale. The Atzmon family decided to sell the hard rock dance hall after running the operation for eight years. The decision to sell what is considered one of the city's hottest late night spots came as a surprise to many in the scene. The disco is now rated number two in the country in beer sales, trailing only The Yacht in Eilat. Sale price for the operation is placed at $500,000.

School Battle

Battle lines are being drawn in the competition between Jerusalem high schools in advance of registration for the coming school year. School administrators say the competition will be fiercer than usual, forcing several to open new departments to entice students.

The School of the Arts is opening a department with an emphasis on jazz and music specifically for film. The Gymnasia in Rehavia is opening a new art department aimed at accepting students who would not otherwise be accepted to the school. Beit HaChinuch is opening a department geared towards industrial management. Pisgat Ze'ev is opening a chemical engineering department, only the second such high school department in the country.

Bus Prices

The recent rise in bus prices have prompted readers to ask us to provide a list of prices from Jerusalem to major cities around the country. We have done so and also provide the official price of a cab ride to those same locations. The bus price is listed first. (All prices are in shekels. Taxi fares are weekday, day-time rates).

Eilat 37, 415; Ashdod 16, 112; Ashkelon 16, 121; Beit Shemesh 8.70, 64; Beit She'an 20.50, 193; Beersheva (via Hebron) 19.50, 145; Beersheva (Ram intersection) 19.50, 194; Herzliya 17, 124; Hadera 19.50, 162; Haifa 23.50, 267; Tiberias 25, 256; Kfar Saba 17, 112; Nazareth 28.50, 225; Netanya 19.50, 157; Ben-Gurion Airport 12.70, 84; Ein Gedi 18, 130; Petah Tikva 14, 181; Safed 28.50, 411; Kiryat Shemona 32, 339; Rosh Pina 28.50, 295; Rishon Lezion 14, 99; Rehovot 13.30, 95; Ramla 12, 73; Tel Aviv 12.70, 112.

Olmert's Budget

Examinations of the recently passed city budget reveals that the annual budget of the Mayor's Office is more than double that of his predecessor Teddy Kollek. Kollek last year spent NIS 1,083,000, while Olmert's projected spending comes to NIS 2,382,000, or a rise of 120 percent.

Salaries of the mayor's staff provides an even larger jump than the previous administration from NIS 876,000 to NIS 2.1 million. Olmert's personal advisors cost the taxpayers more than triple that of the previous administration.

Train Station

The Ports and Railways Authority this week reached agreement with the Jerusalem Development Authority for the movement of the train station from its present site near Liberty Bell Park to its new designated location near the new mall in Malha. The authorities say they will check out the feasibility of a plan to turn the old station into a pickup point for travels to and from Ben-Gurion Airport. At the same time, they will check the possibility of building a combination of housing and retail space on the site.

Plans also call for a second railway station in the city, with a tunnel connection from Malha to near the Central Bus Station. Another suggestion was to have an additional station constructed near Independence Park.

Looking for Housing

The Jerusalem Municipality, Housing Ministry and the Lands Authority have set up a joint committee to seek out parcels of land suitable for building new housing. The committee seeks out mainly privately-owned land, which can be purchased for the building of public housing. Officials say they hope to find dozens of such plots to build about 2,000 new units. Several plots have already been located in Musrara, Romema, Kiryat Hayovel, Tzomet Patt/Gilo, and Old Katamon.

Building in Jericho

Eastern Jerusalem businessman Abram Sabitani is building the biggest hotel in the center of Jericho. Sabitani is the leading seller of electronic equipment in east Jerusalem and the territories. His new hotel will include 150 rooms, making it the largest Palestinian-owned hotel anywhere. Sabitani has already invested more than NIS 10 million in the project, which includes three luxury restaurants, a huge garden and a swimming pool. It is due to open in about a year and a half. *(S.L.)*

Pet Poisoning

Let the Animals Live is filing a police complaint against a dog poisoning incident in Ma'ale Adumim last week. An unknown number of dogs and cats died when poisoned bait was placed in yards and by trash cans in the city.

"It was terrible. I saw at least two dogs writhing in pain and dying slowly. It took at least half an hour for the animals to die," said an eyewitness, who requested anonymity.

He said both of the dogs he saw wore collars with municipal license tags and he knew the owners of one of the animals, a terrier puppy. "Later I saw two city inspectors drag the corpses to a garbage can and throw them in.

"Children saw this and it's a miracle that no child ate the poison," he said.

The Ma'ale Adumim resident said he spoke to an official from the town's sanitation department who told him he did know know what poison was involved. The officials said the bait had been placed because of the rabies threat from foxes and jackals in the area.

The municipal spokeswoman refused to discuss the case.

Let the Animals Live spokeswoman Etti Altman consulted with the Environment Ministry, responsible for enforcing the new Cruelty to Animals Law, and said she would file a police complaint as the law forbids poisonings without a special permit. The chief veterinarian's regulations demand that killing an animal should be a last resort, only if it cannot be caught and taken into quarantine.

"We can't let this sort of murder pass quietly. There's no excuse for cruelly poisoning a dog whose owners can easily be traced – or even a homeless dog for that matter," said Altman. *(Louise Katz)*

the machsan
Sun - Thurs 10 a.m.-7 p.m.
Fri. 9 a.m.-1 p.m.
19 Bezalel ... (02) 630 579

My 3 favorite places to visit in Israel?
1. THE HOTEL
2. THE ISRAEL MUSEUM
3. THE MACHSAN
(BUT NOT NECESSARILY IN THAT ORDER!)
American brand name sportswear at prices lower than you would pay in the U.S.!
* B.U.M. EQUIPMENT * SAFARI PRINTS *
* EVERLAST * MACY'S * CHAUS * ABSORBA *
* PERRY ELLIS & MUCH, MUCH MORE *
Made in Israel for export.

MS-Windows
Upgrade Your 286 to 486
With Our $486 Chip Kits
Storch & Storch 02-832-511
Windows is a trademark of Microsoft Corporation

FOR SALE KEY-MONEY
Beautiful two-room cottage with garden, attic, loft, storage room, fantastic view, fireplace on quiet street in Givat Shaul. $80,000. No agents.
Tel. 520038 N.S.

TV, VIDEO, STEREO REPAIR SERVICE
AND NOW - SALES!
All major brands — Service Contracts
LENNY ELECTRONICS
Sales & Repairs
Closed Fridays
To reach Lenny.
"The American technician"
111 Agrippas 240588

COMPUTER CONFUSION?
Virus? Disk crash? Stumped?
CONTACT US FOR COMPUTER CALM!
Call for help about your Software or Hardware needs.
Geoffrey Black.
02-863354

PROFESSIONAL MASSAGE
Reflexology * Lymphatic
Swedish * Polarity * Shiatsu
WOMEN ONLY · HOME VISITS
Certified CMT 12 years' experience
Recommendations available
AVITAL - (02) 286498 (NS)

THIS ULPAN GIVES RESULTS!
JOIN A SMALL GROUP NOW 880-226
FINALLY, THE EITAN METHOD

FREE PARKING
There's no Boardwalk or Park Place in Jerusalem, but you can land yourself on FREE PARKING while dining* at Pasta La Pizza. Turn left on Mane Street (some 30 yards before Pasta La Pizza), and behold our parking lot attendant cheerfully awaits you. Come enjoy our fine authentic Kosher L'mehadrin Italian dishes in a heimish yet elegant atmosphere.
Kosher LeMehadrin Shmita LeChumra
*1 1/2 hours free parking
Pasta · Soup · Salad · Pizza · Fish
121 Agrippas St.
02-243 454

Israel Center
10 Straus St. Jerusalem
Tel. 384-206
supported by the Jewish Agency for Israel
Sat. 8:45 p.m. DEBATE: The Halachic Implications of Government Policy – Rabbi Shlomo Riskin & Rabbi Dr. Daniel Tropper
Sun. & Thur. 7:30-9:30 p.m. Lashon Hara Seminar with Rabbi Shimon Kessen (no charge)
Tue. 7:30 p.m. $$$Personal Finances Workshop$$$
Apr. 29, 30 – LAG B'OMER TOUR & SHABBATON IN ASHKELON: Strict Shmita and Glatt – NIS 245 ($80) Members (Shabbat only – NIS 195 ($65) members)

Vegetarian and Daily Dishes Kosher
South Indian (Thali) Meals
Folksinging Thursday and Saturday nights, Karaoke Wed. nights
Open daily, 8 a.m.-midnight. Sat. from 9 p.m.
The 7th Place
Cafe-Restaurant, Beit Agron, 37 Hillel St., 254495

The Renewal Rebbe

EFRAIM KILSHTOK

Levy Cohen

Reb Zalman Schachter-Shalomi enters the still-incomplete space of Congregation Kol HaNeshama in the Baka neighborhood of Jerusalem. An anxious crowd of some 200 people are awaiting to hear him speak about "Jewish Renewal". Many of the congregants are 30-something refugees from the '60s – bearded men sporting unique head coverings ranging from a Moroccan fez to Bukharan beanies. Most of the women wear colorful clothing and beads that are more reminiscent of the East Village than East Talpiot.

Reb Zalman takes the podium and surveys the crowd. He exudes warmth and has the crumpled look of a '50s beatnik poet. He recites the *shechiyanu* prayer – "For the opportunity to be here, in Jerusalem, and to meet all these different types of people."

For the next hour or so, he rambles on about his personal spiritual odyssey and his views about the Jewish journey to God. He's playing on his home turf here, and the crowd enthusiastically hangs on to every word. Soon, he's leading the people in chanting and Hebrew prayers in a style that would make Rabbi Shach swallow his beard. Reb Zalman urges everyone to "let your spirituality out of the closet!" The event takes on the air of an ol' time prayer revival that ends just short of a healed cripple throwing away his crutches and dancing on the *bima*.

Then, an exhausted Reb Zalman, obviously taxed by his efforts in raising the local *neshamot*, is escorted out by his companion. The crowd is left behind with more new ideas about Judaism and Jewish spiritual tradition than have been heard in Jerusalem since the days when the Temple stood.

The day was advertised as "Breathing Vitality into Our Spiritual Life." It can be argued that even taking a bus or buying *leben* at the *makolet* in Jerusalem is a spiritual adventure. But Reb Zalman reminds us that the scene in Israel lacks a spiritual figure who the people can turn to for moral guidance. It seems the Chief Rabbis are more in debt to the political machine than to God Almighty. And the respected halachic *poskim* spend more time studying the newspapers than the Scriptures.

Perhaps, that's why Reb Zalman makes his home in the fleshpots across the Atlantic. He doesn't have to lobby Democrats or Republicans to get a budget for his yeshiva, and the newspapers couldn't care less about his opinions on sending American troops to Somalia.

Reb Zalman can concentrate on seeking God and finding the path to enlightenment, in whatever unorthodox manner he chooses to do it.

Describe your own spiritual journey.

My family is from Galicia and I was raised in hassidic Vienna. The years 1940-43 were very dark years. We had to run for our lives in the most basic way. We were trying to save ourselves and figure out where to go and what to take with us on the road. How can I take along a maximum of the past and bring it into the future?

I remember the shock at the yeshiva when the first bomb was exploded over Hiroshima. If God is almighty, then none of it made any sense. We all carry a great deal of trauma from that time. How can we clean up the Holocaust debris from our souls?

I was in Brooklyn when the war was over, this was about the time they found the Dead Sea Scrolls. I started thinking about the Jews of Qumran, and how old the monastic tradition is. It doesn't survive in Judaism—only in Christianity and other religions. They thought of themselves as the *B'nai Or* – the children of light fighting the darkness, not physically, rather spiritually. My heart was drawn to that vision. But, was it only in the past? What about Qumran, USA?

Then things happened. I heard other voices from other religions and other peoples. The Ba'al Shem-Tov said that not even a leaf falls to the ground without God knowing. Then where was God when Buddha achieved enlightenment? I believe that when the Messiah comes, no religion will be proven 'right'. Otherwise, what do we really need it for?

All religions are organically related. Every viewpoint is just another window for another variety of soul. Every once in a while, you have to make an essential mind shift – a paradigm – otherwise we find ourselves in blessed holy obsolescence.

What do you mean by a paradigm?

Imagine the last days of the Temple... the priests are feeding the altars, sacrificing the animals as fast as they can. But the Romans are coming closer and closer and the sacrifices aren't helping. Futility! The sacrifices didn't end because the Temple was destroyed. The Temple was destroyed because the time for sacrifices was over! The paradigm was the new mind-set provided by Rabbi Yohanan Ben-Zakai to teach us how to survive as Jews without the Temple – through *Shabbos* and *davening*. The Temple was never actually destroyed. It simply burst out of the parameters of space and entered into time!

You come from a Habad background. Did you know Rav Schneerson before he became Rebbe? Did he have an influence on you?

When I first saw him, we were studying in this little yeshiva in Marseilles. He came in with a business suit and a little brown fedora and was speaking French. He started teaching in a way that blew my mind. I was deeply impressed by this person who could take the *Gemara* and raise it to a cosmic level. It was the old Lubavitcher, his predecessor, who told me to go to university. In fact, he invited both me and Shlomo Carlebach to his study, it must of been 1949. He gave us a schnapps and told us to search our own way.

Could you infuse your Jewish renewal philosophy with Habad? Could one accept the other?

At this point they couldn't be put together. A person has the years from 40 to 60 to do his main service to the world. At this point, my main service is learning to be an elder. *Rabbonim* should also retire and leave the leadership to younger people. This was the Rebbe's mistake. By starting all the outreach programs – *Batei Habbad* – and empowering all the people, the institutions have taken over instead of charismatic leadership.

> Is Styrofoam kosher? Is electricity from a nuclear reactor kosher? These are the kinds of questions that hardly anybody raises.

I never actually had a break with Habad, I just sort of outgrew it. You could say I graduated.

What were you doing in the '60s?

I was at Berkeley. Those were the days that you had Tora and dharma – when everybody wore tie-dyed shirts and was searching. Then, they proclaimed that God was dead, and it was true, that the people's concept of God was dead. But if this is so, I thought, then how do you give a new face to God?

Here in Israel we have so many rabbis, but there is almost no religious figure who is taken seriously for spiritual guidance.

Here everybody feels empowered to decide. This has to do with democratization. Leadership arises when somebody does something unexpected. *Rabbonim* here play to their own crowds – the Belzer is a great man, but he doesn't reach beyond the Belz community. And if you're a rabbinical figure in Israel, you're always worried about somebody criticizing you. Heschel and Buber were outstanding figures because they addressed universal issues. Nobody here is talking about the ecological issues or *agunot* or civil rights. No matter what you say, *B'nai Yishmael* are still God's children. Nobody dares to say it, it's a very timid leadership. They only try to out-*frum* one another, and that doesn't create charisma.

Where does Jewish Renewal stand in relation to halacha?

In some fields, we take halacha more seriously, like ecological issues. Is styrofoam kosher? Is electricity from a nuclear reactor kosher? These are the kinds of questions that hardly anybody raises. Also questions about battered women, or cruelty to animals. What about giving the animals a tranquilizer before the *shechita*? Halachic specialists are all going to the *chumra*, and they're obviously not having the conversation necessary to make halacha work.

I'm not worried about acceptance. I don't create renewal. It creates me. If renewal is happening, then eventually it will infiltrate into Orthodoxy. Every *ba'al tshuva* who comes in brings his own baggage.

What do you see happening here in Jerusalem?

There are a lot of things going on today that weren't happening three years ago. But it's still a mostly Anglo phenomena. It will take another five to 10 years for it to catch on with the sabras. The Zionist-Orthodox can't persevere on a survival philosophy. It would take a charismatic leader like Rav Kook who would talk about the dream of a united Middle East. Islam also needs renewal very badly. It's cornered into fundamentalism right now.

What is Jewish renewal?

The essence of Jewish Renewal is that the Tora is a living connection to God. Not something that once happened, and it continues to express itself differently in various ages and circumstances. We are living in a time of paradigm shift. We have to bring the Tora into connection with the new emerging Gaean cosmology. This I find essential and Jewish Renewal is doing that. We used to say that nature is less than Tora – that Tora is supernatural. Now we are saying that nature is the first book of revelation that God gave us. We have to go with the flow of time, to live with the tides of the earth – to become the planet's brain cells.

Local Jews, even secular ones, are very conservative about religion. The touchy-feely stuff about Jewish Renewal sort of throws them off balance.

That's because of the spiritual imperialism of the haredi community that says the *frummer* you are the more legitimate your Judaism is. This only happens here, not elsewhere. In Jewish Renewal we want to ensure that everything is experienced. We can't go anymore by someone saying – 'Do this, and you'll be rewarded in *Shamayim*.' You can't learn to pray from books. You can only learn to *daven* from a *davener*. You have to be able to pick up the vibrations. Everything has to count within the lives of people. Very few people here allow themselves to feel the fullness of their feelings. They're afraid that it would overpower them. You can't create loyalty in the next generation without feelings. You have this *yekke*-logic here and even the mysticism is a very verbal, conceptual one – not one based on experience. There's no ecstasy in it. The *pulchan* of Judaism is experiential. The more God manifests in nature and in history, the less people can handle it because the Messiah hasn't come yet.

I also believe that female energy is essential to a *minyan*. Judaism is anemic without the infusion of energy that women bring.

Even the most liberal-Orthodox community here is convinced that halachic change has to be done slowly.

Look – everything today is done *chumra min chumra*. Even in the prayer book. Once it was enough to say the *Shema*. Look what has been added, and there is nothing wrong with adding – but giving it the power like it's from the Tora? That's when we get into trouble. I never tell anybody to take my word on what to do. I say check it out yourselves.

What about the future?

We are not in charge of Jewish Renewal. Just like Yohanan Ben-Zakkai said before he died: 'I don't know if I'm going to heaven or hell.' You have to trust in the *ruach hakodesh*. □

At Your Service

Cutting across religious and ethnic lines, Jerusalem's Rotary Club strives to foster goodwill in a city all too often wracked by strife and dissension.

Gail Lichtman

The Jerusalem Rotary Club is more than just a group of people who meet for lunch once a week. Since 1929, this club has brought together professional and business leaders for the purpose of community service.

"More than anything, Rotary is a means of being involved productively in our community, our country and in the world in which we live," states Abraham Taubenhouse, current president of the Jerusalem Rotary. Every Wednesday, 55 leading Jerusalemites meet for fellowship and community service. The group includes Jews, Christians, a Bahai and an Arab. Four of the members are women.

The Jerusalem Club is the oldest of 58 clubs, with nearly 2,000 members, now operating in Israel and is part of Rotary International, which includes more than one million members in more than 23,000 clubs in 150 countries around the world.

Rotary is a non-political organization whose objective is to encourage and foster the ideal of service and high ethical standards. It does this by bringing together community leaders in a social setting, which provides the opportunity for service.

Rotary began in Chicago in 1905 when lawyer Paul Harris decided to form a society of business and professional people to promote civic projects. The idea quickly spread across North America. US and Canadian businessmen brought Rotary to the Middle East and founded the first club in Cairo in the late 1920s. The idea for Rotary came to Jerusalem in 1929, in the shadow of the Arab riots and the Hebron massacre.

Nevertheless, club members included both senior British officials as well as Arab and Jewish businessmen. Because of the mixed group, meetings were conducted in English, a practice which continues today, making the Jerusalem club the only one in the country run in English (all the rest conduct meetings either in Hebrew or in Arabic). Partially because of this and due to Jerusalem's status as a holy city for three religions, the Jerusalem club is a natural focus for international friendship, with Rotary members from all over the world attending its meetings.

At the end of the War of Independence, with the city divided, the club lost its Arab members. Today, some 27 years after Jerusalem's reunification, Rotary has still not regained its former foothold in the city's Arab community, even though Arab member Rizek Abusharr, associate director of the YMCA, has served as club president.

The Jerusalem Club provides both moral and financial support to a number of community projects. Since 1990, the Jerusalem Rotary has undertaken a special project in support of Yad Sarah, a voluntary organization which lends, free of charge, medical and nursing equipment to the ill and elderly in Israel. Working in cooperation with Rotary clubs in the Junkoping district in Sweden, the Erikshjalpen voluntary organization in Sweden and an additional voluntary organization in Holland, Jerusalem Rotary has brought four tons of medical equipment, valued at approximately $250,000, in five separate shipments, to Israel for use by Yad Sarah.

The beauty of the project is that much of the equipment is used and can be acquired at a very low cost. Once turned over to Yad Sarah, it is refurbished by volunteers at the Yad Sarah workshop in Jerusalem, and then lent out to those in need.

Jerusalem Rotary also engages in aiding klita. The club contributed NIS 6,000 to support a program for elderly Russian olim at the Stern Center in Kiryat Hayovel. In addition, member David Beninga, of Merhav Realty, contributed NIS 1,500 for the purchase of a piano for the Center.

Since 1961, Jerusalem Rotary has had a scholarship fund for needy high school students. Instituted by former president Ernst Siedner, the fund consists of donations made by members and matched by the Jerusalem Education Department.

In the 1993 annual ceremony, 30 deserving students, many of whom were new immigrants, received scholarships totaling NIS 14,750. The students came from five high schools and technical schools in the city. "Since Jerusalem needs a reservoir of high tech personnel, for the past few years, we have directed our scholarships toward technical studies," notes Jerusalem member Lucien Harris, a former governor of Rotary for all Israel.

As part of the "Year of the Environment", efforts on behalf of Rotary nationwide, the Jerusalem Club contacted the Denmark school with suggestions for activities. Following discussions, it was decided to hold a "Happening" in May or June aimed at raising environmental consciousness. Students at the school already have begun collecting used batteries for special disposal.

"We feel we are helping to stimulate the students," says member Ruth Harris.

Rotary members also work with the Hadassah Careers Advice Bureau in providing vocational guidance to high school students, demobilized soldiers and new immigrants.

Member Alex Falcon, who recently became head of the Jerusalem branch of Metuna, an organization working to prevent the slaughter on the country's highways, is in the process of interesting the club in ways to prevent road accidents.

In addition, the Jerusalem Club supports the Rotary International project – Polio Plus. This project in conjunction with the World Health Organization, aims to eliminate polio by the year 2000. More than $230 million has been raised so far by clubs around the world for vaccines. And, Rotary members from Western countries, who are members of the medical profession, have volunteered to go to Third World countries to carry out the program.

Jerusalem Rotary is working on bringing a unique Israel project to the capital. For the past few years, Rotary members have been serving as arbiters in small claims cases in various magistrate courts around the country. With court dockets clogged and cases backed up for years, this service helps to clear the court calendars and provides quick and binding decisions for the parties involved. More than 1,000 cases have been heard to date.

The world president of Rotary International, Robert Barth of Switzerland, was so impressed with this project during a recent visit to Israel that he is going to recommend similar undertakings in Rotary clubs around the world.

Lucien Harris, who has been a member since 1961, feels that Rotary has given him an opportunity for "tremendous personal enrichment. You meet people from a very wide cross-section of community life. You learn about them and at the same time are able, through service, to contribute a great deal to our city." □

בס"ד

YOU'RE IN GOOD COMPANY

SASI is building homes for the religious public in Mitzpe Nevo - Maale Adumim

STAGE II

Mitzpe Nevo is a specially-planned neighborhood for the religious community, with housing designed to accommodate all the specific needs of religious families:

- Very large and spacious homes.
- High quality construction and finish.
- Optimum sunlight and exposure.
- Financial supervision by Bank Tefahot.

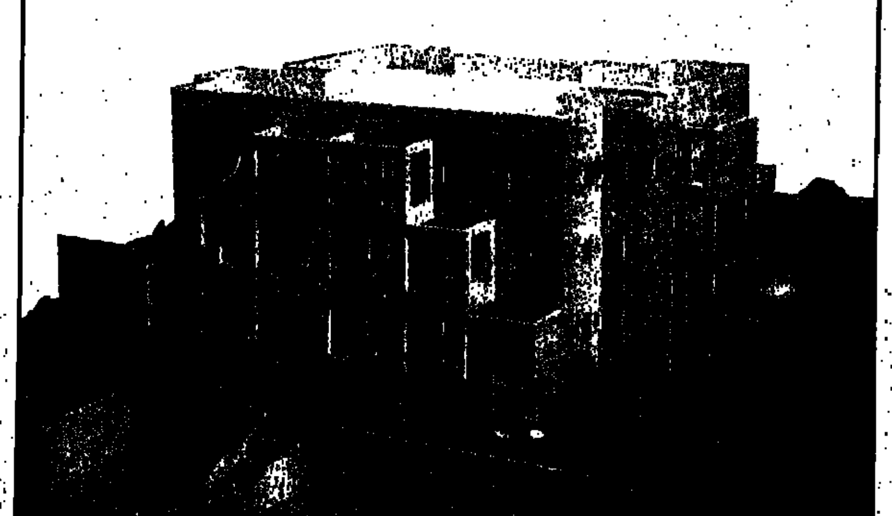

FOUR-ROOM FLATS (123 sq.m.) WITH BALCONIES

Call Sasi today and schedule a tour of the building site with a company representative. See for yourself that a home in Mitzpe Nevo is easily within your grasp.

SASI BONEH LI BAYIT

Sales: 17 Ha'Uman Street, Talpiot, Jerusalem Tel: (02) 784775

VIEDER & SIGAWI

Does Jerusalem Need An 'Earth Day'?

Yosef Ben Shlomo Hakohen

I received a letter from a friend in the States, an environmental activist. He asked me if I will be participating in any "Earth Day" activities in Jerusalem this year. This international day for the environment is commemorated each year in the middle of April, and many Jewish groups all over the world participate.

I wrote my friend that although I support the cause, I don't feel that we Jews need a holiday for the environment, because we have an Earth Day of our own through which we can make our contribution. And our Earth Day is not just once a year, but every seventh day.

Yes, I'm talking about Shabbat. And in what way is Shabbat relevant to our ecological concerns?

I believe the answer can be found in the following commandment of the Tora: "Six days you shall labor and do all your work: but the seventh day is a Sabbath to the Lord your God; on it you shall not do any work ..." *(Exodus 20:9-10)*.

According to the Tora, there are 39 major categories of work which are forbidden on the Sabbath. Yet if I lifted up a heavy piece of furniture on the Sabbath, I am not guilty of violating any of the major biblical Sabbath restrictions, even though such an activity may not be in keeping with the Sabbath spirit. (And in certain cases, such arduous activity is forbidden according to the decree of our sages.) But if I plucked a leaf off a tree or planted a seed in the ground, then I've violated the commandment of not working on the Sabbath day.

For the Tora's definition of work on the Sabbath is not physical exertion, but an activity whereby the human being transforms anything in the environment for his own use such as for food, clothing and shelter. Examples of such activities are plowing, sowing, harvesting, baking, dyeing, sewing, building and catching or slaughtering an animal for food. On each seventh day, the Jew is called upon to give up his technological control over nature and to recognize that the human being is not the true owner of this earth. For the Lord claims: "The land is Mine: for you are strangers and sojourners with Me." *(Leviticus 25:23)*

Thus, the Sabbath becomes our weekly demonstration that we are but "tenants" on this earth, and that its resources are on loan to us to be used wisely and ethically.

I know that the discipline of the Sabbath laws can seem burdensome to modern Jews like ourselves. Yet I don't see how we're going to have a fighting chance of healing our polluted environment, unless we learn to develop the art of discipline – not just once a week but in each day of our lives. And keeping the laws of Shabbat is a good way to begin.

I experience a unique pleasure when I take a Sabbath afternoon walk in my neighborhood of Bayit Vegan. The roads near my home are closed to traffic on the Sabbath (with the exception of emergency vehicles), and the streets are freed from the tyranny of the automobile. On one of the walks, I overheard a father explaining to his son, a young yeshiva student, the different functions of various species of trees. And the father added: "Not only trees, but all species of plant and animal life have a purpose in God's creation. For example, we may discover in the future that a certain plant in the jungle contains a valuable medicine, therefore we need to respect and preserve everything that God created."

The father was giving over to his son a message of Shabbat. It is a message, that we, the Jewish people, are destined to give to the world, not just through words but by our own people: "A day of contentment and holiness have you given to Your people ... May Your children recognize and know that from you comes their rest, and through their rest, they will sanctify your name." *(Sabbath afternoon prayer)* □

This shirt costs 14$ at Macy's

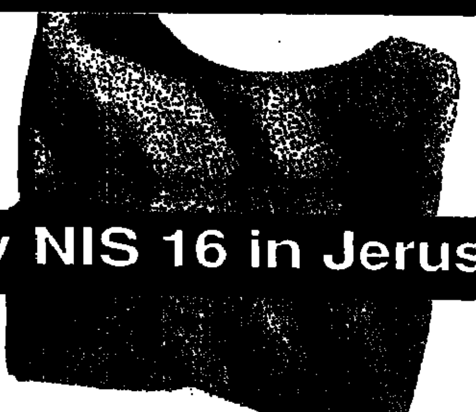

and only NIS 16 in Jerusalem!

For the first time in Jerusalem - hundreds of high-quality, fashionable, export surplus jerseys, now on sale at the refurbished Zion Textiles factory outlet at outstanding prices.

Come to Zion Textiles now for the finest jerseys in the world - brand names like Macy's Marshall, Jennifer More.
You'll also find bargains galore in children's and infants' wear by Nautica, Absorba, Emek and other quality manufacturers.

SUMMER FASHIONS NOW IN STOCK AT AMAZINGLY LOW PRICES

Rubin-Steinberg

ZION TEX

Open weekdays from 9:00 AM to 6:00 PM, Friday from 9:00 AM to 1:00 PM

9 Harikma Street, Jerusalem Tel: 02-384228, Fax: 02-384017

THE CENTER FOR CONSERVATIVE JUDAISM IN JERUSALEM
and the
MARTIN BUBER CENTER FOR CONTINUING EDUCATION
OF THE HEBREW UNIVERSITY
present the

THURSDAY DOWNTOWN SERIES

HISTORY OF ANTI-SEMITISM

Prof. David Passow, Chairman

April 21	What is Anti-Semitism? Prof. David Passow
April 28	Christian Anti-Semitism Prof. David Satran
May 5	Islamic Anti-Semitism Prof. Rivke Yadlin
May 12	Religious Anti-Semitism Prof. Amnon Linder
May 19	Racist Anti-Semitism Prof. Steven Aschheim
May 26	Political Anti-Semitism Prof. David Passow
June 2	Intellectual Anti-Semitism Dr. David Ohana
June 9	Cultural Anti-Semitism Prof. Robert Wistrich
June 16	Viewpoint of the Modern Catholic Church Prof. Marcel DuBois
June 23	Is Anti-Semitism Waxing or Waning? Harry Wall

All sessions are held at the Center for Conservative Judaism
Thursday mornings 10:30 a.m.-12:30 p.m.
For information/registration – Tel. 02-256-386.
Cost: Only NIS 100 for the series of 10 lectures.

In cooperation with Project Oded (a Jewish Agency funded program)

המרכז ליהדות מסורתית בירושלים
The Center for Conservative Judaism in Jerusalem
2 Agron St., Jerusalem, Tel. 256-386

Your Simcha Deserves The Best!
FREE Wedding Consultation
when you choose
The Alan Freishtat Orchestra
Experts in Volume Control and Seated Chupot
Featuring Lead Vocalists
David Harbater & Ira Schnall
The Alan Freishtat Orchestra • Tel. 02-518502

Norman's
The Complete Service
General Cleaning
Home Improvements
Tel. 246518 or 512131, ext. 1508

Judy Paikin
Quality Housepainting (02) 785-560

NISHMAT
Jerusalem Center for Advanced Jewish Study for Women
27 Rehov Michlin, Bayit Vagan, Jerusalem
MONTHLY SHIUR FOR MARRIED COUPLES
Rabbi YEHUDA HENKIN
"Why was Jewish independence reestablished in our day?"
Monday, April 18 (Ohr le 8 Iyar) at 8:00 p.m.
at the home of Sharon and Shimon Yakira
Tea and cake following the shiur.
For reservations call: 02-421051, 438257 day or 833219 evening

Give Soldiers lifts

AMERICOLOR PHOTO SHOP, MALCHEI ISRAEL 18 (ABOVE BANK MIZRAHI), 370250.

OFF-THE-BEAT

What is the first Independence Day that you remember?

By Sheila Zucker

Avi Cohen, 45
TV producer, Har Adar

1957. One of the greatest singers in Israel, Shoshana Damari, sang the song, 'Kalaniyot' from a porch overlooking King George and Ben Yehuda Streets. 'Kalaniyot' was the underground name of the British paratroopers red beret.

Anat Schimmel, 27
travel agent
Rassco

1973. It was Israel's 25th birthday and there was a parade on King George Street. My grandmother lived on that street and we all stood on her porch and watched the parade.

'Bubby' Irma Charles, 71
cookbook writer, Old City

1972. We arrived in Israel in March and lived in the Netanya Absorption Center. I couldn't believe I was standing in the place where my ancestors lived. I was in awe of everything I saw around me and felt I had made the right decision in coming!

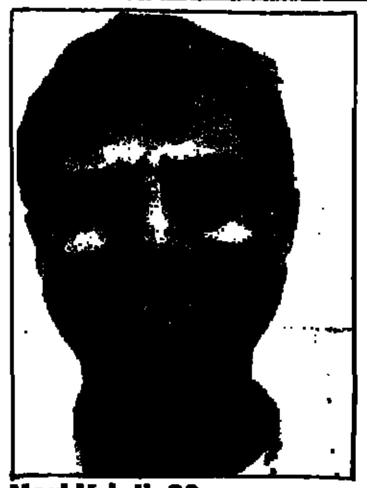

Neri Urieli, 30
policeman, Talpiot

1967. It was after the Six-Day War. I remember the victory celebrations, the parades, the happiness in people's hearts, the planes flying over Jerusalem, and at night in the university stadium the soldiers marched with flashlights in their epaulets in the most magnificent formations.

Jason Feld, 26
gallery owner, Old City

1974. I was in first grade at the Emek Hebrew Academy in Los Angeles and my teacher Mrs. Greenstein told the class how important the holiday is for the Jews of LA, for the Jews all over the world -- not only for the Jews living in Israel.

Tania's Shop
The 2nd Hand Shop with 1st CLASS MERCHANDISE
FREE Cosmetic Consultation with PERLA
every Sunday - 12 noon-2 p.m.
21 Hahagana St.
French Hill, Jerusalem
Tel. 817397 Open 9 a.m.-7 p.m.

Trevi's Pizza
Kasher Limehadrin
Our "10" offer:
Buy 10 family pizzas
— get a free flight over Jerusalem
Free delivery service
within 30 min. to anywhere in Jerusalem
02-813520 - French Hill Branch*; 722249 Arnona Branch
413256 - Bayit V'Gan Branch
* NIS 5 extra to Neve Yaakov & Ramot
Pizza baked with love

AMIT WOMEN
present a
SEMINAR and SUPPER
LETTING GO: COPING WITH CHANGE
Sunday, May 1, 1994, 3:00-7:15 p.m.
Gesher Center, 10 King David Street, Jerusalem
Keynote Speaker: Professor Sophie Freud
School of Social Work, Simmons College
Topic: GROWING UP and GROWING WISER
Workshops: (Choose one from A-G)
Klita: Taking Control of Your Life
A) Who am I? Defining Yourself in a New Society
Vivien Auerbach, M.S.W., Family Therapist
B) Klita: A Challenge to Family Relationships
Fran Ackerman, M.S.W., Family Therapist
C) Helping Children Over the Hurdle
Naomi Mirvis, M.S., Psychologist, Family Therapist
D) I'm Here – They're There, An Ocean In-Between
Dr. Naomi Abramowitz, Dept. of Social Work, Bar-Ilan Univ.
Adult Passages: Meeting the Challenge of Change
E) The Marvelous Muddle of the Middle Years
Ruth Bronznick, M.S.W., Family Therapist
F) Grandparenting, Expectations and Limitations
Dr. Pat Zabarti, Gerontologist, Buber Institute
G) Death and Bereavement: Going on...
Devorah Gershinsky, M.S. Family Counseling
Donation (includes supper): NIS 100 Sponsor:
Pre-registration: NIS 55 AMIT Members; NIS 75 non-Members
at the door - additional NIS 20
Special discounts available for parents of young children
Chairwomen: Elana Rozenman, Rachell Miller
For more information on registration, call:
Reservations Chairwoman - Kathy Resnick 863830; AMIT office - 619222 mornings.

"Reasonable prices for top quality work"
ALUM NA-EH since 1979
Specialists in Aluminum Work
★ Aluminum Windows & Doors
★ Weather Stripping ★ Screens
★ Porch Enclosures ★ Trisim
★ Double Glazing ★ Shower Stalls
P.V.C. VINYL WINDOWS ★ Venetians
Irwin Koller 389048 work
861554 home
Enjoy service by American craftsmen

The New Luxurious Crown Hall
at the Reich Hotel
The Ideal Place For Your Next Simcha
★
Modern Facilities and Delicious Catering for
● Weddings ● Bar Mitzvas ● Brises
Glatt Kosher
★
1 Hagai Street, Beit Hakerem, Jerusalem
Tel: 02-523121 Fax: 02-523120

Christian Missionaries
cause problems in the Jewish family. SHMUEL GOLDING will teach you how to win back your loved ones from their deceptive doctrines.
Classes, correspondence courses, counseling and related literature.
50 Kobovi St., Ramat Denya, Jerusalem, Tel. 414299

BE YOUR OWN INTERIOR DESIGNER
AGAIN BY POPULAR DEMAND! 6th TIME
Seminar Presented by
RUBY RAY KARZEN
Noted Designer– Columnist – Lecturer
* Tricks of the Trade revealed
* Remodel your own kitchen/bath
* Learn tips on furniture arranging
* Window Dressings: Wall Decor: Lighting
* Color: Duo-Use Rooms: Paint/Wallpaper
* Upholstery; Art: Much, Much More!
LEARN! SAVE MONEY!
Beg. May 4: 5 wkly 1 1/2hr. sessions FEE $125
Limited Space! Call Now! Info/Reg. 02-631-018 NS

FeFerberg's
10% discount with this menu
Jewish and East European Restaurant
Partial Menu - prices in shekels (excluding service)

Pickled herring	10	Roast chicken	28
Gefilte fish, horseradish	10	Chicken liver	35
Patcha (jellied calf's foot)	12	Pot roast	33
Kishke (stuffed derma)	12	Stuffed miltz (spleen)	39
Chopped liver	10	Klops (minced meat)	35
		Boiled fish	36
Chicken soup w rice or noodles	8	Hot potted tongue	46
Kneidlach or kreplach	10	Roast goose	42
Vegetable soup	9	Grilled Lamp Chops	45
		Selection of Grilled Meals	
Cholent with kishke	35		
Cholent with frankfurters	35	Vegetable Platters	
		Vegetarian dishes	
Corned beef platter	30	Selection of desserts	
Pickled tongue platter	35	Beverages	
Smoked turkey breast platter	30		

Dishes like Mama used to make. Mashgiach on premises
Catering for up to 160 guests * 5% discount with credit cards
53 Jaffa Rd. (cor. King George), 02-254841, 251518

HEBREW
★ Intensive, private courses, all languages.
★ Tutoring pupils in all subjects.
★ Bagrut preparations + psychometric.
"STUDY CENTER"
03-6918787 ☎ 02-253616

Highly Recommended and the Best Rates in Town!
DAVID
Licensed Electrician
24-hour service
☎ 374349

Advertising Department
Fax Numbers:
Jerusalem: 02-388408
Tel Aviv: 03-6390277
THE JERUSALEM POST

DISCOVERY OF THE ARK OF NOAH

A lecture in English by
VENDYL JONES
Tuesday, April 19, at 8 p.m.
at the Tel Or Auditorium
1 Hahistadrut St. (corner King George St.) Jerusalem
Admission: NIS 5
Your chance to meet Indiana Jones in person.
Vendyl Jones is a renowned archaeologist, author and the reconstructor of the Bnei Noachide Movement.

Meet my guest,
is a series of lectures by visitors hosted by:
SHMUEL GOLDING, Director J.I.B.P
P.O.Box 13099, Jerusalem, Tel: 02-414299

Pinto's Restaurant
Authentic Moroccan Cuisine
★ Two types of couscous, pastel, grilled meats, etc.
★ Private parties for up to 50 people
★ Catering
At Center One 43 Yirmeyahu Street
Near the Min. of Religious Affairs (Bezeq Building)
Strictly kosher - Beit Yosef
Open Sun. - Thur., 11 - 11,
Fri. 11 - 2, take-out only
Tel. 02-370298
★ 10% discount with this ad! (cash only)
See you soon!

BIBLE LANDS MUSEUM JERUSALEM
presents a series of
SATURDAY NIGHT CONCERTS
Saturday April 16 1994, at 9:00 p.m.
THE AMULET FLUTE TRIO
Playing works by Haydn, Couperin, Telemann & Corelli
Museum opens at 8:30 p.m.
Concert begins at 9:00 p.m.
WINE AND CHEESE ON THE HOUSE
BENEFITS: THE JERUSALEM POST FUNDS
Admission NIS 35, NIS 25 – Museum members, olim, students, soldiers & seniors
BIBLE LANDS MUSEUM JERUSALEM
25 Granot St, Jerusalem, Tel: 611066

CITYFRONT

Jack of All Trades

Despite a serious hearing impairment, oleh Jack Spivack beat the odds and built a business.

Susan Hersh Sacks

Riding through Moshav Ora, on the southwestern edge of Jerusalem, the sight of rolling green hills and cottages nestled among the pines in the distance give way to the sights and sounds of small workshops and mini-factories tucked inside. One such place is Jack Spivack's aluminum and iron workshop.

More than the juxtaposition of his little industry located in this bucolic environment, however, makes Spivack's place unique. The proprietor is hearing impaired, and two of his employees are totally deaf. All are producing fine work, and Jack is in the process of expanding his operations into home and office renovations.

What is the secret of Spivack's success?

Spivack was born in Baltimore, Maryland, prematurely, and apparently a lack of oxygen caused him to be deaf from birth, although his parents didn't perceive it until some time later. An assessment at Johns Hopkins Hospital determined he had suffered a 75 percent hearing loss. Nevertheless, his parents sent him to the local day school for kindergarten, but for first grade they were told to transfer him to the public school system, which offered special classes for the hearing impaired.

With the help of a special tutor, Jack prepared for a typical Bar Mitzva, learning to recite the Haftara. When some members of his synagogue's board protested the week before the event, his mother responded: "Didn't Moshe Rabbeinu have a speech impediment?" Following his success on the bima, the board members apologized to the Spivack family. Still, Jack felt that they weren't treating him as they should, so a year later he became a charter member of a new minyan forming around the corner.

When Spivack completed high school, he received a full scholarship to attend Baltimore College of Commerce, where he completed all the course work for his BA in Accounting in three years. A six-month tour around the world followed (during which he met his wife, Leah, in South Africa), and upon his return, Jack went to work for the Coast Guard for eight years. With that experience under his belt, he became a financial administrator for Medicare, a position in which Jack racked up several awards for his performance.

He made a trip to Israel in the mid-'80s to see how he could manage if he and his family, which had grown to include four sons, made aliya. Encouraged by a speech therapist here, and on a one-year leave of absence from his government job, Jack decided to try it. At first the Jewish Agency was reluctant to approve his aliya. "What about the Law of Return?" he asked. "I'm Jewish!" A few phone calls later, he was told he could start packing and come.

In July of 1986, Spivack, his wife, and their sons arrived at the Mercaz Klita in Mevasseret Zion. Although he received private Ulpan instruction, he never became fully fluent in Hebrew, and saw that he could not easily communicate here; he could no longer function as an accountant or an administrator.

Six months after his arrival, he was still unemployed. Good with his hands, he found a maintenance job in a retirement home. Unfortunately, a bout of hepatitis ended that situation. Upon recovery, he was hired by an aluminum worker. He knew nothing about working with aluminum at the time. His employer showed him how to do a basic diagonal cut, and then assigned him to complete a project. "How do I do that?" he asked. "Think about it," his boss said. "You'll figure it out for yourself."

It took two weeks for him to produce his first aluminum window frame; today the job takes him two hours. With the closure of his boss's shop, Jack used his own unemployment funds to purchase the equipment the owner was selling, and thus he started out, in a very small way, on his own.

He founded his present workshop, located next to an iron works in Moshav Ora, three years ago. Jack credits his wife Leah with the development of his business. Until recently, she spent up to three hours a day on the phone, handling the communications end of the business – despite her own position as manager of the Radiology Department for Maccabi's Kupat Holim, and running the household.

Spivack made contact with the deaf community in Israel by accident. One day, while purchasing aluminum materials, someone noticed his efforts at making his requests to the supplier and tapped him on the shoulder. He too was deaf. He took Spivack to a club for the hearing impaired. Jack then saw how differently deaf people are treated here, compared with his own upbringing in the States. He feels they are not given the same support in their schooling. And specialized equipment for the hearing impaired – for example the hearing aid compatible phone that he needs – is not yet available in Israel. "Thank God," Spivack says, "that I had the opportunities I did, and could compensate for my loss."

Because of his difficulties, Jack has understanding and compassion for others who are hearing impaired, and is inclined to hire his staff from among the deaf community. Yosef Sveta, his carpenter, became deaf as a result of a childhood illness. Yisroel Siroter is a young sabra who learned from Spivack how to work with aluminum. Both of Yisroel's parents and three of his five brothers are deaf – as is his wife and their baby.

"You don't need to hear to do carpentry or put in a window," Spivack insists. "A deaf person is as intelligent as a hearing person, he could have a good mind and good hands."

The proof is in their finished products. The team puts in windows, screens, shower stalls, sukkah roofs, porch enclosures and aluminum railings. They do all types of specialized aluminum work, including renovations and furniture. Most important, Jack says, is resourcefulness and perseverance. It's served him well so far, and has been the secret of his aliya success. □

We pay CASH for your gold jewelry, silver and stones
JEWELRY (& GLASSES) REPAIRS
ISRAGOLD • Clal Center • 243872

Magritte
Far from the madding crowd
Kosher Dairy restaurant
Soups, Salads and Quiches with a focus on Health Foods
9 Yoel Salomon (in the lovely courtyard behind the Midrahov) Tel. 234669

TAI CHI
Meditation In Movement
Classes for beginners
Tel. 931643

SPORTS

Benny Wins 20 Straight

Shimon Bar-Lev

League champion Hasaot Benny got its 20th straight league victory with a come-from-behind 6-5 win over Archeological Seminars. The champs trailed 4-1 in the fifth and scored four runs to move ahead. Chanan Ben-Dov homered to tie it up in the top of the seventh, but a solo shot in the bottom of the seventh by Earl Harow sealed the win. Burt Tannenbaum got the win on the mound, giving Harow a break after 16 straight wins.

Dan Schneider Sports got its first win, exploding in a 25-0 slaughter of Glomar Verticals. The scoring barrage included two homers by Carlos Gross, two more by Harry Rothenberg, one by Artie Lenk and five-for-five hitting by David Greene. Steve Leibowitz got the win on the mound.

Pizza La Pasta sent the sinking Ziontours to its second loss, coming from behind to win 12-9. The pizzeria needed a four-run rally in the sixth, with Mark Meyerfeld and Rich Duffy leading the way. Danny Gewirtz notched his second victory on the mound.

Due to Independence Day no games are scheduled for Friday. Barring technical problems, Kibbutz Gezer is scheduled to host its first night games this week under the lights. Monday at 6 pm: Archeological Seminars v Ziontours; 8 pm: Glomar Verticals v Shani Tal; Tuesday at 6 pm: Crazy Richards v Hasaot Benny; 8 pm: Maccabi Tel Aviv v Kalia Pistols; On Sunday, Dan Schneider Sports are on the road to Haifa to meet Shomrat.

Friday is opening day in the *In Jerusalem* Division at the YMCA: (Some teams have yet to have official team names and are identified by the team captains' name.) 9 am: The Rock Cafe Bar v Benjy Schmuter; 9 am: Eli Robinson v Akiva Mann; 11:15 am Seidel Student Center v The Rock Cafe and Bar. □

Jerusalem's Hubert Roberts (right) stuffs Tel Aviv's Tomer Steinauer as Adi Gordon looks on. HANOCH GUTHMANN

Shame!

Steve Leibowitz

Betar Jerusalem soccer fans brought shame to the capital when dozens of rioting fans stormed the Teddy Stadium pitch following Saturday's loss to Maccabi Tel Aviv. Armed with sticks, stones and bottles, the Jerusalemites attacked Maccabi players and fans during and after the game til police came to their rescue. The match had to be halted twice before the final whistle. In the end, 10 persons were injured and six locals were arrested during the disturbances.

The Israel Football Association has received a report on the game, and the club will no doubt be punished severely by the league's disciplinary committee. The fans anger first erupted during the 30th minute of the game when Ronen Harazi was brought down by a Maccabi player in the goal mouth without a penalty kick being called. The situation got totally out of hand when Avi Nimni was awarded a penalty kick with three minutes left to play, giving Maccabi the margin of victory. □

Series Tied, 1-1

Hapoel Jerusalem lost its home court advantage on Monday night, going down to Hapoel Tel Aviv 81-69, tying the best-of-five playoff series at one game apiece. The first minutes of the game looked like Jerusalem would roar to a second straight win as they jumped to a lead of 14-0 and 20-4. But Tel Aviv bounced back with a vengeance, leading 40-37 by the half. Tel Aviv's David Thirdkill led the victors with 24 while Papi Turgeman was best for Jerusalem with 23 points.

Last Thursday, Hapoel Jerusalem won on the road in Game One of the playoff series, beating Hapoel Tel Aviv 83-72. Jerusalem totally neutralized foreign import Ninad Markivitch, who was without a point. Pini Levy and Micky Berkowitz led the attack with 19 points apiece, while Norris Coleman had 16 points and Adi Gordon 13 for the victors. *(S.L.)*

Esther's Curtains
also cleaning, repair and rehanging service
Kikar Denya - Beit Hakerem
☎ 512578 10 a.m.-7 p.m.

Licensed Electricians
All Electrical Work
Repairs – Renovations
New Installations
Yonatan Demsky, 932641 (Efrat) NS
Baruch Levin, 620154 (J'lm) NS

HOD YERUSHALAYIM
senior citizen residence, 4 2-room apartments, beautiful view, attractive prices for immediate sale.
No broker fees.
Call ☎ 02-434388.

ETI NAILS
Expert styling and building of nails
Filling Peeling Decorations
Manicure Pedicure Waxing
Facials by diplomaed cosmetician
Course: Building nails
19 Hillel St. 233045

ALAN (Mr. Fixit)
Repairs • Maintenance • Drains Unblocked
Trissim • Plumbing • Reshatot (Fly Screens)
Carpets & Rugs Shampooed • Upholstery Cleaned
Alan Morris Tel: 02-932043 (N.S.)
Beeper Tel: 02-294666 Subscriber # 21303 (N.S.)

FeFerberg's TAKE AWAY
We deliver! Telephone orders accepted.
The tastiest Jewish and East European dishes.
53 Jaffa Rd., (cor. King George) Tel. 254841, 251518

Fine Designs by Tzvi Rotstein
— Interior planning and supervision
— Designs for the bathroom, kitchen, home and office
— Drawings and cost estimates
Tel. 02-865308
P.S. We'll do the shopping together!

The Next "Religious Life in Jerusalem" supplement will appear on June 17.
Including a Second distribution to ten religious areas.
Advertisers placing an ad larger than 4" may submit a 100 word advertorial, which will be published free, possibly with a photo.
Special Discounts for larger ads and series ads.
Businesses, organizations and institutions are invited to call David at 02-315630, 315642, or the JP Advertising Dept., 315608/637/639/640.
Deadline: June 1.
Book now for better placement!

COMPUTER INSIGHTS
A monthly feature devoted to computers, software, and peripheral equipment. Read the *Computer Insights* feature for helpful advice and the latest on products and services that will save your time and money.
Next Computer Insights: April 29.
Deadline for paid ads: April 18.
To place your ad in Computer Insights, contact Nahum Schulberg at Tel. 315642; Fax 388408.
Beeper 294666, subscriber no. 46258.

JERUSALEM INTERNATIONAL JUDAICA FAIR
Celebration of Jewish Art
The 5th Jerusalem International Judaica Fair
April 24–28, 1994
Binyaney Ha'ooma, Jerusalem
The most prominent artists who create Jewish art will participate at the Fair, as well as galleries and collectors. A special exhibition, "Vitebsk Artists in Jerusalem" will take place in addition to other unique exhibits. The Fair offers a most accurate picture of contemporary Jewish art in Israel.
Hundreds of objects of Jewish art on display and for sale.
Visiting hours:
Sunday: 3:00 pm – 9.00 pm.
Monday, Tuesday, Wednesday: 11:00 am – 9:30 pm.
Thursday: 11:00 am – 7 pm.
Tickets at entrance to the Fair
The Jerusalem Fairs and Conventions Bureau

AUTOMOTIVE CARE & SALE
Our next Car Trade page, devoted entirely to vehicles, will appear in **In Jerusalem on April 22, 1994.**
It will feature a "Car of the Month" column, trade advertisements, as well as classified ads for used cars for a nominal charge of NIS70.20. These used-car ads will also appear free of charge for one month in the Post's regular Friday paper.
Further details from Nahum Schulberg, Tel. 315642, Beeper 294666, Subscriber 46258, Fax. 388408.

Striking a Match

♡ **IF YOU ENJOY** music, nature, travel, movies and more, and are intelligent, fun, tall, solvent and attractive, interested in meeting an attractive fun loving lady, 49/173, please get in touch. Write: J-99, In Jerusalem, POB 81, Jeruslem 91000.

♡ **WIDOWER, 70, HEALTHY** active, enjoys people, music, travel, seeks acquaintance of lady, suitable age, similar interests. Write: J-104, In Jerusalem, POB 81. Jerusalem 91000.

♡ **DJM OF EUROPEAN** origin and background, seeks intelligent, traditional, non-smoker soulmate (mid to late thirties) for serious relationship. Write: J-105, In Jerusalem, POB 81, Jerusalem 91000.

♡ **MALE, 52/1.67, MODERN** religious, seeks lady for intimate romance. Please write: POB 61120, Jerusalem.

♡ **SLENDER, ATTRACTIVE WOMAN,** early 40's/168, seeks unattached educated gentleman for outings, concerts, lectures and dining out as a friend and companion... for starters. Write: J-107, In Jerusalem, POB 81, Jerusalem 91000.

♡ **JM, CONSERVATIVE, SPEAKS** only English, likes reading, jogging and chess, seeks European Jewish woman with same interests. Write; J-108, In Jerusalem, POB 81, Jerusalem 91000.

♡ **CREATIVE ARTISTIC (F),** traditional, vital, warm, loves music, nature, cats, travel, seeks serious, slender soulmate, 50+. Write: J-109, In Jerusalem, POB 81, Jerusalem 91000.

♡ **DJF, 51, INTELLECTUAL, ARTISTIC,** varied interests, loves traveling, seeks unattached, well established, generous gentleman, for a lasting relationship. Write: J-110, In Jerusalem, POB 81, Jerusalem 91000.

♡ **IF YOU ARE 63-68 (M),** kind intelligent and enjoy life alone, but understand that it's better when shared, take a chance on meeting a widow with similar outlook. Write: POB 4107, Jerusalem.

♡ **CREATIVE, ATTRACTIVE LADY,** French education, English, Spanish, Hebrew speaking, seeks companion with humor and warmth (40-50). Write: J-112, In Jerusalem, POB 81, Jerusfem 91000.

Single Personal Ads.

To place your ad, fill in the form and send it together with your payment to:
The Jerusalem Post
In Jerusalem-Singles, P.O.Box 81, 91000 Jerusalem
☐ I enclose payment of NIS 55 (incl. VAT)
☐ I would like to use an *In Jerusalem* box to receive replies
MY MESSAGE: (please print clearly in block letters: maximum 20 words).
____
____
____
office use only
Name________________
Address________________
Zip________ ☎________
In Jerusalem reserves the right to reject unsuitable ads.
* Commercial or business ads will not be accepted

The American Network
T.V.DATE
You've seen how it works on television
It's a fact!
Meet your mate through T.V. Date
Introductions by video tape!
Special department for observant Jews
14 Hillel St., 02-235551

Entries for Capital Calendar must be received by Sunday, 9 a.m. IN WRITING ONLY. All events are in English unless specified otherwise. Call ahead to confirm that events are taking place, avoid disappointment.

FRIDAY, APRIL 15

MUSIC

Concerticho: Svetlana Sandler - mezzo soprano sings Bach, Brahms, Liszt, Mahler, Tchaikovsky; Beit Ticho, 9 HaRav Kook St., 11 a.m., 245068, NIS 10/5.
The Magic Whoopee Band, Don Slovin, David Perkins, Yedidya Fraiman and guest artists provide music and merriment; Ben Yehuda Mall, 11 a.m. - 1 p.m.

SATURDAY, APRIL 16

MUSIC

The Jerusalem Madrigal Quartet, works by Dowland, Rossi, Bartok Ben Haim and American spirituals - 5 p.m., NIS 30;
Vocal Mini-marathon with the Hemiola Women's Choir, music from the Middle Ages & Renaissance, choirs & audience sing-along, choral works by Hassler, Mendelssohn, Dvorak, Brahms & Israeli songs - 8 p.m., NIS 36; St. Andrews Scottish Church (across from the Liberty Bell Garden gas station), 610011.
Wine and Cheese Concert: The Amulet Flute Trio plays Haydn, Couperin, Teleman & Corelli; Bible Lands Museum, 9 p.m. (museum opens at 8:30 p.m.), NIS 35/25 (includes wine & cheese).
Piano Duo - Elizabeth Schlesinger and Laurent Grynszpan, piano for four hands: Dvorak, Poulenc, Schubert, Ravel; Zionist Confederation House, Allel Dror St., Yemin Moshe, 8:30 p.m., 245206, NIS 25.
Palombo Ensemble performs Haydn, Mozart (including songs), Beethoven and Sebastian Lee; David Palombo Museum, Mt. Zion, 9 p.m.
Zopsha, Hassidic pub, featuring "Monologues to Music" with Yisrael Chevroni; Yakar, Halamed Hey 10, 9:30 p.m.

CHILDREN

The Tortoise and the Hare, puppet theater version of the well-known fable, focusing on a fumbling sportscaster covering the event, with audience participation (for children ages 5 and up, in Hebrew); Train Theater, Liberty Bell Garden; 11 a.m. & 12:30 noon, NIS 17.

LECTURE

The Halachic Implications of Government Policy, a debate between Rabbi Shlomo Riskin and Rabbi Dr. Daniel Tropper; Israel Center, 10 Straus, 8:45 p.m.

EXHIBITS

Joseph Salamon - bronze sculptures and drawings for sculptures; Nora Gallery, 9, Ben-Maimon Ave, Sun - Thurs, 11:30 a.m. - 1 p.m., 4 - 6 p.m., Sat: 11:30 a.m. - 2 p.m., 632489.

SUNDAY, APRIL 17

CHILDREN

Your Baby Needs Music with Ann Limor - for non-walking toddlers at 3:30 p.m., for walking toddlers (ages 1-2) at 4:30 p.m; Misgav Ladach Hospital, 352413.
Listen Like Learn for ages 2-3, with Ann Limor; Misgav Ladach Hospital, 5:30 p.m., 352413.
Story-telling Theater, ages 4-8, parents invited; Ticho House, 4 p.m., 245068, free.
Story Time with puppets & songs, ages 3-5, led by Betsy Diamant; East Talpiot Library, 4:30 p.m., 732877, NIS 2
Sleeping Beauty, musical version of the classic fairy tale (for ages 3 - 10, in Hebrew); Jerusalem Theater, Sherover Hall, 5 p.m., 617167.

LECTURES

Guided Tour of Yad Vashem; entrance to Historical Museum, 10 a.m.
Eternal Waters, family purity by Osna Haberman (for women only); Yakar, Halamed Hey 10, 7 p.m., 612310, NIS 15 (course - NIS 100).
Loshon Hora Seminar with Rabbi Shimon Kessen; Israel Center, 10 Straus St., 7:30 p.m., 384206.
The Image of Eve in the Bible and Kabbala by Rabbi Maya Leibovic and Dr. Nadine Shenkar (in Hebrew); Beit Shmuel (World Union of Progressive Judaism), 7 p.m., 203456.
Culture, Religion and Family of Yeminite Jews by Paul Liptz; Hebrew Union College, 8 p.m., 203333, NIS 15.

EXHIBITS

Memories of Memories, photographic works by Yochka Lifshitz as an attempt to come to terms with the murder of her large family in the Holocaust; David Yellin Teachers College, 89 Herzl BLvd, Beit Hakerem, Sunday - Thursday, 9 a.m. - 5 p.m., thru June 5, 513111

MONDAY, APRIL 18

CHILDREN

Cinderella, humorous version of the fairy tale, for ages 5 and up, in Hebrew); Train Theater, Liberty Bell Garden, 5 p.m., 618514, NIS 17.
Stories, Songs and Finger Plays with Sandy Shoshani, for ages 3-6; Beit Hakerem, Sieff Community Center, 4 p.m., 423210.
Story Hour; Baka Library, Geulim School, 4 p.m., 724804, free.
Story Time and Activities for ages 3-6, Meyerhoff Library, Katamonim, 4 p.m., free.

LECTURES

Self-Renewal Workshop: learn Progoff's intensive journal technique in 12 weekly sessions; 9 Zanwill, 7:30 p.m., call 411951 (NS).
Haydn - The Creation, Brenda Miller's music seminar, third of six sessions; Jerusalem Tamar Hadassah, Hadassah College of Techonology, Hanevim 37, 6 p.m., Janet Ha-Levi, 412938 (NS), NIS 30.
Once Upon a Nigun - Hassidic Tales Told in Prose and Music by Barbara Rush, storyteller, and Barbara Gross at the piano; Center for Conservative Judaism, 8 p.m., 256386, NIS 5.

THEATER

Filomena, the Eduardo de Filippo comedy, in Hebrew; Jerusalem Theater, 8:30 p.m.

MUSIC

Athens in Jerusalem; Jerusalem Theater, 7 and 8 p.m., 617167.

GROUPS

Professional Women: How Far Have We Really Come? - Susan Goppstein, partner - CLC Media Relations, Off the Square Restaurant, 6 Yoel Salomon, 12:30 p.m., 277677, NIS 10.

TUESDAY, APRIL 19

CHILDREN

World of English Series for ages 3-5; AACI, 6 Mane St., 3 p.m, 617151, fee.
Story Time and activities with books, for ages 3-7; Beit Ha'am Library, 11 Bezalel, 3 p.m., free.
Story and Activity Hour (in Hebrew); Islam Museum, 2 HaPalmach, 5 - 6 p.m., 661291/2, free.

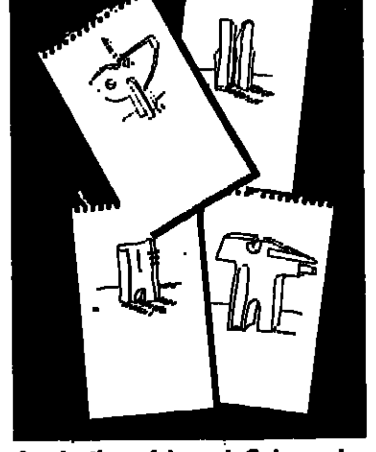

A selection of Joseph Salamon's sketches and sculptures being exhibited at the Nora Gallery.

LECTURES

Lecture/Tour of Neot Kedumim Biblical Landscape Reserve; 9:30 a.m, 08-233840, adults - NIS 10, children - NIS 5.
Exploring Torah and Commentaries with the Studies of Nehama Leibowitz by Rabbi B. Hollander; The Center for Conservative Judaism, 2 Agron, 6 p.m., 256386.
Financial Success Workshop; Israel as a major international financial center for individual investors. Israel Center, 10 Strauss St., 7:30 p.m., NIS 10, 870347.
The Operetta: From Vienna to London and New York: "Die Fledermaus" by Jochanan Straus by Michael Ajzenstadt, with musical demonstrations (in Hebrew); The Van Leer Institute, 6 p.m.
Parshat Hashavua by Dr. Aviva Zornberg; Pardes Institute, 29 Pierre Koenig (corner Rivka), 7:15 p.m., 735210, NIS 20.
Schindler's List: Facts and Fiction by Supreme Court Justice Moshe Bejski (one of the Jews on the list); Center for Conservative Judaism, 4 Agron St., 8 p.m., 256386.
House Plants (Vegetables and Fruits) for Healing by Siman-Tov Gerassi (in Hebrew); Vegetarian and Vegan Society, College of Alternative Medicine, 9 Hahavatzelet St., 7 p.m.
Handling Anger in the Workplace by Chaya Sara Brand, M.S.W.; AACI Business Forum and Professional Network, 6 Mane St., 7:30 p.m., 617151, NIS 15.

MUSIC

Kunaq, Ecuadorean music from the Andes; Ben Yehudah mall, every Tuesday, 10 a.m.
The Jerusalem Symphony Orchestra; Jerusalem Theater, 8 p.m.
Athens in Jerusalem; Jerusalem Theater, 10 p.m.

GROUPS

Ruth and Boaz - A Marriage Made by a Mother-in-Law; AMIT Women Learn and Lunch series, 11:30 a.m. - 1 p.m., 8 Alkalai St., reservations: 619222, a.m., fee.
Scrabble Club; ICCY, 12 Emek Refaim, 7:30 p.m.

WEDNESDAY, APRIL 20

CHILDREN

Story Hour; Israel Museum, Youth Wing, 4 p.m. (Tuesdays at 4:30 p.m. in Hebrew), 708835
The Wonder Worm, one of the King Solomon fables of ancient Jewish sources, here in puppet theater form (in Hebrew, ages 4 and up); Train Theater, Liberty Bell Garden, 5 p.m., 618514, NIS 17.
The Queen's Smile, modern fable with both actors and puppets, (for ages 6 - 10, in Hebrew); Jerusalem Theater, Rivka Crown Auditorium, 4:30 p.m., 617167.

LECTURES

Guided Tour of Yad Vashem; entrance to Historical Museum, 10 a.m.
The Transition from British Rule to Statehood by Eliezer Hechster (in Hebrew), former Civil Service Commissioner; HARAM, 14 Hapalmach (in shelter), 4 p.m., 664143, NIS 5.
The Vacuum in Moral Leadership and the Alternatives for Filling It: The Secular vs. the Religious in Israel by Yosef Goell; The Jerusalem Center for Public Affairs, Beit Milken, 13 Tel-Hal St., 4 p.m., r.s.v.p. 619281.
Journalistic Ethics by Gersom Gorenberg; Pardes Institute, 29 Pierre Koenig (corner Rivka), 7:15 p.m., 735210, free (suggested contribution NIS 10).
Reward & Punishment: The Jewish Concept from Biblical to Talmudic Times by Dr. Joshua Adler; Bible Lands Museum, 7:30 p.m., 612342.
Sepphoris in the Light of Recent Excavations by Prof. Ehud Netzer. **The Mosaics of Sepphoris** by Zeev Weiss; Israel Museum, auditorium, 8 p.m.

MUSIC

The Joy of Singing - master class in singing on the art of Bel Canto. Directed by Dov Kaplan with singers: Nurit Henig (soprano), Meni Toren (tenor), Rebeccah Fletcher (mezzo soprano), Yoel Sivan (basso cantibile); Zionist Confederation House, Allel Dror Street, Yemin Moshe, 8 p.m., 245206, free.
Jerusalem Symphony Orchestra; Jerusalem Theater, 8 p.m.

GROUPS

Hadassah - Jerusalem Tamar Chapter, speaker: Moshe Aumann, Chief Editor, Israel Foreign Ministry; Moadon, 24 Straus St., 2:45 p.m., guests welcome.

THURSDAY, APRIL 21

CHILDREN

The Dardasim, play based on the popular TV series (in Hebrew); Jerusalem Theater, Henry Crown auditorium, 5 p.m., 617167

LECTURE

What is Antisemitism by Prof. David Passow; Conservative Center, 2 Agron, 10:30 - 12:30 a.m., 256386, fee.
Voices, the Israel English Poetry Association Celebration Meeting and award ceremony for the Reuben Rose International Poetry Contest; Zionist Confederation House, 7:30 p.m., 245206, free.
Christian Communities in Jerusaelm and the West Bank Since 1948 by Dr. Daphne Tsimhoni; Hebrew Union College, 8 p.m., free.

GROUPS

Soiree Mediterrane, including flamenco performance; Alliance Francaise, 8 Rechov Agron, 8 p.m., 257167, NIS 25/20.

FRIDAY, APRIL 21

LECTURE

Lecture/Tour of Neot Kedumim Biblical Landscape Reserve, 9:30 a.m, 08-233840, adults - NIS 10, children - NIS 5.

– Compiled by Abigail Radoszkowicz

Kosher
la Brasa
REAL B.B.Q. CHICKEN
La BRASA, 7 YOEL SALOMON St. NAHALAT SHIVA, JERUSALEM
AMERICAN STYLE WITH SOUTH AMERICAN FLAIR
REAL B.B.Q CHICKEN
NIS 21
LOUISIANA
HAMBURGER
NIS 18

IN JERUSALEM accepts no responsibility for items sold through advertisements in Bargain Basement

OFFERS

BOOKS – rich French library, for literature lovers, students, historians, Stendhal, Velery, Proust, Toynbee, others, NIS 20 each; concert records, rich, varied programs, famous musicians, NIS 15-20 each. 633650.
MEN'S ENGLISH TROUSERS – Isr. 52, new, NIS 100; 2 shirts, Isr. 44, English, new, NIS 50 each. 813587.
3 APPLE STYLEWRITER INK CARTRIDGES – new, NIS 60 each; 500 watt stepdown transformer, NIS 100. 521821, NS.
VACUUM CLEANER – Hoover, in excellent condition, NIS 200; skateboard, NIS 40. 866888.
HITACHI CAMCORDER BATTERY PACK – VM-BP61, 1,000 mAh, new and unused, NIS 200. 860793.
CAR RADIO TAPE – stereo, AM-FM, automatic reverse, fast reverse, mono-stereo switch, NIS 300. 760394.
CANON TYPEWRITER – electronic, English characters, portable, batteries/AC, 220v., NIS 300. 764378.
BABY STROLLER – NIS 70; Kapro II computer, FREE to charitable institution; video, for parts, NIS 230. 639391, NS.
FULL SIZE VIOLIN – NIS 300. 764596.
HI FI STEREO – and record player, in good condition, NIS 150. 619095.
WOODEN BEAD CAR SEAT – and back rest, NIS 45; Betty Crocker juicer, new, NIS 160. 433857 or 433068.
BICYCLE – BMX, 20", in excellent condition, NIS 200. computer monitor, monochrome, NIS 50. 864289.
CORDLESS ELECTRIC KETTLE – Rowenta, NIS 120. 351975, NS.
SKATEBOARD – professional, NIS 200; AD and D rule book, NIS 60. 861914.
CAR MECHANIC TOOLS – vacuum pressure gauge set, NIS 100; ratchet set, 60 pieces, beautiful, NIS 200. 731341.
KITCHEN TABLE – expandable, formica, NIS 150; 3 hanging light fixtures (2 bamboo and 1 glass), NIS 150 for all three. 733112.
CAREER COUNSELING FOR H.S. STUDENTS – differential aptitude test, 100 copies; Ohio vocational interest survey, 100 copies, NIS 300 for all. Murray, 812850, NS.
DAISY-WHEEL PRINTER – Brother HR15, Hebrew/English, needs minor repair, NIS 120. 669182.
DICTIONARY – computer, Franklin/Webster, NIS 240. 816267.
NEW CYLINDER – for steel-plated Rav Bariah door and 5 keys, NIS 150; Polaroid camera, NIS 150. 561232, eves.
SCRABBLE CROSSWORD CUBES – NIS 25; doorbell, NIS 25. 812850, NS.
AVIATION MAGAZINES – *Flight International,* issues from '87-'92 plus others, NIS 1 each o.b.o. 918499.
PERFUME – Giorgio Beverly Hills, 3oz., unopened, NIS 250 o.b.o. 526243, NS.
ROUND KITCHEN TABLE – plus 5 matching chairs, NIS 300. 819395.
RADIATOR – new but needs minor repair, NIS 50; hot vaporizer, new, NIS 50. 235623.
LARGE MOBILE LAMP – on wheels, for the relief of painful muscles and arthritis joints, NIS 250. 610027.
COLLECTION OF 38 OLD PIPES – Ropp, Shalom, Comoy, etc., NIS 200 the lot. Walter, 419963.
CASSETTES – Bob Dylan, Sonic Youth, Santana, Dinosaur Jr., Lenny Kravitz, Leonard Cohen, King Crimson, Ride, Julian Cope, NIS 20. 964728.
SMALL ARCHITECTURAL LIBRARY – includes Neufert & Banister Fletcher's history, NIS 300 o.b.o. 664315.
MATERNITY DRESS – new, from US, size 8, purple with gold buttons, NIS 250. 631408, NS.
FRONT DOOR – new, solid wood, NIS 200 o.b.o. 853040.
OVEN – and 4 burners, perfect condition, NIS 300. 348112.
LADIES' REEBOKS – black, new, NIS 180; women's clothes, NIS 50 for all. 821919, eves.
100 PLUS PAIRS SHOES – men's, women's, children's, second hand, in excellent condition, FREE to needy organization. 514217, NS.
TURBO HEATER – Rochling, 2000 watts, in perfect working condition, NIS 250. 618483, NS.
2 SETS TOWELS – Cannon, new, pink (2 bath, 2 face, 2 washcloths), NIS 50 each set. 636724.
KITCHEN APPLIANCES – pots, pans, dishes, blender, juicer, all kosher, NIS 150 for all, o.b.o. 432920.

WANTED

YAD SARAH'S LAUNDRY SERVICE – for the bedbound desperately needs nightwear, sheets, bedding and towels. Call Tirza, 388074, Yad Sarah, 33 Yirmiyahu Street, Romema, Jerusalem.
FURNITURE – wanted by organization for new Russian olim, will collect. 788277, NS.
BIKE WITH TRAINING WHEELS – for special-needs 9-year-old. 526243, NS.
ENCYCLOPEDIA JUDAICA – in good condition, 816267.
ONE-TIME LESSON – to aid beginner with Swedish pronunciation. Nehama, 518159.
NTSC PORTABLE VCR – Panasonic AG-2400, to buy or exchange for multi-system TV. 518701, NS.
BOOK – *The Jew in English Fiction*, by David Philipson. 710907, NS.
FILE CABINET – legal size, preferably with 4 drawers, will pick up. 635217.
OLD BOOKS – 812662.
OLD CLOCKS – 823788.
COZY FURNITURE: – sofas, rugs, needed for the day hospitalization unit in Talbieh mental health center. 698930/36.
TANDY COLOR COMPUTER SOFTWARE – hardware and accessories, to buy or trade. 253285.
DINING TABLE – and chairs, used, in good condition. 439796.
UPRIGHT VACUUM CLEANER – good, used, in excellent condition. 724871.

VOLUNTEERS

YAD SARAH – needs mechanically handy people to help them maintain equipment; a warmhearted person as a relief telephone operator, once a week; volunteers to cheer up lonely elderly people with a home visit; drivers with own transport to convey patients to and from our Day Care Center, one or two mornings a week. Handy at Handicraft? Yad Sarah has the kits if you have the time to visit and help a lonely homebound person be creative. Please call Malka, 244242, mornings.
VOLUNTEERS – wanted at Lifeline For The Old (Yad Lekashish). Guided tours of our workshops: Sun.-Thurs., 9 & 10 a.m. Call 287829, 273739. Gift shop open: Sun-Thurs., 9-4, Fri. 9-1.
VOLUNTEERS – needed for challenging and innovative program with the physically disabled. Professional training and seminars throughout program. Conversational Hebrew needed. Ribohi, 761082, 11:30 a.m - 7 p.m.
DO YOU KNIT, SEW, EMBROIDER? – Volunteer your talent mornings in our pleasant workshops: Frankforter Center for the Aged, 80 Derech Beit Lehem, Baka. Handicraft Gift Shop open, Sun.-Thurs. 9-12:30, 4-6, Fri., 9-12. Call Devora, 718865, 714848.
VOLUNTEERS NEEDED – to do arts and crafts with patients in the French Hospital. Please contact Chaya Harel (social worker), 894724.
WE HAVE MOVED! – volunteer at Herzog Hospital's delightful new thrift shop at 10 Coresh St. Come buy and benefit Herzog (Ezrath Nashim) Hospital. 316840, NS.
DYNAMIC ORGANIZATION – helping sick people in hospitals and homes seek volunteers for varied work, flexible hours, all languages. Call Esther, 374567, mornings.
VOLUNTEERS NEEDED – for challenging program with developmentally disabled, professional supervision. Conversational Hebrew needed. Alex, 411212, 9 a.m.-3 p.m.
YOU'RE INVITED TO SHARE – a special experience with a special child. We need volunteers, great experience! Please contact Rena: 422672.
VOLUNTEERS NEEDED – for challenging programs with people with mental retardation. Professional supervision. Alex, 411212.
VOLUNTEERS – afternoons (1-4 p.m.) to work with children with learning delays, aged 3-7. Exciting, challenging, dynamic program. Professional supervision. Reva, 812123.
VOLUNTEERS – desperately needed, mornings or evenings at clothing distribution center for poor families, Sanhedria. Chaya, 820102
CAT LOVERS! – Please lend us your organizational skills and some of your time. Lev Lechai Association. 831626.
YAD CHAI – needs volunteers for supporting families of persons suffering from leukemia who traveled to Israel to receive treatment at Hadassah. Mrs. Sharon, 234424.
ENGLISH & MATH TUTORS – needed to help Ethiopian students prepare for bagrut. Call 665844, eves, or 731128 (day).
TENTH MAN NEEDED – to keep senior citizens' minyan going, weekdays, in Kiryat Yovel. 580334, NS.
VOLUNTEER ORGANIZATION – feeding needy needs drivers to bring food to packers for few minutes several times weekly. Yirel, 864818, eves, NS.
VOLUNTEERS NEEDED – for games program with mentally retarded adults, rewarding, challenging program, afternoons and eves. Alex, 411212.
WE NEED YOU – to knit on knitting machine and to weave on large loom; also volunteer salespeople for Handicraft Gift Shop, mornings/afternoons. Devora, Frankforter Center for the Aged, 80 Derech Beit Lechem, 718865, 714848.
IF YOU WANT TO ENHANCE TOURISM – to Israel, join our voluntary tourist service for service in the afternoons. Call 754953, 754811, mornings.
DO YOU READ, WRITE, SPEAK ENGLISH? – tutor Russian students through AACI. Call Murray 812850, Marcia, 287465.
ONE HOUR PER WEEK! – volunteers needed to visit hospital patients, homebound elderly, all areas of Jerusalem, Ezor Mizion office, Avigdor, 374567, Gordon, 610326 (h).
A DISABLED ADULT – is waiting for you to be his/her friend. Call Merav, 724089.
TOURIST POLICE – volunteers (in uniform) needed. Join us to serve and protect our tourists, morning/afternoon hours. Course begins April. 391185/6.
VOLUNTEERS NEEDED, – Einstein typing, clerical, English, laserprint, welfare, new pleasant office, serving immigrants/needy Israelis. 617034, 630467.
VOLUNTEERS REQUIRED – Botanical Garden, Hebrew University, Givat Ram, one or two mornings per week. Interesting & healthy work. 273660.
ROSE PRUNING – Rose Wohl Garden, near the Knesset, needs volunteers for light gardening, no prior experience needed. Dalit, 637233.
ENGLISH TUTORS – for olim needed, no experience necessary, strong support system. Come to our training meeting, Sunday, April 17, 7 p.m., AACI, 6 Mane St. Murray, 812850, NS.

PERSONALS

THANKS, BERNIE! For coming in just when we needed ya! Love, IJ Staff.
WELCOME TO ISRAEL – Grandma and Grandpa. Love Chaya, Shoshi, Avi and Aviva, and parents.
TO DAD/GRANDPA – happy, happy birthday, until 120! Love Menachem, Gail and kids.
HILLEL & AHARON – happy birthday, brothers. Mazaltov. From Geela and Alan and Yonatan Eliezer.
MIRROR MIRROR – tell me the truth... what's C.R.S.? Looks like I've goofed! Sorry again. I NEVER meant to hurt you. ME.
WELCOME TO ISRAEL – Pop and Grandma! We're happy to have you with us. Love, Leah, Danny, Nachlo, Ari and Tsiona.
MRS. SARA MOP – Please note my new address. I miss Wall, moved near the tunnel, Stop by.
EVERYTHING WONDERFUL FOR – two wonderful people! Mazaltov, Chaya and Rafi. Love, Har Nof.
C.G. AND R.S. – are engaged! Geulah has arrived!
DEAR OLGA – It took a Jewish mother in the Holy Land to make everything turn out right. Love, Miriam.
WANT TO START A BAND? – I sing and play a little bass. Would love to jam – folk, blues, rock. Laura, 787980.

SERVICES

LILACH PREGNANCY CRISIS CENTER – offers FREE information; pregnancy testing and video viewing to women in crisis or with unwanted pregnancies. 7, Keren Hayesod, 232564.
HOT LINE FOR CANCER PATIENTS – and their families, under the auspices of the Israel Cancer Society and Hadassah Medical Center. 435516
QUESTIONS ABOUT PROCEDURES – at the Beit Din regarding marriage, divorce, conversion, personal status. Call Young Israel Rabbis. FREE counseling service. 254973.
PREGNANT? AFTER A BABY? – Childbirth? Breastfeeding? Questions answered. Information given. Problems solved. FREE. Parent Education Program hotline. 341560.
PRO BONO ZEDEK LEGAL AID CENTER – FREE advice about rabbinical courts, marriage, divorce, conversion, personal status, interest free loans. 820126.
MACHON PUAH – offers advice and rabbinical guidance as well as referral to fertility experts for couples who would like to have children. Tel & fax, 373053.
FREE ADVICE – regarding wills, estates, purchase of apartments, accidents, malpractice, investments, divorce, child support, mixed marriages. 820126.

SUPPORT GROUPS

NEUROFIBROMATOSIS – support group. Debbie, 931763, NS.
GAMBLERS ANONYMOUS – Call 373675, 373906, 374614, Nera or Regina, 8 a.m.-3 p.m.
ALCOHOLICS ANONYMOUS – English speakers, Sun. 7:15 p.m., Mon. 8:45 p.m., Thurs. 6 p.m., 24 Hapalmach (bus 15). 630524, 351305.
AACI CANCER SUPPORT GROUP – for English-speaking women, Wednesday afternoons. Leah, 439916, Esther, 660231, ext. 28, Devorah, 630527.
OVEREATERS ANONYMOUS – English speakers, Wed. 7:15, Moadon Ha'oleh. 731137.
FREE 12-STEP SUPPORT GROUP – for women survivors of child sexual and emotional abuse. Sara, 637895.
YEHIDA – (organization for single parents) support group forming, in English and in Hebrew. Hannah, 781781, NS.
RECOVERY INC. – fear, depression, anxiety. Finding a way out is where we come in... 243577, NS.
BEREAVED PARENTS – support group. 610023.
NARCOTICS ANONYMOUS – English meeting group, Tues. and Sat. nights, 8:30-10 p.m., 8 Rehov Akiva, Jerusalem. 519135.
NEONATAL DEATH – stillbirth, miscarriage, interested in participating in a support group, books or just talking? 632213.
PARKINSONS SUPPORT GROUP – first Tuesday of the month, 2 p.m., Yad Sarah, Moked La-kashish. 580334, NS.
CHILDREN OF HOLOCAUST SURVIVORS – group discussions, in English. Amcha, 250745.
STOP-SMOKING COURSE FORMING – Israel Cancer Association, in Hebrew. 256721.
ARE YOU CARING FOR SOMEONE – with memory loss? Alzheimers? Multi infarct Dementia? English Speakers support group FREE, central. Daniela, 631350
PARENTS OF HOMOSEXUALS AND LESBIANS! – You are not alone. Open telephone line, Tuesdays, 16.30-18.00, 373606.
ADOPTION SUPPORT GROUP – in Gush Etzion. Chana, 931803, NS
EMOTIONS ANONYMOUS – helping people help themselves, in Jerusalem, for 4 years. You are not alone. 610639, 250324.
PARENTS OF THE MENTALLY ILL – (schizophrenia, manic depression), join our English-speaking support group. ENOSH, 724723.
ARE YOU A MALE SURVIVOR – of childhood sexual or other abuse? A private self-help/support group is forming. Michael, 718792, NS.

EXCHANGE

ASSORTED FIRST-DAY COVERS – for second-hand compact discs of German-Austrian chamber music. 06-939177.

LOST & FOUND

LOST: SET OF KEYS – in Pisgat Ze'ev area on Friday March 25. 514640.

PETS

CUTE PINSCHER PUPPIES – NIS 100 each. 353163, after, p.m.
LOVELY KITTEN – playful, 5 months old, clean and happy, needs warm home and garden. 254294, NS.
KITTENS – born March 8, seeking good homes. 438758.
VERY PLAYFUL KITTEN – affectionate, intelligent, multi-colored, FREE to good home; also lovely spayed year-old cat. 283521, NS.
ISPCA ADOPTION DAY - Friday, April 22, 12:30 pm to 3:30 pm, Natural History Museum (German Colony). 851531.

Cellular Phone
NIS 9 per day
★ 2 way radios
★ pagers
Also purchase and sale of new or used cellular phones, and pagers
Immediate Delivery Anytime!
PHONE-LI ☎ 243455
4 Hama'alot St. Beeper 294666 - 53838

NOTE NEW DEADLINE

Sorry, submissions by fax are not accepted

PLACE YOUR CLASSIFIED FOR FREE

BARGAIN BASEMENT accepts ads of up to 20 words free of charge on these conditions: Only one ad per Jerusalem-area household per week. THE LIMIT per ad in the 'offers' section is a TOTAL of NIS 300, and the price of each item must be stated in shekels. The following ads are NOT accepted: business offers; apartment sales, rentals or exchanges; car sales; job offers; situations wanted; solicitations for donations; offers of marriage or other personal relationship. Ads must be printed in English and submitted on the attached coupon. ADS MAY NOT BE SUBMITTED BY PHONE. The right to reject or edit any ad is reserved.

Ads must reach *In Jerusalem*'s offices at *The Jerusalem Post*, Rehov Yirmeyahu in Romema (POB 81, 91000) by noon Sunday of the week of publication. Because of space limitations, ads may be held over and published the following week.

The price of each item must be stated

Name ________________
Address ________________
____________ Tel. ________
MESSAGE ________________

BREAKFAST is BACK in our QUIET GARDEN
Flavor of the month
NEW
CHEESECAKE
Kosher
Take a Cheesecake Home
Banana
New hours: Sun.-Thur.. 9 a.m.-midnight, Fri. from 9 a.m., Motsei Shabbat 23 Yoel Salomon Tel. 245082

The Entertainment Supplement of THE JERUSALEM POST April 15, 1994

TIME OUT

Uncommon Women: The curtain rises on Israeli-Palestinian troupe

IN

FOCUS	3
CINEMA LISTINGS	4
CINEMA REVIEW	5
POSTER	6 - 9
RADIO	10
TELEREVIEW	11
TV & CABLE	12 - 15

Mixing it up

Members of the Eshet Afra troupe are Naomi Ackerman (blonde wig), Corinne Markov (blue scarf), Raeda Gazale (center) and Iman Aoun. (JOEL FISHMAN)

An Israeli-Palestinian women's theater group has written a play about growing up female. The two Israelis and two Palestinian women will perform their play tomorrow and Sunday.

By Aloma Halter

THE Eshet Afra women's theater group had just completed previews of its production *Cycles* when the Hebron massacre occurred.

Although the four actresses – two Israelis and two Palestinians – were determinedly apolitical, the massacre hit the production hard, both emotionally and logistically.

The slated March 6 opening in eastern Jerusalem was immediately postponed, as some of the technical crew and one of the actresses, Raeda Gazale, who lives in Beit Jala, were under curfew for a week.

"Apart from the immediate technical difficulties raised by the setback of Hebron, we all felt we had to make a gesture of participation in the grief, that we couldn't go right on as if nothing had happened," said director Shai Bar-Yaacov.

Just as it includes both Israelis and Palestinians, the group's name is a combination of the Hebrew word for woman and the Arabic word for earth.

Despite the massacre and the subsequent murders of Israelis, the show – a multicultural exploration of the limitations faced by a young girl – will go on.

The play is set to open in Jerusalem at Habama Theater on Saturday and in Tel Aviv at ZOA House on Sunday.

The play, written and acted by Iman Aoun, Corinne Markov, Naomi Ackerman and Raeda Gazale, is scheduled to open this week in both Jerusalem and Tel Aviv.

The Palestinians have special permits allowing them to cross the Green Line. Performances scheduled for next month in the territories will go on if the closure is lifted.

"In the rehearsals and improvisations we were doing when preparing the material, we all found that political issues don't really sway one's life," Markov said. "We preferred to concentrate on what we all felt about being women and explore that."

Cycles was chosen for an international theater festival in Lille, France, this fall. The theme of the event is peace and cooperation.

THE JOINT Israeli-Palestinian theater project originated in 1987, when Aoun and Markov met at a workshop in Jerusalem organized by a Swedish trainer in psychodrama, which teaches people to get in touch with their feelings through drama.

"I'd never met anyone like that before," says Markov, a South African native who studied theater at Hebrew University and has acted in London.

"It took me away from any prior stereotypes or stigmas about Arabs. We knew that we'd like to work together in the future, and just had to wait for the right project to come along."

Aoun, a Nablus native, is a member of the El-Hakawati Theater Company and has extensive drama-teaching experience with children in and around eastern Jerusalem.

"I always felt that there was a bond between us," she says. "Professionally, as actresses, we were from a similar background and had been going through the same things. As women, too, we shared a common experience."

Ackerman, a professional clown and aerobic-dance teacher, was pulled into the group by her friend Corinne and Corinne's husband, Shai Bar-Yaacov, the director.

"These are people I love working with," Ackerman says, "and it shows that Israelis and Palestinians are definitely capable of working together, despite the differences."

Gazale, at 21 by far the youngest member of the company – the others are all in their early 30s – is a gutsy actress and easily holds her own. She is in her final year at the Jerusalem School of Visual Theater, which teaches a variety of theater subjects with an emphasis on the visual aspects, such as scenery. She got some money for her studies from the Jerusalem Foundation.

"I feel natural about studying with Israelis. I suppose I have a schism in my life, but I feel comfortable in both cultures."

CYCLES, WHICH is coproduced with Habama Theater, grew into a play as a result of the interaction among the four actresses.

They pooled material drawn from personal experiences and some cross-cultural research and came up with a play which could be presented to mixed Arab-Jewish audiences.

Through music, dance and children's games, *Cycles* shows different stages in the life of Lulu, a little girl who would like to ride a bicycle and not have to play with dolls. Voices from different cultures give her different answers as to how Lulu should cope with growing up as a female.

Nitzan Perry wrote the music. The sets amd costumes are by Lily Ben Nachshon.

There is a wonderful moment when Lulu, who had put her dolls away in a cupboard, takes them out, and Ben Nachshon surprises the audience with a life-sized, talking Barbie doll.

Two less-successful episodes in a play which is otherwise composed of personal, authentic material, occur when the group takes off on Shakespeare-inspired trips. There are strange scenes referring to both *A Midsummer Night's Dream* and the witches' episode in *Macbeth*.

One of the most interesting aspects of the play is its use of Hebrew, Arabic and English. There are points where the blend of the languages is so well enforced by the acting and action that the audience is unaware of who is speaking what, and a kind of magical Esperanto level is reached.

"We rehearsed in English," Bar-Yaacov says, "and it was used as the working, neutral language. We felt that to have only Hebrew and Arabic would be too 'binary'; either one or the other. With a third element, one begins to hear a much more powerful mix. Besides, English implies an international statement, an attempt to rise above the particularity of the conflict. Also, English is the basic vehicle of communication in the modern world."

Speaking in English, Aoun summarizes what Eshet Afra is all about.

"Peace is so complicated, and it's so much easier to destroy than to make connections between people. But I'm sure there are Palestinians to be found who have space for Israelis who really seek peace, who want to create together."

The US cashbook

THE Eshet Afra women's theater company was awarded a grant from the US Aid for International Development a year ago.

Subsequent grants came from the Canadian Embassy and the Jerusalem Foundation.

Charles Dunne heads the Israeli and Palestinian Cooperation Program (PICP) at the US consulate in Jerusalem. The program provides money for joint Israeli-Palestinian projects.

US government funding of around $250,000 was made available from early in 1993, and different proposals were invited for projects – whether scientific, social or in the field of arts – which would touch upon aspects of mutual concern between Israelis and Palestinians.

Competition for these grants was fierce: of 95 project proposals, 10 were given grants, four in the first year and six in the second year. Among the winners was the Eshet Afra Theater Group.

The PICP wasn't just linked to cultural ventures. Projects as diverse as a Jerusalem discussion group between Israelis and Palestinians and a pesticide project centered in the Volcani Institute received funding.

"We have found the Palestinian Israeli Cooperation Project to be tremendously successful at promoting grass-roots cooperation between Israelis and Palestinians," Dunne said. *A.H.*

Cover photo by JOEL FISHMAN

EDITOR: Ruth Kern DESIGN: Silvia Fridman

Kronos may have the traditional string quartet lineup – two violins, viola and cello – but there the resemblance ends. The foursome which changed the face of classical music will play here next week.

By Michael Ajzenstadt

Most of the Kronos repertoire was written especially for the group, made up of Hank Dutt (from left), David Harrington, John Sherba and Joan Jeanrenaud. The latter will be seven months pregnant when the quartet performs in Tel Aviv.

Roll Over Beethoven

HAYDN, Beethoven, Bartok, and... Hendrix.

No matter how firm Jimi Hendrix's place in the rock pantheon, the late guitar hero likely never imagined for himself a role in the history of string quartet literature.

By the same token, until recently it would have been hard for anyone to imagine the Kronos Quartet, the San Francisco ensemble whose signature piece is a swooping, swinging version of Hendrix's "Purple Haze," complete with light show.

The string quartet's audio-visual performances, designed to feel like rock concerts, are vibrant, mystical and electrifying. But there's plenty of steak along with the sizzle. As the *Times* of London critic wrote of a concert last summer: "Beneath the fancy lighting, pretty costumes and amplification are four damn good musicians."

The ensemble – comprised of violinists David Harrington and John Sherba, violist Hank Dutt and cellist Joan Jeanrenaud – is coming here next week, and bringing with it notions that have set the classical music world on its ear.

The idea is to "move the center of music out of Europe," said Harrington, 44, in a phone interview from San Francisco. It was Harrington who founded the ensemble 21 years ago. "The most exciting musical experiences today are not happening in the traditional centers of Western culture," he asserts, in an even voice that evokes New-Age California cool.

One of those alternative centers is Africa. *Pieces of Africa*, a 1992 release, made Kronos the first group ever to reach No. 1 on both the *Billboard* classical and world music charts. The recording features seven African composers, from Gambia to South Africa, many of whom had never written in the tradition that Haydn started 250 years ago.

The aim of the ensemble is "to bring the world of music as we know it into focus and to create dynamic adventures in music," Harrington explains.

THE KRONOS Quartet makes its local debut on April 23 (8:30 p.m.) at the Mann Auditorium in Tel Aviv, as part of the Classic Eden Days Festival. In this, their only concert here, the Kronos Quartet will perform *Mugam Sayagi* by Franghiz Ali-Zadeh from Azerbaijan, *Yiddishbuk* by Argentinian composer Osvaldo Golijov, and works by North American composers John Zorn, John Oswald and Steve Reich.

Most of these works were written in the last couple of years. Only Zorn's *Cat O' Nine Tails* and Reich's *Different Trains* (which won Kronos a Grammy award) were composed as far back as 1988 and 1987, respectively.

Except for Golijov's quartet, the pices were written especially for Kronos. Some 50 new compositions are being written for its members now, Harrington says, adding, "We are living in a very creative time, a time of immense possibilities in music."

The group's founder and spokesman says that the major thing he and his colleagues have learned in over two decades of working together is that "the printed note is only about 10 percent of the story of music.

"No composer alive that I'm aware of is happy just with the notes that are actually written on the page," he explains. "Everybody has their own meaning for what they write, and working closely with each of the composers, learning to decipher their music and getting a sense of the personality of each composer which lies beneath the notes," is what excites Kronos more than anything else.

"When we bring in our personalities, as well as the collective sense of music of Kronos, a new compositional sense is created in addition to what is on the page," he adds.

The inspiration for the creation of Kronos came in 1973, Harrington recalls. "I heard George Crumb's *Black Angels* on a radio show one night, and all of the sudden I was hearing the music I needed to play. It was like a revelation and in order to do that, it was important to get a group that would rehearse every day. It's not a piece you can sight-read."

In the beginning, the Kronos Quartet played the music of "modern" 20th-century composers, – Schoenberg, Webern and Bartok, among others. Now they usually stick to music written during the past few years.

"Today energy from all over the world is flowing into Kronos," Harrington says. "We've slowly been finding our voice and our voice is becoming very different things. I want to play concerts and make recordings that give a sense of the musical world that we all share with each other. And I want our concerts to be the kind of experiences that people can make use of. I'd like our concerts to be celebrations of life and diversity of viewpoints and impulses. That's what it is to be a musician in 1994."

There's a kind of musical missionary element in Kronos's approach.

"If I discover something meaningful, music which is capable of becoming an experience that seems exciting and useful and incredibly beautiful and wild, it at once becomes a part of our musical landscape and I want to share that," he says.

MUSIC CANNOT be played today as it was performed 200 years ago, says Harrington. Musical and social attitudes and values have changed too much.

Kronos concerts are a total experience, in which the visual is as important as the audio. In fact, the quartet travels with its own personal lighting designer.

"People talk about seeing concerts," Harrington explains. "It's an interesting way of describing an aural experience. People go to witness the music being made and so we provide a setting for our music in the most dramatic way we can find. This is what a live concert experience is. We need the right atmosphere for the music to jump out of the instruments to the ears of the audience."

Normal, bright concert lighting cannot offer this.

"Now the composers are thinking visually as well," he says. "Oswald's piece involves different aspects of choreography; Ali-Zadeh's quartet involves lighting, and Russian composer Sofia Gubaidolina finished a quartet for us that has a lighting design written into the score."

Costume is also part of that visual element. Kronos comes on stage dressed more like a rock group than a classical quartet – sometimes in punky black leather, at other times in wildly colorful outfits.

Harrington dismisses critics who suggest that the lighting and the unorthodox clothing is nothing but a gimmick.

"A gimmick doesn't continue for 21 years and evolve and grow," he says. The pieces they play, he adds, "are some of the more interesting pieces that have ever been written for quartet. When a composer like Reich creates a piece, it feels like the right thing to do. When composers are inspired by our work and concerts, that's what we are about, I feel. Our work speaks for itself."

Harrington says he and his three colleagues have lots of fun learning and performing new works.

"We are having a wonderful time playing music together," he declares. "There's a feeling of closeness about the four of us and what we are doing we are finding very special. We rehearse virtually all the time and we are on the road six months a year."

Somehow they all manage to lead a family life as well.

"I have three kids, John [Sherba] has two kids and Joan [Jeanrenaud, the cellist] will be seven months pregnant when we perform in Tel Aviv," Harrington says. "When her baby is born we'll all be very happy uncles."

CINEMA LISTINGS

JERUSALEM

G.G. GIL Jerusalem Mall (Malha) ☎ 788448
Intersection Sat., 7:30, 9:30; *weekdays* 1:30, 4:30, 7, 9:30 ★ Schindler's List Sat., 7.30, 9.45; weekdays 1.30, 5, 8:30 ★ Pelican Brief Sat., 7:30, 10; weekdays 7, 9.45 ★ The Secret Garden *weekdays 1.30, 4:15* ★ *On* Deadly Ground Sat., 7:30, 9:30; weekdays 1:30, 4:30, 7, 9:45 ★ Fearless Sat., 7:30, 10; weekdays 1:30, 4:15, 7, 9:30 ★ Baraka Sat., 7:30, 10; weekdays 4:30, 7, 9:30 ★ *Wayne's* World 2 Sat., 7:30; weekdays 1:30, 4:30, 7 ★ In the Name of the Father Fri., 7:30, 10; Sat., 10; weekdays 1:30, 4:15, 7, 9:30

JERUSALEM THEATER ☎ 617167
20 Marcus St.
Belle Epoque Fri., 2; Sat., 9.30; Sun.-Tue., Thu., 7; Wed., 7, 9:30 ★ Farewell to My Concubine Fri., 2; Sat., Sun.-Tue., Thu., 9; Wed., 6, 9 ★ Remains of the Day Fri., 9:45, 12:15; Sat., 7:15, 9:45; weekdays 7:15, 9:45 ★ Malice□Good Son Fri., 10, 12:15; Sat., 7:30, 9:45; weekdays 5, 7:30, 9:45 ★ Mrs. Doubtfire Fri., 9:45, 12:15; Sat., 11, 7:15, 9:45; weekdays 5, 7:15, 9:45 ★ The House of Spirits Fri., 9:45, 12:15; Sat., 7:15, 9:45; weekdays 4:30, 7:15, 9:45 ★ Sister Act 2 Fri., 10, 12:15; Sat., 11, 7:30, 9:45; weekdays 5, 7:30, 9:45 ★ *Short Cuts Fri.*, 10; Sat., 9:15; weekdays 5:30, 9 ★ Aristocats *(Hebrew dialogue)* Sat., 11 a.m.; weekdays 5 ★ Surf Ninjas Sat., 11 a.m.

ORION OR 1-6 ☎ 252914
4 Shamai St.
The Piano□Perfect World□Carlito's Way□Naked *Fri., 10:30*; Sat., weekdays 7, 9:15 ★ Addams Family Values Sat., weekdays 7:15, 9:30 ★ Joy Luck Club Fri., 10:30; Sat., weekdays 7:15, 9:15 ★ The Three Musketeers□Blind Side Fri., 10:30; Sat., weekdays 7:15, 9:30

RON 1-2 ☎ 234704
1 Rabbi Akiva St.
Philadelphia□Mrs. Doubtfire Sat., 7:15, 9:30; weekdays 5, 7:15, 9:30

TORAH OUTREACH PROGRAM
☎ 289988
Follow Me - The Six Day War Sun.-Thu. 9, 11, 1, 3, 5; *Fri., 9, 10:30 a.m.*

TEL AVIV

RAV-CHEN ☎ 5282288
Dizengoff Center
Malice□Good Son Fri., 10, 12:15; Sat., 2:30, 5, 7:30, 9:45, 12; weekdays 5, 7:30, 9:45 ★ *Mrs. Doubtfire Fri., 10, 12:15*; Sat., 11, 2:30, 5, 7:15, 9:45; weekdays 5, 7:15, 9:45 ★ The House of the Spirits Fri., 9:45, 12:15; Sat., 2, 4:30, 7:15, 9:45 ★ Sister Act 2 Fri., 10, 12:15; *Sat., weekdays 11, 2:30, 5, 7:30, 9:45* ★ Aristocats *(Hebrew dialogue)*□Surf Ninjas□Look Who's Talking Now Sat., 11 a.m.

CINEMATHEQUE 1–2 ☎ 6917181
2 Shprintzak St.
Cosi Fan Tutte Fri., 10 a.m. ★ Behind the Rent Strike□The Leader, His Driver and the Driver's Wife Fri., 2 ★ The Year of Living Dangerously Fri., 10 p.m. ★ Ecce Bombo Sat., 7:30 ★ El Iperio de la Fortuna Sat., 9:45

DEKEL ☎ 5443200
94 Yehuda Hamaccabi St.
Philadelphia Fri., 10; Sat., weekdays 7:30, 9:45

DIZENGOFF 1-3 ☎ 200485
Dizengoff Center
Belle Epoque□The Piano Fri., 11, 1:30, 10, 12:15; Sat., 7:30, 9:45; weekdays 11, 1, 3, 5:15, 7:30, 9:45 ★ Reservoir Dogs Fri., 12:15 a.m. ★ The Man Without a Face Fri., 1:30, 12:15 a.m.; Sat., 9:45; weekdays 1, 5:15, 9:45 ★ *Bleu Fri., 11 a.m.; 10 p.m.; Sat., 7:30*; weekdays 11, 3, 7:30

DRIVE-IN ☎ 6423080
Blind Side Fri., Sat., weekdays *10 p.m.* ★ Sex Film Fri., Sat., weekdays 12 midnight

GAN HA'IR ☎ 5279228
71 Ibn Gabirol St.
In the Line of Fire Fri., 10, 12; Sat., 7:30, 10; weekdays 2:30, 5, 7:30, 10 ★ Double Exposure Fri., 12:15; weekdays 2:30 ★ The Firm Fri., 9:45; Sat., 7, 9:45; weekdays 4, 7, 9:45

GAT ☎ 6967888*
26 Ibn Gabirol St.
Remains of the Day Fri., 9:45, 12:15; Sat., 7:15, 9:45; weekdays 4:30, 7:15, 9:45

GORDON ☎ 5236992
87 Ben Yehuda St.
Europa Europa Sat., weekdays 6 ★ Wedding Banquet '93 Sat., weekdays 8 ★ Citizen Kane Sat., weekdays 10

HAKOLNOA ZOA HOUSE ☎ 6959341
26 Ibn Gabirol St. (closed Tue.)
Tales of a Golden Geisha Fri., 10, 12:15; Sat., 7:30, 9:45; weekdays 5, 7:30, 9:45

G.G. HOD 1–4 ☎ 5226090
Hod Passage, 101 *Dizengoff St.*
Fearless□Pelican Brief Fri., 11:30, 9:45, 12:30; Sat., weekdays 1:30, 4:45, 7:30, 10 ★ Wayne's World 2□Benny and Joon Fri., 11:30, 10, 12:15; Sat., weekdays 1:30, 5, 7:30, 9:45

LEV 1-4 ☎ 5288288
Farewell to My Concubine Fri., 11:30, 2, 9:45; Sat., 7, 9:30; weekdays 11, 1:30, 4:15, 7, 9:30 ★ Naked Fri., 12, 2, 10, 12:30; Sat., 7.30, 10; weekdays 11:15, 2, 5, 7:30, 10 ★ One False Move Fri., 10, 12.30; Sat., 10; weekdays 5.15, 10 ★ Antonia and Jane Fri., 12 noon; weekdays 11.30, 3:15 ★ Un Couer en Hiver Fri., 2; Sat., 7:30; weekdays 1:15, 7:30 ★ The Secret Garden Fri., 2; weekdays 5

RAV-OR 1-5 * ☎ 5102674
Opera House
Joy Luck Club□Age of Innocence Fri., 9:45, 12:15; Sat., 7:15, 9:45; weekdays 4:30, 7:15, 9:45 ★ *Short Cuts Fri., 10; Sat., 6, 9:30*; weekdays 5:30, 9 ★ Tina, What's Love Got To Do With It□Mrs. Doubtfire Fri., 10, 12:15; Sat., 7:15, 9:45; weekdays 5, 7:15, 9:45

G.G. SHAHAF 1-2 ☎ 5271645
Kikar Namir
Schindler's List Fri., 9:45; Sat., 6, 9:45; weekdays 5, 8:45 ★ *Pelican Brief* Fri., 9:45, 12:30; Sat., 7:30, 10; weekdays 5, 7:30, 10

G.G. TAYELET 1-3 ☎ 5177952
2 Yona Hanavi St.
In the Name of the Father□Carlito's Way□Perfect World Fri., 10, 12:30; Sat., 7:30, 10; weekdays 5, 7:30, 10

G.G. TEL AVIV ☎ 5281181
65 Pinsker St.
On Deadly Ground□Intersection□In the Name of the Father Fri., 10, 12:30; Sat., 7:30, 10; weekdays 5, 7:30, 10

TEL AVIV MUSEUM ☎ 6961297
27 Shaul Hamelekh Boulevard
The Unbelievable Truth Fri., 10; Sat., weekdays 7:45, 10

ZAFON ☎ 5443966
18 Louis Marshall St.
Baraka Fri., 10; Sat., 7:30, 9:45; weekdays 5, *7:30, 9:45*

* Tone phone credit card reservations ☎ 5252244

HAIFA

CINEMA CAFÉ AMAMI ☎ 325755
Age of Innocence Fri., 10:15; Sat., weekdays 7, 9:15 ★ Carlito's Way Fri., 10:15; Sat., weekdays 9:15 ★ Look Who's Talking Now Sat., weekdays 7:15

ATZMON 1-5 ☎ 673003
On Deadly Ground□Wayne's World 2 Fri., 10, 12:15; Sat., 7, 9:30; weekdays 4:30, 7, 9:15 ★ Schindler's List *Fri.*, 10; Sat., 6, *9:30*; weekdays 5, 8:30 ★ The Piano Fri., 10, 12:15; Sat., 7, 9:30; weekdays 4:30, 6:45, 9:15 ★ Pelican Brief Fri., 9:45, 12:15; Sat., 6:45, 9:30; weekdays 4:15, 6:45, 9:15

CINEMA CAFÉ MORIAH ☎ 242477
Farewell to My Concubine Fri., 10:15; Sat., weekdays 7, 9:30

CINEMATHEQUE ☎ 386246/383424
Gallipoli Sat., 7 ★ Reservoir Dogs Sat., 9:30

ORLY
Philadelphia Fri., 10; Sat., weekdays 6:45, 9:15

PANORAMA 1-3 ☎ 382020
In the Name of the Father Fri., 9:45, 12:15; *Sat., 7, 9:30; weekdays 4:30*, 7, 9:30 ★ Fearless□Belle Epoque Fri., 10, 12:15; Sat., 7, 9:30; weekdays 4:30, 7, 9:30 ★ Homeward Bound□Addams Family Values□The Secret Garden Sat., *11 a.m.*

RAV-GAT 1-2 ☎ 674311
Malice Fri., 10, 12:15; Sat., 7, 9:30; weekdays 4:45, 7, 9:15 ★ Good Son Fri., 10; Sat., 7, 9:30; weekdays 4:45, 7, 9:15

RAV-MOR 1-7 ☎ 416898/8
Good Son Fri., 10, 12:15; Sat., 7, 9:30, 12; weekdays 5, 7, 9:15 ★ Sister Act 2 Fri., 10, 12:15; Sat., 7, 9:30; weekdays 4:45, 7, 9:15 ★ Remains of the Day Fri., 9:45, 12:15; Sat., 7, 9:30; weekdays 4:30, 6:45, 9:15 ★ Malice Fri., 10, 12:15; Sat., 7, 9:30, 12; weekdays 4:45, 7, 9:15 ★ Philadelphia Fri., 9:45, 12:15; Sat., 7, 9:30, 12; weekdays 4:30, 6:45, 9:15 ★ The House of the Spirits Fri., 10; Sat., 9:30; weekdays 9:15 ★ Pelican Brief Fri., 9:45, 12:15; Sat., 7, 9:30; weekdays 4:30, 6:45, 9:15 ★ Mrs. Doubtfire Sat., 7; weekdays 4:15, 6:45

RAV-OR 1-3 ☎ 246553
Sister Act 2 Fri., 10, 12:15; Sat., 7, 9:30; weekdays 7, 9:15 ★ Short Cuts Fri., 10; Sat., 9; weekdays 5:30, 9 ★ Surf Ninjas Sat., 11 a.m. ★ Remains of the Day Fri., 9:45, 12:15; *Sat., 7, 9:30; weekdays 6:45, 9:15* ★ Aristocats *(Hebrew dialogue)* Sat., 11, 7; weekdays 5 ★ Mrs. Doubtfire Sat., 11 a.m.; weekdays 4:30

ASHDOD

G.G. GIL
Schindler's List Fri., 9:45; Sat., 6, 9:30; weekdays 5, 8:30 ★ Intersection□On deadly Ground Fri., 10, 12:30; Sat., 7:30, 10; weekdays 5, 7:30, 10 ★ In the Name of the Father□Remains of the Day Fri., 10; 12:30; Sat., 7:15, 10; weekdays 4:45, 7:15, 10

BEERSHEBA

G.G. ESHEL ☎ *274073*
Schindler's List Fri., 9:45; Sat., 6, 9:30; weekdays 5, 8:30

RAV-NEGEV 1-4 ☎ 35276
Malice Fri., 10, 12:15; Sat., 7:30, 9:45; weekdays 5, 7:30, 9.45 ★ On Deadly Ground Fri., 10, *12:15; Sat., weekdays 7:30, 9:45* ★ Remains of the Day Fri., 9:45, 12:15; Sat., weekdays 7:15, 9:45 ★ Philadelphia Fri., 10, 12:15; Sat., weekdays 7:15, 9:45 ★ Aristocats *(Hebrew dialogue)* 11 a.m. ★ Look Who's Talking Now□Surf Ninjas□Sister Act 2 Sat., 11 a.m.; weekdays 5

HERZLIYA

ACCADIA CINEMA CLUB
(Advance phone reservations)
☎ 557799
Farewell to My Concubine Sat., weekdays 7, 9:45

COLONY CINEMA 1-2 (MANDARIN) ☎ 6902666
Short Cuts Fri., 10; Sat., 6, 9:15; weekdays 5:30, 9 ★ ★ Remains of the Day Fri., 10; Sat., 7:30, 10; weekdays 7, 10

STAR ☎ 589068
29 Sokolov St.
Pelican Brief Fri., 9:45, 12:15; Sat., weekdays 7:15, 9:45 ★ Sister Act 2 Fri., 7:30; Sat., 11, 5 ★ On Deadly Ground Fri., 7:45, 10, 12; *Sat., 11, 5, 7:30, 9:45; weekdays 7:30, 9:45* ★ Intersection Fri., 7:45, 10, 12:15; Sat., weekdays 7:30, 9:45 ★ Aristocats Sat., 11, 5

KARMIEL

CINEMA 1–3 ☎ 887277
The Piano□Pelican Brief□Addams Family Values *Fri., 10; Sat., weekdays 7, 9:30*

KFAR SAVA

AMAL ☎ *33219*
In the Line of Fire Sun.-Wed. 7:15, 9:30

G.G. GIL
Intersection *Fri., 7:30, 10, 12:15; Sat.*, weekdays 5, 7:30, 10 ★ Schindler's List Fri., 9:45; Sat., 6, 9:30; weekdays 5, 8:30 ★ Good Son Fri., 7:15, 10, 12:30; Sat., 7:30, 10; weekdays 7:15, 10 ★ Malice□On Deadly Ground Fri., 7:30, 10, 12:15; Sat., 7:30, 10; weekdays 5, 7:30, 10 ★ Pelican Brief□In the Name of the Father Fri., 7:15, 10, 12:30; Sat., 7:15, 10; weekdays 5, 7:15, 10 ★ Look Who's Talking Now□The Secret Garden Sat., 11:30 a.m. ★ Aristocats□Mrs. Doubtfire Sat., 11:30, 5

KIRYAT BIALIK

KIRYON
In the Name of the Father Fri., 7, 9:30, 12; Sat., 6:45, 9, 11:30; weekdays 7, 9:30 ★ Mrs. Doubtfire Fri., 7; Sat., 11, 6:45, 111:30; weekdays 4:45, 7, 9:30 ★ On deadly Ground Fri., 7, 9:30, 12; Sat., 11, 9, 11:30; weekdays 4:45, 7, 9:30 ★ Look Who's Talking Now Fri., 7; Sat., 11, 6:45; weekdays 4:45 ★ Age of Innocence Fri., 9:30, 12; Sat., 9, 11:30; Sun., *Mon.*, Thu., 7, 9:30 ★ Jurassic Park Fri., 7; Sat., 11, 6:45 ★ Intersection Fri., 7, 9:30, 12; Sat., 6:45, 9, 11:30; weekdays 4:45, 7, 9:30 ★ The Secret Garden Fri., 7; Sat., 11, 6:45; *weekdays 4:45* ★ *Pelican Brief Fri.*, 9:30, 12; Sat., 9, 11:30; weekdays 7, 9:30 ★ Schindler's List Fri., 9:30; Sat., 6:45, 10; weekdays 5, 9:15 ★ Wayne's World 2 Fri., 7; Sat., 11, 6:45; weekdays 4:55, 7 ★ Addams Family Values Fri., 7; Sat., 11, 6:45; weekdays 4:45

NAHARIYA

HOD ☎ 920502
Sister Act 2 Sat., weekdays 7, 9:15

NESS ZIONA

G.G. GIL 1-4 ☎ 404729
Intersection□On Deadly Ground Fri., 8, 10, 12:15; Sat., 11:30, 5, 7:30, 10; weekdays 5, 7:30, 10 ★ Schindler's List Fri., 9:45; Sat., 6, 9:30; weekdays 5, 8:30 ★ In the Name of the Father Fri., 9:45, 12:30; Sat., 7:15, 10; weekdays 4:30, 7:15, 10 ★ Look Who's Talking Now Sat., 11:30 a.m. ★ The Secret Garden Sat., *11:30, 5*

NETANYA

G.G. GIL 1-5 ☎ 626452
Intersection□On Deadly Ground Fri., 10, 12:15; Sat., 7:30, 10; weekdays 5, 7:30, 10 ★ In the Name of the Father□Pelican Brief Fri., 9:45, 12:30; Sat., 7:15, 10; weekdays 4:45, 7:15, 10 ★ Schindler's List Fri., 9:45; Sat., 6, 9:30; weekdays 5, 8:30

RAV-CHEN 1-4 ☎ 618570
Malice□Good SonFri., 10, 12:15; Sat., 7:30, 9:45; weekdays 5, 7:30, 9:45 ★ Sister Act 2 Fri., 10, 12:15; Sat., 11, 7:30, 9:45; weekdays 5, 7:30, 9:45 ★ Philadelphia Fri., 9:45, 12:15; Sat., 7:15, 9:45; weekdays 4:45, 7:15, 9:45 ★ Aristocats *(Hebrew dialogue)*□Surf Ninjas□*Mrs. Doubtfire Sat., 11 a.m.*

PETAH TIKVA

G.G. HECHAL 1-3 ☎ 9300844
Intersection Fri., 10, 12:15; Sat., 7:15, 9:45; weekdays 5, 7:15, 9:45 ★ Schindler's List *Fri., 9:45*; Sat., 6, 9:30; weekdays 5, 8:30 ★ In the Name of the Father Fri., 9:45, 12:30; Sat., Thu., 7:15, 10; Mon.-Wed. 5, 7:15, 10

G. G. RAM 1-3 ☎ 9340818
Pelican Brief Sat., 7:30, 10; weekdays 5, 7:15, 10 ★ On Deadly Ground Sat., 7:30, 10; weekdays 5, 7:15, 9:45 ★ Mrs. Doubtfire *Sat., 7:30; weekdays 5, 7:15* ★ *The House of the Spirits* Sat., 10; weekdays 9:45

RA'ANANA

MOFET
Sister Act 2 Sat., Sun., Tue., Thu., 7:15, 9:30; Thu., 7:15

PARK
Schindler's List Fri., 9:45; Sat., 6, 9:30; weekdays 5, 8:30 ★ Intersection Fri., 8, 10, *12; Sat., weekdays 5, 7:30, 9:30* ★ *Malice* Fri., 7:30, 10, 12; Sat., weekdays 5, 7:30, 9:45 ★ Good Son Fri., 8, 9:45, 12; Sat., weekdays 7:30, 9:30 ★ Philadelphia Fri., 7:30, 10, 12:15; Sat., weekdays 5, 7:30, 10 ★ Look Who's Talking Now□Surf Ninjas□Aristocats Sat., 11 a.m. ★ Mrs. Doubtfire Sat., 11, 5

RAMAT GAN

RAV-GAN 1-4 ☎ 797121
Schindler's List Fri., 10; Sat., 6, 9:30; weekdays 5:30, 9 ★ Remains of the Day Fri., 9:45, 12:15; Sat., weekdays 7:15, 9:45 ★ Good Son Fri., 10, 12:15; Sat., 7:30, 9:45; weekdays *5, 7:30, 9:45* ★ *Aristocats (Hebrew dialogue)* Sat., 11 a.m.; weekdays 5 ★ In the Name of the Father Fri., 9:45, 12:15; Sat., 7:15, 9:45; weekdays 4:30, 7, 9:45 ★ Sister Act 2□Look Who's Talking Now□Surf Ninjas Sat., 11 a.m.

RAV-OASIS 1-3 ☎ 6730687
Malice Fri., 10, 12:15; Sat., 7:30, *9:45*; weekdays 5, 7:30, 9:45 ★ Pelican Brief Fri., 9:45, 12:15; Sat., 7:15, 9:45; weekdays 4:30, 7, 9:45 ★ Intersection Fri., 10, 12:15; Sat., 7:30, 9:45; weekdays 5, 7:15, 9:45

REHOVOT

CHEN 1–4 ☎ 465979
Schindler's List Fri., 9:30; Sat., 11 a.m.; weekdays 5:45, 9:15 ★ The House of the Spirits Fri., 9:45, 12:15; Sat., weekdays *7, 9:45* ★ *Aristocats Sat., 11 a.m.* ★ *Joy Luck* Club Fri., 9:45, 12:15; Sat., 11 a.m.; Sat., weekdays 7, 9:45 ★ Remians of the Day Fri., 9:45, 12; Sat., 11 a.m.; Sat., weekdays 7, 9:45

RISHON LEZION

NA'AMAN ☎ 941522
Farewell to My Concubine Fri., 10, 12:15; Sat., weekdays 7:30, 9:45

RAV-CHEN 1–4 ☎ 9670503/7
Malice Fri., 10, 12:15; Sat., 7:30, 9:45, 12; weekdays 5, 7:30, 9:45 ★ Short Cuts Fri., 10; Sat., 9:30; weekdays 5:30, 9 ★ Philadelphia Fri., 10, 12:15; Sat., 7:15, 9:45, 12; weekdays 4:45, 7:15, 9:45 ★ Good Son Fri., 10, 12:15; Sat., 7:30, 9:45; weekdays 5, 7:30, 9:45

RISHON ☎ 9653230
Belle Epoque Fri., 10, 12:15; Sat., weekdays 7:30, 9:45

G.G. RON 1-3 ☎ 9662175
Age of Innocence□The Piano Sat., 7:30, 9:45; weekdays 5, 7:15, 9:30 ★ The House of Spirits Sat., 7:30, 9:45; weekdays 5, 7:30, 9:45

HAZAHAV
In the Name of the Father Fri., 9:45, 12:30; Sat., 7:15, 10; weekdays 4:45, 7:30, 10 ★ Pelican Brief Fri., 9:45, 12:30; Sat., 4:45, 7:30, 10; weekdays 5, 7:15, 10 ★ Schindler's *List Fri., 9:45; Sat., 6, 9:30; weekdays 5, 8:30* ★ Jurassic Park□Aristocats□The Secret Garden Sat., 11:30, 1:30

RISHON NEW IND. AREA

GAL 1-5 ☎ 9619869
Intersection□On Deadly Ground Fri., 8, 10, 12:15; Sat., 11:30, 5, 7:30, 10; weekdays 5, 7:30, 10 ★ Sister Act 2 Sat., 11:30, 5, 7:30; weekdays 5, 7:30, 10 ★ Malice Fri., 8, 10, 12:15; Sat., weekdays 5, 7:30, 10 ★ Blind Side Fri., 8, 10, 12:15; Sat., 7:30, 10; weekdays 5, 7:30, 10 ★ Surf Ninjas Sat., 11:30 a.m. ★ Aladdin *(Hebrew dialogue)* Sat., 11:30, 5

STAR 1-4 ☎ 9619985-7
27 Lishinsky St.
Good Son Fri., 7:30, 10, 12; Sat., 11:30, 5, 7:30, 10; weekdays 7:30, 10 ★ Remains of the Day Fri., weekdays 9:45; Sat., 7:15, 9:45 ★ Cool Running Fri., 8, 12:156; Sat., 11:30, 5; weekdays 7:30 ★ Mrs. Doubtfire Fri., 7:30, 10, 12:15; Sat., 11:30, 5, 7:30, 10; weekdays 7:30, 10 ★ Wayne's World 2 Fri., 9:45, 12:15; Sat., weekdays 10 ★ Look Who's Talking Now Fri., 8; Sat., 11:30, 5, 8; weekdays 7:30

Cinematheque April 15-22

Friday: *At 2 p.m.:* Who Cares?, Dir. Nick Broomfield + Juvenile Liaison II, Dir. Nick Broomfield ★ Much Ado About Nothing, Dir. Kenneth Brannagh 2 ★ The Crying Game, Dir. Neil Jordan 10 p.m. ★ Blood Simple, Dir. Joel Coen 10 p.m. ★ Wild at Heart, Dir. David Lynch 12 midnight.

Saturday: Jurassic Park, Dir. Steven Spielberg 4 ★ Much Ado About Nothing, Dir. Kenneth Brannagh 7:30 ★ El Secreto Romelia, Dir. Dusi Cortes 7:30 ★ London Kills Me, Dir. Hanif Kureishi 9:30 ★ The Plumber, Dir. Peter Weir 9:30.

Sunday: Le Pas Suspendu de la Cigogne, Dir. Theo Angelopoulos 6:30 ★ Witness, Dir. Peter Weir 9:30.

Monday: Save the Lifeguard, Dir. Uri Zohar 7 ★ Soldier Girl, Dir. Nick Broomfield □ The Leader, His Driver and the Driver's Wife, Dir. Nick Broomfield 7 ★ *Ecce Bombo*, Dir. *Nanni Moretti 9* ★ *Tokyo Story*, Dir. Yasijuro Ozu 9:30.

Tuesday: Green Card, Dir. Peter Weir 7 ★ Palombella Rossa, Dir. Nanni Moretti 9:30 ★ Hard Days, Dir. Alejandro Flayo 9:30.

Wednesday: Dead Poets' Society, Dir. Peter Weir 7 ★ *Sogni d'Oro*, Dir. Nanni Moretti 9:30 ★ Esperanza, Dir. Sergio Olhovich 9:30.

Thursday: Short Films by Peter Weir: Incredible Floridas □ Whatever Happened to Green Valley? □ Michael 7 ★ The Fugitive, Dir. Andrew Davis 9:30 ★ Landscape After Battle, Dir. Andrzej Wajda 9:30.

Friday: What's Up, Tiger Lily?, Dir. Sankichi Taniguchi 2 ★ The Travelling Players, Dir. Theo Angelopoulos 2 ★ Like Water for Chocolate, Dir. Alfonso Arao 10 ★ Barton Fink, Dir. Joel Coen 10 ★ Jaws, Dir. Steven *Spielberg 12 midnight.*

Wolfson Garden – Derech Hevron, Jerusalem – Tel. 724131

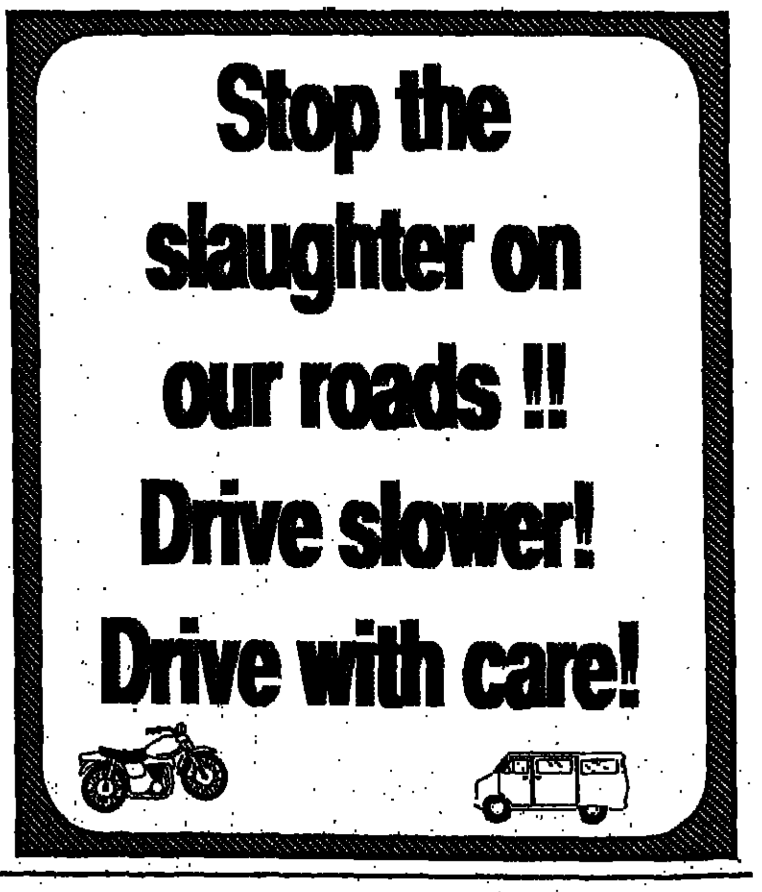

CINEMA REVIEW

Amazing grace: Life after near-death

Adina Hoffman

FEARLESS

★★★★

Directed by Peter Weir. Screenplay by Rafael Yglesias, based on his novel of the same name. Hebrew title: *L'lo Pahad*. English dialogue, Hebrew subtitles. Parental guidance suggested.

Max Klein .... Jeff Bridges
Laura Klein .... Isabella Rossellini
Carla Rodrigo .... Rosie Perez
Brillstein .... *Tom Hulce*

Laura (Isabella Rossellini) and Max (Jeff Bridges) are a loving married couple who must rebuild their relationship after Max survives a plane crash. (MERRICK MORTON)

In some century, somewhere, a *dazed tribe stumbles through the* ripe overgrowth of a cornfield. A tall man holds a baby and grips the *hand of a rumpled boy, whose face* is wet with tears. Smoke billows toward them. In a nearby clearing, *stunned onlookers kneel and* pray, and everywhere the air buckles from the heat of a monstrous blaze.

Where are we? Before we can sort enough practical details to realize that an airplane has crashed in Bakersfield, California, and the time is the present, we've been shoved toward the mouth of a surging mythic river that sweeps away the black-box particulars of the plane crash with the force of its stream. For now, we know this much: We are witnessing the aftermath of some terrible, primitive rite whose timeless elements include fire, flight, sacrifice, and brutal mutilation.

Peter Weir's newest film is called *Fearless*, and in many ways, the title suits the director as much as his movie. Who else in Hollywood would dare start right in after the opening credits with fiery immolation and the transmigration of souls? But Weir has never been afraid to rocket out into galaxies that others deemed too loopy, too loaded, too plain pretentious.

While such dubious characteristics do threaten even his very best films, Weir's unapologetic risk-taking has also transported him – and his audiences – to realms where other, more spiritually squeamish directors could never dare to venture. Aborigine magic (*The Last Wave*), Amish reticence (*Witness*) – wherever in the cosmos Weir turns his wide-eyed gaze – there is cause for boyish wonder, as well as imagery bold and uncanny enough to excuse him an occasional lapse.

A moody tussle with mortality and meaning, *Fearless* joins the list of Weir films whose game inspiration comes precariously close to hot air. This time Weir has rerouted a TV-movie scenario about the effect of a plane crash on its survivors, and touched down in Nirvana-land. Like Max Klein, the crash survivor whose close brush with death makes him preternaturally brave and foolish, *Fearless* tempts any number of dangerous fates. But somehow, like Max, this brave and foolish movie is saved from destruction by a stroke of inexplicable grace.

JUST BEFORE the plane hits ground, Max experiences a moment of perfect clarity. He literally sees a light, realizes *his own death is at* hand, makes peace with this, and – lives.

The movie forgoes a single brilliant flash, and works back toward the moment of deliverance by gradual degrees, as a difficult memory recovered. Weir and writer Rafael Yglesias's real interest is not so much the dissection of Max's epiphany as an exploration of the tingling sensations, brilliant colors and reordered priorities that fill his world in its wake.

As a result of the crash in which many died, including his business partner, Max ceases to *function in* his old sturdy role as loving husband and successful architect. Instead, he *adopts a new set of out-of-*body hobbies, such as balancing on skyscraper ledges, strolling across busy highways, *and driving straight* into brick walls. As he tests the outer limits of his endurance, both physical *and metaphysical, he has no* time for such frivolities as communication with his worried wife, played *with soulful constancy by Isabella* Rossellini, or kindness toward his son.

*The parade of professionally out-*of-touch experts sent to help him through his trauma only push Max more willingly to the edge of the abyss. An *insurance-buzzard* lawyer (the puckish Tom Hulce) smirks about making "a killing" on the air*line settlement, while a befuddled* shrink (the congenitally wilted John Turturro) mumbles about Post-trau*matic Stress Syndrome, as if blurt*ing out such a mouthful guarantees half a cure.

Meanwhile, the only person with power to move Max is another survivor, Carla (Rosie Perez), a working-*class Puerto Rican who lost her* baby in the crash, and whom Max feels compelled to save from her *grief. But can Max save himself?* The movie is remarkably ambiguous about how we are to think of *Max's new saintly propensities*, and herein lies its strange grace.

Is he selfless or selfish, a savior *or insufferable jerk?* Max has certainly been transformed by his trauma, but was he changed for the *better?* Is it possible to continue living on earth, having already glimpsed the blinding caboose lights that signify The End? And did Max experience true enlightenment, as his behavior indicates, or just a grand delusion?

Thankfully, Weir doesn't answer these questions, because he knows he can't. Much is left in the balance – a place unfamiliar to most commercial directors, which may remind us that Weir isn't really one of those, or didn't used to be.

Whenever the script threatens to go soft and therapeutic, Jeff Bridges is ready and waiting to counter with his complicated presence. His performance is crisp, amused, a little malicious, and often strangely spooked. His unpredictable leaps and bounds enlarge the movie's challenge significantly, as they defy and exceed any textbook case studies of survivor behavior or grief. Even at his craziest moments, Max holds part of himself in rational reserve, and remains distractedly curious, as if he were waiting along with us to see what Max might do next.

Perez plays Carla, the mournful pipsqueak, with phenomenal verve, her dimples deepening as she's nudged back to life. Her part in the film, and in Max's life, however, feels distinctly glued on, as some sociological addendum to a mystical tract: how altered states defy the bounds of race and class ... or something. Her presence in the movie is welcome, because the corkscrew-curled actress is so very appealing and provides such a sharp counterpoint to Max and his cooler-than-thou wife, Laura. But Carla's role doesn't make much sense beyond that. She is yet another of the film's boomerang quirks: wrong, somehow, but right.

The movie's ending will probably strain the patience of even the quickest to suspend disbelief. Suffice it to say that the closing interlude is patently absurd and possibly even a joke. But even at the height of the film's bald laughability, one has to grant Weir his gusto. *Fearless* is always vibrant, visually and emotionally sharp, as a glimpse through the eyes of a man like Max, who's already seen beyond.

CINEMA BRIEFS

Cinema Key

★★★★★ Must see
★★★★ Bravo
★★★ Worth seeing
★★ Patchy
★ Poor
No star: Wretched

Adina Hoffman

★★★★ **ADDAMS FAMILY VALUES** – Faster than you can say "Dan Quayle," this sequel to *The Addams Family* is off and tickling, deadpanning its way through some of the most hilariously mordant social satire smuggled onto the *American mass-market screen in years.* (English dialogue, *Hebrew subtitles.* Parental guidance suggested)

★★★ **CARLITO'S WAY** – Brian De Palma latest ganster movie is a gripping and understated journey into Spanish Harlem in the mid-'70s. Starring Al Pacino and Sean Penn. (English dialogue, Hebrew subtitles. Children under 17 not admitted without adult.)

★★★★ **FAREWELL MY CONCUBINE** – *A rich, indulgent spectacle*, director Chen Kaige's epic is both remarkable and, to some degree, impenetrable for the Western viewer – much like the Chinese opera that it so lavishly depicts. Against the backdrop of the last 50 years of turbulent Chinese history, the movie charts the lives of two Peking Opera singers. (Mandarin dialogue, English and Hebrew subtitles. Some prints in *circulation do not have English subtitles.* Not recommended for children.)

★★★ **THE HOUSE OF THE SPIRITS** – This star-packed adaptation of the novel by Isabel Allende is a big, blowzy family saga that spans half a century's worth of political upheaval and costume changes. (English dialogue, Hebrew *subtitles. Not* recommended for children.)

★★ **THE AGE OF INNOCENCE** – *Martin Scorsese directs* this film version of *the book* by Edith Wharton about New York high society at the end of the last century. Starring Michelle Pfeiffer, Daniel Day-Lewis and Winona Ryder. (English dialogue, Hebrew subtitles, Parental guidance suggested.)

★★★★ **IN THE NAME OF THE FATHER** – *Gerry Conlon, a Belfast petty* thief and unemployed cut-up was wrongly accused of a murderous 1974 bombing in a London suburb, and spent 15 years in an English jail before he was finally freed. Jim Sheridan's gripping film version of Conlon's autobiography stars Daniel Day-Lewis who *delivers an itchy*, indignant and deeply moving performance. (English dialogue, Hebrew subtitles. *Children* under 17 not admitted without an adult)

★★ **THE JOY LUCK CLUB** – A clumsy version of Amy Tan's lucid bestselling novel about Chinese-American mothers and daughters. (English and Mandarin dialogue, Hebrew and English dialogue. *Not recommended for children.)*

★★★ **THE MAN WITHOUT A FACE** – Mel Gibson directs and stars as a man whose face was grotesquely mangled in a car accident, and Nick Stahl is the young boy who turns to him for friendship and Latin lessons. (English dialogue, Hebrew ubtitles. Parental guidance suggested.

★★★ **MRS. DOUBTFIRE** – As a recently divorced man who's so desperate to be with *his kids he'll wear lipstick* and nylons to win time with them, Robin Williams is part whirling dirvish, part pinball *machine.* (English dialogue, Hebrew subtitles. General Audiences.)

★★ **THE PELICAN BRIEF** – Julia Roberts stars in this silly, conspiracy theory-wracked thriller, adapted from the bestseller by John Grisham. Two Supreme Court justices are killed in a night, the *FBI is stumped, but Darby Shaw, a pretty* New Orleans law student, has all the answers. (English dialogue, Hebrew subtitles. Parental guidance suggested)

★★★ **PHILADELPHIA** – In Jonathan Demme's harrowing new film, Tom Hanks doesn't abandon his teddy-bear roots *in the name of seriousness. If any*thing, he leans on his signature appeal more pointedly – and poignantly – than *ever, in the role of a gay lawyer dying of* AIDS. (English dialogue, Hebrew subtitles. Not recommended for children)

★★★★ **THE REMAINS OF THE DAY** – Based on Kazuo Ishiguro's egg shell-stepping novel of the same name, this is Merchant and Ivory Productions darkest, funniest, and most fascinating movie to date. Anthony Hopkins and Emma Thompson are both in top form. (English dialogue, Hebrew subtitles. Parental *guidance suggested.)*

★★★ **SCHINDLER'S LIST** – Steven Spielberg's epic black-and-white Holocaust movie about the German industrialist Oskar Schindler who saved more than 1,000 Jews from near certain death. (English dialogue, Hebrew subtitles. *Children under 17 not admitted* without adult)

★★★ **THE SECRET GARDEN** – Agnieszka Holland directs this version of the classic Frances Hodson Burnett about sour little Mary Lennox and the garden that puts the color back in her cheeks. If you have a little girl, you might take her to see the movie; you should definitely buy her the book. (English dia*logue, Hebrew subtitles. General* audiences)

★★★ **WAYNE'S WORLD 2** – Talented caricaturists Mike Myers and Dana Carvey star in this good-natured celebration of boob-tube detritus, and the in-joke guffaws that accompany recognition of a *favorite guitar riff in a heavy metal song.* (English dialogue, Hebrew subtitles. Parental guidance suggested)

LECTURES

All lectures are in Hebrew and times are p.m. unless otherwise stated.

Jerusalem

LONGING FOR THE HOMELAND – Culture without Boundaries project. Evening with poets Maxim Gilan and Samih El Kasem and Prof. Sasson Somech. Admission free. (Zionist Confederation House, Sun., 8:30 ☎ 245206)
ISRAEL: A SOCIETY IN THE MAKING – Lecture series in English by Paul Liptz. Culture, religion and family of Yemenite Jews. (Hebrew Union College, Sun., 8 ☎ 203333)
ONCE UPON A NIGUN: Hassidic Tales Told in Prose and Music – In English by Barbara Rush, storyteller, and Barbara Gross, piano. (Center for Conservative Judaism, Mon., 8 ☎ 256386)
THE MAGIC WORLD OF OPERA – Lecture series by Michael Ajzenstadt. The Operetta – from Vienna to London and New York. (Van Leer Institute, Tues., 6 ☎ 617141)
AL MANSFELD: Private and Public Structures – By Nirit Nelson. (Israel Museum, Tues., 7)
SEPPHORIS IN THE LIGHT OF RECENT EXCAVATIONS – By Prof. Ehud Nezer and Zeev Weiss. (Israel Museum, Tues., 8)
HANDLING ANGER IN THE WORKPLACE – In English by Elana Rozenman. AACI Business Forum. (AACI, 6 Mane St., Tues., 7:30 ☎ 619252)
WILLS, BEQUESTS AND TAXES – In English by Barry Ernstoff, attorney. (AACI, 6 Mane St., Wed., 11 a.m ☎ 619252)
REWARD AND PUNISHMENT: Jewish Concept from Biblical to Talmudic Times – In English by Dr. Joshua Adler. (Bible Lands Museum, Wed., 7:30 ☎ 611066)
A. APPLEFELD: Literature and Biography in the Shadow of the Holocaust – By Dr. Yigal Schwartz, Hebrew Univ. (Yad Vashem, Wed., 7:30 ☎ 751611)
FOR WOMEN ONLY: BREAST HEALTH – In English by Michal Schonbrun. (AACI, 6 Mane St., Wed., 8 ☎ 619252)
VOICES – The Israel English Poetry Association. Admission free. (Zionist Confederation House, Thurs., 7:30 ☎ 245206)

Tel Aviv area

ISRAELI ART – Lecture series by Prof. Motti Omer. (T.A. Museum, today, 11 a.m. ☎ 6961297)
BRENDA MILLER – Introduces Brahms symphony no. 4. (Rehovot, Magen David Adom, Sun., 8 ☎ 08-468798)
KABBALISTIC MYTHS – Lecture series by Dr. Yoram Jacobson. (Beth Hatefutsoth, Mon., 10 a.m. ☎ 6462181)
ROBERT WILSON – Interdisciplinary artist presents videotapes and films about his work. In English. (T.A. Museum, Wed., 10 a.m.-4 ☎ 6957361)
BOOK SIGNING – In English with author Jeffrey Green on publication of his novel *Half A Baker*. (White Raven Books, 1 Tchernikovsky St., Thurs., 7-9)

ENJOY YOUR HOLIDAY!
BUT DRIVE WITH
EXTRA CARE!

A UNIQUE GIFT – A NEW RELEASE ON CD
MAX STERN: HAAZINU

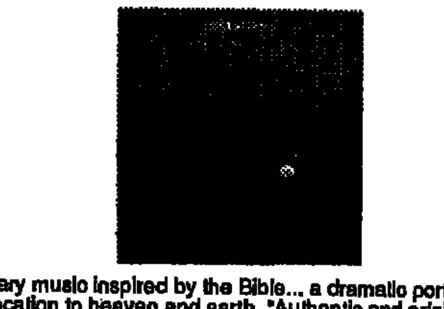

Contemporary music inspired by the Bible... a dramatic portrayal of Moses' invocation to heaven and earth. "Authentic and original- a product of here and now, a living expression that is possible only in Israel." Featuring contrabassist Gary Karr in the world premiere performance with the Jerusalem Symphony Orchestra, conducted by Arthur Fagen. AAD, 73:10 min.
Regular Price NIS 59.00
JP Price NIS 49.00 ea.

To: The JP Music Collection, POB 81, Jerusalem 91000 Tel. 02-241282
Please send me Max Stern: Haazinu on CD. Enclosed is my check, payable to The Jerusalem Post for NIS 49.00 ea. Credit card orders accepted by telephone.
For overseas air mail delivery, add NIS 5.00.
Name ____
Address ____
City ____ Code ____
Tel. (day) ____
Please list gift recipients' names on separate piece of paper.

ENTERTAINMENT

All shows are in Hebrew and times are p.m. unless otherwise stated.

Jerusalem

JAZZ JAM SESSION – Free. (Today, Pargod, 1:30 until dusk)
MAGIC WHOOPIE BAND – Music and merriment. (Ben Yehuda Mall, today, 11 a.m.-1)
IRIS AND OFER PORTUGALI – Israeli jazz. (Beit Shmuel, tonight, 10:30)
DANNY RECHES VS ITCHE – Stand-up comedy. (The Khan, tonight, 10)
NONSENSE SHOW – Comedy skits. (Habama, 4 Yad Harutzim, tonight and Sat., 10:30; Mon., 10 ☎ 733814)
THE WORLD ACCORDING TO NAOR TZION – Stand-up comedy. (Jerusalem Theater, Sat., 9)
MURDER MYSTERY – Who killed the high priest? The clues abound in the ancient citadel. In English. (Tower of David Museum, Sat., 9 ☎ 274111)
ZOOSHA – Hassidic pub. (Beit Yakar, 10 Halamed Heh, Sat., 9 ☎ 612310)
HASSIDIC ROCK 'N' ROLL – With the Returning Light Band. (Assaf's Cave, Mt. Zion, Sat., 9:15 p.m. ☎ 716841)
GREEK MUSIC – Live performance in conjunction with the Greek Music Festival. Admission free. (The Lobby, Jerusalem Theater, Sun. and Tues., 10; Mon., 7)
ATHENS AT THE JERUSALEM THEATER – Clips from the film *Rambalika*, meeting with the director Costas Paris, performance by the band Campaignia Rambalika. (Jerusalem Theater, Sun. and Mon., 8)
MEDITERRANEAN PARTY – Flamenco party with dancer Micaela Harari, guitarists Miguel Sklar and Ilenan Pollak and flutist Gilad Manor. (Alliance Francaise, 8 Agron St., Thurs., 8 ☎ 257167)
MEIR SUISSA AND ELI YATZPAN – Stand-up comedy. (The Khan, Thurs., 9)
JAZZ – The Little Big Band. (Israel Museum, Thurs., 8:30)

Tel Aviv area

HANNA LASZLO – *Life According to Laszlo.* Comic vignettes. (Noga Theater, tonight, 10; Beit Hahayal, Sat. and Mon., 9)
SHLOMO ARTZI – (Tzavta, tonight, 10)
EFRAT MEYEROVITZ – Stand-up comedy. (Tzavta 2, tonight, 00:30)
MONI MOSHONOV AND SHLOMO BAR-ABBA – *The Chicken and the Egg.* Comic sketches. (Holon Theater, tonight, 10; ZOA House, Sat., 9)
STAND-UP COMEDY SQUARED – (Ramat Aviv, Focus, tonight, 10)
TZVIKA HADAR – Stand-up comedy. (Petah Tikva, Mofet, tonight, 10)
KAREN HECHT – Rock music and dance. (Roxanne Club, tonight, 00:00 ☎ 6484222)
MEIR SUISSA AND ELI YATZPAN – Stand-up comedy. (Ramat Hasharon, Tzavta, tonight, 10; Jaffa, Anis Auditorium, Mon., 9)
MODDY BLUES – Stand-up comedy with Moddy Bar-On. (Tzavta, Sat., 9:30)
YA'AKOV COHEN – Stand-up comedy. (Tzavta, Sat., 10)
DIXIELAND – With George Taubner, Jacques Sauy, Avi Carmel. (Habimah Cafe, Mon., 11)
'OLIM AL BAMA' – Stage for new-immigrant artists. (Upper Cellar, Beit Liessin, Mon., 8)
THE BLUE ANGEL – The life and times of Marlene Dietrich. Written by Adi Etzion. (Tzavta, Wed., 8:30)

Denmark's Neils Henning Orsted Pedersen provides the final performance in the T.A. Museum's series 'Jazz With a European Look.'

JAZZ WITH A EUROPEAN LOOK – Final performance in this series. Denmark's Neils Henning Orsted Pedersen plays double-bass. (T.A. Museum, Thurs., 9)
NATAN NATHANSON – Hands-up comedy. (Netanya, Heichal Hatarbut, Sat., 9; Beit Liessin, Thurs., 10:30)
ROCK AND DANCE NIGHT – (Roxanne Club, Thurs., 11 ☎ 6484222)
RONIT OFIR – With the Edlar Trio. Familiar songs from the past. (Cafe Briza, Thurs.)
ETHIOPIAN POP – (Walla Club, 51 Hamasger, Thursday, 11 until dawn)

Haifa

HAGASHASH HAHIVER – Gavry Banai, Shaika Levy and Polly Poliakov in *Kossot Ruah*. (Beit Naglar, Kiryat Haim, tonight, 10)
THE WORLD ACCORDING TO NAOR TZION – Stand-up comedy. (Technion, Churchill Auditorium, tonight, 10)
MEIR SUISSA AND ELI YATZPAN – Stand-up comedy. (Technion, Churchill Auditorium, Wed., 10:30)

Beersheba and south

THE ADVENTURES OF MOSHE IN THE BIG CITY – Innocent, provincial Moshe is in for a big surprise when he comes to Tel Aviv. Satire with Tal Friedman and Moshe Ferster. (Beersheba, Forum, Sat., 9:30)
ROCK PARTY – (Beersheba, Forum, Thurs. ☎ 232746)

Other Locales

YA'AKOV COHEN – Stand-up comedy. (Givat Haim, Beit Sharett, tonight, 10)
YAIR ROSENBLUM – Songs of Peace. (Ein Hashofet, tonight, 9)
MEIR SUISSA AND ELI YATZPAN – Stand-up comedy. (Beit She'an, Mofet, Sat., 9:30)
WAITING FOR THE MESSIAH – By Motti Giladi. (Kiryat Malachi, Heichal Hatarbut, Tues., 9)
HANNA LASZLO – See T.A. (Acre Auditorium, Tues., 9)
DANNY SANDERSON – Stand-up comedy. (Kiryat Ono, Mofet, Thurs., 9)
THE WORLD ACCORDING TO NAOR TZION – Stand-up comedy. (Afula, Heichal Hatarbut, Thurs., 9)

Exhibitions
New Exhibition
David Reeb: Paintings 1982-1994. From 17.4
Tel Aviv - A Temporary Documentation
Fernand Leger
Modern Masters - The Mizne-Blumental Collection
Israeli Art
Old Masters

Video: Gary Hill
Wed., 20.4, 10a.m.-4p.m.:
Robert Wilson
A marathon of the artist's videotapes and films about his work (part two).

Helena Rubinstein Pavilion
New Exhibition
Chanan de Lange
Autobiographic Design

Music
Friday, 15.4, 2.00 p.m.
Saturday, 16.4, 8.30 p.m.
Tabea Zimmerman, viola
Itamar Golan, piano
Sonatas by Brahms, Mendelssohn, Hindemith Penderecki.
Tuesday, 19.4, 8.30 p.m.
Raanana Symphonette Orchestra

Jazz
Thursday, 21.4, 9.00 p.m.
Nieis Henning Orsted Pedersen (Denmark), contrabass.

Lecture
Friday, 15.4, 11.00 a.m.
Between Expressionism and Minimalism- Michael Gross and others (Hebrew)

Theatre
Saturday, 16.4, 11.30 a.m.
Child and Large Bird (Hebrew)

Children
Saturday, 16.4, 11.30 a.m.
The Woman in the Picture Gallery Show. Grades 2-8

27 Shaul Hamelech Blvd.
Tel. 6961279
Sun. Tues. Thurs. 10 a.m. 9.30 p.m.
Wed. 20.4, 10 a.m. 5 p.m.
Fri. 10 a.m. 2 p.m.
Sat. 10 a.m. 2 p.m. 7 10 p.m.
Helena Rubinstein Pavilion for Contemporary Art
6 Tarsat Blvd., Tel. 5287196
Sun. Thurs. 10 a.m. 8 p.m.
Fri. 10 a.m. 2 p.m.
Sat. 10 a.m. 3 p.m.
Art Education Centre
8 Dubnov St. Tel. 6919155
Open until 9.30 p.m.

Free admission for holders of GoldMasterCard
For further information please call 03- 6961297
מוזיאון תל אביב לאמנות
TEL AVIV MUSEUM OF ART

CHILDREN

All shows are in Hebrew and times are p.m. unless otherwise stated.

Jerusalem

SHEEP FARM – Hands-on activities for the whole family, including milking, bottle-feeding and baking bread. Tours in Hebrew and English. (Ein Kerem, Johnny Kisilevitz Sheep Farm, daily, from 10 a.m. ☎ 434280)
THE TORTOISE AND THE HARE – Aesop's fable, the moral of which is slow and steady wins the race. An Ilan Savir puppet theater production, from age 5. (Train Theater, Liberty Bell Garden, Sat., 11 a.m. and 12:30 ☎ 618514)
STORY HOUR AND ACTIVITIES – (Islamic Museum, Sat., 10 a.m.; Tues., 5 ☎ 661291)
SLEEPING BEAUTY – Children's theater based on the popular fairy tale. For ages 3-9. (Jerusalem Theater, Sun., 5 ☎ 610011)
CREATIVE ACTIVITIES – Unconventional uses of objects available in the home. (Israel Museum, Feinstein Recycling Room, Sun., Mon., Wed., Thur., 2-5, Tue., 4-7 ☎ 708873)
STORY TELLING HOUR – In Hebrew, for ages 4-8 (Ticho House, Sun., 4 [free]) ☎ 245068; in Hebrew, for ages 4-7 (Israel Museum, Tue., 4:30); in English, for ages 3-6 (Israel Museum, Wed., 4)
YOUR BABY NEEDS MUSIC – With Ann Limor. (Misgav Ladach Hospital, Sun., 3:30 [for non-walking babies]; Sun., 4:30 [for ages 1-2] ☎ 352413)
LISTEN LIKE LEARN – With Ann Limor. For ages 2-3. (Misgav Ladach Hospital, Sun., 5:30 ☎ 352413)
GALIA LEVY – Guest storyteller tells the story of Cinderella. From age 5. (Train Theater, Liberty Bell Garden, Mon., 5 ☎ 618514)
ENGLISH STORY TIME – For ages 3-7. Free. (Baka Library, Geulim School, Mon., 4; Meyerhoff Library, Katamon, Mon., 4; Beit Ha'am Library, Tues., 3)
STORIES, SONGS AND FINGER PLAY – With Sandy Shoshani, for ages 3-6. (Sieff Community Center, Beit Hakerem, Mon., 4 ☎ 423210)
SCIENCE MUSEUM – Educational activities. (Bloomfield Science Museum, Givat Ram, Tues., from 3 ☎ 618687)
THE QUEEN'S SMILE – New play by Bavua Theater Company with larger-than-life chess pieces. From age 7. (Jerusalem Theater, Wed., 4:30 ☎ 610011)
THE WONDERFUL WORM – Adapted from the tales of King Solomon. From age 4. (Train Theater, Liberty Bell Garden, Wed., 5 ☎ 618514)
THE SMURFS – Based on the popular television characters. (Jerusalem Theater, Thurs., 5 ☎ 610011)

Tel Aviv area

THE WOMAN IN THE PICTURE – Women from canvases of the '20s and '30s come to life and tell their own stories. With Idit Limor and Sigal Farhi. (T.A. Museum, Sat., 11:30 a.m. ☎ 6961297)
THE GIANT AND HIS GARDEN – Puppet theater by Sharona Shapira based on a tale by Oscar Wilde about a selfish giant who learns to open his garden and his heart to children. For ages 4+. (Park Hayarkon Theater, Sat., 11 a.m. and 12:30)
THE GIRL THAT I LOVE – Show about the difficulty of children to make play mates. Based on stories by Yehuda Atlas. For ages 6-9. (Suzanne Dellal Center, Sat., 11:30 a.m. ☎ 5105656)
BILBI – New children's play based on the familiar story. (Holon, Kiryat Sharett Community Center, Sat., 11:30 a.m.)
BRAMLEY AND THE LAND OF LIMPAPO – Assam Theater production for children aged 3-10. (Jaffa, Mandel Cultural Center, Sat., 5)
THE MAGICAL JOURNEY OF DAN AND DANA – With Hani Peretz and Didi Gat. (Jaffa, Mandel Cultural Center, Wed., 5)

Other Locales

ROOM FOR TWO – Comedy theater and dance by Bavua Theater. For the whole family. (Shlomi, Community Center, Mon., 5:30)

CLASSICAL MUSIC

Jerusalem

CONCERTICHO – Recitals by new immigrant artists. Nominal Fee. (Ticho House, today, 11 a.m. ☎ 245068)
YOUTH AT THE CENTER – Music Center concert series. (Jerusalem Music Center, tonight, 8:30 ☎ 234347)
THE NEW ISRAELI WOODWIND QUARTET – Works by Bach-Rechtman, Mozart-Rechtman, Danzi and others. (Ein Kerem, Targ Music Center, Sat., 11 a.m. ☎ 617075)
CANDLELIGHT CONCERT – The Amulet Flute Trio. Works by Haydn and others. Wine and cheese on the house. (Bible Lands Museum, Sat., 8:30 [Museum open from 8] ☎ 611066)
PIANO DUO – Elizabeth Schlesinger and Laurent Grynszpan. Works by Dvorak, Schubert and others. (Zionist Confederation House, Sat., 8:30 ☎ 245206)
CHAMBER MUSIC FANTASY – The Madrigal Quartet with the Opus Singers Ensemble. Works by Monteverdi, Bartok and others. (St. Andrew's Scottish Church, Sat., 5)
CHAMBER MUSIC FANTASY – Mini marathon with Hemiola Choir. Rachel Kochavi-Leventer, conductor. Works by Vivaldi, Mendelssohn and others. (St. Andrew's Scottish Church, Sat., 8)
THE JERUSALEM SYMPHONY ORCHESTRA – David Shallon, conductor, Tabea Zimmermann, viola. Works by Paganini and Berlioz. (Jerusalem Theater, Tues. and Wed., 8 ☎ 610011)
THE JOY OF SINGING – Master class. Bel Canto. Admission free. (Zionist Confederation House, Wed., 8 ☎ 245206)
ORGAN RECITAL – Roman Krasnovsky. Works by Bach, Franck, Reubke and others. (Rubin Academy, Wed., 8 ☎ 759911)
THE ISRAEL PHILHARMONIC ORCHESTRA – Theodor Goshelbauer, conductor. Die Fledermaus by Strauss. (Binyanei Ha'uma, Thurs., 9)

Tel Aviv area

SONATAS – Tabea Zimmerman, viola and Itamar Golan, piano. Works by Brahms, Mendelssohn and Hindemith. (T.A. Museum, today, 2; Sat., 8:30)
THE CHOIR SEASON – Yoav Choir, Assa Barak, conductor. (Yuval Club, tonight, 9:30 ☎ 5400552)

Tabea Zimmermann performs with the Jerusalem Symphony Orchestra.

REHOVOT CHAMBER ORCHESTRA – Avner Biron, conductor. Works by Mozart, Dvorak and others. (Tzavta, Sat., 11:11 a.m.)
EARLY MUSIC – Michael Melzer, flute, Carole Cerasi (UK), harpsichord. Works by Boismortier, Telemann, Bach and Mozart. (Suzanne Dellal Center, Sat., 6 ☎ 5105656)
CHAMBER CONCERT – Moshe Epstein, director. Works by Saint-Saens, Brahms and others. (Conservatory, Sat., 8:30 ☎ 5466228)
RA'ANANA SYMPHONETTE – All the World is a Stage. Doron Salomon, conductor, Niza Shaul, singing and acting. Works by Stravinsky and others. (T.A. Museum, Tues., 8:30, Ra'anana, Yad Lebanim, 9 [pre-concert lecture at 8:30])
YOUNG MUSICIAN COMPETITION – Winners of the competition will join the Israel Philharmonic Orchestra. (Mann Auditorium, Sat., 8:30)
THE NEW ISRAELI OPERA – The Magic of Mozart. Highlights from four operas. Gary Bertini, conductor. (Jaffa, Noga Theater, Sat., 8:30; Sun., 8)
PIANO RECITAL – Bert Berman. Works by Schubert and others. (Yuval Club, Sat., 9 ☎ 5400552)
NIGHT HAPPENINGS – Concert series. Works by Dror Elimelech, Michael Shenhav and others. (Yuval Club, Mon., 9)
CLASSICAL INDIAN MUSIC – Sanjay Sharma, sarod. (Tzavta, Tues., 8:30)
CHOIRS – Rachel Kochavi-Leventer, conductor. (Conservatory, Wed., 8:30 ☎ 5466228)
THE JERUSALEM SYMPHONY ORCHESTRA – See J'lem. (Netanya, Heichal Hatarbut, Thurs., 8:30)

Haifa

HAIFA SYMPHONY ORCHESTRA – Yuval Ben-Ozer, conductor, Constantine Sokolov, cello. With the Haifa Youth Symphony Orchestra. Festive Yom Ha'atzmaut concert. (Auditorium, Sun., 8:30)

Beersheba and south

THE BEERSHEBA SINFONIETTA – Howard Shelly (England), conductor and pianist. Works by Mozart and Britten. (Beersheba, Conservatory, Thurs., 8:30)

Other Locales

PHILHARMONIA AT BEIT GUVRIN – Tel Aviv Philharmonic Choir, Rubin Academy Chamber Choir and Moran Youth Choir. Aharon Harlap, conductor. (Beit Guvrin, Sat., 3:30)
PIANO RECITAL – Yitzhak Tavior plays works by Mozart, Schumann and Bartok. (Hemdat Yamim, Sat., 11:30 a.m.)

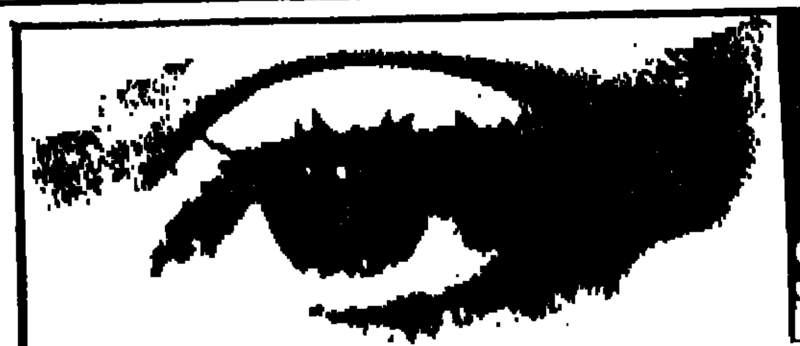

SEE IT IN HEBREW
HEAR IT IN ENGLISH!

The Best of Israeli Theatre every Tuesday night with simultaneous translation in English
SUBSCRIBE NOW!
BOX OFFICE: 03-523 3335 • FAX: 03 523 0172 • SUBSCRIPTIONS: 03 524 5211

THE MERCHANT OF VENICE - May 3, 17 at 20:30
New, modern production of Shakespeare's famous play.
Directed by acclaimed director Omry Nitzan
(Richard III, Servant of Two Masters).
Starring Yossi Graber, Sandra Sadeh.

GORODISH - May 10 at 20:30
The controversial general who slid from hero of the Six Day War to fall guy for the Yom Kippur War is the subject of Hillel Mittlepunkt's acclaimed new play.
Starring Yigal Naor, Avi Kushner ("Zehu Zeh").

GORODISH

THE THEATRE OF TEL AVIV
CAMERI
Located in the heart of Tel Aviv on lively Dizengoff Street, the Cameri is just a few minutes walk from beachfront hotels. Easily accessible by bus or taxi.
In cooperation with The Ministry of Tourism, Tel Aviv and Central Region

DANCE

Classical ballet performace at the Suzanne Dellal Center.

Jerusalem

TSABARIM FOLKLORE TROUPE – (YMCA Auditorium, Sat., Mon. through Thur., 9 ☎ 247281)

Tel Aviv area

BATSHEVA ENSEMBLE – *Dance Party* based on Ohad Naharin's *Anaphase.* (Suzanne Dellal Center, today, 2 ☎ 5105656)

BALLET – Students of the Rubin Academy High School. Nina Timofeva (formerly with the Bolshoi Ballet), artistic director. Admission free. (Suzanne Dellal Center, Sat., 9 ☎ 5105656)

BATSHEVA ENSEMBLE – *Flood* choreographed by Ohad Naharin. (Suzanne Dellal Center, Mon., Wed. and Thurs., 9 ☎ 5105656)

Golden Years Supplement

This supplement will be distributed with the International Edition of The Jerusalem Post of April 18, and with the national paper of April 22. To advertise in this supplement, please contact

Smadar Ratinsky,

Tel. 03-6390333, Fax. 03-6390277.

Reuven Grozovski
Optometrist S.G.A. F.I.O.A.

The first optical shop in Tel Aviv
Established 1925
27 Nahalat Binyamin, Tel Aviv
Tel. 03-5608666, 5606665
Thick lenses?
See us for an esthetic solution
Hours: Sun., Mon., Wed., Thur. 8:30-4:00; Tue., Fri. 8:30-1:30
For your convenience, call for an appointment.

Endorsed by the Israel Scrabble Players Association

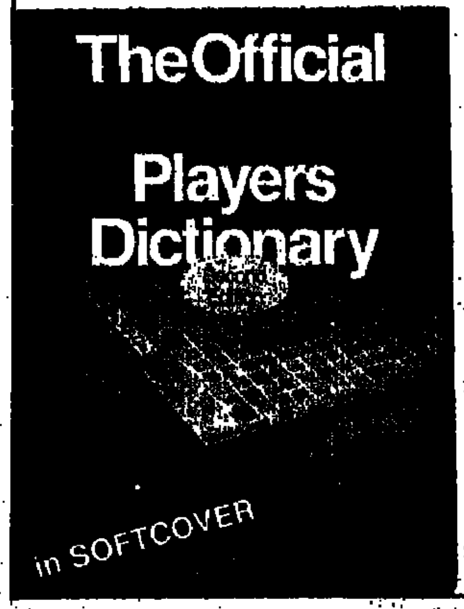

- The official dictionary of first reference for all SCRABBLE® clubs and tournaments in the U.S., Canada, and Israel.
- Over 3,000 new entries, over 100,000 acceptable words.
- Includes all acceptable two-to-eight letter words.
- Helps you play better and faster.
- Easy to use.
- 629 pp. Published by Merriam Webster.

JP Special: NIS 23.00 ea.

Also available at Scrabble Clubs throughout Israel.

To: Books, The Jerusalem Post, POB 81, Jerusalem 91000

Please send me The Official Scrabble Players Dictionary. Softcover Ed. Enclosed is my check for NIS 23.00 per copy, payable to The Jerusalem Post.

Name_____
Address_____
City_____ Code_____
Tel_____ ID No._____
Signature_____

IF YOU'RE DROWNING IN PAPER...

...we have a lifesaver for you! the Jerusalem Post on CD-ROM gives your PC the power to hold more information than two tons of newspapers and gives you the freedom to use this information easily and efficiently. Two compact discs pack five years of news from Israel, the Middle East and the Jewish world (over 90,000 articles).

- Conduct searches using subjects, headlines or personalities.
- Print out entire articles or selections.
- Simple to use; no modem.

To receive information, call, fax, or write today.

JP on CD
The Jerusalem Post
P.O. Box 81
91000 Jerusalem
Phone: 02-315 603
Fax: 02-315 622

Every order includes a user's manual and search software. All you need is an IBM PC or compatible with a CD-ROM drive.

THEATER

Rena Padoa in Adina Tal's play about women, 'How Are You?'

All shows are in Hebrew and times are p.m. unless otherwise stated.

Jerusalem

CYCLES – A new Israeli-Palestinian women's production by Eshet Afra directed by Shai Bar-Ya'akov. (Habama, 4 Yad Harutzim, Sat., 8:30 ☎ 732122)

FILUMENA – Comedy by Eduardo de Filippo, directed by Itzik Weingarten. Beit Liessin production. • *A low-key take-off on Italian temperament and humor, enlivened by a few flashes of authentic brio.* (Jerusalem Theater, Mon., 8:30 ☎ 610011)

THE FINAL STEP – An autobiographical play written and performed by Arye Mark. (Pargod, Thurs., 9 ☎ 231765)

SARAH – Written by Aliza Elion-Yisraeli. The biblical character of Sarah provides the basis for this play presented by the Jerusalem Theater Group. (Habama, 4 Yad Harutzim, Tues., 8:30 ☎ 732122)

SHEINDALEH – A glimpse into the loves and rivalries of the inhabitants of Mea She'arim. Written by Rami Danon (also directing) and Amnon Levy. A Cameri production. • *Atmospheric, impassioned dialogue, vivid characterization, but a badly flawed play with overwrought acting.* (Jerusalem Theater, Sat., 9 ☎ 610011)

THE WONDROUS WOMAN WITHIN US – Joint Khan and Cameri Theater production written and directed by Hanoch Levin. Satirical comedy about a great woman whom no one is able to capture. Yitzhak Hezkia and Yehuda Almagor star. • *Elegant, sophisticated, theatrically exciting, but lacking in intellectual clarity and clout.* (The Khan, Sat., 9; Sun. through Tues., 8:30; Sun., 4:30)

Tel Aviv area

CHILD'S PLAY – Two newcomers to Tel Aviv are let down by what the big city has to offer until they meet up with Mr. Success. By Ofer Knipsel, directed by Efraim Seidoff. With Dorit Nitai, Vlodya Friedman, Doron Tsafrir. • *Tender and charming.* (Old Jaffa, Hasimta, Sat., 9:30; Thurs., 9 ☎ 6828729)

BIRD IN PARADISE NO. 17 – Scenes from contemporary Israeli life. Written and performed by Elisheva Greenbaum. (Old Jaffa, Hasimta, Wed., 9 ☎ 6828729)

CYCLES – See J'lem. (ZOA House, Sun., 8:30 ☎ 6959341)

DEATH AND THE MAIDEN – Written by Ariel Dorfman, directed by Hanan Snir. Deals with the sexual violence perpetrated on a woman political prisoner in the days of the military dictatorship in Chile. (Habimah, Sat. through Wed., 8:30 ☎ 296071)

THE FALL – One-man play based on Camus's novel about the hypocrisy of society. Adapted and performed by Niko Nitai. (Old Jaffa, Hasimta, Tues., 9 ☎ 6828729)

FILUMENA – See J'lem. (Eretz Yisrael Museum, tonight, 10; Sat., 9; Duhl Auditorium, Tues., 9)

FLEISHER – Tragedy occurs as a secular neighborhood is taken over by haredi newcomers. A Cameri production, written by Igal Even-Or, directed by Amit Gazit. • *Couched in cliches and bursts of melodrama.* (ZOA House, Sun. and Mon., 8:30 ☎ 6959341)

THE FLOATING LIGHT BULB – ("Hakosem mibrooklyn") Woody Allen's Jewish version of Tennessee Williams's *The Glass Menagerie.* A Habimah production directed by Ilan Eldad, with Lia Koenig as the Jewish mother exemplar. • *Bright entertainment blocked by a welter of irrelevant props and unnecessary detail.* (Habimah, Thurs., 8:30 ☎ 296071)

GAMES IN THE BACK YARD – The rapists, victim and prosecutors question each other's guilt in Edna Mazia's drama based on the rape case at Kibbutz Shomrat. Directed by Oded Kotler. (Rehovot, Wix Auditorium, Mon., 9 and 11 a.m.; Ramle, Community Center, Wed., 10 a.m. and 12:30; Holon, Heichal Hatarbut, Thurs., 6 and 8:30)

GORODISH – ("The Seventh Day"). Hillel Mittelpunkt's new play focuses on the lives of Israel's military elite from the Six Day War victory to the Yom Kippur War tragedy. • *Mainly important for its historic hindsight and its dramatic audience dynamics.* (Cameri, Sat. through Mon., 8:30 ☎ 5233335)

INDEPENDENCE – The brother of a fallen soldier is due for call-up and his kibbutznik parents have the option to release him from combat service. (Jaffa, Mandel Cultural Center, Sat., 9)

THE KING – Written and directed by Shmuel Hasfari. Study of Zohar Argov, hero of local ethnic-rooted, oriental pop and ultimately degraded victim of drugs. • *Sensitive and impassioned treatment of the cultural ethos of oriental Jewish minorities.* (Beit Liessin, Mon. through Thurs., 9 ☎ 6957966)

LITTLE SHOP OF HORRORS – Musical about a loser who makes the grade when he creates an exotic carnivorous plant. Directed by Shirili Deshe. (ZOA House, tonight, 10:30; Beit Hahayal, Sat., 8:30)

A LIEBE FAR A GROSCHEN – (Yiddishspiel). The Israeli Yiddish Theater Company. Satirical musical. In Yiddish. • *A comedy that caters to the lowest common denominator with little taste and less talent.* (ZOA House, Tues., 8 ☎ 6959341)

LOVE AND REMEMBRANCE – Overcoming nationalistic religious prejudices is at the core of Graham Reid's drama which takes place in a Belfast graveyard. A Beersheba Theater production directed by Itzik Weingarten. • *One of Beersheba's most moving productions.* (Petah Tikva, Sun., 9)

THE LOVER – Pinter's witty and absurd drama about a love triangle, with Irina Selisniova and Mikhail Kozakhov. (ZOA House, Tues., 9)

MISHA'S PARTY – Written by Richard Nelson and Alexander Gelman, directed by Amit Gazit. A 60th birthday celebration takes place in a hotel in Russia while outside Yeltsin faces political turmoil. (Eretz Yisrael Museum, Thurs., 9)

NAOMI – Award-winning monodrama with Ruby Porat about Beduin women. (Cameri, Thurs., 9)

PIVNITZIA – (The Cellar) Written by Avishai Millstein, directed by Ron Ben-Ya'acov. Deals with the relationship between a Holocaust survivor and his son, an Israeli playright who gets the opportunity to work in Hollywood (Habimah, Sat. through Thurs., 8:30 ☎ 296071)

ROMEO AND JULIET – Ehud Manor's new translation of Shakespeare's classic. Cameri Theater production. • *An esoteric concept, indifferent acting, and a castrated text, though not without a certain superficial charm.* (ZOA House, Mon. through Thurs., 8:30; Thurs., 4:30 ☎ 6959341)

A SERVANT WITH TWO MASTERS – Goldoni's comedy of errors starring Shmuel Viloszny. A Habimah production directed by Omri Nitzan. • *A slick and uproariously funny rendering of Goldoni's masterpiece.* (Habimah, Sat., Mon. through Thurs., 8:30; Sun., 1 ☎ 296071)

SHEINDALEH – See J'lem. (Cameri, Tues. through Thurs., 8:30 ☎ 5233335)

SHLOMO NITZAN – Nitzan relates two tales by S.Y. Agnon: *Sign of Pisces* and *The Outfitter.* • *Does justice to the greatest of our story writers.* (Ramat Gan Theater, Sat., 9)

THE STORY OF THE SPERM – ("Sipuro shel zera") – Imaginative fantasy written and directed by Hanoch Rosen. (Beit Liessin, tonight, 10 ☎ 6957966)

TONIGHT: LOLA BLAU – A musical written by G. Kreisler about the Jewish singer and actress Lola Blau who escaped from the Nazis. Directed by Geza Partos. In English. (Bikurei Ha'itim, 6 Heftman St., Tues., 8:30 ☎ 6919510)

TRIO IN E FLAT – Eric Rohmer's drama on the age-old theme of youth and romance. (Old Jaffa, Hasimta, tonight, 10:30 ☎ 6828729)

THE WONDROUS WOMAN WITHIN US – See J'lem. (ZOA House, Wed. and Thurs., 8:30 ☎ 6959341)

Haifa

AMADEUS – A Habimah-Haifa Theater joint production directed by Miki Gourevitch starring Alon Ophir and Moshe Beker. • *A riot of roccoco sets and gorgeous costumes steals the show from Moshe Becker despite his overpowering upstaging with a sinister, melodramatic Salieri.* (Theater, Sat. through Thurs., 8:30; Wed., 4:30)

HEDDA GABLER – Stormy play by Ibsen about a domestic triangle. Starring Limor Goldstein, Makram Khouri and Muhammad Bakri. (Studio, Sat. through Tues. and Wed., 8:30; Mon., 4:30)

Beersheba and south

LOVE AND REMEMBRANCE – See T.A. (Eilat, Mon., 10)

STAKEOUT IN THE DARKNESS – An experimental thriller written and directed by Roni Pinkowitz. (Beersheba Theater, Sun. through Thurs., 8:30)

THE SWEAT SHOP – A Beersheba Theater production about women working in a Paris clothes factory after World War II. About love, friendship, hope and optimism. (Beersheba Theater, Sat., 8:30)

HOTEL MINSK – By Hanan Peled. Two Israeli playwrights share a hotel room in Moscow after the Russian Revolution. • *Carried by a cast of compulsively comic actors it amuses, but eventually wither in weak and cluttered direction of a weaker text.* (Yeroham, Mon., 9; Tiberias, Motel, Wed., 8:30)

Other Locales

HOW ARE YOU? – Written and directed by Adina Tal. Theatrical presentation about women. With audience participation. (Ma'aleh Adumim Community Center, Tues., 9; Ashdod Community Center, Wed.)

LOVE AND REMEMBRANCE – See T.A. (Ein Hashofet, Wed., 8:30)

■ Please note: *All material for listing in The Poster should arrive in writing at the Jerusalem Post offices no later than midday on Sunday prior to publication date.* • *Critic's appraisals by Naomi Doudai. Poster pages compiled by Judie Fattal.*

With AT&T USADirect® Service, calling is just one of your options.

And another is AT&T Message Service.

It allows you to record and send a one-minute message to any of over 170 countries and locations.

From Israel just dial **177-100-2727**

For more information, call our local office at 03-695 3181.

AT&T

VOICE OF MUSIC

Friday

6.06 Waking to Music
7.07 Handel: Ballet from Il pastor fido opera (English Baroque Soloists/Gardiner); Bach: Suite no 3 in D (Eng Baroque/Gardiner); Moniuszko: Overture and mazurka from Halka (Warsaw PO)
8.05 Karl Goldmark: Sakuntala overture (Royal PO/Bult); Teresis: 6 Greek Dances; Shalmon: Suite on Greek themes (JSO/Sharovsky)
9.00 Telemann: Selections from Der geduldige Socrates opera (Capella Savaria/McGegan)
10.00 Telemann: Sonata in A for flute, violin, viola da gamba and continuo; Corelli: Concerto grosso in G minor op 6/8 (Collegium Aureum); Mozart (Prague CO/Mackerras): Symphony no 6; Schubert: Introduction, theme and variations Trock'ne Blumen; Beethoven: String quartet in E minor op 59/2 (Cleveland); Dvorak: Othello overture (Radio Bavaria SO/Kubelik); Brahms: Piano concerto no 2 (Barenboim/Philharmonia/Barbirolli); Tchaikovsky: Symphony no 6 "Pathetique" (Boston SO/Koussevitzky)
14.06 Youth in the Center – live broadcast from Mishkenot Sha'ananim, Jerusalem. Ruth Chen (flute), Ofra Simon-Fortis (piano), Yoel Lifshitz (oboe), Yevgeny Yehudin (clarinet), Barak Yelvin (horn), Alexander Fein (bassoon). Couperin: 3 pieces for flute and piano; Hindemith: Sonata for flute and piano; Dutilleux: Sonatine for flute and piano; Danzi: Quintet for winds; Barber: Summer Music for woodwind quintet; Arnold: 3 pieces for woodwind quintet
16.00 Bach: Cantata no 104 "Du Hirte Israel, höre" (Tölz Boys' Choir/Concentus Musicus/Harnoncourt); Mozart: Symphony no 40 (Chicago SO/Levine); Brahms: Rhapsody for alto, male voice choir and orch op 53 (Ferrier, London PO/Krauss); Boccherini: Quintet in E minor for piano and strings (Les Adieux); Schumann: Symphony no 2 (Vienna PO/Mehta)
18.00 Golden Generation – The Great Voices: Maria Barrientos in arias from operas by Handel, Bellini, Meyerbeer, Thomas, Delibes; Falla: 7 Spanish Folk Songs
19.00 Rainbow of Sounds
20.08 Ravel: Introduction and allegro for harp, flute, clarinet and string quartet (Giles, Talmi, Arnheim, Kaminkovsky, Mozes, Kaminkovsky, Alperin); Mozart: Violin concerto no 4 (D. Oistrakh, soloist and cond/Berlin PO); Beethoven: Piano sonata no 29 in B flat op 106 (Serkin); Mahler: Symphony no 9 (Concertgebouw/Bernstein)
23.00 Sounds to End the Day

Saturday

7.10 Bach: English Suite no 1 in A (Gould); Mozart: Quartet in D for flute and strings K285; Bloch: Concerto Grosso no 1 (Rub/ICO/Talmi); Beethoven: Triple concerto in C for piano, violin and cello op 56 (Kalichstein, Laredo, Robinson/English CO/Gibson); Rimsky-Korsakov: Sadko, A Musical Picture (USSR SO/Svetlanov)
9.00 Musical quiz
10.00 Saint-Saens: Suite algérienne op 60 (Radio Prague SO/Valek); Haydn: Symphony no 95 (Prague CO); Tchaikovsky: Quartet no 1 in D op 11 (Borodin); Borodin: Symphony no 3 in A minor, unfinished (USSR SO/Svetlanov); Respighi: Pines of Rome (Philadelphia/Muti)
12.05 Folk music from near and far – "Spring"
13.00 Faure: Masques et Bergamasques suite (St Martin/Marriner); Mendelssohn: Piano concerto no 2 (Perahia/St Martin/Marriner); Arensky: Trio in D minor for violin, cello and piano op 32 (Eastman); Weber: Andante and Rondo ungarese for viola and orch op 35; Delibes: Act 2 Scene 2 from Coppelia (National PO/Bonynge)
15.00 Early Music
16.00 Recordings of the Jerusalem Symphony Orchestra-IBA, cond. Yeroham Sharovsky, soloist Ron Regev (piano). Boaz Ben-Moshe: Before the Supreme King of Kings; Mozart: Piano concerto no 24; Borodin: Polovtzian Dances; works by Israeli composers – Asher Ben-Yohanan, Paul Ben-Haim, Zvi Avni, Shimon Cohen
18.00 A Spanish Journey
20.05 Guests in the Studio – Cilla Grossmeyer (soprano), Adina Har-Oz (harp), 4 Renaissance songs; Wilhelmina Bucherer: Psalm and chapter from Isaiah; 4 folk songs, arr. David Watkins; Reinberger: In the Palace Garden; Ravel: 4 Greek folk songs (arr Watkins); 3 folk songs arr. Britten; Hovhaness: The Garden of Adonis for flute and harp (Sela, flute)
21.00 Opera – Sallinen: Kullervo

Sunday

6.06 Waking to Music
7.07 Film music by Schoenberg, Rodgers, Steiner, Neumann, Bernstein, Korngold, Gur, Williams
8.05 Handel: Water Music suite (Philharmonia Baroque/McGegan; Bach-Crespo: Toccata and Futue in D minor (German Brass); Ravel: Pavane pour une infante défunte; Sarasate: Carmen Fantasy (Perlman); Bizet: Jeux d'enfants suite op 22 (Concertgebouw/Haitink); Chabrier: Joyeuse Marche (French NO/Jordan)
9.00 L. Mozart: Symphony for 4 horns and orch; Spohr: Sinfonia concertante for violin, harp and orch (Amoyal, Nordman/Lausanne CO/Jordan); Pergolesi: Stabat Mater (Radio Berlin/Maazel)
±**10.20** Bach: Partita no 5 in G (Weisenberg, piano); Beethoven: Sonata no 5 in F for violin and piano "Spring" (Francescatti/Casadesus); Schubert: Trio no 1 in B flat for piano, violin and cello op 99 (Israel Piano Trio)
±**11.35** Brahms: Serenade no 1 in D op 11 (Vienna SO/Bertini); Dvorak: Piano concerto in G minor (Firkusny/St Louis SO/Susskind); Kalinikov: Symphony no 2 (Scottish NO/Jarvi); Shostakovich: Ballet suite no 1 (Scottish NO/Jarvi)
14.06 Music for the Afternoon
16.00 Music for Sunday – Poulenc: Litanies à la vierge noire; Bach: Mass in B minor
18.00 From the Recording Studio – Uri Shoham (flute), Yisrael Castoriano (piano). Works by Hasse, Donizetti-Hummel, Griffes, Godard, Ibert, Briccialdi
19.05 Purcell: Suite in G for strings and continuo; J.C.F. Bach: Larghetto cantabile from Concerto in E flat for pianoforte, viola obbligato and string ensemble; Traditional/Beethoven: Faithful Johnny, Scottish folk song; Beethoven: 12 variations on theme from Mozart's Magic Flute (Du Pre, Barenboim); Grieg: Holberg Suite op 40 (St Martin/Marriner)
20.03 From Our Concert Halls – (1) Voice of Music in Upper Galilee 1993. Bartok: Rhapsody no 1 for cello and piano op 88; Bach: Peasant Cantata BWV 212; Chausson: Concerto in D for piano, violin and string quartet op 21. (2) Ra'anana Symphonette Orchestra cond. Daniel Schapiro, soloist Carlos Nieto (bandoneon). Works by Piazzola, popular tangos
23.00 Sounds to End the Day

The late cellist Paul Tortelier plays a Bach prelude on Monday at 19.05.

Monday

6.06 Waking to Music
9.00 Mediterranean Music – folk music from Armenia; works by Poulenc, Debussy, Yinam Leef, Tzippi Fleisher, Gillespie
10.30 Works for cello – Hindemith: Cello concerto (Wallfisch/BBC PO/Tortelier); Britten: Suite no 1 for cello solo op 72 (Hugh)
11.30 Works by Polish composers – Paderewski: Symphony in B minor "Polonia" (Warsaw SO/Maksymiuk); Krzysztof Mayer: String quartet no 9; Panufnik: Music for Spring for piano and orch (Peebles, London SO/Hornstein)
13.30 Rimsky-Korsakov: Concerto for clarinet and winds (Stockholm SO); Holst: Prelude and scherzo op 52 (Stockholm SO); Bach: Toccata and Fugue in D minor arr for brass quintet (Canadian wind players)
14.06 Excerpts from choral works by Handel, Bach, Haydn, Mozart, Elgar, Weber, Beethoven, Verdi, Mascagni, Puccini and Russian folk songs
16.00 From the World's Concert Halls – Brigham Young University Philharmonic Orchestra – Ben-Haim: Fanfare to Israel (cond. Stahl); Bernstein: Chichester Psalms; Grieg: Piano concerto in A minor op 16 (Avner Hanani, piano); Wilberg: Prayer to God the King; Barber: Mass no 2
18.00 Cycle of Compositions – piano works by Brahms
19.05 Bach: Prelude from suite no 5 in C minor for cello solo (Tortelier); Beethoven: Ah, Perfido op 65; Szymanowski: Calypso (Richter, piano); Faure: Pelleas et Melisande (IPO/Mehta); Handel: Amen, from Messiah (Robert Shaw/Atlanta)
20.03 A Musical Journey
22.00 From the Record Shelf
23.00 Rainbow of Sounds

Tuesday

6.06 Waking to Music
9.00 Vivaldi: Sonata in G minor for cello and basso continuo; P. Warlock: Capriol Suite; Claude Le Jeune: Chansons and Viol Fantasias (Clement Janequin Ens); Mozart: Symphony in G K75B (Acad of Ancient Music/Hogwood); Mendelssohn: String quintet in B flat op 87; Schumann: Piano sonata in G minor op 22 (Hoechsler); Berlioz: Choral pieces (Lyon NO/Lee (piano), Tetu)
±**11.00** De Lalande: Miserere (Chapelle Royale); Haydn: Symphony no 46 (L'Estro Armonico/Solomons)
±**12.00** Beethoven: Sonata no 3 for piano and cello op 69 (Istomin, Rose); Dvorak: String quartet in A flat op 105 no 14 (Kocian); Debussy: 7 Preludes from first book (Michelangelo); Britten: Phaedra dramatic cantata for mezzo-soprano and small orch (Palmer/Endymion Ens)
14.06 Encore
16.00 Beethoven: Mass in C op 86 (Gulbenkian Orch/Corboz); Rachmaninoff: Preludes op 32 (Ashkenazy); Stravinsky: Les noces
18.00 From the Recording Studio – Yoram Meyuhas (viola), Yuval Admoni (piano). Bach: Sonata no 3 in G minor; Schumann: Märchenerzählungen op 113; Hindemith: Sonata no 4 op 11
19.05 Chopin: 3 Waltzes op 70, posth. (Luiseada, piano); Mendelssohn: Sonata in F minor for violin and piano op 4 (Mintz, Ostrovsky); Dvorak: Bagatelles for string trio and harmonium op 47 (Castleman)
20.03 Palestrina Mirrored in his Time
21.00 A Matter of Agreement
23.00 Golden Generation – The Great Voices: Maria Barrientos in arias by Handel, Bellini, Meyerbeer, Thomas, Delibes; Falla: 7 Spanish folk songs

Wednesday

6.06 Waking to Music
7.07 Thomas Arne: Cuckoo's Song (Forster); Vivaldi: Concerto in D for lute, strings and continuo; Alexander Ringel: Sonata in A for piano; Grieg: Holberg Suite (Concentus Hungaricus)
8.05 Brahms; Prelude and fugue in A minor for organ (Oortmerssen); Vaughan Williams: Fantasy on theme by Thomas Tallis (London PO/Haitink); Bruch: Scottish Fantasy (Cho Liang Lin/Chicago SO/Slatkin)
9.00 Purcell: Voluntary in C; Haydn: Trio no 44 in E for piano, violin and cello; J.M. Kraus: Symphony in C minor
±**9.50** From the World's Concert Halls – Nuremberg Organ Week 1993. Works by the Bach Family
±**11.15** Mozart: Sinfonia concertante in E flat for violin, viola and orch K364 (Spivakov, Mintz/Moscow Virtuosi); Sibelius: Excerpts from Scaramouche
±**12.05** Schubert: Lieder (Popp, Johanson)
±**12.35** From Our Concert Halls – Dresden State Orchestra cond. Daniel Barenboim. Schubert: Symphony no 8 "Unfinished"; Brahms: Symphony no 4
14.06 Delibes: Coppelia ballet suite (Philadelphia/Ormandy); Bizet-Shchedrin: Carmen Suite (Moscow CO/Spivakov); Chopin: Les Sylphides (Philadelphia/Ormandy); Copland: Rodeo (St Louis/Slatkin)
16.00 Guest program
18.00 Keys
19.05 Brahms: Waltzes op 39 for piano 4 hands (Tal, Groethuysen); Shostakovich: 4 Waltzes for flute, clarinet and piano (Nash Ens); Chaminade: Romantic Waltz op 115 (Jacobs); J. Strauss II: Emperor Waltz (NYPO/Bernstein), Voices of Spring (Dilber/Austrian Opera/Klass)
20.03 From Our Concert Halls – live broadcast from Henry Crown Hall. Jerusalem Symphony Orchestra-IBA, cond David Shallon, soloist Tabea Zimmermann (viola). Avishai Ya'ar (winner of Young Composer Competition 1993): Music for Orchestra; Paganini: Sonata for viola and orch; Berlioz: Harold in Italy
±**21.45** Sharon Kam (clarinet), Itamar Golan (piano) – Brahms: Sonata no 1 for clarinet and piano; Schumann: 3 Fantasiestücke op 73; Brahms: Sonata no 2 for clarinet and piano
23.00 Domino

Thursday

6.06 Waking to Music
9.00 Ravel: Gaspard de la Nuit (Pogorelich, piano); Prokofiev: Symphony no 5 (Concertgebouw/Ashkenazy)
±**10.10** Beethoven arr. Liszt: Symphony no 5 (Gould)
±**10.55** Schoenberg: Ode to Napoleon Bonaparte; Liszt: Requiem
±**12.10** Avni: Two Psalms for oboe and orch (Pintus/ICO/Talmi); Bruckner: Symphony no 9 (Oslo SO/Talmi)
14.06 Encore
16.00 Einahta – live broadcast from YMCA Jerusalem. Allan Sternfield (piano). Beethoven: Sonata in F minor op 2/1; V. Ullmann: Sonata no 3 op 26; C. Schumann: Variations op 20; Ginastera: Sonata (1952). Natra: Symphony for strings (JSO/Rodan)
18.00 From the Record Shelf
19.05 Evening Sounds
20.03 Clouds, Celebrations and Sirens
23.00 Bach: Suite in G minor BWV 995 (North, lute); Tallis: Spem in Alium; Mendelssohn: Ave Maria op 23/2 (Chapelle Royale, Paris Ens); Brahms: 3 Intermezzo op 17 (Lupu)

RADIO FREQUENCIES

RADIO 1:
AM 576 Rosh Hanikra and North
AM 1458 Jerusalem and Eilat

RADIO 2:
AM 657 Carmel Hills and North
AM 846 Upper Galilee
AM 927 Eilat
AM 1080 Jerusalem
FM 103.8 Haifa and Beersheba
FM 92.0 Safed and Upper Galilee
FM 100.5 Hula Valley and Merom Hagalil
FM 95.5 Jerusalem, Coastal area from Ashkelon to Zichron Ya'acov
FM 90.7 Eilat

VOICE OF MUSIC:
FM 88.8 Northern Negev
FM 89.4 Haifa and Western Galilee, Sulam Tzor, northern coastal area from Hadera
FM 91.3 Jerusalem, Coastal area from Ashkelon to Zichron Ya'acov
FM 94.4 Mitzpe Ramon
FM 98.5 Safed and Upper Galilee
FM 85.7 Northern border region
FM 97.0 Eilat
FM 100.8 Arava area

ARMY RADIO:
FM 96.6: Central region
AM 1287: Central region
FM 92.4: Tel Aviv
AM 1305: Haifa and Eilat
FM 106.4: Haifa region
FM 102.3: Haifa and north
FM 93.9: Northern Galilee and Eilat
AM 1368: Northern Galilee and Negev
AM 1404: Jerusalem
FM 93.9: Jerusalem and center
AM 1224: Beersheba
FM 99.8: Beit She'an Valley and Beersheba
FM 1395: Mitzpe Ramon
FM 104.1: Western Negev

ARMY ON WHEELS:
FM 91.8: Central Region

English news

Daily programs on Radio One
AM 576 (central region, Tel Aviv), AM 1458 (Jerusalem and Eilat)
7.00 News in English
7.15 News in French
13.00 News and program in English
13.30 News and program in French
(Subject to change depending on broadcasts of commission of inquiry into Hebron massacre)
17.00 News in English
17.02 News in French

Daily programs on "Reka" radio station for immigrants
AM 954 (central region, Jerusalem, Tel Aviv),
AM 927 (north, Haifa, Galilee)
18.00 News in English
18.15 News in French
20.00 News in Russian

BBC WORLD SERVICE

(all times are GMT)
Frequencies: 1323 kHz, 227 MW, 639 kHz, 469 MW (early a.m.)
News every hour on the hour. **Newsdesk** daily 7.00, 11.00, 18.00. **News Hour** daily 5.00, 13.00, 21.00. **News about Britain** daily 6.09, 16.09, 22.09. **Assignment** Wed. 20.30, Thu. 3.30, 10.01. **From the Weeklies** Sat. 10.45, 19.45. **From Our Own Correspondent** Sat. 18.30, Sun. 3.30, 7.30, Thu. 4.45, 9.15. **Outlook** Mon.-Fri. 14.05, 19.05. **People and Politics** Fri. 22.15, Sat. 7.30. **The World Today** Mon.-Fri. 16.45, 20.09, Tue.-Sat. 6.15 **Worldbrief** Sat. 4.45, 9.15. **Global Concerns** Fri. 9.15, 14.45. **Letter from America** Sat 10.15, Sun. 6.15, 16.45, 22.30. **Network UK** Thurs. 7.30, 16.15, 22.15. **Omnibus** Wed. 10.01, 19.30. **Write On** Sat. 18.50, Sun. 3.50, 7.50 **World Business Report** Mon.-Fri. 9.05, 17.05, 23.05, Sat. 9.05. **World Business Review** Sun. 9.05, 17.05, 23.05. **Meridian** Sat. 6.30, 11.30, 20.30, Tue. 20.30, Wed. 6.30, 11.30, Thur. 20.30, Fri. 6.30, 11.30. **Sports International** Wed. 22.15, Thu. 6.30. **Sports Roundup** daily 3.15, 9.45, 12.45 (exc. Sun.), 17.45, 22.45. **Sportsworld** Sat. 14.30. **A Jolly Good Show** Sat. 8.15, Tue, 15.15. **Anything Goes** Sun. 14.30, Mon. 3.30, 8.30. **Jazz for the Asking** Sat. 22.15, Sun. 6.30, Wed. 10.30. **Composer of the Month** Mon. 11.30, Tue. 17.15. **Discovery** Tue. 10.01, 18.30, Wed. 3.30. **Health Matters** Mon. 8.15, 19.45, Tue. 4.15

RADIO HIGHLIGHTS

Friday

■ **RADIO 1**
6.16 Mishna, Gemara and Tora
7.00 News in English
7.15 News in French
7.30 Tips for trips
9.05 Women's issues
10.05 Israel '94 – Portrait
11.05 Advice
12.05 Folklore – on Jerusalem
13.00 News and program in English
13.30 News and program in French
14.05 Youth magazine
15.05 Kabbalat Shabbat
16.05 Radio Drama
17.00 News in English
17.02 News in French
17.05 Third Ring
18.05 Literary magazine
19.05 Poland, Autumn 86, with writer Yehudit Hendel
20.05 A Bit of This and a Bit of That
20.30 Evening News – TV broadcast
21.40 A Bit of This and a Bit of That, continued
22.05 Songs from My Father's House
23.05 Conversations with artists

■ **RADIO 2**
6.06 This Morning – news magazine
9.05 What's On
11.05 Starting Whistle
12.05 Midday news, commentary, music
14.05 It's Almost Shabbat
15.06 Foreign Affairs
15.45 Foreign Press
16.05 Shabbat Pearls
18.05 Friday Night
20.05 Songs We Loved
23.05 Between Friday and Saturday
00.05 Songs
1.05 Shabbat Duty

■ **RADIO 3**
Music all day and night

■ **REKA**
18.00 News in English 18.15 News in French 20.00 News in Russian

■ **ARMY RADIO**
5.02 IDF goes home – program for soldiers
6.00 Announcements
6.30 Good Morning Israel
7.15 Lifschitz Talks with the Weekend
8.00 Good Morning Israel
9.05 Have a Good Time
11.05 Mama's Voice
12.05 Spring Flowers
13.00 Midday Newsreel
13.15 Spring Flowers, continued
14.05 It's Not Shabbat Yet
15.05 A Word to Listeners with Aviv Geffen
16.05 Classical music
17.05 Friday Salon
18.05 Quiet Songs
19.05 Historical Hour
20.05 Music and greetings for soldiers
22.05 Nick Cave special
2.00 We Don't Want to Sleep

■ **ARMY ON WHEELS**
7.05 Breakfast Club
9.05 Hebrew songs
11.05 Errands – music and traffic reports
14.05 Tranquillity
17.05 The Week That Was
18.05 Music for Friday evening
20.05 Dancing Around the Clock
22.05 Rap Hour
23.05 Dance Party

Saturday

■ **RADIO 1**
7.00 News in English
7.15 News in French
7.30 Hebrew songs
8.05 Who's Asleep?
9.05 Science magazine
9.30 Science mailbox
10.05 Words That Try to Touch
11.05 Concepts
12.05 Dial
13.00 News and program in English
13.30 News and program in French
14.05 Youth programs
15.05 Face to Face
16.05 Arts
17.00 News in English
17.02 News in French
17.05 Cinema
18.05 Around the World in an Hour
19.05 Muse – a look at the creative process
20.05 Sephardi romances
21.05 Live radio quiz
22.05 Melaveh Malka
23.05 Baggage

■ **RADIO 2**
6.05 Hebrew songs
8.05 Shabbat Gift
10.05 This Week
11.45 World Weekly Supplements
12.05 Shabbat Noon
13.05 Magic Moments
15.05 Elton John in concert, Barcelona 1992
16.05 Hebrew songs
16.30 Songs and Goals
18.05 Saturday night broadcast
21.05 Going Home – music and traffic reports
23.05 Around the Night
00.05 Midnight Magazine
00.30 Around the Night, continued
1.05 Into the Night
5.05 First Light

■ **RADIO 3**
Music all day and night

■ **REKA**
18.00 News in English 18.15 News in French 20.00 News in Russian

■ **ARMY RADIO**
5.00 Hebrew songs
8.05 Children's Hour
9.05 Humor
10.05 The Current Situation
11.05 Shabbat Noon
12.05 Encore
13.05 Personal Questions
14.05 Israeli songs
16.05 Television and cinema magazine
17.05 South Africa – Colors and Voices
18.00 Weekend
20.05 Saturday night program
21.30 Computer magazine
22.05 Jewish Tradition
23.05 Midnight Stroll
00.10 Night Birds
2.00 We Don't Want to Sleep

■ **ARMY ON WHEELS**
8.05 Above and Beneath the Blanket
10.05 Hebrew songs
12.05 United Ignition
14.05 It All Flows
16.05 Oldies
18.00 Weekend
20.05 Moving into Sunday
22.05 Rock magazine
23.05 Till One

BE WRECK-LESS
DRIVE SAFELY

Hard to get a fair shake

Penny Starr

THE big story of last week on the international cable channels was Israel.

Just after the car bomb in Afula, Sky News led with the story and CNN had it in second place, after Bosnia. (The BBC, though, didn't think a terrorist attack against Israelis was such a big deal – they led with a story about South Africa.)

And on Saturday, the roundup of the week's news on both CNN and Sky included stories on Israel. Sky's was relatively short, in *The Reporters* (Saturday, 4:30 p.m.), but CNN devoted the whole of *The Big Story* (Saturday, 3:10 p.m.) to Israel.

It was a busy week here. They covered Afula and Ashdod, Kiryat Arba (where the settlers want to stay), Dugit (where the settlers want to leave), Gaza (where the army is already leaving) and the Shamgar Commission (where several people probably wanted to leave but had to stay).

Most of the reporting was fair, but one segment that rankled was the last item about how an Arab girl learns "how the Jews stole her land." She "learns" it by "word of mouth," which makes it sound so cosy and ethnically cute, wonderfully appealing to those caring, sensitive types thousands of miles away in the West.

And the cameras show the young girl having a picnic with her family. The reporter says she learns it "by listening to her father in the shade of an olive tree in the family's field." Sorry, whose field is that? What was it again that those Jews stole?

They should have taken the case to *Kids' Court*. It's a great Israeli program on Channel 1 at 4:20 on Tuesday afternoons. Schoolchildren bring their real disputes to the show, argue their points, give 30-second summings-up, and then the audience votes and decides what action to take.

One of last week's cases involved a school wall that had been dedicated to drawings and paintings about the environment. Two pupils came in during the night and painted graffiti all over it.

As a result, the whole class was punished, which the pair's classmates said wasn't fair. Both sides argued clearly and succinctly. The audience decided the pair was guilty, and the punishment was to do community service related to the environment.

The best thing about the program is that it teaches children how to behave in a dispute – how to argue their point using all and only the relevant information, to speak convincingly and confidently, to let the other side speak, to summarize and to make judgments, all within a system of rules. More schools should have debating societies, if only to improve the behavior of MKs and taxi drivers.

Back in the more comfortable world of fiction, we had *Sins* (Family Channel, Saturday 9:15, Sunday 10:05 p.m.), a miniseries based on one of those thick pink sagas written to be read by a swimming pool.

The heroine is always a ruthless businesswoman who had a hard childhood, lost a brother or sister, and now that she's successful she wants to get her own back and find her family.

Joan Collins didn't give away many secrets in the two-part miniseries 'Sins.' (UNIVERSAL PICTORIAL)

In *Sins* the protagonist is the owner of a fashion magazine. Joan Collins was perfect – perfectly shallow and perfectly dressed – for the part of Helene Junot.

Collins found her long-lost brother Timothy Dalton in a lunatic asylum. Dalton, who looks vulpine at the best of times, was wearing a plaid dressing gown and a werewolf wig.

He looked like Little Red Riding Hood's "Grandmama," but he was too traumatized to say anything, let alone "All the better to smell you with."

But Collins pays for somebody to nurse him back to health and then, of course, she has an ally for life. That *is* what families are for.

She needs allies to steer her clear of all the bad guys who are out to get her.

There's the cruel German officer from whom she escaped during World War II, the vain French count she refused to marry, the thieving Italian business manager she fired and the jealous American widow of one of her lovers. Yes, they too have committed sins, and of course by the end of the miniseries they'll get their comeuppance.

And they'll get their trips around the world during filming.

It seems the point of these miniseries is to spend as much money as possible jetting around the world and wearing expensive costumes. The producers apparently think we won't notice that the dialogue is awful as long as it's said by someone wearing a chartreuse, off-the-shoulder, crepe-de-chine cocktail dress, while a couple of renovated Venetian gondolas glide past in the background.

Well, I did notice the bad dialogue and acting.

But, and I hate to admit this, I really didn't care. I enjoyed the silly plot. I liked the unbelievable glamor of it all – Joan Collins managed to look elegant in a wheelchair as she sat with her knees and ankles neatly together sloping to one side.

After years of avoiding shows like this, at last I can understand why so many women enjoy this kind of miniseries – it makes you want to go home and experiment with all your make-up and go through your closet looking for that dress you'd forgotten about. Shallow yet inspiring.

There's that song that Marlene Dietrich sings in her dreamy, husky voice, the one that goes something like "Falling asleep again,/ never wanted to./ What am I to do?/ I c...zzzzzzzzz...."

In Sky's *The Reporters* there was a story about narcolepsy, an illness that makes the sufferer fall asleep suddenly. If school students were watching the show they found themselves a great new excuse for snoozing in economics classes.

But it's not as fun as it sounds.

The article looked at two people with narcolepsy. One was a university student who, by the end of the interview, had tears running down her face while she explained that it took her twice as long to learn, that she couldn't join in extra-curricular activities and that she had lost almost all her friends.

The other was a man, Bill Baird, who had given up looking for any kind of relationship, because the minute he felt any kind of emotion – like love, anger or even humor – he would have an attack. He would collapse in what looks like a faint but is actually just falling asleep abruptly for about a minute.

The cameras showed him in an office with a colleague when it suddenly happened, and he pulled a load of computers and office equipment down with him as he fell. They also showed him watching a Steve Martin movie. Martin may put some people to sleep, but Baird's reaction was extreme.

As soon as a funny scene arrived, Baird smiled, wobbled like a weeble on the edge of his bed and – whoomp! – he was down.

Friday 15

■ CHANNEL 1
6.30 News in Arabic
6.45 Cartoons
7.00 Good Morning Israel

■ EDUCATIONAL TV
8.00 Program Details
8.05 Keep Fit
8.15 The Western Tradition – Part 28: Rise of the Middle Class
8.50 Ofal Bofal – cartoon
9.00 Rehov Sumsum
9.30 Kate and Allie
10.00 Chains – three-part British drama series (part 2)
10.50 Film: A Girl of the Limberlost – story of a young girl, her school adventures and the relationship with her mother (105 mins)
12.30 Hey Dad – comedy
13.00 Zombit
13.30 Program of humor and suggestions for entertainment and sports activities and for trips
14.00 I Care – educational issues

■ CHANNEL 1
15.00 Kaleidoscope – weekly magazine in Russian
15.30 Filmed on a Weekday – hosted by Elazar Sturm
16.00 A New Evening
16.30 News in English

ARABIC PROGRAMS
16.40 Families
17.00 On the Screen – a look at the coming week's programs in Arabic
17.10 Arabic movie
19.00 News Magazine

HEBREW PROGRAMS
20.00 Backtrack – Ehud Manor talks with guests in the studio and brings them in touch with events from their past
20.30 Evening news and weekly magazine
21.40 Mediterranean Music – program with Ehud Banai, Daina Dekel, Bustan choir and more
22.45 Film: Clockwise (1986) – see Pick of the Flicks
00.20 News
00.25 Midnight Caller – drama series

■ THE NEW CHANNEL 2
7.00 Children of the Rainbow
7.55 Going Shopping – consumer and leisure magazine
9.30 Behind the Scenes – a look at filmmaking
10.00 Cartoon (in Arabic)
11.00 Massaral – quiz in Arabic
11.30 The Silk Road on Land – documentary
12.30 Computer Chronicles
13.00 Live soccer broadcast of Second Division League game
15.00 Gillette World Cup Special – clips of the best moments in past World Cup soccer games
15.30 X-Men
16.00 Walker, Texas Ranger
17.00 News
17.05 Who's The Boss
17.35 This is It
18.25 Friday Live – weekend magazine of dance, cooking, humor, film and more
20.00 Friday Night with Gabi Gazit – combined with the evening news
21.15 Dudu Topaz hosts entertainment program
22.25 Film: Coma (1978) – see Pick of the Flicks
23.30 News
23.35 Continuation of film
00.30 People, The History – Yaron London tells of historical events

■ JORDAN TV (unofficial)
17.30 French programs
19.00 News in French
19.30 News in Hebrew
19.45 Hotchpotch
20.00 Sixty Minutes
21.00 Scene of the Crime
22.00 News in English
22.20 Black Powder (Arabic series)

■ MIDDLE EAST TV
14.00 The 700 Club
14.55 Film: The Adventures of Tartu – During WWII, a British officer is sent to Czechoslovakia to sabotage a poison-gas plant
16.55 Tom and Jerry
17.20 Alfred J. Kwak (Arabic)
17.45 Superbook II (Arabic)
18.15 Light For All Nations
18.45 Full House
19.10 Rescue 911
20.00 World News Tonight: Arabic
20.30 CNN Headline News
21.00 Bordertown
21.30 Film: The Towering Inferno – One of the biggest disaster films about a high-rise building on fire
23.30 The 700 Club
00.00 Film: The Adventures of Tartu (rpt)

CABLE

■ FAMILY CHANNEL (3)
8.00 Attitudes
8.50 Geraldo
9.40 Oprah Winfrey
10.30 The Sullivans
10.55 Consuming Passions
11.05 Dr Ruth
11.55 Lifestyles of the Rich and Famous
12.40 Videofashion
13.10 How Do They Do That?
14.00 Super Bloopers
14.45 The Lazarus Syndrome – new drama, pilot
16.05 A La Mode
16.30 Annie McGuire
17.00 War of the Worlds
17.45 Covington Cross
18.35 Swamp Thing
19.00 Local broadcast
20.00 Hanging with Mr Cooper
20.30 In Concert – with Billy Idol, Divinyls, School of Fish
21.15 Rita Rudner Stand-Up
22.20 Thirtysomething
23.10 Dangerous Curves
00.00 Secrets and Fantasies
00.30 Erotic Fantasies
1.00 Nutcracker – last part of three-part miniseries
2.35 Favorite Son – part 1 of three-part miniseries

■ MOVIE CHANNEL (4)
6.50 Farewell to the King (1989) (rpt)
8.45 Big Top Pee Wee (1988) (rpt)
10.10 Benji (1974) (rpt)
11.40 Class Act (1992) (rpt)
13.40 Demetrius and the Gladiators (1954) – action and adventures of a Greek slave who is sentenced to become a Roman gladiator in the time of Caligula (96 mins)
14.50 Debbie and Nuil
15.05 Memphis Belle (1990) (rpt)
17.00 Light of Day (1987) – drama
18.45 Shattered Dreams (1990) (rpt)
20.15 Debbie and Nuil
20.30 May Wine (1990) – romantic comedy
22.00 Double Impact (1991) – Jean-Claude Van Damme plays twins separated at birth when the their parents are killed and who meet up again 25 years later to catch the killers (105 mins)
23.50 My Beautiful Laundrette (1985) – English drama
1.25 Withnail and I (1987) (rpt)
3.10 Paris Trout (1991) (rpt)
4.50 Dirty Dancing (1987) (rpt)

■ CHILDREN'S CHANNEL (6)
6.30 Cartoons
9.30 Cartoons
10.05 Casper and Friends
10.30 Piggsburg Pigs
11.05 Thundercats
11.30 Family Ties
12.00 Little House on the Prairie
13.00 Stories from Elsewhere
13.30 Cartoons
14.05 Samurai Pizza Cats
14.30 Bob in a Bottle
15.05 Beverly Hills 90210
16.00 Wonder Years
16.30 New Land of the Lost Adventures
17.00 Beakman's World
17.30 Cartoons
18.05 Casper and Friends
18.30 Piggsburg Pigs
19.00 The Muppets
19.35 Beverly Hills 90210

■ SECOND SHOWING (6)
20.35 To Have and To Hold
21.30 The Addams Family
22.00 The Tracey Ullman Show
22.30 Twelve Angry Men (1957) – absorbing courtroom drama (92 mins)
00.05 Psycho IV (1990) – Anthony Perkins plays Norman Bates
1.40 Raise the Red Lantern (1991) – (rpt)

■ DISCOVERY CHANNEL (8)
11.00 Live It Up
11.30 Le Paradis des Chefs
12.00 The Beer Hunter
12.30 On Top of the World
Open University: 13.00 The Great Composers; 13.55 Great Days of the Century; 14.55 Sales Connexion; 15.25 Art Today
16.00 Ballet: Billboards
17.30 Perlman and Zukerman
19.00 Realm of Darkness
20.00 In a Healthy Body
20.30 The Buckman Treatment
21.00 Equinox
22.00 Pacific Age
23.00 Janacek's Katia Kabanova

■ SUPER CHANNEL
6.30 NBC News
7.00 Supershop
7.30 NBC News
8.00 ITN World News
8.15 US Market Wrap
8.30 CNBC Business Report
9.00 ITN World News
9.15 US Market Wrap
9.30 NBC News with Tom Brokaw
10.00 Supershop
13.30 NBC News Sunrise
14.00 Today
14.30 Business Today
15.00 Today
17.00 El Capitan
17.30 Antartica
18.30 Business Tonight
18.59 ITN World News Update
19.00 Today
20.00 ITN World News
20.30 Culture Calendar
21.00 Documentary Showcase
21.59 ITN World News Update
22.00 Sport On NBC
23.00 ITN World News
23.30 Business Tonight
00.00 The Tonight Show
1.00 Real Personal
1.30 Business Tonight

■ STAR PLUS
7.30 Neighbors
8.00 Santa Barbara
9.00 The Bold and The Beautiful
9.30 Donahue
10.30 Oprah Winfrey
11.30 Microwave Master
12.00 Elephant Show
12.30 Magic Box
13.00 Force Five
13.30 G.I. Joe
14.00 El TV
14.30 Neighbors
15.00 M*A*S*H
15.30 Remington Steele
16.30 The Fall Guy
17.30 The Bold and The Beautiful
18.00 Santa Barbara
19.00 India This Week
19.30 Whose Line Is It Anyway?
20.00 Dynasty
21.00 M*A*S*H
21.30 The Trials of Rosie O'Neill
22.30 Hill Street Blues
23.30 St. Elsewhere
00.30 Holiday

Saturday 16

■ CHANNEL 1
Programming subject to change due to soccer game broadcast

ARABIC PROGRAMS
10.00 Peter Pan – animated series
10.20 Steal Riders – eight-part adventure series
10.45 Art Magazine
11.10 Harvest of Sins – Spanish drama series
11.55 Film: The Seven Dials Mystery – based on the story by Agatha Christie (130 mins)
14.05 Spender – British police detective series
15.00 Key to the Soul – children's program
15.30 Warburg, Un Homme D'Influence (Warburg, A Man of Influence) – part 2
17.00 Voyager – series looks at exotic places, life in the wild and rare adventures
17.25 News in English
17.35 People and Places
17.50 Mass'a – Program with a different guest each week who discusses a particular year in his life and the meaning it has
18.30 News in Arabic
19.00 More Than Just Talk – talk and entertainment show

HEBREW PROGRAMS
20.00 Sports Magazine
20.50 Language Corner
21.00 News and Foreign Magazine
22.00 This Month – Monthly program about the new Hebrew month and songs related to it
22.50 Surgical Spirit – comedy
23.15 Late-night news
23.20 Film: Canal (1956) – Story of the last days of the Warsaw Uprising in September 1944 (93 mins)

■ THE NEW CHANNEL 2
8.00 Disney Time – cartoons Goof Troop and Tale Spin (repeats)
8.50 Rupert the Bear – cartoon
9.15 Yosef the Storyteller – Yosef Sela hosts children and takes them to magical worlds through stories
9.45 Boy Meets World – adventures of a young boy
10.15 Kopido – animated series
10.30 Hidden Treasure – game show
11.15 The Sinbad Show – comedy
11.40 World of Discovery – documentary on the world of science
12.40 Entertainment with Tal Friedman and Moshe Furster
13.10 Up Front – Amnon Levy interviews a personality
13.40 Dr. Quinn – Medicine Woman
14.30 Film: World's Greatest Athlete – Comedy from Walt Disney about a coach whose team keeps losing (92 mins)
16.30 Arabesque
16.45 Meetings
17.00 News
17.05 Hamsa and Hamisha – biweekly program on Jews and Arabs in society, the family, art, education and customs
17.30 Hollywood Women – Scenes from films and interviews with some of the biggest actresses in Hollywood today
18.00 Fannell Boys – comedy
18.30 Culture Magazine
19.00 World Travels – magazine on trips around the world
19.30 Lingo – game show
20.00 News
20.30 Film: Who Framed Roger Rabbit (1987) – see Pick of the Flicks
22.30 Matrix – drama series
23.30 News

■ JORDAN TV (unofficial)
18.00 Cartoons
18.30 Documentary
19.00 News in French
19.30 News in Hebrew
19.45 Environment
20.00 News in Arabic
20.30 The Fresh Prince of Bel-Air
21.00 One to One
21.30 The Campbells
22.00 News in English
22.20 Feature Film

■ MIDDLE EAST TV
14.00 The 700 Club
14.55 Fables of the Green Forest
15.20 English Soccer
17.05 NBA
19.05 Superbouts
20.00 World News Tonight (Arabic)
20.30 CNN Headline News
21.00 Best of 60 Minutes
21.30 Best of 20/20
22.00 Film: The Lonely Guy – a jilted writer, who writes a best-selling novel about being a lonely guy, transforms himself into a much-sought-after lover. Starring Steve Martin, Charles Grodin, Judith Ivey
23.30 Answers
00.00 Film: The Adventures of Gallant Bess – adventure story involving two young people in love

CABLE

■ FAMILY CHANNEL (3)
8.00 Good Advice
8.30 FM
8.55 Princesses
9.20 Family Dog
9.45 Major Dad
10.10 Major Dad
10.35 Miniseries: Nutcracker (part 3)
12.10 Favorite Son – part 1 of three-part miniseries (parts 2 and 3 next week)
14.00 Columbo
15.15 A La Mode
15.30 Love for Lydia
16.30 Lou Grant
17.20 Homefront
18.20 China Beach
19.00 Local broadcast
20.00 Seinfeld
20.30 The Powers that Be
20.55 Coach
21.20 Hemingway – part 1 of 4-part miniseries (part 2 to be aired tomorrow night)
23.10 Unsolved Mysteries
00.00 A Taste for Death (6th and final part)

■ MOVIE CHANNEL (4)
6.30 Moonwalker (1988) (rpt)
8.00 Back Home (1990) – British drama about a 12-year-old girl who was sent to the States during WWII and has a hard time getting reaccustomed to English ways
9.45 Star Trek III (1984) – Capt. James T. Kirk and the crew of the Starship enterprise fight the Klingons again, this time without the help of Spock, who's missing
11.30 Have a Nice Night (1990)
13.05 Streets of Gold (1986) (rpt)
14.35 Haunting of Sarah Hardy (1990) (rpt)
16.05 The Neverending Story (1984) (rpt)
17.40 Little Devil (1988) (rpt)
19.30 Short Circuit (1986) – sci-fi movie about a robot struck by lightning who suddenly gets a new lease on life
21.05 Frances (1982) – see Pick of the Flicks
23.25 Killing Streets (1990) (rpt)
1.10 1000 Pieces of Gold (1990) (rpt)
2.55 Hot Chocolate (1992) (rpt)

■ CHILDREN'S CHANNEL (6)
6.30 Cartoons
8.05 Cartoons
8.30 The Greedysaurus Gang
8.45 Bugs Bunny Presents...
10.15 My First Green Video
10.25 Beetlejuice
10.55 Growing Pains
11.25 Life Goes On
12.20 Beverly Hills 90210
13.15 Wonder Years
13.45 New Land of the Lost Adventures
14.15 Beakman's World
14.45 My First Magic Video
14.55 Cartoons
15.35 The Greedysaurus Gang
15.40 Bugs Bunny Presents...
17.10 Kofiko
17.25 Head of the Class
18.00 Children's Theater
19.00 Beetlejuice
19.35 The Heights

■ SECOND SHOWING (6)
20.35 Widows
21.30 Saturday Night Live – with Debra Winger and Eric Clapton
22.00 Solaris (1972) – Russian movie directed and co-written by Andrei Tarkovsky. A psychologist sent to investigate the many strange deaths among crew members on a space station orbiting the remote planet of Solaris discovers that the planet itself is a giant, living, thinking organism (159 mins)
00.40 Twelve Angry Men (1957) (rpt)

■ DISCOVERY CHANNEL (8)
Open University: 7.00 The Great Composers; 7.55 Great Days of the Century; 8.55 Sales Connexion; 9.25 Art Today
10.00 Wild South
11.00 Search for Adventure
12.00 In a Healthy Body
12.30 Borderlands
13.00 Beyond 2000
14.00 Guns for Malta
15.30 Lighthouse
16.00 Oceans of Air
17.00 Safari
18.00 Equinox
19.00 Pacific Age
20.00 Sounds Like Australia
21.00 Wild South
22.00 Search for Adventure
23.00 Oceans of Air
00.00 The Buckman Treatment

■ SUPER CHANNEL
7.00 Europa Journal
7.30 NBC News
8.00 Supershop
8.30 Hello Austria, Hello Vienna
9.00 ITN World News Live
9.30 Europa Journal
10.00 Supershop
12.00 On the Air
15.00 Super Sports
16.00 Volvo PGA European Golf Tour
17.00 Best of British Motor Sport
18.00 Pro Box Classics
19.00 Today
20.00 ITN World News
20.30 Best of Executive Lifestyles
21.00 Dateline
22.00 Father Murphy
23.00 ITN World News
23.30 Culture Calendar
00.00 Tonight Show with Jay Leno
1.00 Movie

■ STAR PLUS
7.30 Crossbow
7.00 Fashion Television
7.30 Lifestyles of the Rich and Famous
8.30 Street Legal
9.30 Piglet Files
10.00 Robert Guillaume Show
10.30 Movie Television
11.00 Riviera
12.00 El TV
12.30 El Extreme Close-up
13.00 The Simpsons
13.30 Baywatch
14.30 COPS
15.30 LA Law
16.30 Picket Fences
18.30 The Simpsons
19.00 Baywatch
20.00 LA Law
21.00 Picket Fences
22.00 COPS
23.00 Confessions of Crime
23.30 Richmond Hill
00.30 Lifestyles of the Rich and Famous
1.30 Movie Television

Sunday 17

■ CHANNEL 1
6.30 News in Arabic
6.45 Cartoons
7.00 Good Morning Israel

■ EDUCATIONAL TV
8.00 Program details
8.05 Keep Fit
8.15 Life Stories
8.45 English – Candy Can Do It
8.55 Reading Comprehension
9.15 Judaism
9.40 Pretty Butterfly
10.05 Just Say No
10.15 Family Relations
10.55 Full House
11.10 Mathematical Eye
11.30 English: Signal C.Q.
11.45 English: Television Tales
12.05 Natural Science
12.20 Mathematics
12.30 Mathematics for Bagrut
13.00 French – Bienvenue en France
13.10 Classical Music
13.40 Man and His World
14.00 Rehov Sumsum
14.30 Zombit
15.00 High-school soccer championships – live broadcast

■ CHANNEL 1
17.00 A New Evening
17.30 Tossees
18.15 News in English

ARABIC PROGRAMS
18.30 I Want a Solution
18.45 Innovations and Inventions
19.00 News in Arabic

HEBREW PROGRAMS
19.30 Sunday Matters
20.00 Mabat
21.00 Candid Camera
21.30 A Second Look
22.30 Love and War
23.00 Late-night news
23.10 The Sharp End (last part)

■ THE NEW CHANNEL 2
14.00 Star Trek – The Next Generation
15.00 Return of Psammead – continuation of series Five Children and It
15.30 Cartoon
16.00 The Amazing Story of Billy Webb – continuation of series
16.30 Dalik Wolinitz meets with children
17.00 News
17.05 Doug – animated series about Doug and his family
17.30 Game show
18.00 Dreams – Uzi Hitman hears about children's dreams
18.30 Paradise Beach
19.00 Dating Game show
19.30 Billie on the Road
20.00 News
20.30 Hagashash Hahiver – comedy team
21.00 Live – Dan Shilon Hosts
22.30 There's No One To Talk To – satire
23.30 News
23.35 NBA game – Charlotte vs. New York Knicks

■ JORDAN TV (unofficial)
17.30 Programs in French
19.00 News in French
19.30 News in Hebrew
19.45 Varieties
20.00 News in Arabic
20.30 You Bet Your Life (with Bill Cosby)
21.10 Stolen Lives
22.00 News in English
22.20 Island Son
23.10 The Upper Hand

■ MIDDLE EAST TV
14.00 Winning Walk
14.30 John Osteen
15.00 In Touch
16.00 Foundations of a Happy Family
16.30 Film: Bonnie Prince Charlie – Story of Prince Charles Stuart of Scotland and his attempt to regain the throne of England
18.15 IWF Wrestling
19.00 Middle East TV Sports Hour
20.00 World News Tonight (Arabic)
20.30 CNN Headline News
21.00 NBA Action Show
21.30 NBA
23.30 Answers
00.00 Film: Bonnie Prince Charlie (rpt)

Michael Caine stars in 'Water' at 21.00 on the Movie Channel.

CABLE

■ FAMILY CHANNEL (3)
8.00 Local Broadcast
9.00 Attitudes
9.45 How'd They Do That?
10:30 Guests In The Livingroom
11.00 Major Dad
11.30 Lifestyles of the Rich and Famous
12.15 Pasquale's Kitchen
12.40 Super Bloopers
13.35 Perfect Strangers
14.05 Mann and Machine
15.00 Trapper John, M.D.
15.50 Murder She Wrote
16.40 The Jackie Thomas Show
17.05 WKRP in Cincinnati
17.35 Sisters
18.20 Neighbors
18.45 The Young And The Restless
19.30 Local broadcast
20.00 Antonella
20.50 Knots Landing
21.40 Married with Children
22.05 Hemingway – part 2 of 4-part miniseries (parts 3 and 4 to be aired next week)
23.50 Designing Women
00.20 Quantum Leap
1.05 Hunter

■ MOVIE CHANNEL (4)
10.30 The Corn is Green (1945) (rpt)
12.30 The Beatmaster (1982) – fantasy adventures of a mysterious prince
14.30 Diamond Trap (1988) (rpt)
16.05 Martians Go Home (1990) (rpt)
17.30 Arabic movie
19.00 Tokyo Pop (1988) – American punk singer goes to Japan
21.00 Water (1985) – comedy of errors set on a tiny Caribbean island where the greedy governor (Michael Caine) suddenly discovers that the island's mineral water is valuable (93 mins)
22.35 We're No Angels (1989) (rpt)
00.20 Split Images (1992) (rpt)
1.55 Double Impact (1991) (rpt)

■ CHILDREN'S CHANNEL (6)
6.30 Cartoons
9.30 Cartoons
10.05 Samurai Pizza Cats
10.30 Bob in a Bottle
11.05 Beverly Hills 90210
12.00 The Wonder Years
12.30 New Land of the Lost Adventures
13.00 Beakman's World
13.30 Cartoons
14.05 Sandokan
14.30 Eek the Cat
15.05 Thunder Cats
15.30 My Sister Sam
16.00 Max Glick
16.30 Crossbow
17.00 Kofiko
17.30 Cartoons
18.05 Samurai Pizza Cats
18.30 Bob in a Bottle
19.00 Perfect Strangers
19.35 Capitol Critters
20.00 Maniac Mansion

■ SECOND SHOWING (6)
20.35 I Love Lucy
21.00 Never Mind the Quality, Feel the Width
21.30 Sting of Death (1990) – beautiful Japanese film, a big prize-winner at the 1992 Cannes film festival, about the relationship between an innocent village girl and a WWII kamikaze pilot (109 mins)
23.20 Batman
23.50 The Addams Family
00.15 Solaris (1972) (rpt)

■ DISCOVERY CHANNEL (8)
Open University: Art and Culture
11.00 Wild South
12.00 Search for Adventure
13.00 Connaissance du Milieu
13.30 Just for the Record
Open University (rpt of morning's programs)
16.00 Wild South
17.00 Search For Adventures
18.00 Open University (rpt of morning's programs)
20.00 The Beer Hunter
20.30 On Top of the World
21.00 In a Healthy Body
21.30 Borderlands
22.00 Beyond 2000
23.00 Connaissance du Milieu
23.30 Just for the Record
00.00 Open University (rpt of morning's programs)

■ SUPER CHANNEL
6.30 Business Weekly
7.00 International Business View
7.30 Super Shop
9.00 ITN World News
9.30 International Business View
10.00 Strictly Business
10.30 Weekly Business
11.00 International Business View
11.30 Super Shop
12.00 Video Fashion
12.30 Executive Lifestyles
13.00 Super Shop
14.00 Talkin' Jazz
15.00 Sports
15.30 Real Action Skiing
16.00 Sports
18.00 Meet The Press
19.00 Today
20.00 ITN World News
20.30 Holiday Destinations
21.00 Now
22.00 Talkin' Jazz
23.00 ITN World News Live
23.30 FT Reports
00.00 Supersports
1.00 Culture Calendar
1.30 Videofashion
2.00 Equal Time
2.30 Executive Lifestyles
3.00 Movie

■ STAR PLUS
7.00 Movie Television
7.30 Travelers' Guide to the Orient
8.00 The Best of Donahue
9.00 Dynasty
10.00 Carson's Law
11.00 The Flying Doctors
12.00 Healing and The Mind
13.30 El For Your Entertainment
14.00 The Wonder Years
14.30 In the Picture
15.00 Hooperman
15.30 Movie: Murders in the Rue Morgue
17.30 The Trials of Rosie O'Neill
18.30 In the Picture
19.00 Movie: The Phone Call
21.00 The India Show
21.30 Videofashion Special
22.00 Neighbors
22.30 Movie: The Phone Call
00.30 Donahue

Monday 18

■ CHANNEL 1
6.30 News in Arabic
6.45 Cartoons
7.00 Good Morning Israel

■ EDUCATIONAL TV
8.00 Program Details
8.05 Keep Fit
8.15 Arithmetic
8.40 Nature – in the animal kingdom
8.50 Beginning Reading – No Secrets
9.10 Natural Science
9.25 Nature and its surroundings
9.40 Rehov Sumsum
10.15 I Care (rpt)
11.10 Geography
11.20 Nature and Science
11.35 Geography – the planet Earth
12.00 Citizenship
12.25 French – Avec Plaisir
12.40 World History
13.00 Society
13.30 Art: Pictures at an Exhibition
13.45 Man and His World
14.00 Pretty Butterfly
14.30 Huckleberry Finn (animated)
14.55 High-school soccer championships – live broadcast

■ CHANNEL 1
17.00 A New Evening
17.35 Animals and Smiles – quiz show
18.05 Garfield
18.15 News in English

ARABIC PROGRAMS
18.30 Sports magazine
19.00 News in Arabic

HEBREW PROGRAMS
19.30 Inventors and Inventions
20.00 Mabat
21.00 Popolitica
22.10 Northern Exposure
23.00 Late-night news
23.10 The Two of Us
23.40 Jake and the Fatman

■ THE NEW CHANNEL 2
14.00 Afternoon Break – family magazine
14.30 Mission Top Secret – adventure series
15.00 Disney Time – cartoons
16.00 From the World of Walt Disney – film: The BRAT Patrol
17.00 News
17.05 Doogie Howser MD – comedy
17.30 Dubele – game show using modem technology
18.00 The Dinosaurs
18.30 Banana Boom – children's magazine hosted by children
19.00 Home and Away
19.30 More Luck than Brains
20.00 News
20.30 Comedy with Tal Friedman and Moshe Furster
21.00 Every Monday and Thursday – Rafi Reshef
22.00 Gov Night – entertainment with Gidi Gov
23.00 Time Trax – science-fiction drama series
23.30 News
23.35 Time Trax – continued

■ JORDAN TV (unofficial)
18.00 French programs
19.00 News in French
19.30 News in Hebrew
19.45 Science World
20.00 News in Arabic
20.30 The Nanny (comedy)
21.10 Out of the Past (documentary)
22.00 News in English
22.20 Black Powder
23.10 Top Cops

■ MIDDLE EAST TV
14.00 The 700 Club
14.55 Film: Glory at Sea – A man is called back to service during the war after being court-martialed for destroying his ship
16.30 Mighty Mouse
17.20 Dangermouse
17.45 Superbook
18.10 Documentary
19.10 Rescue 911
20.00 World News Tonight
20.30 CNN Headline News
21.00 The Bill Cosby Show
21.30 The Commish
22.20 Missing Persons
23.10 700 Club
00.00 Film: Glory at Sea (rpt)

Meryl Streep stars in 'Manhattan' at 21.00 on the Movie Channel.

CABLE

■ FAMILY CHANNEL (3)
8.00 Local broadcast
8.30 Home Sweet Home
9.00 Attitudes
9.45 The Young and the Restless
10.30 Guests in the Living Room
11.00 Major Dad
11.30 Antonella
12.15 Pasquale's Kitchen
12.45 Knots Landing
13.35 Perfect Strangers
14.05 Capitol Critters
14.30 Maniac Mansion
15.00 Trapper John, M.D.
15.50 Murder She Wrote
16.40 The Jackie Thomas Show
17.05 New WKRP in Cincinnati
17.35 Sisters
18.20 Neighbors
18.45 The Young and The Restless
19.30 Local broadcast
20.00 Antonella
20.55 Knots Landing
21.40 Married with Children
22.10 Mad About You
22.35 The Larry Sanders Show
23.00 E.N.G.
23.50 Designing Women
00.15 Quantum Leap
01.05 Hunter

■ MOVIE CHANNEL (4)
10.30 Arabic movie
12.30 Thelonius Monk: Straight No Chaser (1988) (rpt)
14.00 Atlantis (1991) (rpt)
15.15 Kindergarten Cop (1990) (rpt)
17.05 Heartburn (1986) (rpt)
19.00 The Fourth Protocol (1987) – spy movie
21.00 Manhattan (1979) – see Pick of the Flicks
22.35 In My Daughter's Name (1992) (rpt)
00.10 Les Nuits Fauves (1992) (rpt)
1.40 Night Force (1986) (rpt)

■ CHILDREN'S CHANNEL (6)
6.30 Cartoons
9.30 Cartoons
10.00 Sandokan
10.30 Eek the Cat
11.05 Thunder Cats
11.30 My Sister Sam
12.00 Max Glick
12.30 Crossbow
13.00 Kofiko
13.30 Cartoons
14.05 Ninja Turtles
14.30 Three Little Ghosts
15.05 Thunder Cats
15.30 Family Ties
16.00 Little House on the Prairie
17.00 Kofiko
17.30 Cartoons
18.05 Sandokan
18.30 Eek the Cat
19.00 Perfect Strangers
19.30 Mann and Machine

■ SECOND SHOWING (6)
20.35 I Love Lucy
21.00 Never Mind the Quality, Feel the Width
21.30 The Thirty-Nine Steps (1935) – see Pick of the Flicks
23.00 Cinema Break – with Rami Kimchee
23.35 Sting of Death (1990) (rpt)

■ DISCOVERY CHANNEL (8)
6.00 Open University: Management and Economics
11.00 Healthy Body
11.30 Borderlands
12.00 Beyond 2000
13.00 The Beer Hunter
13.30 On Top of the World
14.00 Open University (rpt of morning's programs)
16.00 Healthy Body
16.30 Borderlands
17.00 Beyond 2000
18.00 Open University (rpt of morning's programs)
20.00 Realm of Darkness
21.00 Bravo: The Makropolous Case
23.00 Dancelines
00.00 Open University (rpt of morning's programs)

■ SUPER CHANNEL
6.30 NBC News with Tom Brokaw
7.00 Supershop
7.30 NBC News with Tom Brokaw
8.00 ITN World News
8.15 Weekly Business
8.45 Strictly Business
9.00 ITN World News
9.15 Strictly Business
9.30 NBC News with Tom Brokaw
10.00 Super Shop
13.00 Today's Business
13.30 FT Reports
14.00 Today
14.30 FT Business Today
15.00 Today
15.30 The Money Wheel
18.30 FT Business Tonight
19.00 Today
20.00 ITN World News Live
20.30 Culture Calendar
21.00 NBC News Magazine
22.00 I Witness Video
23.00 ITN World News
23.30 FT Business week
23.50 Market Wrap
00.00 The Tonight Show with Jay Leno
1.00 Real Personal
1.30 NBC Network News
2.00 Equal Time
2.30 Talkin' Jazz

■ STAR PLUS
7.30 Neighbors
8.00 Santa Barbara
9.00 The Bold and The Beautiful
9.30 Donahue
10.30 Oprah Winfrey
11.30 Nathalie Dupres
12.00 Kingdom Adventure
12.30 Magic Box
13.00 Force Five
13.30 Family Playhouse
14.00 Videofashion Special
14.30 Neighbors
15.00 M*A*S*H
15.30 Movie: The Phone Call
17.30 The Bold and The Beautiful
18.00 Santa Barbara
19.00 Movie: Murders in the Rue Morgue
21.00 M*A*S*H
21.30 El TV
22.00 Neighbors
22.30 Movie: Murders in the Rue Morgue
00.30 Donahue

Tuesday 19

■ CHANNEL 1
6.30 News in Arabic
6.45 Cartoons
7.00 Good Morning Israel

■ EDUCATIONAL TV
8.00 Program Details
8.05 Keep Fit
8.15 Literature
8.40 Arithmetic
8.55 Literature
9.20 English: Candy Can Do It
9.40 Children's stories
10.00 Arabic stories
10.15 Family Relations
10.45 Hey Dad
11.10 Mathematical Eye
11.30 Eretz Yisrael Geography
11.50 Science
12.10 Talmud
12.35 Language for Bagrut
12.45 Life Sciences
13.10 French: Bienvenue en France
13.20 Literature and Film
14.00 Surprise Train
14.15 Hey Binba
14.30 Secret Valley – adventure series
15.00 Full House

■ CHANNEL 1
15.35 Hello Spencer
16.00 News update
16.20 Kids' Court
17.00 A New Evening
17.35 Northwood – drama series on youth in Canada
18.00 Garfield
18.10 Language Corner
18.15 News in English

ARABIC PROGRAMS
18.30 Apropos
19.00 News in Arabic

HEBREW PROGRAMS
19.30 The Cosby Show
20.00 Mabat
20.55 Live broadcast of Lotto results
21.00 European Championship Cup – the Final Four. Review of first game between Panathinaikos Athens and Olympiakos Piraeus
21.15 European Championship Cup – Final Four – live broadcast of basketball game between Barcelona and Joventut Badalona
23.15 Late-night news
23.20 Midnight Caller

■ THE NEW CHANNEL 2
14.00 Spending – Consumerism Magazine for Youth
14.30 The Fresh Prince of Bel-Air
15.00 Children of the Rainbow
15.25 Shadow Strikers
15.50 Mike and Angelo
16.10 X-Men – animated science-fiction series
16.35 Eerie, Indiana
17.00 News
17.05 This is It (rpt)
18.00 Alf (comedy)
18.30 Paradise Beach
19.00 Rock Shock – rock trivia game show
19.30 Candid camera show
20.00 News
20.30 Wheel of Fortune – Hebrew version
21.00 With Dan Margalit
22.10 Margol – entertainment
23.00 Document – Yaron London hosts investigative program
23.30 News
23.35 Document – continued
00.00 Gillette Sports Special

■ JORDAN TV (unofficial)
18.00 French programs
19.00 News in French
19.15 World of Animals (in French)
19.30 News in Hebrew
19.45 Medical Drugs
20.00 News in Arabic
20.30 Flesh & Blood (comedy)
21.10 Wild Jack
22.00 News in English
22.20 The Cape Rebel
23.10 The Second Half (comedy)

■ MIDDLE EAST TV
13.00 – 14.00 Special Programs
14.00 700 Club
14.55 Film: The Great Rupert – Rupert, out-of work vaudeville squirrel, moves in with acrobats and drags money hom to build nest. Starring Jimmy Durante, Tom Drake
16.30 Mighty Mouse
17.20 Dangermouse
17.45 Superbook
18.10 Musical Artist Documentary
19.10 Rescue 911
20.00 World News Tonight (Arabic)
20.30 CNN Headline News
21.00 America's Funniest Home Videos
21.30 Star Trek: The Next Generation
22.20 Moon Over Miami
23.10 700 Club
00.00 Film: The Great Rupert (rpt)

CABLE

■ FAMILY CHANNEL (3)
8.00 Local broadcast
9.00 Attitudes
9.45 The Young and the Restless
10.30 Guests in the Living Room
11.00 Major Dad
11.30 Antonella
12.20 Pasquale's Kitchen
12.45 Knots Landing
13.35 Perfect Strangers
14.05 Mann and Machine
15.00 Trapper John, M.D.
15.50 Murder She Wrote
16.40 American Dreamer – new comedy
17.05 New WKRP in Cincinnati
17.30 Love Boat – new series
18.20 Neighbors
18.45 The Young and the Restless
19.30 Local broadcast
20.00 Antonella
20.50 Knots Landing
21.40 Married with Children
22.05 Class of 96
22.55 The Trials of Rosie O'Neill
23.40 Designing Women
00.10 Quantum Leap
1.00 Hunter

■ MOVIE CHANNEL (4)
10.30 Demetrius and the Gladiator (1954) (rpt)
12.10 Farewell to the King (1989) (rpt)
14.05 The Great War (1959) – Italian Mario Minicelli directs this story about two WWI soldiers who prefer the company of women to the company of soldiers
16.15 Are You Being Served? (1977) (rpt)
17.50 The Haunting of Sarah Hardy (1990) (rpt)
19.20 Honeymoon in Las Vegas (1992) (rpt)
21.00 Showdown in Little Tokyo (1991) – Brandon Lee and Dolph Lundgren star in this dumb action flick about martial arts experts fighting the Japanese yakuza
22.20 Dressed to Kill (1980) (rpt)
00.05 Double Impact (1991) (rpt)
1.50 The Killing Time (1987) (rpt)

■ CHILDREN'S CHANNEL (6)
6.30 Cartoons
9.30 Cartoons
10.05 Ninja Turtles
10.30 Three Little Ghosts
11.05 Thundercats
11.30 Family Ties
12.00 Little House On The Prairie
13.00 Kofiko
13.30 Cartoons
14.00 Casper and Friends
14.30 Piggsburg Pigs
15.05 Thundercats
15.30 Punky Brewster
16.00 MacGyver
17.00 Kofiko
17.30 Cartoons
18.05 Ninja Turtles
18.30 Three Little Ghosts
19.00 Perfect Strangers
19.35 Young Indiana Jones

■ SECOND SHOWING (6)
20.35 I Love Lucy
21.00 Never Mind the Quality, Feel the Width
21.30 Keeper of the Flame (1942) – see Pick of the Flicks
23.15 Widows
00.10 The Thirty-Nine Steps (1935) (rpt)

■ DISCOVERY CHANNEL (8)
6.00 Open University: History
11.00 Equinox
12.00 Pacific Age
13.00 Realm of Darkness
14.00 Open University (repeat of morning's programs)
16.00 Equinox
17.00 Pacific Age
18.00 Open University (repeat of morning's programs)
20.00 The Monk and the Honeybee
20.30 Festivals of the World
21.00 Egg Detective
22.00 First Tuesday
23.00 The Beer Hunter
23.30 On Top of the World
00.00 Open University (repeat of morning's programs)

■ SUPER CHANNEL
6.30 NBC News
7.00 Supershop
7.30 NBC News
8.00 ITN World News Live
8.15 US Market Wrap
8.30 CNBC Business Report
9.00 ITN World News
9.15 Market Wrap
9.30 NBC News
10.00 Super Shop
13.00 Today's Business
14.00 Today
14.30 FT Business Today
15.00 Today
15.30 The Money Wheel
18.30 Business Tonight
19.00 Today
20.00 ITN World News Live
20.30 On the Air
21.00 Documentary Showcase
22.00 Ushuaia
23.00 ITN World News Live
23.30 FT Business Tonight
23.50 Market Wrap
00.00 The Tonight Show with Jay Leno
1.00 Real Personal
1.30 NBC Network
2.00 Equal Time
2.30 The Golden Age of Rock 'N' Roll

■ STAR PLUS
7.30 Neighbors
8.00 Santa Barbara
9.00 The Bold and The Beautiful
9.30 Donahue
10.30 Oprah Winfrey
11.30 Yan Can Cook
12.00 Little Flying Bears
12.30 The Magic Box
13.00 Force Five
13.30 Crossbow
14.00 For Your Entertainment
14.30 Neighbors
15.00 M*A*S*H
15.30 Flying Doctors
16.30 Dynasty
17.30 The Bold and The Beautiful
18.00 Santa Barbara
19.00 The Wonder Years
19.30 Doogie Howser, M.D.
20.00 Moonlighting
21.00 M*A*S*H
21.30 E! For Your Entertainment
22.00 Neighbors
22.30 The Wonder Years
23.00 Doogie Howser, M.D.
23.30 Moonlighting
00.30 Donahue

PICK OF THE FLICKS

FRIDAY

Coma (1978), The New Channel 2, 22.25
A woman doctor suspects patients are being put into a coma in order to use their organs for transplants. Starring Michael Douglas, Genevieve Bujold. (113 mins)

Clockwise (1986), Channel 1, 22.45
Comedy about a school principal who is a punctuality freak. One day he's on his way to make a speech at an important conference but gets on the wrong train, and from there he gets into more trouble. Starring John Cleese, Penelope Wilton. (93 mins)

SATURDAY

Who Framed Roger Rabbit (1987), The New Channel 2, 20.30
Combination of animation and live action has cartoon character Roger Rabbit accused of murder. He goes to a private detective for help. Starring Bob Hoskins, CHristopher Lloyd. Directed by Robert Zemeckis. (98 mins)

'Twin Peaks – Fire Walk with Me,' airing Thursday at 21.00 on the Movie Channel, highlights the events leading to Laura Palmer's death.

Frances (1982), Movie Channel, 21.05
Jessica Lange plays 1930s movie star Frances Farmer who, after a brief film career, suffers a series of self-destructive nervous breakdowns and ends up in a mental institute. Also starring Kim Stanley and Sam Shepard. Directed by Graeme Clifford. (133 mins)

MONDAY

Manhattan (1979), Movie Channel, 21.00
Woody Allen does his autobiographical *shtick* again in this comedy about the complicated love-life of a neurotic Jewish comedy writer in Manhattan. Starring Allen, Meryl Streep, Diane Keaton and Mariel Hemingway. (93 mins)

The Thirty-Nine Steps (1935), Second Showing, 21.30
Excellent comedy-thriller, filled with suspense and humor, in which the wrong man (Robert Donat) is accused of murdering a spy, and an exciting chase ensues until the real villains are caught. Directed by Alfred Hitchcock. (82 mins)

TUESDAY

Keeper of the Flame (1942), Second Showing, 21.30
Katharine Hepburn and Spencer Tracy star in this drama about a journalist who discovers that the widow of a prominent politician is hiding some secrets about her husband. Directed by George Cukor. (100 mins)

WEDNESDAY

The Fortune (1975), Channel 1, 22.30
Comedy about two unsuccessful gamblers who decide to murder an heiress to get her money. Starring Jack Nicholson, Warren Beatty. Directed by Mike Nichols. (83 mins)

When Harry Met Sally (1989), The New Channel 2, 22.30
Story set in New York about two people who at first feel mild animosity towards each other but slowly develop a friendship and finally realize they love each other. Starring Billy Crystal, Meg Ryan. Directed by Rob Reiner. (110 mins)

THURSDAY

Twin Peaks – Fire Walk with Me (1992), Movie Channel, 21.00
In this prequel to the TV series *Twin Peaks* director David Lynch describes in his own weird and wonderful way the events that led to Laura Palmer's death. As well as some of the regular actors from the series, the movie stars Harry Dean Stanton, Chris Izaak, Kiefer Sutherland and David Bowie. (90 mins)

NEXT FRIDAY

The Year of Living Dangerously (1982), The New Channel 2, 22.25
Australian journalist goes to Indonesia in 1965 to cover the political events. There he gets involved with British diplomatic attache and a free-lance photographer. Starring Mel Gibson, Sigourney Weaver, Linda Hunt. Directed by Peter Weir. (114 mins)

Plenty (1985), Channel 1, 22.50
A former member of the French Resistance during World War II goes back to England after the war but finds her life meaningless. Starring Meryl Streep, Charles Dance, Ian McKellen. Directed by Fred Schepisi. (121 mins)

Wednesday 20

■ CHANNEL 1
6.30 News in Arabic
6.45 Cartoons
7.00 Good Morning Israel

■ EDUCATIONAL TV
8.00 Program Details
8.05 Keep Fit
8.15 Arithmetic
8.40 History of Eretz Yisrael
8.55 Judaism: Keshet v'anan
9.15 Natural Science: Let's Look Up
9.40 Pretty Butterfly
10.15 Captain Cook – series on James Cook, one of the discoverers of islands in the Pacific Ocean in the 18th century when on scientific expeditions
11.10 A Look At Nature
11.20 Science and Technology
11.40 French – Avec plaisir
11.55 The Environment
12.10 Mathematics
12.30 Mathematics for Bagrut
13.00 Science and Technology – Biological Revolution
13.25 Computers
14.00 Stories of King Babar
14.30 The Wonder Years
15.00 Zombit

■ CHANNEL 1
15.35 Winnie the Pooh – cartoon dubbed in Hebrew
16.00 News update
16.20 Legends of King Solomon
16.30 The Simpsons
17.00 A New Evening
17.35 Was It or Wasn't It – original drama mixing reality with imagination
18.15 News in English

ARABIC PROGRAMS
18.30 The Four Seasons
19.00 News in Arabic

HEBREW PROGRAMS
19.30 Wheels – program on cars, transport and road safety hosted by Daniel Pe'er
20.00 Mabat
21.00 Straight and to the Point
21.30 Postmortem – program on newspapers
21.40 Night Studio – social issues and current events hosted by Meni Pe'er
22.30 Film: The Fortune (1975) – see Pick of the Flicks
23.00 Late-night news
23.05 Continuation of film

■ THE NEW CHANNEL 2
14.00 Star Trek – The Next Generation
15.00 Animated series
15.30 Tin Tin – animated series
16.00 Folktales – seen from the present-day point of view
17.00 News
17.05 Language of Appearances – docu-drama on Hebrew literature
18.00 Clips With Love – with Avri Gilad
19.00 NBA Action – weekly magazine
19.30 Kolbodek
20.00 News
20.30 Hagashash Hahiver – comedy
21.00 Live – Dan Shilon Hosts
22.30 Film: When Harry Met Sally (1989) – see Pick of the Flicks
23.30 News
23.35 Continuation of film
00.20 Blackadder – British comedy

■ JORDAN TV (unofficial)
17.30 French programs
19.00 News in French
19.15 Classical music
19.30 News in Hebrew
19.45 Window on...
20.00 News in Arabic
20.30 Too Close For Comfort
21.10 Documentary
22.00 News in English
22.20 Poldark (drama)

■ MIDDLE EAST TV
14.00 The 700 Club
14.55 Film: The Gypsy and the Gentleman – A playboy who wastes his life with gambling and drink, falls in love with a scheming gypsy. Starring Melina Mercouri, Keith Mitchell
16.30 Mighty Mouse
17.20 Dangermouse
17.45 Superbook
18.10 Hart To Hart
19.10 Rescue 911
20.00 World News Tonight (Arabic)
20.30 CNN Headline News
21.00 Wings
21.30 Matlock
22.20 Murder She Wrote
23.10 The 700 Club
00.00 Film: The Gypsy and the Gentleman (rpt)

CABLE

■ FAMILY CHANNEL (3)
8.00 Local broadcast
8.30 Home Sweet Home
9.00 Attitudes
9.45 The Young and the Restless
10.30 Guests in the Living Room
11.00 Major Dad
11.30 Antonella
12.15 Pasquale's Kitchen
12.40 Knots Landing
13.35 Perfect Strangers
14.05 Young Indiana Jones
15.00 Trapper John
15.50 Murder She Wrote
16.40 American Dreamer
17.05 New WKRP in Cincinnati
17.30 Love Boat
18.20 Neighbors
18.45 The Young and The Restless
19.30 Local broadcast
20.00 Antonella
20.50 Knots Landing
21.40 Married with Children
22.05 Melrose Place
22.55 Going to Extremes
23.45 Designing Women
00.10 Quantum Leap
1.00 Hunter

■ MOVIE CHANNEL (4)
10.30 City of Dreams – Indian movie
12.30 Benji (1974) (rpt)
14.00 Time Bandits (1981) (rpt)
16.00 Back Home (1990) (rpt)
17.45 Memphis Belle (1990) (rpt)
19.30 Hot Chocolate (1992) (rpt)
21.00 Storyville (1992) – drama about a young lawyer with political ambitions who gets caught up in a murder trial where some family secrets are revealed. Starring James Spader, directeed by Mark Frost (98 mins)
22.45 To Live and Die in L.A. (1985) – violent action movie in which an obsessive government agent goes out to catch a psychotic counterfeiter. Starring Willem Dafoe and Dean Stockwell. Directed by William Friedkin (111 mins)
00.40 My Beautiful Laundrette (1985) (rpt)
2.15 Darkman (1990) (rpt)

■ CHILDREN'S CHANNEL (6)
6.30 Cartoons
9.30 Cartoons
10.05 Casper And Friends
10.30 Piggsburg Pigs
11.00 Thundercats
11.30 Punky Brewster
12.00 Macgyver
13.00 Kofiko
13.30 Cartoons
14.05 Ghostbusters
14.30 Feivel's American Tails
15.05 Thundercats
15.30 Supergran
16.00 The Bionic Woman
17.00 Kofiko
17.30 Cartoons
18.05 Casper and Friends
18.30 Piggsburg Pigs
19.00 Perfect Strangers
19.35 21 Jump St.

■ SECOND SHOWING (6)
20.35 I Love Lucy
21.00 Never Mind the Quality, Feel the Width
21.30 Catch 22 (1970) – black comedy about the insane life on a US Air Force base in the Mediterranean during WWII. Directed by Mike Nichols and starring, Alan Arkin, Martin Balsam, Richard Benjamin and Buck Henry, who wrote the screenplay. Joseph Heller's book is better, but the movie is still good (121 mins)
23.35 The Avengers
00.30 Keeper of the Flame (1942) (rpt)

■ DISCOVERY CHANNEL (8)
6.00 Open University: Social Sciences
11.00 Egg Detective
12.00 First Tuesday
13.00 The Monk and the Honeybee
13.30 Festivals of the World
14.00 Open University (repeat of morning's programs)
16.00 Egg Detective
17.00 First Tuesday
18.00 Open University (repeat of morning's programs)
20.00 South
21.00 New Explorer
21.30 Wild South
22.00 Submarines
23.00 Realm of Darkness
00.00 Open University (repeat of morning's programs)

■ SUPER CHANNEL
7.00 Supershop
7.30 NBC Network News
8.00 ITN World News Live
8.15 European Business Today
8.30 CNBC Business Tonight Live
9.00 ITN World News
9.15 Market Wrap
9.30 NBC News
10.00 Super Shop
13.00 Today's Business Live
13.30 FT Reports
14.00 Today
14.30 FT Business Today
15.00 Today
15.30 The Money Wheel
18.30 FT Business Tonight
19.00 Today
20.00 ITN World News
20.30 Executive Lifestyles
21.00 Dateline
22.00 Supersports
23.00 ITN World News
23.30 FT Business Tonight
23.50 Market Wrap
00.00 The Tonight Show with Jay Leno
1.00 Real Personal
1.30 NBC Network News Live
2.00 Equal Time
2.30 Talkin' Jazz

■ STAR PLUS
7.30 Neighbors
8.00 Santa Barbara
9.00 The Bold and The Beautiful
9.30 Donahue
10.30 Oprah Winfrey
11.30 Today's Gourmet
12.00 Mr Rogers' Neighborhood
12.30 Magic Box
13.00 Force Five
13.30 Degrassi Junior High
14.00 E! Extreme Close Up
14.30 Neighbors
15.00 M*A*S*H
15.30 Doogie Howser, M.D.
16.00 Anything But Love
16.30 Moonlighting
17.30 The Bold and The Beautiful
18.00 Santa Barbara
19.00 Crystal Maze
20.00 Capital City
21.00 M*A*S*H
21.30 E! Features
22.00 Neighbors
22.30 Crystal Maze
23.30 Capital City
00.30 Donahue

Thursday 21

■ CHANNEL 1
6.30 News in Arabic
6.45 Cartoons
7.00 Good Morning Israel

■ EDUCATIONAL TV
8.00 Program Details
8.05 Keep Fit
8.15 Beginning Reading
8.30 Arithmetic
8.45 Mathematical Eye
9.05 Society
9.20 Foundations of Wealth
9.40 At Fistuk's Place
10.00 Arabic Folk Tales
10.15 Legacy for the Future (last part)
11.10 English: The Kidsongs TV show
11.25 Judaism
11.45 Literature and Film
12.05 The Human Body
12.30 English for Bagrut
12.45 Geography
13.10 The History of Mankind
13.35 Geographic Eye
14.00 Moosh Stories
14.30 Home
15.00 Pitzuhim – quiz show

■ CHANNEL 1
15.35 Son of Dracula
16.00 News update
16.10 Merlin of the Crystal Cave – six-part BBC adventure series set in England, Wales and Brittany of the fifth century. Merlin, wise beyond his years and possessed with the magical gift of foresight, uses his powers to help the rightful king and defeat the enemy.
17.00 A New Evening
17.35 Tolsim Rosh
18.15 News in English

ARABIC PROGRAMS
18.30 Encounter – current affairs
19.00 News in Arabic

HEBREW PROGRAMS
19.30 The Cosby Show
20.00 Mabat
21.00 European Championship Cup – Final Four – wrap-up of the two semi-final games and broadcast of the finals
23.15 Late-night news
23.20 L.A. Law

■ THE NEW CHANNEL 2
14.00 Spending – consumer magazine for youth
14.30 White Fang – 26-part adventure series about the relationship between a white wolf and a family, in particular 17-year-old Matt, living in a small town in the Rockies
15.00 Disney Time – Ducktales
15.25 Thunderbirds
15.55 Almost Home (comedy)
16.20 Blossom
16.45 Recipe Corner
17.00 News
17.05 The Legend of Prince Valiant
17.30 Communication Case
18.00 Double Dare – game show of general knowledge and sport
18.30 The Twilight Zone
19.00 Home and Away
19.30 More Luck than Brains – game show
20.00 News
20.30 Dave's World – comedy series
21.00 Every Monday and Thursday – Rafi Reshef
22.00 Fact – investigative program hosted by Ilana Dayan
22.30 Humor and satire
23.00 Live From Logos – Israeli rock perfomances from the Logos rock club in Tel Aviv. Singers include Rami Kleinstein, Shmuel Kraus, Albert Amar
23.30 News
23.35 Continuation of program from Logos
00.00 Screen Test – films by Israeli students

■ JORDAN TV (unofficial)
17.30 French programs
19.00 News in French
19.15 Window
19.30 News in Hebrew
19.45 World Sport
20.00 News in Arabic
20.30 Comedy
21.00 Da Beat's On
21.30 Faces and Places
22.00 News in English
22.20 Feature Film

■ MIDDLE EAST TV
14.00 The 700 Club
14.55 Film: The Enforcer – A savvy police detective is on the trail of a murder-for-hire ring. Starring Humphrey Bogart, Zero Mostel
16.30 Mighty Mouse
17.20 Dangermouse
17.45 Superbook
18.10 Hawaii Five-O
19.10 Rescue 911
20.00 World News Tonight: Arabic
20.30 CNN Headline News
21.00 Edison Mansion
21.30 Jake and the Fatman
22.20 Law and Order
23.10 The 700 Club
00.00 Film: The Enforcer (rpt)

CABLE

■ FAMILY CHANNEL (3)
8.00 Local broadcast
9.00 Attitudes
9.45 The Young and The Restless
10.30 Guests in the Living Room
11.00 Major Dad
11.30 Antonella
12.15 Pasquale's Kitchen
12.45 Knots Landing
13.35 Perfect Strangers
14.05 21 Jump St.
15.00 Trapper John, M.D.
15.50 Murder She Wrote
16.40 American Dreamer
17.05 New WKRP in Cincinnati
17.30 Love Boat
18.20 Neighbors
18.45 The Young and The Restless
19.30 Local broadcast
20.00 Antonella
20.50 Knots Landing
21.40 Married with Children
22.05 Law and Order
22.55 Dempsey and Makepeace
23.45 Designing Women
00.10 Quantum Leap
1.00 Hunter
1.55 Miniseries: Henry Ford

■ MOVIE CHANNEL (4)
10.30 Black Eyes (1987) (rpt)
12.30 Have a Nice Night (1990) (rpt)
14.05 Shattered Dreams (1990) (rpt)
15.35 Short movie
16.05 May Wine (1990) (rpt)
17.30 Swaroopam: The Begetter – Indian movie
19.10 Light of Day (1987) (rpt)
21.00 Twin Peaks – Fire Walk with Me (1992) – see Pick of the Flicks
22.35 Frances (1982) (rpt)
00.50 Desert Passion (1992) – erotic movie
2.05 Ball Jumper (1989) (rpt)
3.40 Double Impact (1991) (rpt)
5.30 Little Devil (1988) (rpt)

■ CHILDREN'S CHANNEL (6)
6.30 Cartoons
9.30 Cartoons
10.05 Ghostbusters
10.30 Feivel's American Tails
11.05 Thundercats
11.30 Supergran
12.00 The Bionic Woman
13.00 Kofiko
13.30 Cartoons
14.05 Spiderman
14.30 The Real Story
15.05 Thundercats
15.30 My Secret Identity
16.00 Valerie
16.30 Odyssey
17.00 Kofiko
17.30 Cartoons
18.05 Ghostbusters
18.30 Feivel's American Tails
19.00 Perfect Strangers
19.35 Fame

■ SECOND SHOWING (6)
20.35 I Love Lucy
21.00 Never Mind the Quality, Feel the Width
21.30 Tree of Wooden Clogs (1978) – prize-winning Italian drama about the life of four poor farming families in 19th-century Lombardy who have to hand over most of their crops and profits to their landlord. Directed by Ermanno Olmi (177 mins)
00.30 Two's Company
00.55 Benny Hill
1.20 Catch 22 (1970) (rpt)

■ DISCOVERY CHANNEL (8)
Open University: Science and Nature
11.00 New Explorer
11.30 Wild South
12.00 Submarines
13.00 South
14.00 Open University (repeat of morning's programs)
16.00 New Explorer
16.30 Wild South
17.00 Submarines
18.00 Open University (repeat of morning's programs)
20.00 Connaissance du Milieu
20.30 Just for the Record
21.00 Ibsen's *The Wild Duck*
00.00 Open University (repeat of morning's programs)

■ SUPER CHANNEL
6.30 NBC News
7.00 Supershop
7.30 NBC Network News
8.00 ITN World News Headlines
8.15 US Market Wrap
8.30 CNBC Business Report
9.00 ITN World News
9.15 Market Wrap
9.30 NBC News
10.00 Super Shop
13.00 Today's Business Live
14.00 Today
14.30 FT Business Today
15.00 Today
15.30 The Money Wheel
18.30 FT Business Tonight
19.00 Today
20.00 ITN World News Live
20.30 On the Air
21.00 Now
22.00 Ushuaia
23.00 ITN World News
23.30 FT Business Tonight
23.50 Market Wrap
00.00 The Tonight Show with Jay Leno
1.00 Real Personal
1.30 NBC Network News
2.00 Equal Time
2.30 The Golden Age Of Rock N' Roll

■ STAR PLUS
7.30 Neighbors
8.00 Santa Barbara
9.00 The Bold and The Beautiful
9.30 Donahue
10.30 Oprah Winfrey
11.30 De Medici Kitchen
12.00 Choppy And The Princess
12.30 Britannica Tales
13.00 Force Five
13.30 Garfield
14.00 E! Features
14.30 Neighbors
15.00 M*A*S*H
15.30 Crystal Maze
16.30 Capital City
17.30 The Bold and The Beautiful
18.00 Santa Barbara
19.00 Remington Steele
20.00 The Fall Guy
21.00 M*A*S*H
21.30 For Your Entertainment
22.00 Neighbors
22.30 Remington Steele
23.30 The Fall Guy
00.30 Donahue
1.30 For Your Entertainment

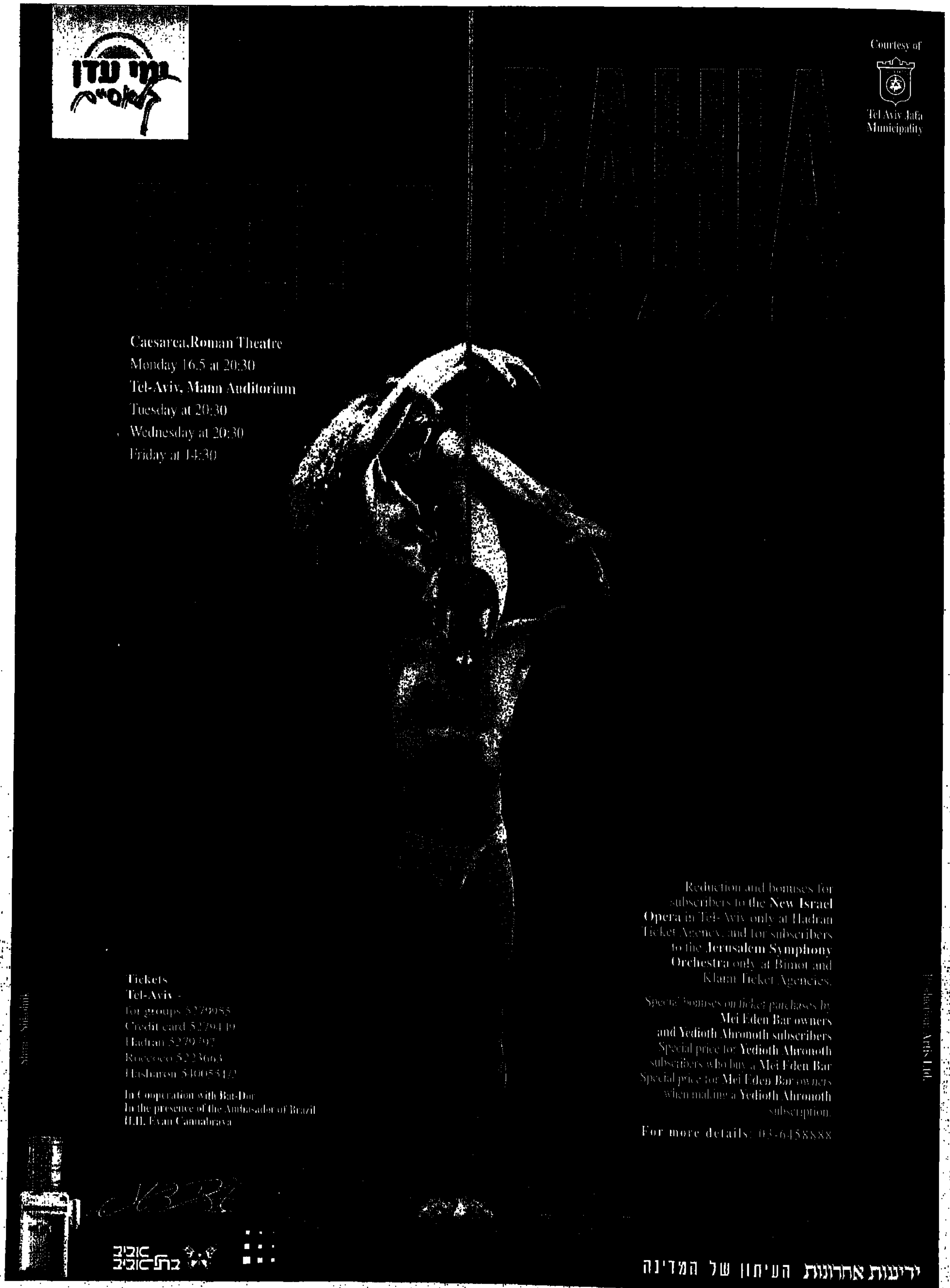
Courtesy of
Tel-Aviv Jafa Municipality
Caesarea,Roman Theatre
Monday 16.5 at 20:30
Tel-Aviv, Mann Auditorium
Tuesday at 20:30
Wednesday at 20:30
Friday at 14:30
Reduction and bonuses for subscribers to the New Israel Opera in Tel-Aviv only at Hadran Ticket Agency, and for subscribers to the Jerusalem Symphony Orchestra only at Bimot and Klaim Ticket Agencies.
Special bonuses on ticket purchases by Mei Eden Bar owners and Yedioth Ahronoth subscribers
Special price for Yedioth Ahronoth subscribers who buy a Mei Eden Bar
Special price for Mei Eden Bar owners when making a Yedioth Ahronoth subscription.
For more details: 03-6458888
Tickets
Tel-Aviv -
In Cooperation with Bat-Dor
In the presence of the Ambassador of Brazil
H.E. Evan Cannabrava
ידיעות אחרונות העיתון של המדינה

חוצרת דובק
TIME
20 Filter
CIGARETTES
KING SIZE
חג עצמאות שמח לכל בית ישראל
טיים הטעם של המדינה.
אזהרה - משרד הבריאות קובע כי העישון מזיק לבריאות.

המשך מעמ' 45

הביוגרף באופן כמעט בלתי אמצעי מפתחות לאישיותו. הרצל הותיר לגבי התקופה הפורמטיווית בחייו יומנים מפורטים, העוקבים אחר תהליך "ההתגלות הציונית" שלו, וככך איפשר לביוגרפים שלו גישה אל סתרי התהליכים הנפשיים וההיגיון הפנימי של התפתחותו. מנקודת מבטם של הביוגרפים, יבורכו אלה הכותבים יומנים.

מקור לא אכזב שני של אינפורמציה הנוגעת לגרעין הפנימי של האישיות הוא מכתבים. מה רב מזלם של הביוגרפים הבריטים, שנושאי הביוגרפיות שלהם בדרך כלל חוננו לכתוב מכתבים. לא זו בלבד שמכתבים אישיים חושפים מה שהאישיות הציבורית ביקשה לא פעם להסתיר, אלא הם מספקים תחושת אינטימיות, הנובעת מן הכניסה לרשות הפרט, שנעדרת בכל מה שנכתב או נאמר לצורך הצריכה החיצונית.

אולם כעובדה שפלוני כתב יומן, או מכתבים אישיים, עדיין אין כל ערובה לכך שהוא נתן בידינו מפתחות לפנימיותו. יש יומנים שאומרים דברים אין ספור, אך אין בהם כדי להאיר במישרין את אישיותו של הכותב. די אם אזכיר את יומניו של בן־גוריון. מה מועט בהם מספר הערות האגב, האמירות הלא מחושבות, ההתפרצויות המעידות על סערה פנימית. הקורא את היומנים למד שפע פרטים על סדר היום של בן־גוריון והדיווחים שרווחו, אך אינו יכול להגיע לגרעין הפנימי של האישיות. הוא הדין בחלק נכבד ביותר של מכתביו. אמנם בנעוריו כתב מכתבים סוערים לפולה יקירתו, ומכתביו לאביו מגלים עניין בספרות יפה וכיוצא באלה זוטות. אבל מכתבים מאוחרים יותר, אפילו מכתביו לילדיו, נושאים אופי של הצהרות פוליטיות ורידקטיות. ככל שבן־גוריון מתבגר, כן נעלמים המרכיבים האישיים מתוך המכתבים ואלה מקבלים אופי פונקציונלי, הממעט להסגיר את נפשו של הכותב.

עובדה זו מביאה אותנו בהכרח למחשבה שיש דמויות שביקשו מראש להיפתח בפני מי שיכתוב את תולדותיהן, ולפיכך הפקירו בידינו מפתחות לפנימיותם, ואילו אחרים לא רצו לאפשר להיסטוריון או לביוגרף העתידי להציץ אל תוך נפשם. הם לא הסתפקו בכך שעיצבו את תקופתם, אלא אף דאגו להשאיר לדורות הבאים עדות התואמת דימוי מסוים של עצמם, כפי שהיו רוצים שיזכרו אותם. במודע או שלא במודע, הם ניסו לכפות על הביוגרף התייחסות להיבטים מסוימים באישיותם ולהעלים מעיניו היבטים אחרים.

אחת הסוגיות המלוות את הביוגרף היא הצורך לעקוב אחר הדמות הפרטית והדמות הציבורית. רשאי ביוגרף להחליט שהוא מתעלם מן האישיות הפרטית ועוסק אך ורק באותם היבטים של הדמות שיש בהם משום נגיעה לתחום היצירתי שלה. אם אנו דנים באישיות פוליטית – המדובר בפעילותה הפוליטית בלבד. דומה שהיום מוסכם על הכל, שהניסיון לנתק את רשות הפרט של אישיות מסוימת ממכלול פעילותה משבש את הבנת הדמות ושחזורה, ואיננו רצוי. אולם הבחנה זו, בין האני הפרטי לאני הציבורי, לעתים קרובות גם איננה בת ביצוע. שכן דמויות מסוימות, ובמיוחד מנהיגים גדולים, מזהות עצמן כליל עם הציבור. עם הזמן, האני הפרטי הולך ונשחק, ובסופו של דבר נותרת האישיות הציבורית בלבד. האם לבן־גוריון המבוגר היו חיי נפש שלא היו קשורים לפעילותו הציבורית? האם היו לו ידידים שאינם קשורים לפעילותו הציבורית? האם התלבט בשאלות של מוסר אישי? האם קרא ספרות יפה? ומה חשב על החיים ועל המוות? או שמא לא היה מאחורי הדלת הנעולה לפנימיותו, שהשאיר ביומניו ובמכתביו, אלא חלל ריק?

המסקנה המתבקשת היא, שאחד מתפקידיו של הביוגרף הוא לנסות להבקיע דרך אל פנימיותו של גיבורו, גם כאשר גיבור זה נקט צעדים שונים כדי למנוע הבקעה זו. כך מגיעים אנו לדיון באפשרות השנייה של שחזור הדמות – מבחוץ פנימה. כאשר בעל הדבר עורם מכשולים על דרכו של הביוגרף אל שבירת הקוד של אישיותו, נאלץ הביוגרף להסתמך על חומר חיצוני כדי להגיע אל הגרעין הפנימי. כאן עומד לרשותו בראש ובראשונה מכלול המעשים שעשה בעל הדבר. אני מדגישה בראש ובראשונה את המעשים – משום שמי שביקש, במודע או שלא במודע, להסתיר מאתנו את המבנה הפנימי של אישיותו, ספק אם הדברים שהוא אומר הם בבחינת גילוי של מחשבותיו. יש להניח שהם חלק מן הדימוי שהוא היה רוצה להנחיל לנו. כמובן, יש דרגות שונות של ריחוק בדברים הנאמרים: מה שנאמר בנאום פומבי, או נכתב במאמר לעיתונות, יש לו בראש ובראשונה ערך הצהרתי, ולכך מסגנון מדברים, או לעתים אי־אלו פליטות קולמוס המשתרבבות

> הדמויות חסרות העומק, של מנהיגים גדולים, כפי שהן מופיעות לא אחת בביוגרפיות חשובות ביותר, מעוררות את השאלה אם זוהי אמנם דמותם של גדולי האומה, או שמא האינטראקציה בין טיב החומרים שהאיש השאיר אחריו ובין אישיותו של מחבר הביוגרפיה היא שמנעה את החדירה למעמקים?

לתוכם, קשה לדלות מתוכם את הצופן הפנימי. לעומת זאת, ככל שהדברים נאמרים באופן יותר ספונטני, בתגובה לדברי אחרים, יש סיכוי שהמשיכה תיפול לזמן מה והאיש האמיתי, על אמונותיו ויצריו, יציץ אלינו. אך, כאמור, במקרה כזה עיקר המפתחות לדמות נמצאים במעשיה ובמחדליה.

לעתים מעניקה לנו הפרשנות של בני התקופה למעשים או מחדלים אלה קנה מידה נוסף להבנת גיבורנו. האינטראקציה בין הגיבור ובין בני תקופתו, דימויו בעיניהם, מספקים ראי שמתוכו משתקפת הדמות ללא החציצה של הדימוי שביקש הגיבור להנחיל לדורות הבאים.

בחינתו של הגיבור על פי מעשיו מציבה בעיה לביוגרף: כותב הביוגרפיה הוא אינטלקטואל מעצם הגדרת מקצועו. בדרך הטבע, יכולת ההבנה וההזדהות שלו עם אינטלקטואלים אחרים היא קלה ופשוטה יותר מאשר עם אנשי פעולה. אלה הראשונים גם מותירים ברוב המקרים חומר כתוב למכביר, והדרך כלל אינם מהססים לחשוף לפני הקורא לעתיד את רגשותיהם הכמוסים. ההתלבטות הפנימית, האינטרוספקציה, הספקות העצמיים, ראיית העולם האמביוולנטית, הניסיון להגיע להבנה עצמית, הם מתכונותיו של האינטלקטואל. הכתיבה, לעצמו או לאחרים, היא מבחינתו תהליך של היטהרות ושל גילוי עצמי. לעומת זאת, אנשי הפעולה רואים בדרך כלל בחשיפה העצמית חולשה ואובדן שליטה. הם משתדלים כמיטב יכולתם שלא לשתף אחרים בלבטיהם, ובמקרים רבים אף מכחישים את קיומם אפילו בינם לבינם. הפאסאדה השלמה שהם מנסים להציג לעולם נחשבת בעיניהם חיונית לטיפוח מעמדם ולביטחון נאמניהם בהם.

אולם, כאמור, ביוגרף הוא אינטלקטואל. הוא מתקשה לחדור אל תוך עולם זה, של אנשים שאורח מחשבתם שונה משלו, שאולי אפילו עולם הערכים וסדרי הקדימויות שלהם שונה. עובדה זו, כשהיא מצטרפת למדיניות הדלתות הנעולות שמנהיגים לא מעטים שהם אנשי פעולה מנהלים כלפי ההיסטוריה, יוצרת קושי מיוחד במינו לכותב הביוגרפיה. הדמויות הדו־ממדיות, חסרות העומק, של מנהיגים גדולים, כפי שהן מופיעות לא אחת בביוגרפיות חשובות ביותר, מעוררות את השאלה אם זוהי אמנם דמותם של גדולי האומה, או שמא האינטראקציה בין טיב החומרים שהאיש השאיר אחריו ובין אישיותו של מחבר הביוגרפיה היא שמנעה את החדירה למעמקים. האם הבעיה היא אובייקטיווית, או נובעת מקשיי הקומוניקציה בין המחבר לגיבורו? כמי שכתבה על מנהיג אינטלקטואל, וכותבת עתה על מנהיג־פעולה, אני יכולה להעיד שזו בעיה קשה ואולי אף לא ניתנת לפתרון.

הנושא השלישי שיש בו מן ה"מסתורין" הוא פענוח סוד הגדולה. בעוד שני הנושאים הקודמים נמצאים בתחום האינטראקציה שבין המחבר לנושא הביוגרפיה, התחום השלישי שייך במישרין לגיבור המחקר. בעניין זה דומה שחייהם של הביוגרפים של גדולי הרוח קלים מאשר אלה של העוסקים במנהיגי אנשים. מי שכותב ביוגרפיה ספרותית עוקב בדרך כלל אחרי שלבי התפתחותו, עיצובו והתגלותו של כישרון ספרותי. מעקב אחר נעורים, השכלה, יצירות ראשונות, חשיפה לציבור, מספק בדרך כלל תיאור סביר של תהליך התגבשות יצירתיותו של הגיבור. הכישרון טבוע בו־עצמו, והסביבה, במידה שהיא משפיעה – מעוררת או מעכבת את הופעתו. האוטונומיות של היצירתיות בתחומי האמנויות עושה את המעקב אחריה לפשוט יחסית. כמובן, אי אפשר אף פעם להסביר את מקורו של הכישרון, שהוא מתת שמים. אך המעקב אחר הופעתו איננה מן המשרות הקשות, במיוחד אם היוצר הותיר אחריו את טיוטות עבודותיו. עובדה זו, לצד מדיניות הדלתות הפתוחות האופיינית לאינטלקטואלים, מסבירה את ההצלחות הגדולות בתחום הביוגרפיה הספרותית. (די להזכיר בהקשר זה את העבודות של אלמן על ג'ויס ואוסקר ויילד, של אדל על הנרי ג'יימס, של טרויאה על טולסטוי ועל אחרים, כמו גם את ספרו של פיטר גיי על פרויד, שהוא דוגמה נוספת ליוצר המעוניין להביא לפני הקוראים את סוד תהליך היצירה שלו).

לעומת זאת, המעקב אחר הופעתו של מנהיג, והסבר סוד השפעתו, גדולתו והצלחתו, הם מן המשימות הבלתי אפשריות, שבמקרה הטוב אפשר להגיע בהן להצלחה חלקית בלבד. ככל שגברה הדמוקרטיזציה של החיים הפוליטיים, ומנהיגים חדלו להשתייך לקליקות אריסטוקרטיות צרות, כך נידלדלו והלכו פרקי הביוגרפיות העוסקים

> קשה לי לתאר את עצמי מקדישה שנים מחיי לדמות שאינני מסוגלת להזדהות עמה, ולו חלקית, ולו מתוך ביקורת

בילדותו ובנעוריו של מנהיג. תקופה פורמטווית זו, שבה לדברי הפסיכואנליטיקאים עוצבה אישיותו של המנהיג לעתיד וקובעו בנפשו הנורמות המנחות אותו, קשה לתיעוד יותר מכל תקופה אחרת בחייו. אם מוצאו היה ממשפחה פשוטה ודלה, כבובריוסק או במסחה – מי טרח לתעד את ההיסטוריה של המשפחה, מי שמר מכתבים או חיבורים מבית הספר, מי הבין לחשיבותן של טראומות או התמרדויות ראשונות. בסך הכל עומד לרשות ההיסטוריון חומר דל למדי, ומשום כך הפרקים הראשונים בביוגרפיות רבות מוקדשים לתיאור עובדות של הרקע החברתי והכלכלי והמיליה התרבותי שבו צמח נושא הביוגרפיה.

[...]תרון זה מותיר רובד בדמותו של [...] ולא מפוענח.

[...] הולידה ז'אנר חדש למדי של [...] – הפסיכוהיסטוריה. זו, מטבעה, [...] אישים וממילא מתחככת בביוגרפיה. [...] שלו יכולנו לקבל באמצעות הפסי[...] [...] נוסף לאישיותו של הגיבור, [...] מבורך. ההיסטוריוגרפיה, כמקצוע [...], שואלת כלים ממקצועות אחרים [...] לצרכיה. לפיכך השאלה איננה אם [...] לעזור בפרופיל פסיכולוגי של [...] גרפולוגי; השאלה היא במה, [...] כוח הוא לעזור בפענוח סוד [...] שקצרה ידם של הכלים הקונוו[...] [...] אנו מתקרבים להבנת שורשי [...] למדים שלהיטלר היה קיבעון על [...] מהלוצינציות? פסיכיאטר שקרא [...] הרצל הסביר את פנייתו לציונות [...] הגורמים לתסביך זה, לדעתו, [...] הביוגרפיה של הרצל: אומלל בחייו [...] נפרד מאשתו, ואינו זוכה להצלחה [...] כמחזאי. הרצל הפנים לפיכך [...] האישית, ופעילותו בארגון התנועה [...] המונים שוכה לה היו בבחינת [...] אכזבותיו.

[...] אלי מוסיף ממד מסוים להבנתנו את [...] טמונים בו כמה וכמה מוקשים, [...] מקצוע הפסיכוהיסטוריה. ראשית, [...] מעטים אומללים בחייהם האישיים ואף [...], ואינם לוקים בתסביך משיח. שנית, [...] הזה להבין את סוד גדולתו של [...] היה סוד הקסם שהילך על קטנים [...] היה בו שגרם לאנשים להאמין בו [...] את עצמם לשירותו? כיצד נוצרת [...]זיותית, המצליחה להקרין על אנשים [...] לפעול בצורה מסוימת ולא אחרת. [...] של הרצל, ובפרופילים פסיכולוגיים [...] אחרים, יש נטייה להציג מנהיגות [...] מסוג כלשהו כהפרעה, כמשהו [...] אנחנו מוכנים לקבל הגדרה זו? אין [...] יש בדרך כלל משהו מיוחד, [...] לבין בני תמותה פשוטים. אך האם [...] הוא פתולוגי מטבעו? אפשר אמנם [...] יצירתיות סטייה מן הנורמה. אך האם [...] לראות בכך סטייה פתולוגית?

[...] היינו מבקשים לקבל נוסחה אשר [...] סיבה למסובב, אשר תאמר שכתוצאה [...] מסוימות נקבל דפוס התנהגות מסוים. [...] הפסיכוהיסטוריה איננה גורסת חוקיות, היא [...] מגבלות החומר ההיסטורי, ומנסה לנתח [...] ועדויות שהותירו אחריהן חומר אינטימי, [...] חדירה לפנימיותן. בניתוח חומר זה [...] הפסיכואנליסט אינו מפעיל כללים "מרעיים", [...] מקרה אחד דומה לחברו. אף באותם [...] שהתנהגות דומה, אין הפסיכואנליסט [...] הגורמים לה היו בהכרח זהים. יתרה מזו, [...] הפסיכוהיסטוריון, יכולים שני אנשים [...] מבנה אישיות דומה – לדוגמה טיפוס [...] – אך אצל האחד יתבטא הדבר באגרסיוויות [...] ואצל האחר במרעיות וביצירתיות. אם [...], ספק אם במישור ההיסטורי, שבו אנו [...] תמיד קשר של סיבה ומסובב, יכולה [...] לסייע לנו בהבנת סוד האישיות. [...] הפסיכוהיסטוריה לא תוסיפה לניתוח אלא [...] של אינטואיציה, שרכש הפסיכואנליסט [...] עבודתו.

[...] ובר ניסה להסביר את סוד אישיותו של [...] באמצעות מושג הכריזמה. הוא הגדיר את [...] לא כתכונה של המנהיג, אלא משהו [...] בעיני המתבונן, הרואה בו את קסם [...]. לפיכך יכול מנהיג להיות בעל קסם [...] כלפי קבוצת אנשים אחת – וחסר כל [...] על קבוצה אחרת. וייתכן שמי שהיה חסר [...] נמצא פתאום עוטה הילת הכריזמה, או [...] בה איבדה כהרף עין. אם ניזכר [...] המרגשים של מפגשיו של הרצל עם המוני היהודים ברוסיה, בסיפורים החוזרים על האבל העמוק, האישי, שאחז בהמונים עם מותו, לפנינו דוגמה מובהקת לכריזמה: אובדן המנהיג הנושא עמו את הברכה האלוהית. ברל כצנלסון, או ז'בוטינסקי, ניחנו בכריזמה כלפי קבוצות אנשים שונות. העדויות לכך רבות. בן־גוריון, שבראשית דרכו לא ניחן בקסם כריזמטי, היה לאחר הקמת המדינה ומלחמת השחרור לדמות כריזמטית, מקור של ביטחון ויציבות, מבטיח העתיד. ערב מלחמת ששת הימים ואחריה הוטלה על דיין גלימת הכריזמה, והיא ניטלה ממנו לאחר מלחמת יום הכיפורים. יגאל אלון היה דמות כריזמטית בשנות הארבעים בעיני "דור בארץ". אך הקסם פג אי אז בשנות החמישים.

יש בקביעותיו של ובר מפתח חשוב לבחינת יחסי הגומלין בין מנהיג למונהגים. אולם גם ובר אינו מסביר מהו הסוד באישיותו של המנהיג, אשר גורם לכך שגלימת הכריזמה הוטלה דווקא על כתפיו של אחד ולא על כתפיו של אחר. בסופו של דבר, נשאר סוד המנהיגות בבחינת מסתורין, משהו שאיננו ניתן להגדרה, החומק מנוסחאות פסיכולוגיות או חברתיות. המודלים השונים מצליחים, במידה זו או אחרת, לעשות קטגוריזציה של טיפוסי מנהיגים. אך אינם מצליחים להתקרב

> הקשר בין הביוגרף לבין נושא הביוגרפיה שלו איננו בהכרח קשר של אהבה או הערצה. רוב הביוגרפים של היטלר בוודאי לא חשו קרבה נפשית אליו. הוא אפילו איננו חייב להיות קשר של הערכה... מוכרחה להיות משיכה כלשהי

ולגעת בגרעין של סוד המנהיגות. ביוגרף איננו חייב, ואף איננו יכול, לפצח מסתורין זה. הוא יכול לתאר את התופעה, הוא יכול להיעזר בכל הכלים המתודולוגיים הקיימים כדי להתקרב אל הגרעין. במיוחד הוא יכול להיעזר באינטואיציה שלו, להגיע לקצות דרך בהבנת הדמות. אבל כמו ברומן טוב, כך גם בביוגרפיה, מן הראוי שיישאר ממד מסוים לא מפוענח, נתון לשיקול דעתו ולדמיונו של הקורא. אין צורך לחבר את כל החוטים, אין צורך ליישב את כל הסתירות.

אחד הכלים החיוניים, לדעתי, למעקב אחר צמיחתה של יצירתיות מכל סוג שהוא הוא הכרונולוגיה. היסטוריונים מודרניים, ובמיוחד הצעירים שבהם, אוהבים לשבור את הרצף ההיסטורי ולהתעמק בסוגיה בדרך של ניתוח תמטי. המעקב אחר שורה של נושאים, שמהם אמורה להתחבר התמונה ההיסטורית השלמה, קוסם מבחינה אינטלקטואלית. כאן ניתנת ההזדמנות להיסטוריון להשתחרר מכבלי ציר הזמן ולעצב כאוות נפשו את מוקדי המכובד של הנושא שהוא עוסק בו. לפיכך קשה למצוא חוקר שלא חטא בכתיבה תמטית. כולם למדו במהרה לדעת את הסרונותיה של כתיבה מסוג זה, ובראש ובראשונה, התזרות הנגזרות ממנה: היות שבכל נושא ונושא שהמחבר מטפל בו הוא נזקק לאזכור אירועים בולטים על ציר הזמן שבו הוא עוסק, יוצא שהוא מזכיר שוב ושוב אותם האירועים. אבל הבחירה בין כתיבה כרונולוגית לכתיבה תמטית היא עניין הנתון לטעמו של ההיסטוריון. לא כן לגבי הביוגרף: הביוגרפיה אוהבת כרונולוגיה. למעשה, קשה לתאר ביוגרפיה שאיננה כרונולוגית.

בהתחשב בכל הקשיים, האובייקטיוויים והסובייקטיוויים, העומדים בדרכו של הביוגרף בבואו לתאר את צמיחתה של אישיות, אין הוא יכול להרשות לעצמו לוותר על אחד האמצעים החשובים ביותר שעומדים לרשותו – התיאור הכרונולוגי. אמנם כאשר אנו בוחרים את נושא הביוגרפיה אנו במצבו של קורא סיפור הבלשים, היודע מראש מיהו הרוצח. סוף סוף, לא היינו בוחרים לעסוק בדמות פלונית אלמלא התגלתה כבר היצירתיות המייחדת אותה. אך על הביוגרף להשתדל להשתחרר מן ההתייחסות לדמות המאוחרת ולהתחיל לבנות אותה מבראשית. הביוגרפיה צריכה לצמוח עם האישיות שהיא מתארת. בניגוד לאתינה, שנולדה מראשו של זאוס והיא בוגרת ועוטה את כל כלי נשקה, שום אישיות לא החלה את דרכה מצוידת באותם הכישורים שאיפיינו אותה בסוף הדרך. הנטייה לשרטט מנהיגים בצעירותם כאילו כבר אז היו מחוננים בכל התכונות של ימי בגרותם נוטלת מן הביוגרפיה את היסוד הדינמי של השינוי ומשבשת את התיאור האורגני של צמיחתה של אישיות. אפילו גדולי המקיאבליסטים חוו חוויות נעורים, ידעו רגעים של תום, ורק בהדרגה גילו כללי משחק אחרים, או חשפו תכונות לטנטיות.

כאן בולטת חשיבותה של הכרונולוגיה: היא מסייעת לנו להימנע מן הפיתוי להשליך מן המאוחר אל המוקדם, ומאפשרת לנו לעקוב בתום לב, כביכול בלא תוכמת העתיד, אחר השלבים של התגלות היצירתיות שאנו מבקשים לחשוף. והתיאור הכרונולוגי מאפשר לנו להביא בחשבון מעגלים נושקים של שינוי. המעגל הראשון הוא השתנות האיש עם הגיל, המעגל השני – השתנות הסביבה האנושית והפיסית שבתוכה הוא פעיל. הביוגרפיה מתארת את האינטראקציה בין המעגל הראשון לבין המעגל השני, כלומר, מדובר על תנועה נפרדת של שני המעגלים וגם על ההשראה ההדדית ביניהם. צמיחתה של היצירתיות היא פונקציה של התמורות באיש, התמורות בחברה, והשפעות הגומלין של שני מעגלי השינוי על האישיות שבה אנו עוסקים. תיאור מורכב זה של רינמיקה לאורך ציר הזמן מסייע לנו, באמצעים המוגבלים העומדים לרשותנו, להתקרב להבנת סוד הצמיחה של האיש.

אחד ממקורות המשיכה של הביוגרפיה בקרב ציבור הקוראים מצוי בעובדה שיש בה חוט של עלילה, שלד סיפורי ברור. שלד זה נבנה על ידי הכרונולוגיה. הוא מאפשר לקורא הזדהות מסוימת עם גיבור הסיפור. הביוגרפיה המודרנית נמנעת מלחרות דיוקנאות בגרניט, אלא מציירת דמויות בשר ודם, על חולשות האנוש שלהן, לרבות כישלונות והישגים, רגעי שיא ותהומות של ייאוש. הביוגרפיה המודרנית, שלא רק אימצה את דמות הגיבור, אלא באותה מידה נמשכה לעצב את דמות האנטי־גיבור, היא במידה רבה יורשתו של הרומן האפי. בעוד הרומן המודרני פנה עורף זה זמן רב לעקרונות התנועה במרחב ובזמן, מעלה הביוגרפיה סיפור עלילה שיש בו אותם יסודות מרגשים וכמעט בני בית, אך עם זה ברור לקורא שהוא לא יכול היה לחיות חיים כאלה. הקירבה והריחוק, האינטימיות והניכור, הם מסודות המשיכה של הביוגרפיה.

ובחשבון אחרון קיים תמיד מרכיב הטרגדיה: בתיאור חיי אנוש תמיד מגיע רגע השקיעה, הדעיכה, בין פוליטית ובין חברתית, או דעיכת כושר היצירה, היא תהליך טרגי. לפיכך בכל ביוגרפיה מצוי בסופו של דבר גרעין טרגי. גרעין זה הוא שמחולל אצל הקורא את הקתרסיס בסוף הקריאה. כאן מתחברים שני מרכיבים ההיבריס, המתבטא בשקיעתו של היחיד שהתנשא כלפי האלים, והקתרסיס, יסוד הטיהור של הקורא על ידי המודעות להיבריס. זה היה התהליך שעבר הצופה היווני בעת שחזה בטרגדיות הגדולות. מבחינה זו, הביוגרפיה שבה ומוכיחה שאין תיאטרון כתיאטרון החיים ואין שחקנים כמו גיבוריו הגדולים.

משתתפים במוסף:

סוזן סונטאג
סופרת, מסאית וכמאית. בין ספריה "המחלה כמטאפורה" (תורגם לעברית), "נגד אינטרפטציה" והאחרון "מאהב הוולקנו".

מריו ורגה יוסה
מגדולי הסופרים הדרום־אמריקניים. מספריו תורגמו לעברית "חדברן", "דודה חוליה והכתבן" ו"שבחי האם החורגת".

אוליבר סאקס
נוירולוג שספרו הידוע "האיש שחשב שאשתו היא כובע" תורגם לעברית. סאקס כותב עתה ספר על אוטיזם.

כ. קר
היא עיתונאית אמריקנית, נכדתו של פעיל הקו־קלוקס־קלן שיצאה לחפש שחור שניצול מלינץ' בעיר הולדתו של אביה. ספר שכתבה "זמן טירור" הופיע החודש בארה"ב בהוצאת "בלק קלאסיק לייברריי"

אריקה ג'ונג
סופרת אמריקאית שהתפרסמה בעיקר בספרה הסנסציוני "פחד גבהים".

ג'ון אפדייק
מגדולי הסופרים האמריקאים. פרסם גם מסות וספרי שירה. רבים מספריו תורגמו לעברית ביניהם "רוץ שפן רוץ", "שפן עשיר", "היוושאי לי" ועוד. המאמר פורסם ב־1993 תחת השם "הרקיטה החד־פעמית".

פז'מישלאב פוק
עיתונאי פולני.

יקין ימאנוצ'י
עורך דין יפני שחנן על כנופיית יאקוזה. הוא נעצר, הואשם בניסיון לסחיטה ומשפטו מתנהל בימים אלה.

פיליפ וייס
עיתונאי אמריקני המפרסם במגזינים ובעיתונים בעיקר "ניו־יורק טיימס", "הארפרס מגזין", "ניו־יורקר" ועוד.

אניטה שפירא
כתבה ביוגרפיות ("ברל" על ברל כצנלסון) ומחקרים היסטוריים. בין ספריה "המאבק הנכזב", "חרב היונה", "הליכה על קו האופק". כותבת עתה ביוגרפיה על יגאל אלון. המאמר במוסף זה קוצר מתוך המאמר "מסתורי הביוגרפיה" שפורסם ב"אלפיים" בעריכת ניצה דרורי.

עריכה: אריה פור, עורך גראפי: רונן מורחי
© כל הזכויות שמורות. "הארץ" רכש את הזכויות לתרגום הסיפורים לעברית והדפסתם במוסף זה.

יבורכו כותבי היומנים

ניסיון להבין את סודות המשיכה של הביוגרפיה. למה בוחרים הכותבים בז'אנר הזה דווקא, איך הם בוחרים את נושאיהם? אניטה שפירא מעלה את האפשרות שהביוגרפיה הפכה ליורשתו של הרומן האפי

מאת אניטה שפירא / אלפיים

כל העוסק בכתיבה ביוגרפית נוכח מן הסתם, ויותר מפעם, באמביוולנטיות הקיימת ביחס לכתיבה. מי לא נתקל בתגובה המזולזלת והמתנשאת משהו מצד היסטוריונים, או מי שמקווים להיות היסטוריונים, כאשר הם מגלים שבן־שיחם כותב או כתב ביוגרפיה. בטרקליני הכתיבה ההיסטורית כיום מקומה של הביוגרפיה נמצא אי שם בשולי העניין: היא נחשבת לסגנון כתיבה שעבר זמנו, שאיננו מבטא את רוח התקופה. יחס זה אל הביוגרפיה כז'אנר היסטוריוגרפי מתבטא בהסתייגות מהכללת ביוגרפיות ברשימות ביבליוגרפיות ובחוסר ההתלהבות המובהק מהפניית תלמידי מחקר לנושאים ביוגרפיים. המסר המועבר בדרך זו לדור החוקרים לעתיד הוא, שבמקרה הטוב זהו סוג נחות של כתיבה היסטורית, ובמקרה הרע, אין זו הכתיבה הנכנסת לתחום הדיסציפלינה, וועדות מינויים מן הסתם יגלו כלפיה יחס עוין.

דה טוקוויל כתב, שבתקופות של שלטון מונרכי או אריסטוקרטי קיימת נטייה לתאר את מהלך ההיסטוריה כפרי מעשיהם או מחדליהם של אנשים רמי מעלה, ואילו בתקופות של שלטון דמוקרטי הנטייה היא לתאר את מהלך ההיסטוריה כפרי של תהליכים אנונימיים, שהם מעבר לשליטתם של יחידים נישאים מעט. יש מן האמת בהבחנה זו. במודע או שלא במודע, ההחלטה על כתיבת ביוגרפיה יש בה משום הצהרה ביחס ל"אני מאמין" היסטורי מסוים. אמרתי "במודע או שלא במודע", משום שפעמים רבות, כאשר אנו יוצאים למסע הגדול של גילוי ומעקב אחרי גיבור המעשה, איננו נותנים את דעתנו מה פירוש הדבר מבחינת התפיסה ההיסטורית שלנו. אבל גם אם איננו מבינים מלכתחילה לאן מובילה אותנו הכתיבה הביוגרפית, אין ספק שבעצם בחירת הז'אנר הזה אנו אומרים משהו לא רק על נושאה של הביוגרפיה, אלא גם על עצמנו.

מי שבוחר לכתוב ביוגרפיה מצהיר בכך הצהרה בזכות הייחודי והחד־פעמי, ואם תרצו, אף הצהרה אנטי־אגליטרית. טיבה של הביוגרפיה הוא, שהיא מוציאה מתוך השטף של אירועים ותהליכים, מתוך הנהר האנושי שמסמל את מהלך ההיסטוריה, דמות אחת, ומתמקדת בה ובתולדותיה. אין בכך כדי לבטל את חשיבות תיאור הזרימה של הנהר האנושי, אבל יש בה משום אמירה שבתוך נהר אנושי אנונימי, אחיד, חסר פרצוף ואישיות, קיימות דמויות הראויות לכך שנייחד להן דף משלהן. אלה הן דמויות שיש בהן משהו שבגללו נרצה להעיף בהן מבט שני, דמויות בעלות ייחוד אינדיווידואלי.

כדי לגשת ולהתמודד עם הבעיות המרכזיות של כתיבת ביוגרפיה אשתמש בשני מושגים לא אקדמיים, שאינם ניתנים לכימות או לבחינה ניסיונית. הראשון הוא "מסתורין". יש לפחות שלושה מרכיבים מסתוריים בכתיבה הביוגרפית: בחירת הנושא, עיצוב הדמות וסוד העוצמה. במושג "מסתורי" כוונתי למרכיב שאינו ניתן להגדרה רציונלית, שגם לאחר ניסיונות שונים של הסבר נשאר בו משהו לא מפוענח, חמקמק, מעורר תהייה. בכך אנו מתקרבים ללב התהליך היצירתי של כתיבה בכלל. ואם בעצם הבחירה בביוגרפיה כז'אנר יש משום הצהרה מסוג מסוים, באותה מידה יש בבחירת נושא הביוגרפיה משום הצהרה מסוימת על ידי המחבר.

גם אם איננו מוכנים לקבל את הגישה הפסיכו־היסטורית בשלמותה, דומה שאין להכחיש שקיים יחס מיוחד בין מחבר הביוגרפיה לבין נושא מחקרו. אגב, יחס מיוחד זה קיים, אף שבמידה מוגבלת יותר, בין כל היסטוריון לנושא מחקרו. ברל כצנלסון כתב פעם, שלא אנחנו בוחרים את האידיאות אלא הן בוחרות אותנו, וכופות עצמן עלינו. אמירה זו, של מי שלא היה פסיכו־היסטוריון, אומרת דבר דומה למה שכתב פיטר לבנברג: שהמנטליות ומבנה האישיות של המחבר, ובמידה רבה אף התת־מודע שלו, אחראים לכך שהוא בוחר לעסוק דווקא בנושא זה ולא בנושא אחר. הדבר נכון במיוחד באשר לביוגרפיה, שכן אין עוד תחום של כתיבה היסטורית שבו המחבר מעורב באופן כל כך אינטימי בחייו של מישהו אחר. גיבור הביוגרפיה הופך להיות לחלק מחייו של המחבר.

הקשר בין הביוגרף לבין נושא הביוגרפיה שלו איננו בהכרח קשר של אהבה או הערצה. רוב הביוגרפים של היטלר בוודאי לא חשו קרבה נפשית אליו. הוא אפילו איננו חייב לחיות קשר של הערכה: ספרו של דניס מקסמית על מוסוליני מבטל את אישיות גיבורו מכל וכל. אבל מוכרחה לחיות משיכה כלשהי, משהו באישיות הגיבור שמשדר בתדר של אישיות הביוגרף, גם רחוקה, המביאה לרצון להתחקות אחר שורשי הרוע, מבטאת מבחינה פסיכולוגית סוג של משיכה.

התשובה הפשטנית ביותר לסוד הקשר בין הביוגרף לנושא מחקרו היא שהביוגרף מחפש גיבור שהוא יכול להזדהות אתו, מראש או בדיעבד, במודע או שלא במודע. כפי שאמר גיבור ספרו של ברנרד מלמוד, דובין – הביוגרף חי באמצעות הביוגרפיה את חייהם של אנשים אחרים. דומה שבמקרים לא מעטים יש בהגדרה זו גרעין מוצק של אמת. קשה לי לתאר את עצמי מקדישה שנים מחיי לדמות שאינני מסוגלת להזדהות עמה, ולו חלקית, ולו מתוך ביקורת. אינני רואה את שבתי טבת מקדיש כל כך הרבה משנות חייו לכתיבת הביוגרפיה של בן־גוריון, אלמלא היתה לו דמותו של בן־גוריון מקור של השראה והזדהות. הדבר נכון, כמובן, גם לגבי ארל, שהקדיש את חייו לכתיבת הביוגרפיה של הנרי ג'יימס. אבל תשובה זו איננה מתאימה למקרים המורכבים יותר, של כתיבת ביוגרפיה על אישיות שנואה או על אישיות שהביוגרף מזלזל בה, שהוזכרו לעיל. האם הביוגרף של אישיות אוטוריטרית נמנת עם קהל המעריצים המתבטל בפני סמכות, או שמא הוא מרמה את עצמו באישיות כזאת? האם מי שכותב על המפסידנים של ההיסטוריה מבטא בכך אמפתיה לכושלים, או שמא זוהי השמחה לאידם של גדולים שכשלו? ואם מי שכותב על גיבורי הרוע עושה זאת כדי להוקיע ולהזהיר את הבריות, או שהוא עושה זאת מתוך השתאות שבהערצה לקסם האפל?

מכאן אנו מגיעים לשאלה, מיהם בדרך כלל האנשים הנבחרים להיות נושא לביוגרפיה. במבט ראשון נראית התשובה לשאלה זו פשוטה למדי: גדולי הדור, מעצבי פניה של תקופה, המפלצות הגדולות של ההיסטוריה. ואמנם, חלק לא מבוטל מן הביוגרפיות עוסק באישים אלה, ודרכם מאיר את התמורות המהפכניות ששינו את פני העולם. אבל קיים סוג אחר של ביוגרפיות, חשוב לא פחות, והוא הביוגרפיות של גיבורי תרבות – סופרים ומשוררים, פילוסופים ואנשי מדע, מגלי ארצות, או מי שסייעו בשינוי הנורמות המקובלות של החברה והתרבות. היו מהם שהציתו בזמנם את דמיונם של מיליונים והיו אחרים שהשפעתם היתה ידועה למתי מעט. והיו שנקשרו להזדמנויות המוחמצות של ההיסטוריה, שלא זכו להגשים לא עלילה ולא מעשה, לא יצירה ואף לא השראה. אבל היה בהם משהו ששיכנע, לפחות את אלה שהכירום, שהיה בהם פוטנציאל, בנוסח אגדת הנפילים שלא מימשו את גדולתם.

אם ננסה לסכם במשפט אחד את מהותה של הביוגרפיה מבחינת הנושאים שבהם היא עוסקת, דומה שההגדרה הטובה ביותר היא, שהביוגרפיה מתעדת צורה כלשהי של יצירתיות. יצירתיות זו היא המעניקה לגיבור את מעמדו המיוחד, מוציאה אותו אל מחוץ לנהר האנושי הכללי, ומזכה אותו בפרק משלו בהיסטוריה. יצירתיות יכולה להיות בכל תחום שהוא: היא יכולה להיות חיובית או דמונית. אך בכל מקרה היא חד־פעמית.

הגדרת ייחודה של הביוגרפיה כמתעדת יצירתיות יכולה לעמוד במבחן הביקורת. לעומת זאת, שאלת היחס בין המחבר לנושא הביוגרפיה לא קיבלה כאן תשובה מספקת. ברור לנו שמדובר במערכת יחסים אמביוולנטית ולא פשוטה. אך דומה שבמצב המחקר הקיים לא נוכל להרחיק לכת מעבר לקביעה הכללית, שיש קשר מובהק בין הנושאים שאדם בוחר לעסוק בהם לבין אישיותו. בכלים המצויים בידינו כיום אין מנוס מלקבוע שיחס זה שייך לתחום "המסתורין", אותו תחום ערפילי קשה להגדרה, שבו נוצרת מעין כימיה בין אישיות מסוימת לבין המתעד שלה.

הנושא השני שאותו הגדרתי "מסתורי" הוא שרטוט הדמות. יש ביוגרפיות המתעדות את כל הפרטים הנחוצים, עוקבות אחרי גיבור העלילה צעד לצעד, מביאות את כל הציטטות הרלוונטיות, ומה שמתקבל בסופו של דבר דומה לעיסת שמרים שלא תפחה: כל המרכיבים מצויים, אך ההתרוממות הדרושה מן הפרטים אל הפורטרט לא קרתה. ויש ביוגרפיות אחרות, המשתמשות לכאורה באותם המרכיבים, ומבין דפי הספר מציצה דמות חיה, בשר ודם, שהקורא כמו חש בנוכחותה בעת הקריאה. אילו ניתן היה למצוא נוסחה פשוטה, או מורכבת, אשר תבטיח שהעיסה אמנם תתפח, היתה מלאכתם של הביוגרפים, כמו גם של ציבור הקוראים, קלה יותר. אלא שבכתיבת ביוגרפיה, כמו בכל כתיבה יצירתית, ההחלטות החשובות ביותר שמקבל המחבר הן החלטות אינטואיטיביות.

מדוע בחרנו להקדיש דיון מפורט לאפיזודה שהיא לכאורה טפלה וחסרת חשיבות; מדוע בחרנו להסתלק מדיון בנושא שתופס עמודים רבים בפרוטוקולים של מרכז מפא"י; מדוע התייחסנו ברצינות רבה כל כך לעדות של פלוני ולעדותו של אלמוני לא שעינו. כל ההחלטות הללו אינן מתקבלות מתוך שיקול דעת קר, בתהליך שבו המחבר נותן לעצמו דין וחשבון על מעשיו. אדרבה, המחבר מקפיד לשמור על כלי הדיסציפלינה, בכל השייך לאיסוף המקורות, ניתוחם וביקורתם. גם לא יעלה על הדעת שהוא יוסיף משלו למה שכתוב במקורות. אך הוא זה שקובע את הפרופורציות בין האירועים השונים, את סדרי הקדימויות ביחס לסוגי המקורות; הוא שבוחר את הזוטות הקטנות, המעניקות לחומר היבש את לחלוחית החיים. הוא יוצר את קווי הקישור בין מוקדם ובין מאוחר, באמצעות סמלים וקודים לשוניים. הוא מקבל החלטות אלה כשהוא מודרך, לרוב בלי להגדיר זאת במלים ואפילו בלי לתת לעצמו דין וחשבון על כך, על ידי מה שהוא תופס כאמת ההיסטורית.

מושג כמו "אמת היסטורית" הוא מושג כמעט גדול מן החיים ואיננו מרבים להשתמש בו. אבל לעתים, כאשר ברצוננו להביע איזו אמת גרעינית לגבי עבודתנו, אין מנוס משימוש במושג זה, תוך כדי ניסיון להגדירו. האמת ההיסטורית לגבינו היא מה שאנו חשים שהיתה דמותו של הגיבור, ואותה אנו משתדלים להעביר אל הקורא באמצעות המלים שאנו בוחרים, הפרטים והעובדות. התחושה הזאת היא בחשבון אחרון אינטואיטיבית. לא תמיד אנו זוכים להרגיש תחושה זו. רק לעתים נדירות אנו מצליחים להבקיע אל מה שאנו מרגישים בביטחון עצום שהוא הקוד הפנימי. אבל כאשר רגע חסד זה קורה הוא איננו נובע מניתוח לוגי, אלא מהבנה אינטואיטיבית, שאנחנו ממהרים להעניק לה "כיסוי" בראיות ההיסטוריות המתאימות. כשכתבתי את "ברל" קרה שידעתי בוודאות שדבר מסוים צריך להיות כך ולא אחרת, ורק אחר כך מצאתי לכך את הראיה. לעתים, חומר שעברתי עליו אין סוף פעמים פתאום נגלה אלי באור חדש לגמרי, כאילו בעיני רוחי כבר היתה משורטטת האידיאה של האיש, והחומר ההיסטורי "נפתח" בפני משום שהמפתח אליו כבר היה בידי.

היות שאנו מדברים על תהליך שאיננו רציונלי, אני מכנה זאת המסתורין של עיצוב הדמות. אך אסור לשכוח שאינטואיציה לגבי חומר מסוים איננה כישרון מלידה. זהו סוג של תובנה, המשלבת שליטה אינטימית בחומר המקורות, ניתוח רציונלי, עולמו הפנימי של המחבר, עם תבונה פסיכולוגית.

כיצד אנו ניגשים לפענוח האישיות? שאלה זו מביאה אותנו אל מגבלות יכולת השחזור של העבר בכלל ושל דמויות מתוכו בפרט. לרשותנו עומדים בדרך כלל עובדות, פרטים, תיאורים של מעשים ודברים, שמתוכם אנו אמורים לדלות את קווי הפורטרט. אנו משתמשים במכלול מקורות, שמייצגים את הגילויים החיצוניים של הדמות, כלומר, איך התנהגה, מה אמרה, מה עשתה, איך התייחסו האחרים אליה; באמצעות כלים אלה, המחצינים את הדמות, אנו מנסים להגיע אל הגרעין הפנימי של האישיות, אל סוד הכוחות המפעילים אותה, אל המאווים והיצרים, אל המבנה הנפשי. תקוותנו היא לפענח את הקוד הנסתר של האיש, שייתן בידינו את המפתח להבנת המעשים והמחדלים, החולשה והכוח.

הקומוניקציה שלנו עם נושא הביוגרפיה מתנהלת באמצעות החומרים שהותיר אחריו. במלים אחרות, טיבה של הקומוניקציה תלוי אמנם ביכולתנו לקלוט את השדר, אך במידה מכריעה לא פחות בנכונותו של בעל הדבר לשדר. כתוצאה מכך יש ביוגרפיות הבונות את שחזור הדמות בעזרת תהליך שאני מכנה אותו "מבפנים החוצה" ויש ביוגרפיות אשר מנסות לשחזר את האישיות "מבחוץ פנימה". התהליך הראשון מתרחש כאשר נושא הביוגרפיה הותיר אחריו חומר, הנותן בידי

המשך בעמ' 46

האינטימיות והגיבור הם מסודות המשיכה של הביוגרפיה

רישום של בלומברג של האחוזה שאבדה לו במיניאפוליס

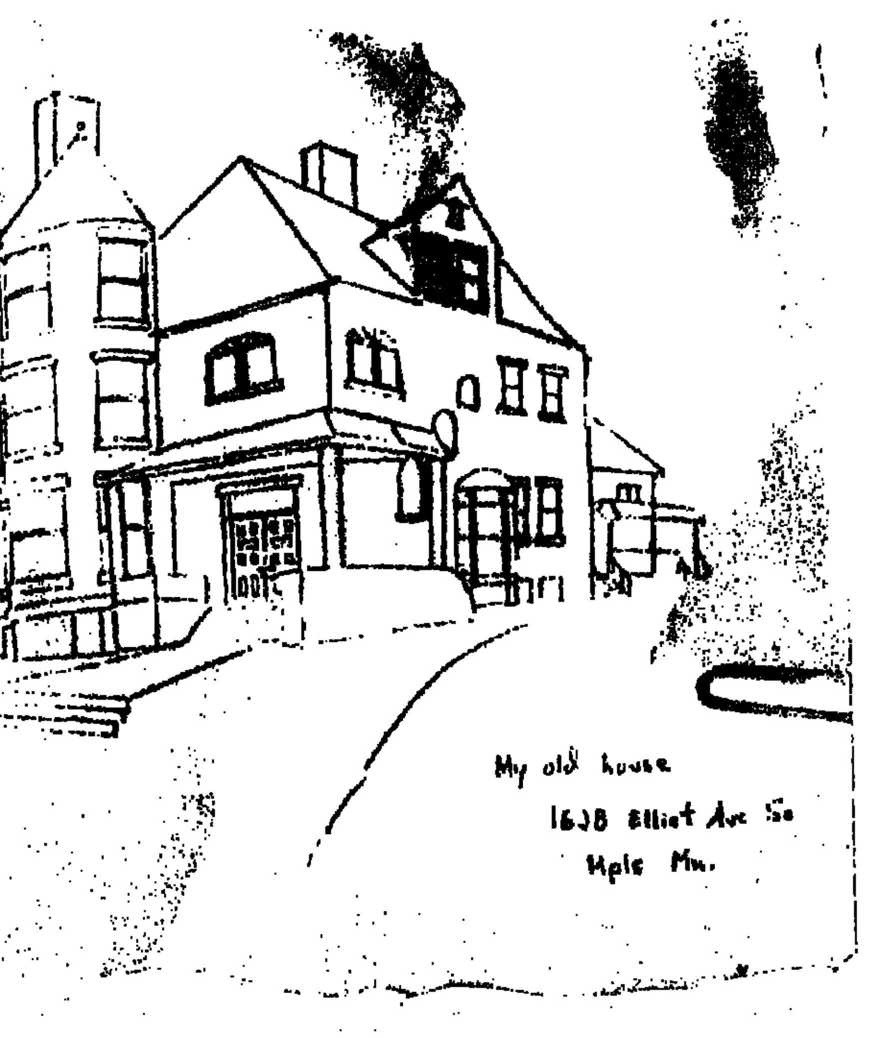

המשך מעמ' 41

דרש כסף, ובסופו של דבר שילמה לו הממשלה 56 אלף דולר תמורת המידע. על בסיס עדותו של רורו קיבל האף־בי־איי צווי חיפוש לכמה מקומות, והציג אותם ב־19 במארס, 1990. אחד הצווים היה לכספת בבנק בסנט פול, וכאשר נכנסו הסוכנים למקום הם נתקלו בבלומברג, שעשה שם באקראי, עובר על הזהב שלו. הם תפסו יותר מ־115 אלף דולר במטבעות זהב וכסף, אבל לא עצרו אותו.

בלומברג נבהל. הוא ניגש לטלפון ציבורי והתקשר לקני רורו באוטמווה; רורו הקליט את השיחה. במשפט התברר שתעתיק השיחה הוא הראיה המזיקה ביותר. "מה אתה רוצה שאעשה, סטיב?" שאל רורו. "או, אלוהים, אני לא..." אמר בלומברג. "... אני אבוא באוטו לקחת אותך. לפחות תשרוף את שתי המזוודות בעליית־הגג ובארון... " "אריקי. עכשיו תשמע, תיזהר לך..." "אני מתקשר מטלפונים ציבוריים".

המזוודות היו מלאות בתווי־הספרייה שהוריד מספרים; גם את אלה אגר. בלומברג הגיע בחזרה לאוטמווה באחת ושלושים לפנות בוקר והפתיע שלושה סוכני אף־בי־איי שישבו אל שולחן האוכל שלו.

טעמם המר של הספרים

המעצר עורר תשומת לב לאומית. ספרנים צוטטו כאומרים שהגניבה היא "פשע המאה", והערכה מוקדמת מרי ומנופחת של ערך הספרים קבעה לה אחיזה – עד 40 מיליון דולר, על פי מקור באף־בי־איי. העיתון המקומי "אוטמווה קורייר" הדפיס בעמודו הראשון תצלום של הספרים שנתפסו וכתב כי בלומברג הוא "תמהוני מרושל, מין הווארד יוז".

יומי הראשון עם בלומברג התקרב לקצו. שאלתי אותו אם נכון שהוא ליקק את הספרים. הוא הינהן. "זה היה מר. היו עלי סוכריות מציצה בטעם חמאה, או קינמון". "אתה חושב שאתה בלתי שפוי?" הוא לא הגיב. "אני חושב שאני מכיר את המציאות. אבל, אתה יודע, אי־שפיות היא קו דק מאוד. יש במציאות היבטים שאני רואה שהם לא שפויים". ומה בדבר הטענה שהוא נהג לגרד ולמחוק את העין מהפירמידה שעל שטרות הדולר משום שהאמין שזוהי עין הממסד המתבוננת בנו? "זה אמור לחיות אלוהים", אמר בלומברג. "אבל זה סמל לכוח שלהם". הוצאתי שטר של דולר. בלומברג קיפל את השטר וכתנועה מהירה של ציפורן הבוהן שלף את העין. החור היה נקי ומושלם. התחלתי להחזיר את השטר לארנקי, אך הוא החווה לעבריו "הי, יש לך שם רשיון נהיגה מעניין... " מסרתי לו אותו. הוא העביר את אצבעו על ציפוי הפלסטיק. "ממש זול", אמר. "קל להעתיק אותו. אתה רואה, זה לא עשוי משכבות. הם חושבים שהם כאלה חכמים, אבל תמיד יש דרך לעקוף אותם".

זה מה שאמרו רבים במהלך המשפט: בלומברג יחזור לסורו כשייצא מהכלא ב־1996. אפילו השופט דיבר ברוח זאת. הפסיכיאטר של בלומברג, ויליאם לוגאן, שעבר באותה עת במרפאת מנינגר שבקנזאס, אמר לי בטלפון שמנקודת מבטו של בלומברג אחד היתרונות של הכלא הוא ב"הזדמנות להתחבר עם כמה בחורים בעלי כשרונות מתאימים".

"אני מתייחס למקום הזה כמו אל בית־ספר שאף פעם לא הייתי בו", אמר לי בלומברג עכשיו. "למדתי כאן הרבה שיטות". לקחתי ממנו את הרשיון שלי. "סטיב, אתה תחזור לזה כשתצא?" "לא, אני לא חושב". הוא הניד בראשו וצחק את צחוקו היבשושי הקטן, "לאאא, לאאא".

אחרי שעזבתי את הכלא, בשעות אחרי־הצהריים המאוחרות של אותו יום, נסעתי לעיר יאנקטון כדי לקנות חומרי ציור. בתעתיקי המשפט נכתב שבלומברג אוהב לצייר, וחשבתי לשכנע אותו לצייר כשאחזור למחרת.

בכל יום במשפט לבש סטיבן בלומברג אותם בגדים: אפודה אדומה שרכש בחנות יד שנייה לנכי מלחמה מעל גופייה ויקטוריאנית שתפר לו חבר. שיערו היה פרוע והוא ישב מרודלל בכיסאו. על פי אחד התיאורים, פניו לא עטו הבעה כלשהי כל אותה עת, חוץ מאשר בשעת קריאת גזר־הדין; אז התבלטו עיניו מחוריהן. במערב התיכון יש שם־תואר לקוני לתמהונים מסוגו של בלומברג. הם "שונים", מלה האומרת כל מה שצריך.

פרקליטיו של בלומברג היו שונים רק במעט מלקוחם. דון ניקרסון הוא איש שחור מדלאוור, בנו של כומר אפיסקופלי, בעל ארשת פנים קודרת, והוא ידוע כמי שמגן על הדפוקים. הוא התקוטט עם לקוחו הסורר על הצעת הסכם לעסקת טיעון שבלומברג סירב לקבלה, ושלושה שבועות לפני המשפט היה הכרח לצרף להגנה פרקליט שותף, ריימונד רוזנברג, יהודי קשיש ורזה בעל רקע בתחום זכויות האזרח.

התובעת לא היתה "שונה". לינדה ריד גדלה בדרום דקוטה והופעתה מערב־תיכונית. היא אשה נאה, שאינה חסרה תחכום, אבל יש משהו גס בתווי פניה. ביום שפגשתי בריד במשרדה בדה־מוין היא לבשה חצאית קפלים כחולה כהה וחולצה לבנה רקומה. לאוזניה ענדה עגילי־דמעה מכסף. מעל למחשב שלה, על הקיר, תלוי עורו של זאב שנתפס בידי אנשי שירות הדגה וחיות הבר. פיו היה פעור בבהימה ורודה. ספרן סיפר לי שריד אמרה לו פעם: "אני אוהבת לפגוש אנשים מחוץ לבית המשפט, כי בפנים אני רעה כמו החטא". שלא לייחוס היתה ריד מסוגלת להביע אהדה לנאשם, אך כאשר הפעלתי את הרשמקול בעת פגישתי עמה במשרדה בדה מוין היא נעשתה זהירה, פרגמטית.

ריד היתה שאפתנית – היא רצתה להתמנות לשופטת (עמדה שהשיגה בספטמבר 1993) – והיה ברור שהיא נהנית מהפרסום שהביא לה התיק. לתובעים טובים צריך לחיות אכפת מדברים כאלה. אבל גרמה היה לי או שהיא מנסה לאחוז בחבל בשני קצותיו. היא היתה מסוגלת לחלוב עד תומו את הפרסום שהתיק זכה לו כפשע מטורף – בבית המשפט אמרה "(הוא) גנב את תולדות החרבות של ארצות־הברית", ובמסמך של בית המשפט נטען שהיא קראה לתיק בלומברג "תיק הגניבה הגדול ביותר בתולדות האף־בי־איי (20 מיליון דולר)", סכום שהיה מופרז לחלוטין כפי שהתברר – אך בה בעת התעקשה על כך שבלומברג הוא "בסך הכל גנב", גם אם גנב אנין טעם. ריד טיפחה את תיאוריית הגנב הפשוט ותמכה אותה בסוללת־מגן של ראיות לפשעיו הארציים של בלומברג – פריצות שתיכנן לאחר שקרא מודעות־אבל, למשל, או גניבת ציור מלהקת רוק.

טיעון המדינה שאב את עוצמתו הרגשית מהספרנים שכינסה ריד. הם יצאו מכליהם. מעל דוכן העדים ניסו להביט בעיניו של בלומברג. הטיעון הגיע לשיאו כאשר סוזן אלן, אז עובדת קליירמונט, עלתה אל דוכן העדים ונשאה אל על את רשומות נירנברג מ־1493, ששוויו מוערך ב־35 אלף דולר, הספר היקר ביותר באוסף של בלומברג, ותיארה באהבה את משמעותו של הספר במעבר של תרבותנו ממסמכים כתובים ביד למסמכים מודפסים.

אלן חשבה שאת בלומברג צריך לתלות. היא הוטרדה מכך שאנשים תיארו את בלומברג במונח "ביבליומניאק". המלה, הסבירה, מתארת "אדם האוהב מאוד ספרים, מכבד את החוק, ודואג שעם מותו יימסרו הספרים למוסד שידאג להם. אולי הוא לא מוציא כסף על שום דבר חוץ מספרים, אבל הוא עושה זאת באופן חוקי". ריד אימצה את קו המחשבה הזה כשניסחה את טיעונה המשפטי. "אנשים רצו בתחילה ליצור לבלומברג הילה של זוהר ולגרום לציבור לחשוב: אה, היתה לו אובססיה לספרים ויש (בזה) משהו אצילי", אמרה לי. "טוב, לא היה שם שום דבר נאצל, הוא היה גנב". אחרי המשפט כתבה סוזן אלן שיש לשבח את ריד על כך שפוגגה את "ענני הרומנטיקה והאהדה" שהקיפו את בלומברג.

אלא שהטיעון הזה מסקני מרי. ביבליומאניה איננה אהבה; זו אובססיה, טירוף. אפילו ביבליומאנים "טובים" נאבקו עם המורעות הזאת. "כמה מהלקוחות הטובים ביותר שלי משוגעים. הם נעשים די רכושניים ואובססיוויים בניסיונם להשיג את הדברים האלה", אומר גלן דוסון, סוחר ספרים מלוס־אנג'לס שאמד את אוסף בלומברג לבקשת בית המשפט.

היסטוריה של טירוף

למשפחתו של סטיבן בלומברג יש היסטוריה של טירוף. כפי שגילתה ההגנה במשפט, שניים מדודיו אושפזו בגין מחלות נפש. אחרי כמה הפלות טבעיות, ומות תוריה בשנות החמשים, גם אמו ג'ין איבדה את אחיזתה במציאות. היא סבלה מהתפרצויות אלימות, שבהן תקפה את בעלה בסכין ושרפה את אוסף תקליטי ה־78' הישנים של בנה ואת הגרמופון שלו בחצר האחורית. פעם אחת הכניסה את ידה לאקווריום של אחד משכניה ומחצה את דגי־הזהב בכפות ידיה. אביו של סטיבן סבל גם הוא מדיכאון.

בגיל 15 כבר היה סטיבן בלומברג "שונה". הוא היה מסוגר ושמר על קשרים הדוקים עם קרוביו הקשישים, במיוחד עם סבתו ועם אם־דודתו. הוא אהב את ריח בתיהן של הגברות הזקנות; הוא אהב דברים ישנים. בהתבגרו פיתח חיבה לארכיטקטורה ישנה. היו אלה שנות הששים; על מאות בניינים ויקטוריאניים ישנים נגזרה כליה, הם נאטמו ונהרסו כדי לפנות דרך לכבישים, ודומה היה שרק מעטים מבינים איזה אוצר אובד להם. בלומברג הבין. כתב־עת שעסק בשימור פירסם שניים מרישומי הארכיטקטורה הדייקניים והאובססיוויים שלו. אך תכופות יותר מצאו להם כשרונותיו אפיק לא חוקי. הוא פרץ לבניינים שנאטמו והוציא מהם חומרי בניין. עד שהגיע אליו האף־בי־איי, 30 שנה לאחר מכן, הספיק לאגור 50 אלף ידיות לדלתות.

בלומברג, נער כחוש, מופנם ועשיר בן 16, שסרק בניינים נטושים בשכונות העיר, התחיל לטוות קשרים עם אנשי שוליים, בהם אסיר שגילו היה כפול משלו. הדבר נודע לד"ר בלומברג כשפתח מכתב שקיבל בנו מהכלא המחוזי. "הכנסתי אותו בתמימות למחנה מעצר", אמר לי ד"ר בלומברג בשיחה טלפונית מסנט פול. שופט בית המשפט לנוער הורה לנער להיבדק בידי פסיכיאטר, וזה קבע כי הוא סכיזופרן. ביולי 1965 שלחה משפחת בלומברג את סטיבן למרפאת מנינגר לבדיקות שנמשכו שבועיים. שניים־שלושה רופאים חזרו על האבחנה הקודמת. השהייה במנינגר היתה חלק ממסע אשפוזים ברחבי המערב התיכון.

בראשית שנות העשרים לחייו עמד בלומברג ברשות עצמו. הוא הצליח להישאר מחוץ לבתי החולים לחולי נפש, אך חי יותר ויותר בעבר. החון המשפחתי איפשר לו לעסוק בשיגעונו. הוא אהב ללבוש בגד תחתון שלם, מהסוג שנהגו ללבוש במאה ה־19. בעת שביצע את פריצות מודעות־האבל אסף תצלומי זקנים שאותם הציג לראווה בביתו, וסיפר למבקרים שאלה הם אבותיו.

פסיכיאטר אחד אמר להנרי בלומברג שהמקרה של בנו הוא טרגדיה. הנער מוכשר כל כך, אך כל כישרונותיו מעורערים. ד"ר בלומברג אמר לי: "הגנתי על הילד הזה זמן רב כל כך, לעזאזל. אפשר לומר שטיפלתי בו 25 שנה". הוא הוציא 350 אלף דולר על הגנת בנו, לרבות עדות מומחה של ויליאם לוגאן, מומחה חשוב בנושאי אי־שפיות וחוק. לוגאן בדק את בלומברג 33 שעות. הוא מצא שביכולתו לתאר חפצים מימי נעוריו חרבה יותר מאשר אנשים. "הוא מסוגל אפילו לדבר על ריח השטיחים", העיד לוגאן. הוא אמר לבית המשפט שזהותו של הנער נשזרה כל כך בזהות של אביו, שסטיבן כלל לא היה מסוגל לראות איך פגע בו אביו, למשל, כאשר עזר לנתקו בכוח מאחוזת הלבנים האהובה שלו. "בגישה שהיתה תומכת רק למראית עין פעל האב בעוינות גמורה לסטיבן. סטיבן לא היה מסוגל לעכל זאת, ולכן עבר מהתמקדות באביו למושאים מופשטים יותר, כמו הממשלה", אמר לוגאן.

התיישבנו במקומותינו מיום האתמול. עורו החיוור של האסיר היה מכוסה באבק לבן ודק שנותר מהמלאכה שעסק בה, בניית גדרות תמורת 12 סנט לשעה. כובע העבודה שלו חרץ במצחו שקערורית קטנה. הוא הביט סביבו פעמיים, ואז בתנועה מהירה התכופף והוציא מגרב שמאל פיסת נייר מקופלת. הוא דחף אותה לעברי. היה זה רישום של הבית בדרום מיניאפוליס שממנו פונה ידידו מר מורגן כדי לפנות דרך לפיתוח, מה שהממשלה עשתה למר מורגן; זה היה אחד הסיפורים שבלומברג חזר עליהם שוב ושוב. "היית צריך לראות את התוצאה הסופית", אמר בקולו המאנפף, המונוטוני. "מגרש החניה העלוב שעומד שם, עם כמה מכוניות וניירות עפים ברוח".

שיכנעתי אותו לצייר הרבה באותו יום. הוא רשם את האחוזה שאבדה לו במיניאפוליס, הוא רשם ידית של דלת ויקטוריאנית.

במשפט דובר על פנסים שבלומברג קנה בטקסס, על פי רוב פנסי אור התלויים מחוץ לדלתותיהם של בנייני שרד, וביקשתי ממנו לצייר את הפנסים בבית המשפט הפדרלי בדה מוין, שם נשפט וגזר דינו. הוא גם צייר בשבילי את צילינדר המנעול מתוצרת ראסל אנד ארווין מספריית הרווארד.

הוא לא חירד את העיפרון; אני חידדתי בשבילו. וכאשר היה צורך להוסיף דמות אנושית, הוא סיפק רק קווי מתאר כלליים. הוא לא היה טוב בדיוקנאות. כשצייר שאלתי אותו על רשימת זמוראנו – איורה מוזרה שעלתה במשפטו. מועדון זמוראנו הוא אגודה של אוהבי ספרים מקליפורניה, שנוסדה ב־1928 ונקראה על שמו של רון אוגוסטין זמוראנו, הדפס הראשון בקליפורניה. בשנות הארבעים החליטו חברי המועדון לערוך רשימה של מאה הספרים החשובים ביותר בתולדות קליפורניה. כאשר הגיעו ל־80 התחילו להתווכח, ובסופו של דבר הסתפקו ב־80 ספרים. מובן שניטשה תחרות מי יצליח להשיג את כל הספרים שברשימה. אחד או שניים מחברי המועדון הצליחו בכך.

בלומברג השיג עותק של הרשימה באחד ממסעותיו במערב והצטרף לתחרות, אם גם בסתר. עד מהרה היו לו 60 מהספרים ברשימה. ואז, ב־1987, הצליח להשיג את מפתח המאסטר של קליירמונט והתחיל לחסל אוספים מיוחדים. הוא אומר שהגיע ל־78; נשארו לו רק שני ספרים. אחד מהם היה "המאניפסטו של פיגוורואה מ־1835". את הספר ההוא פירסם והדפיס אוגוסטין זמוראנו", סיפר בלומברג. בדברו התרכז בציורו, רישום של צבת־הפרזול שהשתמש בה כדי לשלוף את הצילינדר בהרווארד. הספר השני שהיה חסר לבלומברג היה "אחד מספרי המסעות מקלירפילד, פנסילווניה, מ־1839. אינני זוכר מי הסופר. תבין, פעם ידעתי את כל זה בעל פה, אבל עברו כמה שנים".

חבר במועדון זמוראנו סיפר לי אחר כך שהיה ספר שלישי, שלא יתכן שהיה ברשותו של בלומברג – ספר שפורסם במקסיקו סיטי ב־1831. אבל כל זה לא חשוב. בלומברג ידע לאן עליו ללכת כדי להשלים את האוסף: לספריית ביינקה שבאוניברסיטת ייל, או לספרייתו של הנרי קליפורד, יועץ השקעות בגמלאות מפסאדינה, שבריאותו היתה רופפת ואמרו עליו שהוא עצמו נגוע בשיגעון הספרים. בלומברג נואש מהאבטחה המשוכללת בביינקה ולכן ריכז את מאמציו בקליפורד. תחילה צפה מהמארב בביתו של קליפורד. הוא עקב אחר תנועותיו, חיטט באשפה שלו, ומשיירי הדואר של קליפורד הבין מתי בכוונתו להיעדר מהעיר. באותו יום חזר עם בריאן טיווי ועם נער נוסף. "טיווי היה צריך כסף למנה, ואמרתי לו, אם תצליח – תיכנס ותוציא את הספרים. צא החוצה בלי להפעיל את האזעקה... " הוא דיבר בשלווה, כמי שמתאר יציאה לסופרמרקט.

"או, אם תראה שהאזעקה פועלת ותביא לי את שני הספרים, אני אתן לך 500 דולר. זה נתן לו סיבה להיכנס ולעשות את זה. ידעתי שלא יהיה מסוגל לקרוא את הספרים. אחד מהם היה בספרדית. אבל לו היה מצליח להיכנס לשם ולהוציא שני ספרים (כלשהם), אז אני הייתי נכנס".

טיווי הגיע רק עד המרתף, אבל חזר עם תוכניות מערכת האזעקה. "היו שם חיישני לחץ על הרצפה", אמר בלומברג במרירות, "לא ידעתי איך לנטרל אותה". הנערים הציעו להתחזות לשליחי פיצריה ולקשור את קליפורד. בלומברג אמר שאין צורך בכך. הוא הכיר כמה אנשים בערים התאומות (מיניאפוליס ורוצ'סטר) שיוכלו לנטרל את המערכת; הוא רק צריך להביא אותם לקליפורניה לפני שקליפורד ימות. אבל אז התערב בפרשה קני רורו.

שוחחתי עם תשעה מהמושבעים, ואם כי כמה מהם אמרו שהם מרחמים על בלומברג, הם הסכימו פחות או יותר שהוא ערמומי מכדי להיות בלתי שפוי. אחרי המשפט ניסה בלומברג להפגין את רגשי החרטה שלו ועזר לאף־בי־איי בניסיון לברר את מקורותיהם של הספרים. הוא כבר שכח היכן השיג רבים מהם, אך ניסיונותיו דיברו בזכותו. השופט ויאייטר גזר על בלומברג 71 חודשים בכלא וקנס של 200 אלף דולר. השופט דחה הן את המלצתה של ריד לעשר שנים בכלא והן את בקשת ההגנה לשלוח את בלומברג למתקן פסיכיאטרי. הוא אמר, עם זאת, שבלומברג סובל מ"בעיות נפשיות ורגשיות" וכי עליו לקבל ייעוץ פסיכיאטרי בכלא. סטיב בלומברג אמר לי שהוא איננו מקבל ייעוץ כזה.

אשר לספרים, האף־בי־איי שלח בסופו של דבר כ־11,500 מכלל 18,900 הספרים שתפס אל ד"ר בלומברג, בהעדר ראיות חותכות להיותם גנובים, רק כ־3,000 אפשר היה להשיב לספריות, והתברר שזהו מבצע אדירים. בשלב זה גם ערכה הדולרי של הגניבה התמעט. גלן דוסון, סוחר הספרים מלוס־אנג'לס, אמר שהספרים לא היו שווים יותר משלושה מיליוני דולר. ("זה לא מצא חן בעיני ריד, היא ניסתה להעלות את ההערכה," אמר).

האף־בי־איי איחסן את האוסף של בלומברג במחסן באומהה, ולפני שרוקנו את המקום ביקשתי לראות את הספרים. היה זה בית אבן בן שתי קומות בפרוור מסחרי של אומהה. מעל לדלת הודבקו ספרות ישרות צלעות בצבע זהב: 863 IF. בפנים היו כשבעה חדרים צפופים, מלאים במדפי מתכת אפורים. הספרים נראו עלובים, ישובים ברישול על המדפים – סטיב בלומברג היה אומר משהו מעין זה. דבריו של כותב אחר על ביבליומאניה, 200 שנה לפני, נראו לפתע כאילו נכתבו זה עתה: "אני מחשב להתעלף על גרם המדרגות מריח עז של כריכות עור". אפשר היה להריח גם את הנייר המתפורר.

מלאכתו של בלומברג ניכרה בכל. הוא גילח בתער את כל סימני הזיהוי שטבעו הספריות בעמוד השער, אך במקרה אחד השאיר אותם, כאשר עלו על המלים "משר הביטחון". ראיתי סימני מריחה על גב הספרים, במקום שבו היה טובל את כוהנו בבקבוקון של מסיר־צבע ומותח את המספר הקטלוגי שרשמו הספרנים. ראיתי את מספרי הקטלוג המזויפים שהצמיד לגב הספרים ואת תווי־הספר מאוניברסיטת מינסוטה שהדביק לצדן הפנימי של הכריכות. היתה שם תחושה שלא מן העולם הזה, ככל שהלכת ושקעת באוסף של סטיבן בלומברג. תמונות צבעוניות של מגלי ארצות. מפות של ערים אמריקאיות מ־1850 בערך. תיאורים אין סופיים של אינדיאנים, נוהגם ומצבם. "קולות מקוננים מהוססים", אמרה אחת מכותרות הפרקים בספר גדל מידות העוסק בשפות אינדיאניות. ראיתי את אחד המחקרים של הנרי רו סקולקרפט על אינדיאנים, עם ניקוב החותמת "מסצ'וסטס" שהופיעה שוב ושוב על דפיו. "אינדיווידואליזם אמריקאי" של הרברט הובר. ליתוגרפיה של אינדיאנים רכובים על סוסים. "היסטוריה של קשר פונטיאק". ספר לטיני כבד מ־1543, Liber Pontificalis . "ארץ השמש", מאוקיה, קליפורניה, 1898.

הייתי בעולמו של בלומברג, קקופוניה של קולות נשכחים המספרים על עבר פשוט יותר, סדור. "הדבר המניע לדעתי אנשים רבים האוספים ספרים הוא הרצון לרפא את העולם, להשיב לו את שלמותו", אמר לי בניו יורק גלן הורוביץ, סוחר ספרים ממנהטן. אוספים גדולים הם דבר אורגני, אמר; ספרים העומדים בסמיכות, קשורים אלה לאלה, מתייחסים אלה לאלה, ואפשר לחשוב עליהם כאילו ניהלו שיחה. שיחה פרטית מאוד. אין אלה תמונות של מאטיס הזועקות את ערכן הדולרי מהכתלים. הורוביץ, ישוב במשרד אפלולי שקירותיו מכוסים מהרצפה עד לתקרה בספרים, אמר שאספני ספרים הם בדרך כלל אנשים מסוגרים הבונים להם עולם אידיוסינקרטי שהם נסוגים אליו לברם, "לא אחת עם כוס ויסקי ביד".

לא יכולתי לחכות לרגע שאצא מהמחסן. זה היה מקום מת, שהדיף את אי יכולתו של בלומברג להשתלב בחיים. ביתו היה מקום של גיבוב מחניק. חומרנות היא מין מחלה של הנשמה, מצב רוחני לא פחות מארצי. איש מאתנו איננו מחוסן אובדן הוא חלק מחיותך בן אנוש, ומעשה הבעלות עשוי להצטייר כמה שממלא את הריקנות הזאת, משום שחפצים הם עמידים ומהימנים יותר מאנשים. סטיבן בלומברג חש תחושת אובדן גדולה יותר מרובנו. משפחתו היתה סיוט. הוא לא היה מסוגל לקבל את העובדה שהאנשים שהיה קרוב להם ביותר הם אלה שבגדו בו. הוא היה צריך משהו שירחיק אותו.

אנחנו אומרים שספרים יקרים לנו בשל תכולתם הספרותית, אך הם גם חפצי פולחן פטישיסטיים – פטיש תרבותי, אבל פטיש. הם הנטסברי, זמר הברים לשעבר העובד כיום במשמרת לילה, עמד מיד על כוחם. אינך צריך לקרוא בהם כדי לקרוא בשמם, אפשר לגעת בהם או להריח אותם, לפרוע את דפיהם. במהירות בזק הם יקשרו אותך עם הנשמות האבודות.

"עשיתי כמה ניסיונות עם תיק עופרת, כדי לעבור את הגלאים. ציפיתי תיק אחד בעופרת, אבל כשהיו בו ספרים הוא התחיל להתפרק". בלומברג גיחך ולגם מהסודה שלו. "הייתי צריך להמשיך עם נחושת", אמר. "לברוק באיזו מידה אפשר לרדד את השכבות". האסיר שאל אותי שוב ושוב מה בכוונתי לעשות בציוריו. אמרתי שהדבר היחיד שאעשה בהם הוא אולי לפרסם כמה מהם. חצי שעה אחר כך חזר לשאלה. זה מה שאמר עליו עורך־דינו, דון ניקרסון: אתה מסכים אתו על משהו ואחרי שעה זה נמחק ממוחו. הוא לא בוטח באנשים, אלא בחפצים.

שאלתי את בלומברג מדוע גנב ספרים כה רבים. "אתה יודע, חשבתי שאני רק השומר של הספרים האלה. אני אשמור אותם, אחלוק בהם, אעביר אותם למישהו אחר... למי בעצם יש זכות להחזיק בידע?"

אני לא אתרגש ולא אלשין

התחלתי לאסוף את הניירות שלי. בלומברג קיבל את לכתי בשלווה, כמו כל דבר אחר. היה זה יום רביעי, ובערב יילך למועדון גייבל, חוג נאומים לאסירים, שם צבר עוד תחמושת על שיטות הממשלה. הוא שוחח עם רופאים שהורשעו במכירת לייטרייל, עם פרקליטים ששלטונות מס ההכנסה תפסו אותם. ד"ר לוגאן הביע תקווה שטי־פול יעזור להפיג את מחשבות־השווא שבהן עוגנה חשיבתו של בלומברג. אך הכלא רק העמיק את העוגן. הוא קרא ארבעה עיתונים יומיים בכלא, והוצאותיו הגדולות ביותר היו על בולי דואר ועל צילום מסמכים. הוא כתב הרבה מכתבים, אחד מהם, כאחרונה, אל נער ששמו נזכר ב"אוטמווה קורייר" כמי שנתפס בהורדת צבע. ראיתי את המכתב כשהייתי באוטמווה, שם העבירו אותו אנשים מיד ליד.

"אתה + חבריך תרגישו בבקשה חופשיים לשבת אצלי על הדשא או אפילו על המרפסת אם תהיו נחמדים לסבא + להתמסטל כמה שאתם רוצים, אני לא אתרגש ולא אלשין... אבל אני רוצה שתעשה בשבילי דבר 1. אם אם אני הולך לידסי־אליאי + תופס ספר של 50 אלף דולר + הוא על השולחן שלי למעלה, אתה לא מלשין ולא אכפת לך, או־קייז" כתב. "טראבים אתה בטח חושב למה האסיר המשוגע הזה שאף פעם לא שמעתי עליו כותב לי. כי אני יודע שאתם הצעירים הם היחידים... שלא בגללם באו הבאיות שלי". אחרי המכתב הזה, אמר בלומברג, ביטלה המשטרה את המנוי שלו על ה"קורייר".

שאלתי אותו: "סטיב מתי אתה בוכה". "בכיתי כשאיבדתי את הבית באליוט", אמר. "בכיתי בטלפון לאבא שלי לא מזמן... אתה מבין, הפחד שלי הוא שהוא ילך לעולמו לפני שאני אצא מהכלא". הוא שאל אם אני חושב שהוא לא שפוי ואני אמרתי שכן, משום שאמונותיו מנוגדות כל כך להבנה המקובלת. "כן, כן..." הוא הינהן. "טוב. פשוט לא עברו עליך הדברים שעברו עלי".

השלווה היתה מרגיזה ביותר. רצית לנעוץ בה סיכה. "מה דעתך, סטיבן אם תגיע לגן עדן, אלוהים יגיד שעשית דבר טוב כשלקחת את כל הספרים האלה?" "הממם. לא יודע. לא יודע". הוא הירק את שפתיו היבשות ונראה היה שהוא חושב על כך. בעיניו חלפו רגשות שלעולם לא ישתף אותך בהן. "אני חושב שרבים מאתנו חיים את הגיהנום שלנו כאן, עלי אדמות", אמר.

למחרת היום חזרתי במכוניתי לדה מוין והבטתי בפנסים שמחוץ לבניין בית המשפט הפדרלי. מרהים היה להיווכח באיזו דייקנות צייר אותם בלומברג, שנתיים אחרי משפטו. כך היה גם עם הבית הישן בשדרות אליוט במיניאפוליס. גם אותו הצליח לצייר בצורה כמעט מושלמת. אולם מרהימה מכל היתה תפיסתו את הבית הגותי של גרנט ווד, הרקע לתמונתו המפורסמת של האמן. הבית מצוי באלדון, כ־30 קילומטר במורד הנהר מאוטמווה. בלומברג ואני התבוננו בתצלום של המקום ב"אין רטרוספקט", ספר היסטורי על מחוז ואפלו שבלומברג ביקש שאביא לכלא. הוא מישש באצבעו את התצלום ואמר שחשב תמיד שיש מדרגה המובילה למרפסת. כשעצרתי באלדון, כמה ימים לאחר מכן, עסקו שני עובדי־מדינה בשיקום הבית. אחד מהם הוביל אותי בכוץ הקפוא. הוא אמר שהם מניחים בחזית מדרגה החסרה כאן זה זמן מה.

אחרי שהותי באלדון חזרתי לאוטמווה כדי לבדוק בנוגע למכוניות של בלומברג, כפי שביקש ממני. סגן מפקד המשטרה, וילפרד בטצ'ר, בחור בריא, הושיב אותי והתחיל לטלפן ולברר. התברר שהנרי בלומברג דאג לגרור אותן אחרי שמשרד הבריאות הודיע לו שהן מהוות מטרד, בעת מבצע "גרוטאה ממונעת", ב־1991. אותו סיפור חזר ב"אוטמווה קורייר". לא המשטרה ביטלה את המנוי של בלומברג; זה היה ד"ר בלומברג. "הוא אמר שבנו מתרגש יותר מדי כשהוא מקבל את העיתון", אמר מישהו במחלקת ההפצה (ד"ר בלומברג אישר זאת).

רק כאשר חזרתי לניו יורק ודיברתי עם העורך הבכיר כמה משונה הדבר שיצאתי לשליחויות בשירותו של אסיר. סטיבן בלומברג הצליח לתמרן אותי. אבל בלומברג ניסה לערער כל סמכות שעמד מולה, והכותב־המחבר הוא סמכות. זאת היתה אחת הסיבות לכך שהספרנים הגיבו כפי שהגיבו: בלומברג היה ספרן צללים. האוסף שלו שם ללעג את ייעודם. "האם אחים אנו, סטיבן ואני, אספנים אחים, מתחת להבחנה הברורה בין גנב לספרן?" תהה סטוארד מהרווארד ב"בולטין די ביבליופיל".

כשנעשיתי לנער השליחויות שלו נטל לעצמו בלומברג את כוח הכתיבה. קל היה להבין באיזה נושא הוא היה בוחר לכתבה הזאת. לכל המשימות שהוטלו עלי באוטמווה היה עוקץ מוסרי. גייב, אנדרסן, העיתון; היו אלה סיפורים על אנשים צרי אופקים מהעיר הקטנה הרודפים את השונה. "הייתי רוצה לדעת איך (הם)... מרגישים בקשר לסטיב בלומברג השכן", הורה לי בלומברג במכתבו. אחר כך, פנים אל פנים, עיבה את סיפורו על המערב התיכון בפרטים. הוא דיבר על ספרו של שרווד אנדרסון "ויינסברג, אוהיו" כביקורת על "רחוב ראשי", והוא ידע ש"הצפרדע המקפצת ממחוז קלאוורואס" היא סאטירה על הרחבנות המערבית. הוא דחק בי לקרוא את "אוצר מוזר", האוטוביוגרפיה של הסופרת היהודיה עדנה פרבר, שבה היא מספרת כיצד כונתה בכינויי הגנאי "שיני" באוטמווה, עיר הולדתה. הוא הכיר ש"אמריקן גותיק" של גרנט ווד שזור סלידה. "כ־זו אמריקה המתוקה של המערב התיכון", סילסל בקולו.

אבל לא זה הסיפור, לא רחוב ראשי ולא גרנט ווד. סטיבן בלומברג יצטרך להסתפק בדרכו שלו לחיבור סיפורים. זאת היתה יצירתו, מכונת הזמן שהרכיב ברחוב נורת ג'פרסון כדי שהאף־בי־איי יוכל להשלימה, בית חם וריק, מלא במדפי ספרים ריקים, שחלונותיו מציגים לעולם דיקט שחור. כישרון נכזב בונה לו אחוזה של זעם.

המשך מעמ' 39

של 20 הסנטימטרים שבין השכבה לתקרה. בכמה ספריות טיפס על גג מעלית הספרים כדי לעבור משטחים פתוחים לשטחים נעולים. "אני די חזק בזה", אמר. פעם אחת הוציא לוח במעלית ספרות כדי להיכנס לפיר המעלית והתחיל לטפס כאשר המעלית החלה לפעול. היה עליו להידחס לגומחת בדיקה בקיר כדי לא להימחץ.

מיד כאשר נכנס לספרייה השתדל להשיג מפתחות כדי שיוכל לבוא ולצאת כרצונו. הוא היה בקי במנעולים, מאז ילדותו עסק בפירוקם. בהרווארד שילם, בעזרת תעודת זהות מזויפת של איש סגל, תמורת כרטיס־מעבר ל־90 יום לחדרי האחסון ונכנס לשם נושא צבת־פרזול במעילו הכבד. בלומברג השתמש בכלי כדי לשלוף צילינדר של מנעול. הוא החליף אותו בצילינדר ריק שהביא אתו, ולקח את הצילינדר ששלף לחנות מנעולים. "זה היה מנעול ראסל אנד ארווין. סדרת המפתחות היתה מוגבלת בבוסטון, והייתי צריך להגיע עד מונטריאול כדי לקבל אותו. בכל מקום סיפרתי שיש לי בית דירות ואני רוצה להכין לו מאסטר. דיברתי על דמי שכירות ובעיות". כאשר מצא לבסוף את המאסטר, חזר להרווארד והחליף את מנעול הסרק. "אחר כך יכולתי להיכנס לכל מקום שהצוות נכנס אליו – המפתח התאים לכל המשרדים".

חדרי האחסון המרוצפים שיש של ספריית ויידנר הלהיבו רבים לפני בלומברג. אומרים, למשל, שתומס וולף החליט פעם לקרוא בה כל ספר וספר, אבל ויתר אחרי הארון הראשון. גנב הספרים השתהה בקומה 4 – "הייתי יושב בפינת רוזוולט. היא היתה קצת יותר מהודרת כאילו מהשאר. הייתי יושב שם ומסתכל מהחלון בשדירות מאס" – אבל פיתח חיבה עזה ביותר לאוסף בי־ D, הקומה הנמוכה ביותר, שנראה לו מוזנח (ולא בצדק) – אוסף דניאל פירינג. פירינג היה ראש עיריית ניופורט, שברוד איילנד, בשנות התשעים של המאה שעברה; הוא אסף ספרים על דיג דגי שמך, שאותם כרך בכריכות עור ירוקות והציב בין תומכי־ספרים משיש ירוק. "התחלתי להתעניין בפירינג כאדם", סיפר לי בלומברג. "אני לא חושב שלהרווארד היה אכפת בכלל מפירינג. ויידנר היא כמו מחסן ענק מלא ספרים. הם היו כאילו סתם במרתף בפינה ואף אחד אפילו לא השתמש בהם. הנייר התחיל להתאכל".

מעשיו של בלומברג זיעזעו ספרנים, ורגשותיהם סייעו להבטיח את הרשעתו. כאשר גילו ספרנים בספריית הונולד של קליירמונט קולג'ס, ביולי 87', כי ספרים נדירים רבים חסרים, ובהם ספריו של הקלויט "ההפלגות החשובות", "מסעות" ו"מסעות ותגליות של האומה האנגלית", קיבל הסגל את החדשות כאילו היה זה מוות במשפחה. סוזן אלן, שהיתה אז עוזרת למנהל הספריות, אמרה לי בראיון טלפוני: "לא האמנו. הוחל בחיפוש נרחב, אך שקט מאוד, בשטח כולו, בתקווה שהתגלית האיומה אינה נכונה". אלא שהיא היתה, כמובן, נכונה. ההנהלה קיבלה התרעה, אך נראה כי לא התייחסה אל האבידות בכובד ראש. כאשר מלאו ששה שבועות לאסון התפטר ראש האוספים המיוחדים. "התמניתי לראש המחלקה (לאחר חודש) באווירה של דיכאון ופראנויה", כתבה אלן אחר כך בכתב־עת לסוחרי ספרים.

בעקבות הגניבות בחוף המערבי נכנסה לתיק בלומברג הדמות הנגישה ביותר בסיפור, בלש ממשטרת הקמפוס של אוניברסיטת ואשינגטון, נודר טוב־מראה ושמו ג'יי סטיבן הנטסברי. בפברואר 1988 גילו ספרנים באוניברסיטה את דבר היעלמותם של כתבי־יד מקסיקאיים יקרי־ערך. הסמל הנטסברי נשלח לחקור. כאשר השתמש אחד הספרנים במונח "אינקונבול", קימט הנטסברי את מצחו. הספרן הסביר שהכוונה לדפוס־ערש, ולשם הדגמה הושיט לו ספר שנדפס ב־1493. הנטסברי דיפדף בספר, הריח את ריח העובש, ובדעתו עלה שקולומבוס עשוי היה לקרוא בו. "באותו רגע נתפסתי לעניין", סיפר לי.

הנטסברי הספיק להיות זמר ברים, איש חיל הים וקבלן בנייה. הוא אמר על עצמו, בכמה הזדמנויות, שהוא "משוגע", שהוא עובד "בפרובינציה", ושהוא לא אוהב את הדימוי של שוטרי קמפוס כ"מחזיקי מפתחות". הוא אמר ש"התעלה על עצמו" בניסיון לגלות מי גנב את הספרים. בשירות הפדרלי רואים בו רג'־רקק, אך אם אמנם הוא כזה – הוא גם עלה בביצועיו על השוטרים הפדרליים. הוא היה השוטר היחיד שהתייחס לגניבה ברצינות בלי שיהיה צורך לפטם אותו בהערכות על שוויים של הספרים הגנובים.

הוא חשב שפיצח את המקרה כאשר הראו רישומי הספרייה דגם של ביקורים חשודים של אחד מתיו מקגיו, ולהנטסברי נודע שבאוניברסיטת מינסוטה יש מרצה בשם זה. אך מקגיו הצליח לשכנע את המשטרה כי מדובר במתחזה. למעשה, בלומברג השיג את כרטיס הזיהוי האוניברסיטאי של מקגיו באמצע שנות השמונים.

סטיבן בלומברג חש תחושת אובדן גדולה יותר מרובנו. משפחתו היתה סיוט. הוא לא היה מסוגל לקבל את העובדה שהאנשים שהיה קרוב להם ביותר הם אלה שבגדו בו. הוא היה צריך משהו שירחיק אותו

לדבריו, "מצא אותו". הוא זייף תעודות לידה עם שמו של מקגיו והוציא חמישה רישיונות נהיגה שונים. הנטסברי סייע לחבר עלון שהפיצו ספריות בחוף המערבי, שריכז דיווחים של ספרנים שראו את "מקגיו". כמה עובדי ספרייה אמרו שראו "אדם בעל מראה נוודי, עומד מול האוסף השקספירי היקר, אדם שהתנהגותו היתה תמהונית במקצת ולבושו דל במקצת... (אבל הוא) הפגין ידע רב מאוד על ספרים".

ואז שיחק המזל להנטסברי. לילה אחד באפריל 1988, ב־11:40, עצר שומר בספריית אוניברסיטת קליפורניה, בריוורסייד, את בלומברג באזור מוגבל שאמור היה להיסגר בחמש. הוא הביא את בלומברג אל הדלפק, וספרן שקיבל את אחד העלונים קרא למשטרה. אחרי שמצאו בכליו סל ובו מכשירים של רופא שיניים הואשם בלומברג – שנרשם אצל המשטרה כמתיו מקגיו – בהסגת גבול ובהחזקת כלי פריצה, ושוחרר בערבות עצמית.

בלומברג חש עצמו בר־מזל. בהיותו במעצר הצליח לבלוע בהיחבא את חותמת "אוניברסיטת מינסוטה", והשתמש בה כדי לזייף את תיוג הספרים מספריות אחרות. ומשטרת מחוז ריוורסייד לא הצליחה לאתר את מכוניתו, שחנתה מחוץ לספרייה והיתה מלאה בספרים גנובים. הוא עזב את ריוורסייד בלא להופיע בבית המשפט.

אבל עכשיו היו למשטרת ריוורסייד טביעות־האצבעות של "מקגיו", והנטסברי, שהודיעו לו על המעצר, שלח אותן לאף־בי־איי ולרשויות במדינת מינסוטה. "האף־בי־איי לא חזרו אלי עד היום", הוא אומר. אבל הודות לתיק שהיה לבלומברג במשטרה ממעצריו בעוון הסגת גבול במשך השנים, הצליחה מינסוטה בזיהוי וראיו סטיבן קארי בלומברג. הנטסברי, שהיה משוכנע שזה האיש, העביר את הזיהוי לאף־בי־איי. ושם גווע התיק. סוכן במיניאפוליס ריאיין את אביו של בלומברג, הנרי בלומברג. אבל הרופא השיב תשובות חמקניות לשאלות על פעולותיו של בנו. "לא רציתי שיאשימו אותי בהלשנה על בני", אמר לי ד"ר בלומברג, "אבל כל אידיוט יכול היה לתפוס את סטיבן עם בית מלא ספרים".

יחסן החולמני של רשויות החוק גרם לקהילת הספריות לחוש מבודדת. "לא התייחסו למקרה כחשוב מספיק", אומר פרייזר קוקס, אוצר האוספים המיוחדים באוניברסיטת אורגון. "סתם חבורת ספרנים שמתרגשת בגלל ספרים שלא הוחזרו במועד".

לא היה לו זמן לקריאה

השעה כבר היתה כמעט שלוש ובלומברג עדיין אחז באותה פחית סודה־אוכמניות שהבאתי לו שלוש שעות לפני כן. בדרך כלל, אחרי שבילית כמה שעות עם מישהו, אתה מתחיל להרגיש קרבה. אבל פניו של בלומברג היו חסרי הבעה למדי. מדי פעם צחק צחוק כבוש. הוא סיפר לי על הימים לאחר החקירה הראשונה של האף־בי־איי, כאשר יצא ממיניאפוליס ולקח אתו את כל ספריו, תחילה למחסן באמרילו שבטקסס. נער ושמו דייוויד אולסון עזר לו להעמיס את הספרים על המשאית. הוא דיבר על התקופה שלהם בטקסס בנוסח שהזכיר לי סרט־מסע אמריקאיים – אנטי־אידיליה, מחוץ לציוויליזציה. ואז הועלו דמי השכירות במחסן באמרילו ובלומברג החליט לנוע צפונה. הוא סייר עם אביו באתרים באיובה, לא הרחק מהכביש החוצה את גבולות המדינה, וקנה את הבית הוויקטוריאני ברחוב נורת ג'פרסון באוטמווה כמקלט ומגן, תמורת 16 אלף דולר. ואז התיישב בעיר והתחיל לעמול על ארונות הספרים.

ידית של דלת ויקטוריאנית שעוררה על ידי בלומברג בזמן הראיון

שאלתי את בלומברג אם קרא את הספרים לפני שהאוסף נלקח ממנו. הוא אמר שהציץ בספרי ההיסטוריה, לא הספרות היפה. הוא הצטער שלא קרא את המהדורה הראשונה שלו של "עלי דשא". אבל הוא זכר את תמונת הדיוקן על השער – מצא חן בעיניו שוויטמן היה לא־רשמי, בלי חליפה. לבלומברג לא היה פנאי רב לקריאה. הוא היה עסוק מדי בנסיעות, נוהג שעות על שעות בכיוון אחד כדי ללגום קפה שערב לחכו במזנון נידח של נהגי משאיות, או נזכר לפתע בספרייה שהיה בכוונתו לשדוד. "קצת פה וקצת שם", אמר, "ידעתי בראשי מה יש בכל ספרייה". ובספר אחד לא היה לו די, היה עליו להשיג עותקים מרובים. היו ברשותו כמה מהדורות ראשונות של "הצפרדע המקפצת ממחוז קאלאווראס". "שתיים בכריכה ירוקה, אחת בכתום או בארום. לאחת, נדמה לי, היתה עטיפה". זהו אות היכר מובהק של הביבליומאניה. "מעל לכל דאגתו (היא) שיהיו שתיים או שלוש מהדורות שונות של אותה היצירה בבעלותו", הזהיר העלון הסקוטי "ביבליומאניה" ב־1867. הספרות על ביבליומאניה היא ברובה מהמאה ה־19. ספרים היו אז חשובים יותר: הם עמדו במוקד הביטוי התרבותי והתפרקו משום שקראו בהם פעמים כה רבות. כיום אנו מודאגים מכך שאנשים צופים בטלוויזיה שבע שעות ביום; אז היתה הביבליומאניה מונח נפוץ ונושא לדאגה. היא היתה אפופה הילה של שיגעון. "זה הנתקף בשיגעון, זה המכיר ספרים רק בשמותיהם ובתאריכיהם, ומתפתה לצורה יותר מאשר לתוכן", מצוטט מלומד צרפתי ב"ביבליומאניה" של הכומר ריבדין. גוסטב פלובר נמשך לנושא. ב־1836, כאשר היה בשנות העשרה לחייו, כתב סיפור קצר ושמו "ביבליומאניה", על ג'אקומו, ספרדי מטורף המוכן להרוג בעבור ספר. "לא את ההשכלה אהב, אלא את צורתה", כתב פלובר. "הוא אהב ספר באשר הוא ספר; הוא אהב את ריחו, את צורתו, את שמו".

שאלתי את בלומברג מדוע גנב ספרים כה רבים. "אתה יודע, חשבתי שאני רק השומר של הספרים האלה. אני אשמור אותם, אחלוק בהם, אעביר אותם למישהו אחר..." הוא נשא אלי את עיניו. "למי בעצם יש זכות להחזיק בידע?" הוא גלש לניסוחים משנות השבעים כדי לבטא את שנאתו לממסד. ודבר־מה נוסף שב ועלה, דבר־מה שהזכיר במרתנו הראשון אלי: האחוזה שהיתה לו פעם בתחומי העיר מיניאפוליס. אפשר לראותה מהכביש המהיר, בשדרות אליוט, בניין לבנים רב־הוד, בעל צריחים, המשמש כיום מעון יום. בלומברג חמד לו את המקום. הוא נבנה ב־1888, בידי טוחן קמח חשוב, ובלומברג קנה אותו ב־1976 תמורת 76 אלף דולר, ש־30 אלף מתוכם מסר למוכר בשקיק נייר חום. אחר כך השכיר חלקים מהבניין. הדיירים ופקחי הבנייה היו מקור לא נדלה לקשיים. עדויות במשפט מצביעות על כך שאביו של בלומברג עשה יד אחת עם אחד הדיירים ועם רשויות הדיור כדי לאלצו למכור את הבית, שנמכר ב־1980. "בערך כשאיבדתי את אליוט אמרתי, אני פשוט הולך על זה", אמר בלומברג. "התחלתי להתביית על ספריות. זה היה כאילו עניין של נקמה".

הוא סיפר לי איך הוא ובריאן טיווי, בחור בן 20 שנסע אתו שבועות ברחבי המערב, יצאו פעם מספריית האוניברסיטה של דרום קליפורניה עמוסים באוסף תצלומי־ענק של אינדיאנים מראשית המאה של ארוארד ס' קרטיס. בלומברג ליגלג על הסטודנטים שאיישו את היציאות. יום אחד יהיו הנערים האלה מנהלים. "הם יעבירו הוראות ויעשו עלי דברים".

בלומברג נמשך אל צעירים במצוקה – "ציפורים שבורות", במלותיו של ריי קורנל, חוקר פרטי שעבד בשירות פרקליטיו של בלומברג. אחד הצעירים שעמם נסע הרוויח את כספו כזונה ממין זכר, סיפר לי בלומברג. הטענה מחזקת את האווירה ההומוסקסואלית האופפת את התיק. קארל תראשר, השכן מאוטמווה, אמר שבלומברג היה נוגע בראשיהם של נערים ואומר להם שהם נראים טוב. בתעתיקי המשפט אומר הפסיכיאטר של בלומברג כי הוא הותקף מינית במחנה מעצר כהיותו נער, אולם זהותו המינית איננה מוגדרת. כאשר העליתי את הנושא בלומברג התעצבן. הוא אמר שהוא לא הומו, שלמעשה חשב להתחתן; פשוט קשה למצוא אשה שתסכים לסבול את חיי השוטטות שלו. הנחתי לנושא.

ובכלל, חיי הרגש שלו הושקעו בספרים. "הספרים המסכנים האלה היו זרוקים בעפר", אמר כשהסביר מדוע הכניס לאוסף את "ריאטת אני אוהב את ניו־יורק" של ביל אדלר ובס מאיירסון. יחסיו עם הספרים היו אינטימיים, לפעמים הוא אף ליקק אותם. היה עליו להסיר את כיסי כרטיסי־הספרייה מהצד הפנימי של הכריכה האחורית לפני הוצאת הספרים מהספרייה והוא לא רצה שיראו אותו מרטיב את הכריכות בספוג. לכן היה רוכן על ספר ומלקק את כיס הנייר עד שהדבק התרכך והוא הצליח להוריד אותו בידיו. פרקליטו של בלומברג העלה זאת בחקירה הנגדית בניסיון להוכיח שבלומברג אינו שפוי. הוא היה מסוגל ללקק תריסר ספרים בערב.

האיש שהעיד על כך במשפט היה זה שמכר את בלומברג לשוטרים הפדרליים. בלומברג הכיר את קנת רודז 18 שנים. הם סחרו יחד בעתיקות, וזמן־מה התגורר רודז בבית באוטמווה. רודז, אז בן 46, היה טיפוס של בישגדא. כמה שנים, בשנות השבעים והשמונים, עבד כמודיע של מינהל הטיפול בסמים. בשלהי שנות השמונים היה לו בית־עסק, "אפל רדיאטור אייר קונדישנינג", שבאמצעות חשבונות הוויזה והמסטרקארד שלו הועברו הימורי ספורט מחוץ ללאס וגאס במבצע של הלבנת כספים. רודז הסגיר את בלומברג שנתיים אחרי שהאף־בי־איי זנח את החקירה. ב־1990 פנה למשרד האף־בי־איי בדטרויט ובידיו קומץ תצלומים מפנים הבית באוטמווה וכמה תווי־ספר של ספריות. בארונות התצוגה נראו ספרי תנ"ך עתיקים. הפעם היתה ההתייחסות באף־בי־איי רצינית. רודז

המשך בעמ' הבא

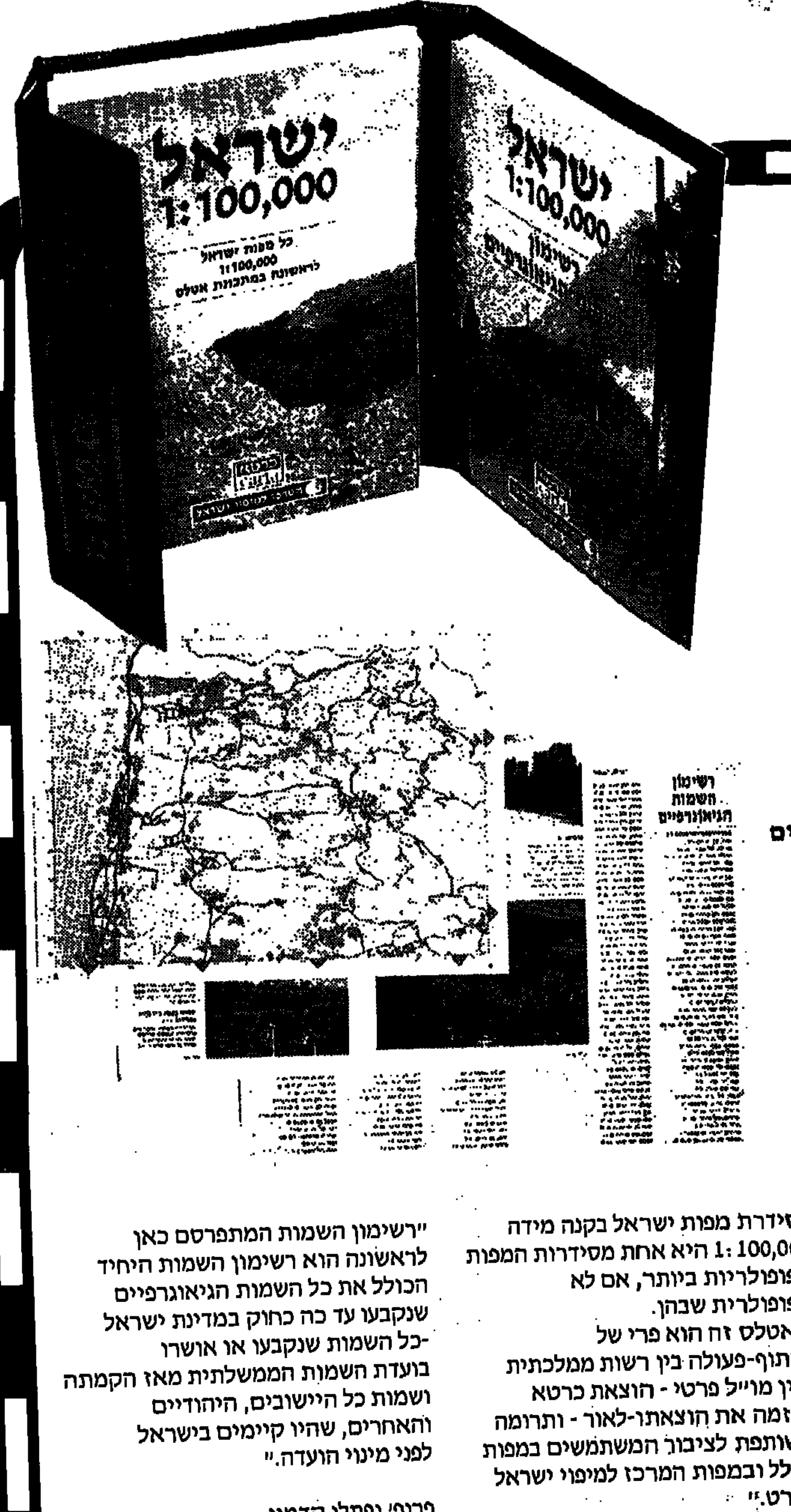

הפקה משותפת

כרטא carta

המרכז למיפוי ישראל

2 ספרים

לראשונה בישראל

כל סידרת המפות הטופוגרפיות של ישראל בקנה מידה 1:100,000 במתכונת של ספר. 256 עמודי מפות מפורטות ביותר, תמונות מרהיבות ודברי־הסבר.

• כל הכבישים • כל הדרכים • כל השבילים
• כל היישובים • כל האתרים.

קווי־גובה על־פי רווח אנכי של 20 מטר.

לראשונה בישראל

רשימון כל השמות הגיאוגרפיים במדינה (6865 במספר).
נ"צ - שש ספרות. 48 עמודים (לנוחיות המעיין - בספר נפרד).
כריכה מיוחדת, חזקה ועמידה, לשמירת שני הספרים גם בתנאי שדה.

"ספר ישראל 1:100,000 הוא ייחודי בתוכנו ובצורתו. במיוחד בשילוב מפות עם דברי־לוואי על אתרים ומוקדים בכל משבצת שטח."

בנימין בן אליעזר
שר הבינוי והשיכון

"סידרת מפות ישראל בקנה מידה 1:100,000 היא אחת מסידרות המפות הפופולריות ביותר, אם לא הפופולרית שבהן.
--אטלס זה הוא פרי של שיתוף־פעולה בין רשות ממלכתית ובין מו"ל פרטי - הוצאת כרטא שיזמה את הוצאתו־לאור - ותרומה משותפת לציבור המשתמשים במפות בכלל ובמפות המרכז למיפוי ישראל בפרט."

-ציון שתרוג
מנהל המרכז למיפוי ישראל

"רשימון השמות המתפרסם כאן לראשונה הוא רשימון השמות היחיד הכולל את כל השמות הגיאוגרפיים שנקבעו עד כה כחוק במדינת ישראל
-כל השמות שנקבעו או אושרו בועדת השמות הממשלתית מאז הקמתה ושמות כל היישובים, היהודיים והאחרים, שהיו קיימים בישראל לפני מינוי הועדה."

פרופ' נפתלי קדמון
האוניברסיטה העברית בירושלים

המחיר 128 ש"ח
כולל מע"מ

כרטא
החברה הישראלית למפות ולהוצאה לאור בע"מ
רח' יד חרוצים 6, ת.ד. 2500 ירושלים 91024. לשאלות ולבירורים: 02-733501 (8 קווים) פקס: 02-734882

למכירה בכל חנויות הספרים

גנב הספרים

מאת פיליפ וייס / הארפרס מגזין

ב

יתו של גדול גנבי הספרים בתולדות אמריקה הוא מבנה ויקטוריאני מתפורר, בנוי מלבנים ארומות, המשקיף על נהר דה מוין בעיר אוטמווה שבדרום איובה. על חלונות הקומה השנייה מחפים גגוני־פח מסולסלים ומצבם של העיטורים בגגון הגזוזטרה הקדמית שפיר, אבל כל פיתוחי העץ מרקיבים. ביום ביקורי, לפני שנה, פרחו יונים מהמרזבים בהמיית כנפיים מבהילה.

ג'ימי הול המתגורר במרתף, אלמן בן 79 שעיניו הכחולות דומעות, פתח לי את הדלת, ואני עליתי לקומה השנייה, להתבונן בארונות הספרים. הבית היה חם – הוא תומם לטמפרטורה של 23 מעלות בערך, לקראת חודשי החורף באיובה – אם כי איש לא התגורר בו מעל לקומת הקרקע. גנב הספרים הוא בן למשפחה אמידה. אביו שילם בוודאי את חשבון הדלק מסנט פול.

ארונות עץ אורן כיסו את כל הכתלים בחדרים ובמסדרונות. הם היו חזקים וטובים – מהרצפה ועד לתקרה שגובהה ארבעה מטרים – וכולם היו ריקים. התחלתי לספור, ומר הול הלך להביא פנס. ספרתי 86 ארונות בקומה השנייה לפני שהתייאשתי. מדפים היו בנויים בארון האוורי, מדפים כיסו את קירות חדר הרחצה, מדפים בגובה ששים סנטימטרים נמשכו מעל למשקופי הדלתות. הספר היחיד שנשאר בבית היה ספר מחזור של בית־הספר התיכון אוטמווה, מ-1984. גנב הספרים הציץ בו לפעמים כדי לברר את שמותיהם של נערים. הוא היה מין פייגין; רבים מקשריו היו עם נערים מתבגרים. הוא נתן להם כסף כדי שיעזרו לו לפרוק את המשאית, ולפעמים גם כדי לגנוב. הם קנו בירה וישבו על הגזוזטרה שלו.

בסלון, בחזית הבית, גילינו את הארונות הענקיים, שדלתותיהם עשויות זכוכית, שבהם החזיק הגנב את ספריו היקרים ביותר – ספרים נדירים על אינדיאנים, תנ"ך קוברגר מ-1480, תולדות העולם מהמאה ה-15, שהיה ספר ההיסטוריה האחרון שבו לא נזכר קולומבוס. על תוויות נייר שהודבקו בקצות מדפים ראיתי את כתב ידו הדקיק, האלכסוני. "מוסר הממשל העסקי", היה כתוב על אחד המדפים. "מדעים – טבע ומעשי", נכתב על מדף אחר. כתב היד עורר בי ריגוש קל של היכרות. כבר ראיתי אותו, במכתב ששלח לי מבית כלא פדרלי בדרום דקוטה. הרמתי שמיכה ישנה ממיטה בחדר החזיתי ומר הול אמר: "סטיב המסכן, הוא חי כמו כלב". באמת? שאלתי. "ועוד איך". מר הול עצם את עיניו והניד בראשו.

המיטה לא היתה בעצם מיטה וזאת היתה ספת רקמייה מעור מרקיב, משלהי המאה ה-19. סטיבן בלומברג תקף את עצמו בחפצים ויקטוריאניים. הנערים שביקרו בבית שמעו את צלילם המקרטע של גרמופונים המשמיעים תקליטי 78 סיבובים – ג'לי רול מורטון, להקת וולדורף אסטוריה. כשאנשי האף־בי־איי נכנסו, במארס לפני ארבע שנים, ותפסו את כל הספרים, הם לקחו גם כמה תמונות מהמאה ה-19 ושמונה גרמופונים. עכשיו מתפורר לאטו כל מה שנותר. בחלונות חדר השינה עוד היו תלויים וילונות קטיפה ירוקים בני מאה. ריחם העבש נישא אלי.

גנב הספרים ניסה לשוב ולברוא עולם שנעלם מזמן, תקופה שבה, כפי שאמר לי אחר כך, "היתה עדיין איכות". לבד מספרים על נושאים כמו מערכות אבטחה של ספריות, היו כל הספרים שלו ישנים, והוא לא מכר אף אחד מהם. לבלומברג היתה קרן נאמנות נדיבה.

ג'ימי הול ואני ירדנו לדירת המרתף שלו, והוא הויז ארגז מלא תפוחי־אדמה מעופרים כדי שאוכל לשבת. על הקיר היה מודבק גזיר עיתון על המשפט בדה מוין לפני שנתיים, ובפעם הראשונה ראיתי תצלום של הגנב, איש קטן, גבה מצח, בעל עיניים בוחנות, סתמי.

בלומברג גנב ספרים מ-327 ספריות ומוזיאונים בארצות־הברית ובקנדה, ולאחר שהורשע, רבות מהספריות השיגו תעתיקים של המשפט. קראתי אותם. הנאשם לא העיד. פרקליטיו בחרו בקו הגנה של אי־שפיות, ובכל זאת היה אפשר לשאוב מעמודים אלה רמזים לדמותו.

הוא היה אז בן 41 (כיום הוא בן 45), ועל פי עדויות נדד בכבישי ארצות־הברית 20 שנה, על פי רוב בקדילק ישנה או במשאית. הוא לא נשא אשה וקשרי החברות שלו היו מקוטעים ותועלתניים, אך הוא מצא שלווה מסוג מסוים בספריות או בין ספריו – יושב שעות על שעות ומתקבע על אנשים מהעבר.

הוא היה שקט יותר על המידה והיה חזק כאקרובט; מכר כינה אותו איש־העכביש. מעת לעת לבש מקטורן ספורטיווי; כדי להיכנס לספריות בהרווארד, שם גנב כ-670 ספרים, או לקולג'ים של קליירמונט, שם גנב 780 בערך, התחזה למרצה, אף שסיים רק בית ספר תיכון. כמה פעמים נתפס בהסגת גבול – כשנכנס לבתים ריקים לגנוב מוזמנים או זכוכית צבעונית, שאותה מכר. זה מה שהרשיע אותו. "היו לו התקפים קבועים של קשר עם המציאות", אמרה למושבעים התובעת, לינדה ריד, כשניסתה לקעקע את טיעון ההגנה בדבר אי־שפיות.

אוסף הספרים שלו, שאפילו ריד נאלצה לכנותו אוסף בלומברג, הצביע על עניין עז באמריקנה מוקדמת: תרבות אינדיאנית, החלוצים, תכנון ערים, מסילות הרכבת. ההגנה אמרה שבלומברג ניסה להציל עולם נשכח מידי ממסד (הספריות) שהזניח אותו. לפעמים רשם בשולי דפים בספרים הערות בעיפרון – שבח לאינדיאנים, חרפות שכוונו נגד בעלי סמכות: "לכרוע ברך", "תאכל אותה, חזיר". הספרנים דאגו במיוחד לשמור את הערות השוליים של בלומברג אחרי שקיבלו את הספרים בחזרה מהאף־בי־איי. הם אפילו הוסיפו את בלומברג לערכים הביבליוגרפיים של הספרים בקטלוג.

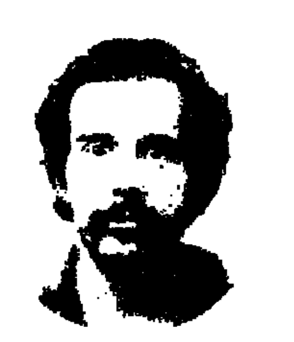

סטיבן בלומברג, גנב הספרים הגדול בעולם, כינס באוספיו הגנובים 19 טונות ספרים שמהם לא יכול היה להיפרד. רק מעטים מהם קרא. הם שימשו לו בעיקר כדי לברוא את העבר, שבו רצה לגעת

אחרי שבלומברג מיצה את זכות הערעור שלו, ביוני 1992, ניסיתי להגיע אליו. הוא ריצה 71 חודשים בבית־סוהר פדרלי פתוח במינסוטה. האסירים קראו לו איש הספרים. בטלפון הזהיר אותי ארם ושמו בגוול, עוזר עורך־דין העובד בכלא, שבלומברג דוחה בקשות לראיונו, אבל אני שלחתי אליו מכתב וביקשתי פגישה.

בעיקר נמשכתי ליצירתיות שבפשעיו ולעולם המטורף המלכותי שיצר, כמו ציור שהשרטט אובד בתוכו – שהיה בעל היגיון פנימי רציף וקשר מועט אל המציאות. והיו גם הספרים כחפצים, 19 טונות שמהם לא יכול היה להיפרד. נראה היה שהמקרה שלו שופך אור אפל על אנשי ספר אחרים, על סוג של חומרנות הזוכה בדרך כלל לאישורה של החברה, אפילו להערכתה. פעם שמעתי את סוזן סונטאג אומרת בראיון, שיש לה 15 אלף ספרים בדירתה וכאשר נאלצה לברוח מהבניין בגלל שריפה, הספרים היו הדבר שהדאיג אותה, אם כי את רובם לא תקרא שוב אי פעם.

חלפו שבועות ולא שמעתי מבלומברג. שלחתי מכתב נוסף. כעבור יומיים הגיע מכתב בן שבעה עמודים. הוא נשלח לפני שהתקבל מכתבי האחרון, ונשא את מען השולח בדרום דקוטה. "כרגיל אצל הממשלה, מר בגוול שיקר לך", נפתח המכתב, שהיה כתוב בעיפרון. בלומברג כתב שהעבירו אותו למחנה כליאה פדרלי ביאנגטון, שהיה גם הוא כלא פתוח. הוא היה מעורפל בנוגע לסיכויי לזכות בראיון. "בנוגע לעוד פרסום שלילי, דעותי חלוקות, אבל בעצם לא חושב שיש לי מה להסתיר... כידוע לך, המיליונים שלקחו ממני היו עסק לא למטרות רווח... מבחינה זאת אני שונה מאסירי המשכנתאות שאתם אני מתגורר כרגע".

הגשתי בקשה לראיון. הכלא שלח טופס ובו נכתב שבלומברג דחה את בקשתי, "עד להבהרה נוספת של תוכן הראיון", הוסיף מישהו בכתב יד. המשכנו להתכתב. הכתיב של איש הספרים היה מקורי. איך ייתכן שקרא כל כך הרבה ועם זאת כתב "קורבנים", "חוף מפשה", או "עזור" במקום "אזור"?

צילום אילוסטרציה: מיקי קרצמן

ביבליוקלפטומניה

ו

או, לילה אחד באוקטובר 1992, קיבלתי שיחת גוביינא ושמעתי על הקו מבטא מערב־תיכוני מאנפף. נוסח דיבורו של סטיבן בלומברג היה כשל היפי מתורבת משנות השבעים. "אני מנסה לבדוק אילו שאלות יש לך, באיזה ראש אתה", אמר. הקול המונוטוני בקע מגרונו כמו מחפץ מכני. שוחחנו על דא והא ואז הוא אמר: "היו לי לא מעט קטעי עיתונות על ביבליוקלפטומניה. זה לא נושא שתמצא עליו הרבה חומר". זה תיאור הולם שלך? "ובכן... במידה מסוימת... " קולו גווע. "די קשה לעמוד בפני זה".

שלחתי עוד מכתב. בלומברג השיב, וכתב "תבוא אצלי", אבל היה לו תנאי: "לך לאוטמווה לפני שתגיע עלי". הוטל עלי לבקר ב"אחוזתו" ולפגוש כמה אנשים. "תבדוק גם אם יש מכוניות במגרש החניה שלי מזרחית למטבח. בבעלותי לימוזינת קדילק שחורה 1960 ואולדס 55, הנעה 4 כתול־לבן".

לא היו מכוניות במגרש החניה. על פי ההוראות במכתב, הלכתי מרחק שלושה רחובות לספרייה הציבורית של אוטמווה כדי לחפש את ג'רי גייב הספרן. זו היתה שבת, אך למזלי גייב בא לעבודה כדי לעבור על רשומות. האיש, חקלאי במשרה חלקית, חבש כובע לבד שתיתורתו שבורה. עפעפיו הכבדים הצלו על עיניים כחולות, אוזנו הימנית היתה שסועה, ובנוהגו היה הומור יבש. גייב אמר שהסכום של 50 עד 80 אלף דולר לשנה שקיבל בלומברג – מקרן הנאמנות שלו ומשותפות שהקים אביו – הוא כפול ממה שאנשי הסביבה רגילים להרוויח. "הוא חדור חשיבות עצמית באופן מופרז. אינני יודע בדיוק איך לנסח זאת. הוא חושב שהוא עשה כאן משהו מצוין במיוחד".

היה חושך כשיצאתי ופניתי לחלקה הצפוני של העיר. "עכשיו עלה ברחוב ומימינך תמצא בית אפור מט לנפול בעל שתי קומות עם חתיכת פלסטיק בחלון הדלת הקדמית. דלתות המוסך תהיינה פתוחות לרווחה ובפנים מכונית לא מתפקדת..." אינדיאני צעיר וגבוה פתח את הדלת. שיערו של קרל תראשר השתלשל למטה מכתפיו וחולצת הטריקו שלו, שהיתה קצרה עליו, חשפה את בטנו הארוכה השטוחה. הוא הכניס אותי פנימה, התיישב על הרצפה והמשיך במלאכתו, ייצור תכשיטים מסורתיים. על הרצפה היו כמה כפות דובים, ובשעה ששוחחנו שיפשף לוחות מינרליים בקרטון כדי לעצבם.

אחרי שאמרתי את דברי השמיע תראשר ביטוי גס. "אני לא רוצה שום קשר אתו", אמר. "הוא שלח לי המון מכתבים וכתבתי עליהם 'להחזיר לשולח'. הוא גאון – הוא מסוגל לגנוב את פורט נוקס, פחות או יותר. אבל עכשיו הוא בדיוק איפה שהוא צריך להיות".

על שלט בפאתי מקלינג, דרום דקוטה, כתוב שזוהי בירת השחת העולמית, ובכניסה ליאנקטון, שתי עיירות מערבה משם, רואים את השחת הנערמת בשדות בתלים גבוהים, כחומות מוסף. זאת עיר עתיקה ויפה, אם כי בדצמבר היא קודרת. ב-1988 רכש הממשל הפדרלי את הקמפוס הנטוש של קולג' יאנקטון כדי להסב אותו למחנה כליאה. הקמפוס נבנה בשנות השמונים של המאה שעברה. הוא שוכן בשכונת מגורים, ואם כי האסירים חוצים את מדרכות העיר כדי להגיע אל חדר האוכל, נאסר עליהם כל קשר עם תושבי העיר.

קבעתי יומיים של ראיונות. הגעתי לכלא לפני תשע בבוקר ונרשמתי בבניין לויר, מבנה נמוך ומודרני. אשה בכיסא גלגלים חשמלי ספרה את הקלטות שלי כדי להבטיח שלא אשאיר כמה מהן אצל האסיר. מאחוריה היה חדר ביקורים ארוך. שומר הכניס את בלומברג. הוא היה קטן קומה, בערך מטר שבעים, וכתפיו שמוטות כשל עריק. הוא לבש מעיל ירוק, מעודפי ציוד צבאי, על מדי החאקי. השומר חיפש בבגדיו ואז עקף בלומברג את גלאי המתכות, משום שחרטומי הפלדה שעל מגפיו היו מפעילים את המכשיר. התיישבנו בקצה המזרחי של החדר. הבעת פניו היתה שלווה ובוהה וזרועותיו נראו חיוורות, מדולדלות – כשל תולעת ספרים. עיניו היו עגולות כעיני ילד, אך בזוויותיהן היו גם קמטים.

הוא ישב ללא כל תנועה. לפעמים שיכל את רגליו. משפמו האפרפר הזדקרו זיפים לבנים נוקשים. שיערו המאפיר נראה יבשושי כקש. חגורה צבאית מרושתת ובה אבזם מתכת היתה מהודקת למותניו הצרים. אינני חושב שפגשתי מעודי אדם מיובש כל כך. בעיניו לא היה כל זיק, פיו הרחב היה יבש.

שמעתי שבלומברג מסוגל לדבר שעות על ספרים, ועד מהרה התחיל בכך. הוא דיבר על הנרי ראוף ואגנר, שאת יצירותיו גנב מהקולג'ים של קליירמונט. "הוא היה אדם נפלא. הוא כתב את הקרטוגרפיה של הדרום־מערב הספרדי, אחת הביבליוגרפיות החשובות ביותר שפורסמו על מקסיקו העתיקה. הוא היה מהנדס מכרות, כמדומני, כמו הרברט הובר, אבל השתקע בכתיבת ביבליוגרפיות. הוא היה בברקלי זמן מה, לימד שם, וירד לסן מרינו, לספריית הנטינגטון. הוא היה צעיר במקצת מהנרי הנטינגטון. אם תרצה לקרוא ביוגרפיה טובה שלו קח את רות פריי אקס. היא היתה המזכירה שלו".

עברתי לשוחח על ספריות. בלומברג החל לגלות קוצר רוח. היה עליו להסביר לי את אופן פעולתן. הן מכונות זמן, אמר, ולעתים קרובות הן שרירותיות. "ספריות הן... הן בעסקי מידע", אמר. "נניח שיש לך מכונת זמן ואתה חי ב-1890, ואז יוצאים כתבי העת המקסימים האלה. אבל בשנות העשרים הסגנון משתנה, ויש לך את כל העיתונים האלה וכמות מוגבלת של מקום, או 60–70 שנה אחר כך זורקים דברים".

כבר נתקלתי בשנאת הספריות כשקראתי על ביבליומאנים (בספרייה, כמובן). על ספריות אי אפשר לסמוך. ספרייה היא ש"סיפקה למרחצאות אלכסנדריה חומר בערה במשך ששה חודשים תמימים", כתב החוקר תומאס פרוגנאל דיבדין בספרו "ביבליומאניה, או טירוף־הספרים" (1809).

הוא ניגש לשירותים, ואני שאלתי את עצמי איך ייצא משהו מורד יבש שכמותו. נזכרתי בקטע מתעתיקי המשפט, שבו סוחרת עתיקות קשישה התבקשה לתאר את בלומברג בהיותו בן 12.

"בחורון רזה, מלוכלך", אמרה. "כשאני אומרת מלוכלך, כמו פיח ישן ויבש. אני זוכרת את עיניו. עיניו היו בולטות מאוד. ג'נטלמן, נער עדין מאוד... אתם מתארים לעצמכם ילד בן 12 שמתעניין בעיצוב הברזל על דלת, צירי הדלת, מסגרות חלונות?... בשלב זה הוא היה מסוגל לראות את היופי. אני חושבת שזה היה פשוט אינסטינקט".

הילד בא ממשפחה אמידה. הוא גדל בפרוורי סנט פול, ואביו התעקש לחיות בצניעות. בתעתיק המשפט נאמר שאבי־סבו של בלומברג, משה צימרמן, מהגר יהודי־גרמני, עשה את הונו מאספקה לבעלות־הברית במלחמת העולם הראשונה, במכירת סוסים ורתמות סוסים. גם הוא היה אספן בדרכו שלו: הוא אסף מקרקעין במקומות מרוחקים עד מונטנה, שהניבו בסופו של דבר רווחים לצאצאיו. אביו של בלומברג עזב בהדרגה את עבודתו כרופא כדי להיכנס לעסקי הנדל"ן המשפחתיים.

הגיעה שעת ארוחת הצהריים. מן החלון נראו אסירים במדי חאקי ובמעילים ירוקים דהים הולכים לאכול. אני הלכתי אל המכונות, שעליהן התנוסס שלט האומר כי רק למבקרים מותר להחזיק כסף. הבאתי לאסיר כריך ירך־חזיר ופחית סודה, והוא התחיל בכריך, נוגס נגיסה כל שלוש דקות.

שיטות של פורץ זריז

ה

תחלנו לדבר על גניבת ספרים. בלומברג לא השתמש במלה "לגנוב". הוא אמר שבנה אוסף – היסטוריה אמריקאית, בתוספת "פסגות" הספרות. בפעם אחרת אמר: "אני כאן בגלל שהיו לי ספרים שנשאלו מספריות, ספרי ספרייה באיחור". בטלפון אמר שלא יספר לי איך "התערב במערכות", אך עד מהרה התפוגג האיסור. הוא נראה גאה בעצמו. שיטותיו היו כשל פורץ זריז. בדרך כלל עקף את מערכות האזעקה, אך לפעמים הפעיל אותן כמה פעמים, כדי לבחון את תגובתם של אנשי האבטחה. הוא נדחק דרך פתחי אוורור, ובמרווות

המשך בעמ' 41

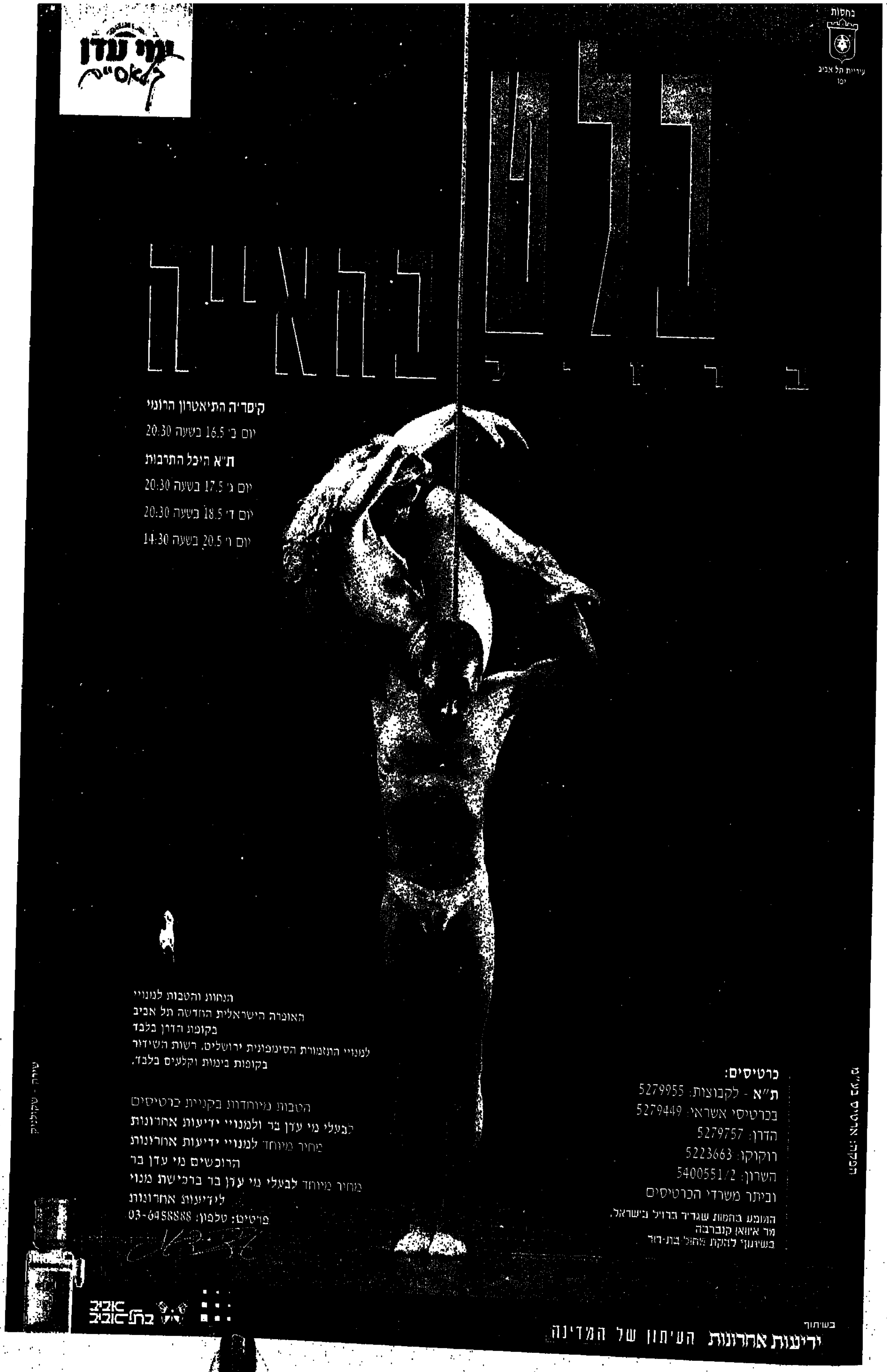

במסדרון האיתם של הנידונים למוות החלונות חמוגנים בלוחות ברזל ובפלקסיגלס

המשך מעמ' 35

דלת הכניסה הכבדה, ממוגן בשכבת ברזל ופלקסיגלס. ברגע שנכנסים לתא חשים בריח טחב עז, המציק כל כך, שכעבור שעתיים־שלוש מאבדים את חוש הריח. אבל כעבור שבוע מתרגלים אל הריח. בתאי קיננו חרקים קטנים בשתי המחצלות שכיסו את הרצפה ובאביב, כשהם יצאו החוצה, מחצתי אותם להנאתי. כיוון שנורת הניאון דולקת בלא הפסקה אי אפשר לעצום עין. התא מכיל גם כיור, שירותים ושולחן. לשירותים צורה מוזרה למדי – זוהי כעין פשרה בין השירותים היפאניים המסורתיים לבין השירותים המערביים – אבל הותקן בהם מתקן שטיפה שמנע ריחות רעים.

בוקר העצירים מתעוררים בשבע ושלושים בבוקר והולכים לישון בתשע בערב. על פי הכללים, הם נדרשים לשבת בתא. הם אינם מורשים לקום על רגליהם, לצעוד או להסתובב, להתמתח או להשתרע. יש לשבת בתנוחת החייט – כלומר, ישיבה מזרחית ברגליים משוכלות. אסור להישען על הקיר.

יום אחד ישבתי ליד ארון החלון המשקיף על החצר והנחתי את מרפקי על השבכה בעורי משקיף הוצה, כפי שהייתי עושה מחלון של בית הארחה. הסוהר ראה אותי ופרץ בצחוק. התברר שהעבירה שביצעתי היתה כה חמורה, שמרוב תדהמה הוא בכלל לא רגז.

המינהלה מנפקת לכל עציר מזרן ושמיכה, מטאטא, יעה, דלי, שירה קטנה, סל לניירות, שתי מטליות אבק, ממחטה, כיסוי לשולחן וכלי מיטה – סדין, ציפית וציפה. העצירים הנתונים לשמירה מחמירה אינם מקבלים את הדלי,

בעבודות השירות מוציאים מהתאים את כתבי העת הארוטיים ומעבירים אותם לביתנם של הנידונים למוות והסוהרים מעלימים עין מכך. יום אחד פרצה מריבה בין נידון למוות לבין סוהר, והסוהר איים שלא יאפשר לו עוד לקבל את החוברות. העציר השיב שלא אכפת לו, וזרק את כל מה שהיה בתאו אל המסדרון מבעד לפתח ההגשה. אחד העצירים־הפועלים אסף את החוברות בצנעה וניסה לשכנע את הנידון למוות להתנצל בפני הסוהר: "לך תתנצל בפני המנהל. החוברות שלך בידיי", חזר ואמר לו, עד שזה הורה לו יום אחד: "תגיד לו שאני מתנצל". וכך יושב העניין.

קצין משטרה לשעבר שנידון למוות בערכאה ראשונה על כך ששדד והרג פקיד בנק בנשקו של אחד מעמיתיו, שאותו רצח קודם לכן, היה משוכנע כי בית הדין לערעורים יזכה אותו. הוא לא הטיל ספק בכך כיוון שטרח לכתוב את פנייתו במו ידיו ולא הניח זאת לעורך־הדין שמונה להגן עליו. הוא היה בטוח שישוחרר מיד, ודרש להחזיר לו את חפציו האישיים, כדי שיוכל לאסוף אותם במהירות עם צאתו מהכלא. ואז הגיעה הידיעה שלא ציפה לה: ערעורו נדחה, והוא יצא מדעתו.

בימים שא' נתקף בהתקפי אלימות הוא הועבר לצינוק. נדרשו כמה וכמה סוהרים כדי לכפות את זרועותיו מאחורי גבו. הם נשאו אותו בתנוחה הנקראת "מטוס" והיכוהו עם כל סימן קל שבקלים להתנגדות. ועם זאת, החמירו פחות עם הנידונים למוות מאשר עם יתר העצירים. למעט מקרים חריגים, לא העבירו אותם לצינוק, והעלימו עין מהשיחות שהם ניהלו עם העצירים־הפועלים – ההזדמנות היחידה כמעט לקיים קשר עם מישהו. לעתים קרובות הפעיל א' את האזעקה כדי להחיש לתאו את אחד העצירים הללו ולשוחח

נים, העבירו אליהם מדי יום את השבועונים שהשליכו העצירים האחרים. משום כך הם היו מעודכנים בכל המתרחש בחוץ. הותר להם גם לשאול ספרים בספריית הכלא.

כיוון שהכלא של אוסקה הוא גם קסרקטין, נערכים בו מופעי תרבות וספורט רבים: תחרות שירה בליווי נגינת תזמורת בינואר, טורניר פינג־פונג בפברואר, חגיגת יום השוויון של האביב במופע רוויו, כדור־עף במאי, ריקודים לכבוד חג המתים באוגוסט, שוב רוויו גדול לציון יום השוויון בסתיו, תחרות ספורט באוקטובר וטורניר סופט־בול בנובמבר. להלכה, נהנים הנידונים למוות מאותן הזכויות שהוקנו ליתר העצירים, והם יכולים להשתתף בכל ההופעות בכלא. אך לא כך למעשה. רק בימים שמוקרנים סרטים, פעם אחת בחודש, הם רשאים לצפות – כל אחד בנפרד – בקלטות של סרטים כמו "טורה־סאן" (סדרה של סרטים קומיים פופולריים). מלבד זאת, טורחים להבטיח שהעצירים האחרים לא יפגשו בנידונים למוות. ברגע שהם יוצאים מתאיהם לחלץ את עצמותיהם מרחיקים אותם מזולתם, כדי למנוע כל מגע.

זכיתי בדיוק לאותו יחס, אף כי איפשרו לי להתרחץ באמבטיה של הקומה הרביעית בבניין הסמוך. הלכתי לשם כשאני נושא בידיי את הקערה, הסבון ומברשת השיניים שלי – ומאחורי צער סוהר. כאשר נתקלנו בעציר אחר הורה לו הסוהר להרכין את ראשו. הנידונים למוות התרחצו בבניין מספר 5 – בקצה הקומה השנייה.

הודות להתעמלות, שהתקיימה פעמיים בשבוע, יכלו הנידונים למוות לצעוד בחוץ. ביום היעוד נפתחה דלת התא בלא התרעה, מישהו צעק "התעמלות!" והעציר הוצא החוצה. הנידונים למוות היו עצירים חשובים בכלא זה, וכאשר הם שהו בתוך היו מנפחים את חזותיהם בגאווה. אם הצטלבו מבטיהם עם מבטו של עציר אחר, קבע הכלל כי זה האחרון ירכין את ראשו. לא הקפידו עמם בענייני משמעת. כדי להגיע לשעת הטיול בחוץ הייתי חוצה, בלי לפגוש באיש, מסדרון קטן שהסתעף ממסדרון גדול יותר, אחר כך ירדתי אל קומת הקרקע והגעתי אל המסדרון המרכזי. שם הייתי פוגש תמיד באנשים. עצירים לבושים בחולצה אפורה דחפו עגלות, ועצירים הנתונים במעצר מונע לוו בסוהר. בהגיעך אל שער היציאה הגדול היית מסתנוור מן השמש ששטפה את החצר כולה. שטחה היה כ־30 מ"ר והותר להלך בה בחופשיות. היה נעים לחוש בקרני השמש המלטפות. ברגע שהתירו לי לצאת לחצר הייתי מתחיל לרוץ, כאילו הונעתי על ידי רפלקס מותנה.

לפני החצר נמצא אולם התלייה. אף כי לא נעשה בו שימוש זה זמן רב, שמעתי כי העצירים המופקדים על התיקונים נהגו לברוק בקביעות את הרצפה המתניידת. בדרך כלל לא נהוג בכלא להזכיר אפילו ברמז את ההוצאות להורג, אבל ב־1992 נבהלו הנידונים למוות כשהגישו להם לארוחת הצהריים אורז מקושט בשעועית אדומה, לציון מלאות חמישים שנה להקמתו של הכלא. הם לא ידעו על דבר המאורע. "תהיה הוצאה להורג?" שאלו. אחד הנידונים, שהתוויר, לא חדל לשאול: "למה נתנו אורז אדום?" רק כאשר נודע להם שהדבר נעשה לכבוד יובלו של הכלא נרגעו והחלו לצחוק.

הופתעתי כשקראתי בגיליון תקנות הפנים כי ניסיונות התאבדות אסורים בהחלט

המטאטא וכלי המיטה, מחשש שהחפצים ישמשו אותם לניסיון התאבדות או כדי לתקוף את הסוהרים. הופתעתי כשקראתי בגיליון תקנות הפנים כי ניסיונות התאבדות אסורים בהחלט.

הקושי המכביד ביותר על הנידונים למוות הוא חוסר היכולת לתקשר עם הסביבה. אף שהייתי עצור לתקופה קצרה, פחדתי פן יאבד לי כושר הדיבור. נודע לי כי היו נידונים למוות שיצאו מדעתם. ב', למשל, שרצח ב־1985 אשה ושני ילדיה, לא חדל לשחזר את מעשהו מאז נאסרו המכות שהנחית בסכין גדול שחדר לגוף באותה קלות שיכול היה לפלח כרית, לכותיהם של קורבנותיו שטעמו, אדומים־סגולים, כאשר הוא חתך את בטניהם ואת חזיהם, סילוני הדם שפרצו, התכווצויות הלבבות שהתנפחו כבלו־נים כאשר דקר אותם, הפרפורים האחרונים של הגופות קודם למוות. הוא תיאר את הכל בסיפוק רב. הוא רצה רק כדי למשוך את תשומת לבה של אמו.

עציר אחר נהג לאונן לאור היום, כשהוא יושב מול המסדרון, משם יכול היה הסוהר לראותו היטב בעת שערך את הסיור הקבוע שלו. כאשר הורדה מענה אותך במשך שעות רבות האוננות היא האמצעי היחיד המאפשר להירגע ולהירדם. אני משוכנע שזה התענוג האחרון שנותר לנידונים למוות.

בכלא אפשר לרכוש כתבי עת שונים. העצירים העוברים

עמו קצת. שני הנידונים למוות האחרים היו רגועים יותר. האחד העביר את זמנו בלימודים; היה לו כתב־יד יפה וסגנון נאה והוא חיבר מסות רבות. הוא הוצא להורג בנובמבר אשתקד. האחר קיבל פעם בחודש את פניו של כומר, ששידל אותו לחזור למוטבו; שיחתם נמשכה שלושים עד ארבעים דקות.

ארוחת הבוקר הוגשה ב־07:40. הכל מקבלים תפריט זהה. מחלקים קופסות פלסטיק אדומות וספלי תה לאחר הישמע הפקודה "הכינו את הספות שלכם". בקומה השנייה של בניין מספר 5 היה צריך לקרוא "הגיעה שעת התה", כיוון שכמה מהעצירים התקשו להבין את פשר המלה "ספה". בבוקר ובערב כללה הארוחה קערת אורז ושעורים, מרק צח וכ־20 גרם של בשר טונה משומר. בצהריים חולקו מנות גדולות יותר.

העצירים הונחו לפרט את בקשותיהם אל ההנהלה בגיליון פנייה מיוחד: קניית חפצים שנדרשו להם במעצר, מזון, ספרים, בקשה לקבל לתקופה מוקצבת את חפציהם האישיים שהועברו למשמורת ההנהלה, ועוד בקשות ספציפיות. אלה מבין העצירים שלא ידעו לכתוב ביקשו מהעצירים־הפועלים לכתוב למענם את הבקשות. לנידונים למוות ניתנה אותה זכות שהיתה לי לערוך קניות, אך הם כמעט שלא הוציאו כסף. המינהלה דאגה לצורכיהם השוטפים וגם שיגרה עיתונים אל תאיהם. אשר לשבועו־

גם היום אינני שואל את עצמי מדוע א' הוצא להורג. בכלא אוסקה הוא נבדל בבירור מנידונים אחרים. ללא ספק הכיר בכך שביצע פשעים מחרידים, ולעתים היה אומר, כשהוא מנסה להיראות שווה־נפש, שהיה מעדיף שיוציאוהו להורג במהירות. ובכל זאת, כיוון שהיה משוכנע כי הוא סובל מסוכרת, הוא טיפל כל הזמן בבריאותו ונהג להתלונן על רופאי הכלא שאינם עושים את מלאכתם כהלכה. לעתים קרובות קנה תה סיני בעל סגולות ריפוי. "זה בשביל הסוכרת", היה חוזר ואומר.

ההכנות להוצאתו להורג, בחודש מארס, נעשו בסודיות מוחלטת. לפתע כינסו את העצירים־הפועלים בחצר כדי להשתתף בטורניר סופט־בול. סמוך ל־09:30 החלו העצירים המופקדים על העניינים הסידוריים לאסוף את הכביסה בקומה השלישית, לאחר שכבר אספו את כלי ארוחת הבוקר. סוהר בכיר הגיע והורה להם לגשת אל עמדת הסוהרים. בשעה 10:51, בחדר ההוצאה להורג, נפח את נשמתו הנידון למוות מהקומה החמישית. כעבור זמן קצר חזר החיזיון בקומה השנייה. בשעה 12:30 כונסו העצירים־הפועלים והורחקו מהמקום. א', שלא ידע דבר על השינויים בשגרת הקומה השלישית, היה שקוע בשיטת ההרפיה המקובלת עליו, כמו בכל יום לאחר ארוחת הבוקר. כעבור דקות אחדות הוצא להורג. את חדרו לא סידרו באותו יום.

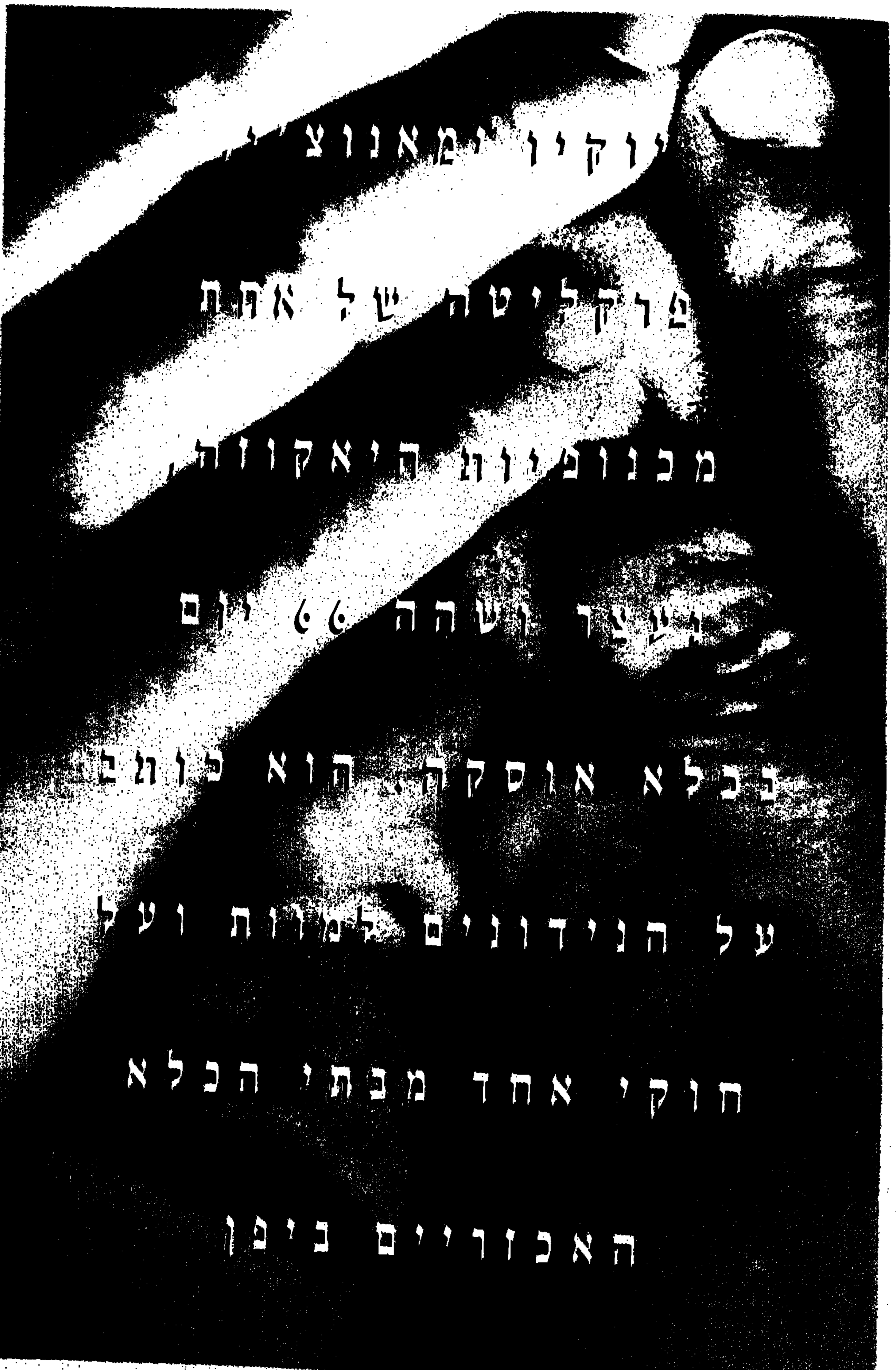

יאקוזה קטוע שתי אצבעות (מתוך הספר "יאקוזה" צילום: אלברטו ונזאגו)

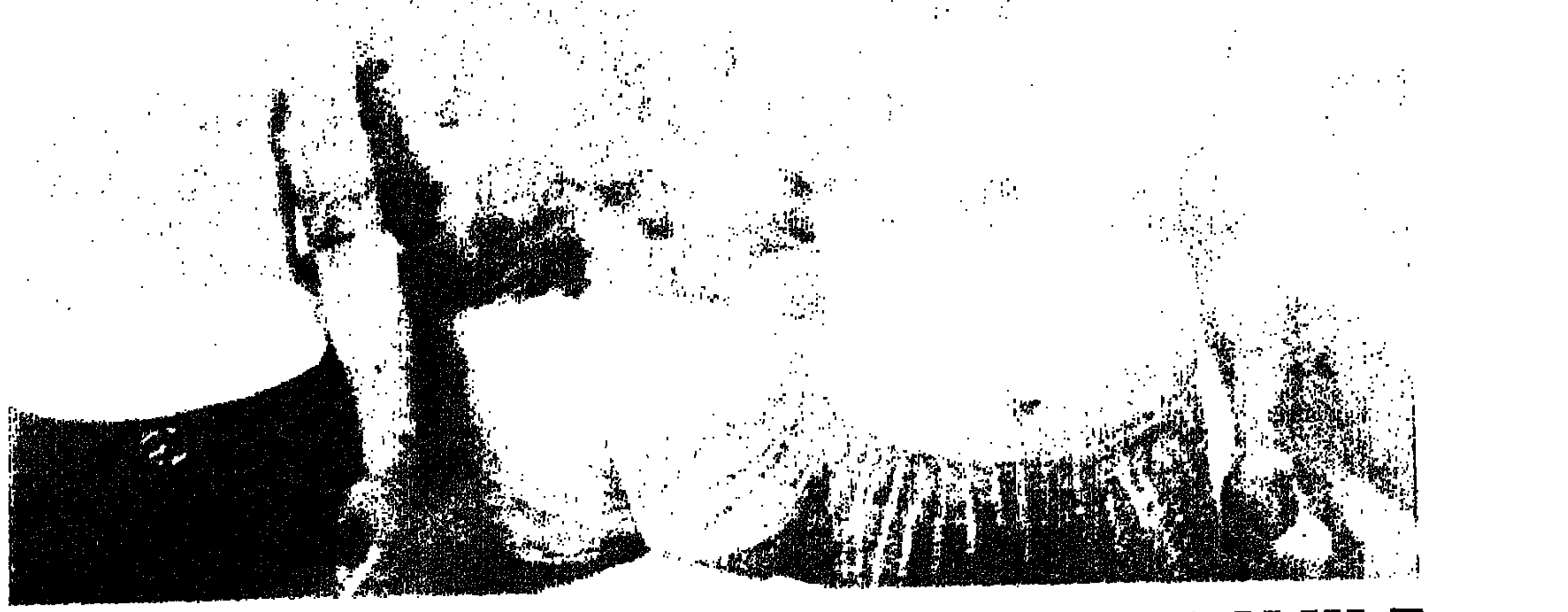

משפחה, חברי כנופית יאקוזה, עם כתובות קעקע כשעל החזה שם הכנופיה

תשעה שבועות בקומה השמורה

מאת יוקיו ימאנוצ'י / ארח, טוקיו

בעבר הייתי פרקליטה של כנופיית יאמאגושי. נעצרתי והואשמתי בניסיון לסחיטה. אני חף מפשע ומשפטי מתנהל בימים אלה.

נעצרתי בידי משטרת אוסקה ב־25 בפברואר 1991 והועברתי אל הכלא העירוני. באותו יום שרר כפור נורא. כיוון שהועברתי לשם בשעה שלא נועדה בדרך כלל לקליטת אסירים, הייתי לבדי בשעת החקירה המחמירה. תחת פיקוחם של שבעה או שמונה סוהרים נגררתי עירום ברחבי הכלא. אחר כך הציגו לי שאלות שכלל לא מתקבל על הדעת להציגן לפרקליט: "האם אתה מסתובב עם פושעים? האם כל האצבעות בידיך שלמות? יש על גופך כתובת קעקע?" (אחד החוקים הלא כתובים של היאקוזה – המאפיה היפאנית – קובע כי פושע שסרח, או מעל באמון, ייענש בכריתת הזרת או פרק ממנה; ורבים מחברי המאפיה מתהדרים בכתובות קעקע ייחודיות).

מושפל ומדוכא הועברתי לתא בידוד מספר 4, שנמצא בקומה השנייה של בניין מספר 5. שטחו של התא היה פחות מ־5 מ"ר. כאשר השתרעתי על המזרן נגע ראשי בקיר שגבל בחצר הפנימית של הכלא ורגלי התחככו באגן השירותים. התקרה היתה גבוהה, ונורת ניאון הוצמדה אל הבטון. שכני בתא הסמוך היה נידון למוות, שמאז כבר הוצא להורג. בכלא אוסקה עברו עלי 66 ימים – מסערת השלגים שבעיצומו של החורף ועד הניצנים הראשונים של אחר במאי.

הקומה השנייה של בניין מספר 5 בכלא אוסקה נחשבת מקום מיוחד. כשהייתי שם היו כלואים בה חמישה נידונים למוות: שלושה המתינו לביצוע גזר הדין ושניים המתינו לאשרור עונש המוות שנגזר עליהם. מעולם לא שוחחתי אתם, אבל אני זוכר היטב את קולו של שכני, בתא הסמוך, א', שהוצא להורג ב־26 במארס 93'. הוא נמצא אשם ב־16 סעיפי אישום, בהם שוד מזוין שבמהלכו נהרגו שלושה בני אדם ונפצעו שבעה. א' נהג לצרוח מדי בוקר בבוקר, ומעוצמת הצרחות היה אפשר לחתרשם כי הוא עומד לתקוף מישהו. בתחילה חשבתי כי הוא מתקוטט עם הסוהר או עם שכן לתא, אבל למעשה הוא פירט בנאומו הקבוע את שמותיהם של פוליטיקאים כמו טקשטה (שכיהן כראש ממשלה) ואונאוות, ונדמה היה שהוא מטיף מוסר.

בית המעצר של אוסקה נמצאים כ־1,500 עצירים בשמונה בניינים. כ־400 מהם הם נידונים שהורשעו וגזרי דינם אושרו, 150 מאלה עובדים בכלא, במטבח ובעבודות שירותים אחרות, ו־250 ממתינים להעברתם לכלא אחר.

בדרך כלל נהוג להפריד בין נידונים למוות שגזר דינם אושרר לבין הממתינים לאשרור, ואין משכנים אותם בתאים סמוכים, אבל הכלל הזה אינו חל על הקומה השנייה, השישית והרביעית של בניין מספר 5. הקומה השנייה היתה תריג מיוחד. בכשלושה רבעים מתאי הבידוד ישבו פושעים שביצעו פשעים מחרידים ונהגו לא פעם באלימות רבה, אנשים שסבלו מהזיות ונידונים למוות. היה גם אסיר שהאמין כי הוא האלה אמאטרסו (אלת השמש במיתולוגיה היפאנית, שבראה של יפאן), ואחר שלא חדל להסתובב בתאו כשהוא חובט בעכברושים לא־נראים.

בקומה זו הייתי עצור לצדם של צ'ו קיואיי, שהיה מעורב בפרשת ההונאה של "איטומן" – ומשפטו מתנהל כיום – ומסאקאטסו נישיקאווה, שרצח ארבע מנהלות בארים.

תאי הבידוד של הקומה השנייה נבדלו מהאחרים בחלונותיהם. במקום שמשות זכוכית הותקנו שמשות מפלקסיגלס, מחשש שהעצירים ינפצו שמשה כדי לפגוע בעצמם או בזולתם. כל התאים היו זהים, למעט תאיהם של הנידונים למוות: החלונות שפנו אל החצר ואל המסדרון בתאים אלה היו חסומים בלוחות ברזל ובפלקסיגלס. משום כך תאים אלה היו קודרים מאוד ויושביהם לא יכלו להוציא יד מבעד לחלון. הקשר היחיד עם החוץ נעשה באמצעות פתח־הגשה שרוחבו לא עלה על כעשרה סנטימטרים. שלא כמו עצירים אחרים, במזג אוויר חם לא יכלו הנידונים למוות לפתוח את החלונות ואת פתח ההגשה. לצורכי אוורור הותקנו בתאיהם, בתוך לוחות הברזל, כמה חורים בקוטר 8 מ"מ. בקיץ החום בתאיהם כבד הרבה יותר מאשר בתאים האחרים.

א' היה נתון להשגחה מיוחדת. מצלמה עקבה אחר כל מעשיו עשרים וארבע שעות ביממה. נראה שהסוהרים חששו מהתקפי האלימות שלו. למעשה, הוא לא זכה כלל לפרטיות.

חוץ מן ההבדלים הללו, ניהלו כל העצירים בתאי הקומה השנייה חיים כמעט זהים. החלון הפונה אל המסדרון, ליד

המשך בעמ' 36

משחקים שחמט בבית המעצר

המשך מעמ' 31

נפעמתי מדבריה של טמפל וחשבתי על ההתפתחות הבריאה שלה. התרגשתי גם כשהיא דיברה על יחסיה עם טום ושאלתי את עצמי אם היא אוהבת אותו ואם חשבה אי פעם לקיים אתו יחסי מין או להינשא לו. שאלתי אותה על כך – שאלתי אם היתה לה פעם מערכת יחסים מינית ואם היא יצאה עם גברים או התאהבה. היא אמרה שלא. היא חיה בפרישות. מעולם לא יצאה עם גברים. מגעים כאלה התמיהו אותה ונראה לה שהם מורכבים מדי בשבילה: היא לא יכלה אף פעם לוודא מה נאמר, או מה נרמז, או מה שאלו או ציפו ממנה. הדבר רווח בין האוטיסטים, אמרה, וזו אחת הסיבות לכך שאף כי יש להם דחפים מיניים, רק לעתים רחוקות הם יוצאים בחברת בני המין השני או מקיימים מערכת יחסים מינית.

אבל הבעיה לא היתה רק בעצם היציאה עם בן זוג או בקיום היחסים. "אני מעולם לא התאהבתי", אמרה לי, "אני לא יודעת איך זה להיות מאוהב עד האוזניים". כיצד את מרמה לעצמך את ההתאהבות? שאלתי. "אולי זה כמו התעלפות, ואם לא, אני לא יודעת". חשבתי על המונח "התאהבות" (falling in love), המרמז על תחושה של התעלפות, והחלטתי כי אולי מן הראוי להשתמש במלים אחרות. תיקנתי את שאלתי: מה זה לאהוב? "להרגיש אכפתיות כלפי מישהו אחר... אני חושבת שגם רכות קשורה כזה". והאם אי פעם הרגשת אכפתיות כזאת כלפי מישהו? שאלתי. היא היססה לרגע: "פעמים רבות אני חושבת שיש דברים שחסרים בחיי". "זה מכאיב לך?" "כן, אני מניחה כך". ואז הוסיפה: "כשהתחלתי לחבק את הבקר חשבתי: מה קורה לי? שאלתי את עצמי אם זוהי אהבה... זה כבר לא היה שכלתני".

אך היא אינה יכולה להעלות בדעתה מהי סערת יצרים המכוונת אל מישהו. "לא הייתי מסוגלת להבין איך השותפה שלי לחדר מתה על המורה למדע שלנו", היא נזכרת. "היא היתה מוצפת ברגשות. ואני חשבתי, הוא נחמד, אני יכולה להבין מדוע היא מחבבת אותו, אבל זה הכל".

היכולת "למות על מישהו", לחוות תגובה רגשית-יצרית עזה, מצומצמת גם בתחומים אחרים בחייה של טמפל ולא רק במגעים עם הזולת. לאחר שסיפרה על השותפה שלה לחדר היא הוסיפה: "זה כך גם לגבי מוסיקה – אני לא מתעלפת מזה". היא סיפרה כי יש לה שמיעה אבסולוטית (השכיחה בדרך כלל אצל אוטיסטים) וזיכרון מוסיקלי מדויק, אבל בסך הכל המוסיקה אינה מצליחה לרגש אותה. היא חושבת שהמוסיקה "יפה", אבל היא מעוררת בה רק אסוציאציות ממשיות, לא שום דבר עמוק. "כל פעם שאני שומעת את המוסיקה של 'פנטסיה' אני חושבת על ההיפופוטמים והמרקדים ההם". מוסיקה אינה "קוראת" לה, היא אומרת, היא לא מבינה "על מה זה בכלל". ניכרת אצלה גם דלות רגשית, או דלות בתגובה האסתטית, כלפי מרבית התמונות החזותיות. היא מסוגלת לתארן בדייקנות מרובה, אך הן אינן מעוררות בה רגש עמוק.

בלי קובצי זיכרונות מודחקים

ההסבר של טמפל הוא מכני ופשוט מאוד: "המעגלים של הרגשות פשוט לא מחוברים, זה מה שלא בסדר". לדבריה, מאותה סיבה אין לה לא־מודע. היא אינה מדחיקה זיכרונות ומחשבות כפי שעושים בני אדם נורמליים. "בזיכרון שלי אין שום קובצי זיכרונות מודחקים", היא קובעת. "לכם יש קבצים הסומים. לי אין דברים המסבים לי כאב רב כל כך שהם נחסמים. אין שום סודות, אין דלתות נעולות. אני יכולה להסיק כי לאנשים אחרים יש אזורים חבויים ולפיכך הם אינם מסוגלים לדבר על דברים מסוימים".

די נדהמתי ואמרתי: "או שאת טועה, או שקיים שוני שלא יתואר במבנה הפסיכי. הדחקה קיימת אצל כל בני האדם". אבל לאחר שאמרתי זאת לא הייתי עוד בטוח כל כך. העליתי בדעתי תנאים שבהם ההדחקה לא תתפתח, או תחוסל, או תוכרע. כך כמדומה קרה ל"מנמוניסט" (שתואר על ידי א"ר לוריה), שאף כי לא היה אוטיסט ניחן בזיכרונות כל כך חדים, שאחרים מהם היו כה מכאיבים, שבוודאי היו מודחקים אילו היה הדבר אפשרי מבחינה פיסיולוגית. היה לי מטופל שבגין נזק שנגרם לאונה הקדמית של מוחו "שיחרר" חלק מהזיכרונות המודחקים ביותר שלו – זיכרונות על רצח שביצע – וכך הם נכפו על התודעה שלו, האחוזה אימה. למטופל אחר, מהנדס, נגרם נזק בחלק הקדמי של מוחו בשל שטף דם, אך לעתים תכופות ראיתי אותו קורא את "Scientific American". הוא היה עדיין מסוגל להבין את מרבית המאמרים, אבל הוא אמר שהם כבר לא עוררו בו את תחושת הפליאה – התחושה שבעבר היתה חיונית כל כך לאהבת המדע שלו. בספרות הנוירולוגית תואר עוד אדם, שופט לשעבר, שניזוק בחלק הקדמי של מוחו מרסיסי פגז. הוא נוכח לדעת שהיכולת הרגשית אבדה לו לחלוטין. היה אפשר להניח כי העדר רגשות, וההטיות הקשורות בהם, יגרום לכך שהוא יהיה חסר פניות אף יותר, ולפיכך כשיר יותר לכהן כשופט. אבל הוא עצמו, בתובנה מיוחדת במינה, פרש מכס המשפט באומרו כי אינו מסוגל עוד לחדור בצורה אוהדת למניעיו של מישהו.

מן המקרים הללו אפשר ללמוד כיצד הבסיס הרגשי יכול לקרוס בגלל נזק נוירולוגי. אך אצל אוטיסטים הבעיה סבוכה יותר, שהרי אין אצלם קהות או רדידות מוחלטות. אוטיסט יכול לחוות סערות רגשיות עזות, לפעול מתוך קיבעונות קיצוניים, או בדומה לטמפל, לחוש רכות במעט מוחצת, רגישות ואכפתיות בתחומים מסוימים. אצל האוטיסט הרגש בכללו אינו פגום אלא רק כלפי החוויות האנושיות המורכבות, ובמיוחד אלה החברתיות, אך אולי גם אלה הקשורות בהן, חוויות אסתטיות, פואטיות, סמליות וכו'. טמפל עצמה ממחישה את הדבר היטב.

הן כאדם הנאבק להבין את עצמו והן כמדען הבוחן את התנהגותן של חיות, טמפל מתמודדת ללא הרף עם האוטיזם שלה ותרה אחר דגמים שיסייעו לה להבינו. היא סבורה כי במוחה שלה יש משהו מכני. היא מתייחסת אל השיכחה כאל חישוב, ואל הזיכרון שלה כאל קובץ במחשב. היא מניחה כי במוחה חסרה איזו "סובייקטיוויות", ההפנמה שיש לזולת. היא רואה את המרכיבים של מחשבותיה כתמונות קונקרטיות, שצריך להתמירן, או לייחסן למערכות אחרות, בצורות שונות. היא סבורה כי החלקים החזותיים במוחה, ואלה המעבדים את המאסה הכבירה של הנתונים, מפותחים מאוד, אך החלקים המילוליים ואלה המיועדים לעיבוד רצף פחות מפותחים. היא מודעת לתשומת הלב הקבועה שלה, המאופיינת כהתמדה רבה אך משוללת גמישות, ומייחסת זאת לפגם במוח הקדמי שלה, עובדה שכבר אומתה בבדיקת MRI, שבה נמצא כי גודלו של מוח זה אצלה נופל מן הנורמלי. היא סבורה כי ליקויים כאלה משמעותיים באוטיזם, אף כי המדענים חלוקים בעניין זה.

טמפל סבורה כי בדרך כלל גורמים גנטיים קובעים את האוטיזם. היא משערת כי אביה, שהיה אדם מרוחק, פדנטי וחסר כישורים חברתיים, סבל מתסמונת אספרגר, או לכל הפחות היה בעל תווים אוטיסטיים: טמפל חושבת כי תווים כאלה חוזרים ומופיעים בתדירות משמעותית אצל הורים וסבים של ילדים אוטיסטיים. אף על פי שלסביבת הילדות (אצל חיות ובני אדם) יש חלק מכריע בהתפתחות הנפשית, היא אינה סבורה (בדומה לברונו בטלהיים) כי ההורים אחראים בהתנהגותם לאוטיזם. לדעתה, סביר יותר שהאוטיזם הוא שמציב מחיצות בפני מגע ותקשור, שההורים אינם מסוגלים לעבור אותן, ועל כן מרחב החוויה החושית והחברתית (ובמיוחד החיבוק והחיבוק־הלחיצה) מידלדל ביותר.

טמפל מונעת על ידי שני דחפים: החלק התיאורטי שבה, הגורם לה לחתור להסבר כולל של אוטיזם, למפתח כלשהו שאפשר ליישמו ביחס לכל התופעות של האוטיזם, והחלק האמפירי והמעשי שבה, שמתמודד עם המגוון והמורכבות של הליקוי שלה ועם המגוון העצום של התופעות אצל אוטיסטים אחרים. היא מוקסמת מן ההיבטים הקוגניטיוויים והאקזיסטנציאליים של האוטיזם, והבסיס הביולוגי האפשרי שלהם, אם כי היא מודעת לכך שהם רק חלק מן התסמונת. היא עצמה מתמודדת כמעט מדי יום עם גיוון רב, החל בתגובת יתר ועד לאי־תגובה, במערכת החושית שלה, שלדעתה אי אפשר להסבירו במושגים של תיאוריית החשיבה. אבל אם מביאים בחשבון הסתייגויות אלה, יש לה עניין רב באוטה פרית ובתיאורטיקנים קוגניטיוויים אחרים, הובסון ואחרים, הרואים את האוטיזם בעיקר כליקוי של רגש ואמפתיה, וכן בגרדנר והתיאוריה שלו על האינטליגנציה המשולשת. ואולי באמת כל התיאורטיקנים הללו, חרף ההדגשים השונים שלהם, סובבים סביב אותה נקודה.

טמפל בחנה גם את המחקרים הפיסיולוגיים והדמיות־המוח של האוטיזם, והתרשמה כי בשלב זה הם עדיין חלקיים. אבל היא מחזיקה בדעתה באשר ל"מעגלי הרגש" הפגומים שבמוח (לעתים היא מדברת גם על "מעגלי האמפתיה"), ומניחה כי אלה משמשים לחיבור החלקים הפילוגנטיים הקדומים, החלקים הרגשיים של המוח, עם החלקים שהתפתחו באחרונה, הנמצאים במוח הקדמי. היא מסכימה כי מעגלים כאלה חיוניים כדי לאפשר צורה חדשה "נעלה יותר" של תודעה, מושג ברור של העצמיות, של החשיבה, ושל חשיבת הזולת – כל מה שלקוי אצל האוטיסטים.

טמפל סיימה הרצאה שנשאה זה לא כבר כך: "אילו יכולתי להקיש באצבעי וליהפך ללא־אוטיסטית, לא הייתי עושה זאת, כיוון שאז לא הייתי עוד אני. האוטיזם הוא חלק ממה שהנני". וכיוון שהיא מאמינה שהאוטיזם יכול להיות כרוך גם במשהו בעל ערך, היא נבהלת מעצם המחשבה על "מחיקתו". במאמר שהתפרסם ב־1990 כתבה: "בוגרים אוטיסטים בעלי תודעה והוריהם כועסים לעתים קרובות על האוטיזם, הם יכולים לשאול מדוע הטבע, או אלוהים, בראו מצבים איומים ונוראים כמו אוטיזם, מאניה־דפרסיה ושסעת. אבל אם יחוסלו הגנים הגורמים למצבים הללו, ייתכן שנידרש לשלם על כך מחיר נורא. ייתכן שלאנשים שיש להם חלקים מסוימים מהמאפיינים הללו הם היצירתיים ביותר, ואולי גם גאונים. אם המדע יחסל את הגנים האלה, ייתכן שמנהלי החשבונות ישתלטו על העולם".

נפלאים - אני לא יודעת

טמפל באה לאסוף אותי מבית המלון בשמונה בבוקר ביום ראשון והביאה אתה עוד כמה מאמרים משלה. היתה לי הרגשה שהיא אינה חדלה לעבוד, שהיא מנצלת כל רגע, וכי למעשה כל שעות הערות שלה מנוצלות לעבודה. נראה כי אין לה שום שעות בידור, שום פנאי. אפילו אותו סוף שבוע שהקצתה לי לא נחשב לאירוע חברתי; היו אלה שתי יממות שהוקצו לחקירה קצרה ומרוכזת של חיי אוטיסט, חייה שלה. אם היא רואה את עצמה לעתים כאנתרופולוגית על המאדים, ייתכן שהיא רואה גם בי אנתרופולוג – אנתרופולוג של אוטיזם, שלה. היא הבינה שכדי שאוכל לקבוע כמה מסקנות כלליות עלי לעקוב אחריה בכל ההקשרים והמצבים האפשריים. בתחילה לא עלה בדעתה שאני עשוי לראות אותה בעין אוהדת, או אפילו ידידותית, נוסף על זו האנתרופולוגית. לכן הביקור נחשב לעבודה, ועבודה יש לבצע ביסודיות וקפדנות.

ואף שבדרך כלל היא אינה נוהגת להראות את חדר השינה שלה לאורח, ובוודאי לא להדגים את השימוש במכונת הלחיצה שליד מיטתה, הפעם זה היה, לפי תכנתה, חלק מהעבודה. היא גם לא ביקרה עד כה ברכס היקהפה בפארק הלאומי של הרי הרוקי, מרחק נסיעה של שעתיים מדרום מערב לפורט קולינס, אך חשבה שארצה לנסוע לשם והניחה שהנסיעה תוכל לאפשר לי לעקוב אחריה בהקשר שונה לגמרי.

העמסנו את חפצינו על מכוניתה, המותאמת לנסיעה בשטח הררי, ויצאנו אל הפארק הלאומי. הדרך היתה מרהיבה: הגבהנו בכביש צר מתעקל מאוד, וראינו צוקים מתנשאים ונקיקים ערפיליים הרחק למטה, מינים שונים ונפלאים של ירוקי־עד, אזובים ושרכים. כשנכנסנו לתוך הפארק נפרש הנוף לרמה הררית ענקית, שממנה אפשר להשקיף לכל עבר. ירדנו מהכביש והסתכלנו לעבר הרי הרוקי המושלגים, שהתגלו באופק והיו בהירים ומבהיקים, אף כי נמצאו במרחק של כ־130 ק"מ משם. שאלתי את טמפל אם היא לא מרגישה שהם נפלאים. "הם יפים, כן. אבל נפלאים – אני לא יודעת". כשלחצתי עליה אמרה שמלים כאלה מתמיהות אותה, וכי הקדישה זמן רב לעיון במילון כדי להבינן. היא עיינה במונחים "נפלא", "אלוהי", "מסתורי" ו"מעורר יראה" – אך תמיד האחד הוגדר בעזרת האחר. "ההרים יפים", חזרה ואמרה, "אך הם לא מעניקים לי שום תחושה מיוחדת". היא חיה בפורט קולינס שלוש שנים וחצי וזו רק הפעם השנייה שיצאה לראותם.

הדברים שאמרה נשמעו עצובים, רוויי צער ואפילו כיסופים. היא אמרה דברים דומים בדרך אל הפארק, ובמשך כל אותו סוף שבוע. בערב הקודם היתה שקיעת החמה מרהיבה במיוחד (שקיעות השמש יפות במיוחד מאז התפרצותו של הר הגעש פינאטובו), אך בעיניה היא היתה "יפה" ותו לא. "אתה כל כך נהנה ומתענג על השקיעה", אמרה, "חבל שאני לא יכולה להרגיש את זה. אני יודעת שזה יפה, אבל אני לא קולטת את זה". היא סיפרה שגם אביה הביע תחושות דומות לשלה.

חשבתי על מה שטמפל אמרה בליל שבת, כשיצאנו לטיול בלילה מכוכב. "כשאני נושאת עיני אל הכוכבים בלילה אני יודעת שאני אמורה לחוש בתחושת האלוהות, אבל אני לא מרגישה את זה. הייתי שמחה לחוש כזה. אני יכולה להבין את זה באופן אינטלקטואלי. אני חושבת על המפץ הגדול ועל מוצאו של היקום, ומדוע אנחנו כאן". אבל את כן מרגישה בהוד? שאלתי. "אני מבינה את ההוד. מי אנחנו? האם המוות הוא סופני? ודאי שקיימים כוחות המקיימים את הסדר ביקום. האם זה סתם חור שחור?" האם היו הדברים הללו רק מלים בשבילה, ולא מושגים? האם היו רוחניים בלבד, קוגניטיוויים או אינטלקטואליים, או שמא הידהדה בהם חוויה אמיתית, איזושהי סערת רגשות או תחושה?

בדרך בחזרה מן ההר נעצרנו לסיור גיאולוגי קצר ולתצפית על צמחים וציפורים. טמפל הכירה את כל הצמחים, את כל הציפורים, את השכבות הגיאולוגיות; אם כי, לדבריה, היא אינה מרגישה שום רגש מיוחד כלפיהם. אחר כך התחלנו בירידה הממושכת. מחוץ לפארק ראיתי חלקת־מים מזמינה, וכיוון שרציתי מאוד לשחות ביקשתי מטמפל לעצור והתחלתי לרוץ לעבר המים. רק כשטמפל צעקה לעברי "עצור!" והצביעה בידה נעצרתי להסתכל. ראיתי שהמים מאיצים מאוד את התקדמותם בקצב מפחיד במרחק מטרים ספורים משמאלנו, בטרם יסתערו לעבר סכר הידרואלקטרי, שהיה מרוחק כמה מאות מטרים. אלמלא נעצרתי, בוודאי הייתי נסחף אל מעבר לסכר בלי יכולת להיחלץ. בפניה של טמפל ניכרה הקלה כשהתחלתי לטפס בחזרה. אחר כך היא התקשרה לחברתה, רוזלי, וסיפרה לה שהיא הצילה את חיי.

בדרכנו בחזרה לפורט קולינס שוחחנו על דברים רבים. טמפל הזכירה מלחין אוטיסט שהיא מכירה ("הוא לוקח כל מיני קטעי מוסיקה ששמע ועורך אותם מחדש") ואני דיברתי על סטיוון וילשר, האמן האוטיסט. תהינו יחד על סופרים, משוררים, מדענים ופילוסופים אוטיסטים. הרמלין, שחקר את המלומדים האוטיסטים במשך שנים רבות, סבור שאף כי ניחנו בכישרונות אדירים, חסרות להם הסובייקטיוויות וההפנמה הדרושות כדי ליצור יצירה אמנותית. כריסטופר גילברג, אחד המשקיפים הקליניים המצוינים על האוטיזם, סבור כי אוטיסטים בעלי תסמונת אספרגר דווקא יכולים להיות יוצרים גדולים, ותוהה אם ייתכן שברטוק וויטגנשטיין היו אוטיסטים.

קודם לכן סיפרה טמפל שהיא מתפרעת, נוהגת כילדה רעה וחומדת לצון, ואמרה כי היא נהנית מכך. "לעתים אני יוצאת כחצי מטר מעבר לפס המתוח בנמלי תעופה", אמרה. אך הדברים הללו הם בקטיגוריה שונה לגמרי מ"רוע אמיתי". לרוע עלולות להיות תוצאות מדהימות, קטלניות. "יש לי תחושה שאם אעשה משהו רע באמת, אלוהים יעניש אותי, ומוט החיגוי של המכונית יתפרק לי בדרך מנמל התעופה", אמרה כשנסענו בחזרה. הופתעתי מן האסוציאציה בין עונש אלוהי ובין תקלה חמורה במכונית. מעולם לא חשבתי כיצד אוטיסט, שהתייחסותו אל היקום היא סיבתית או מדעית לגמרי, והוא לוקה בתפיסת האמצעים והכוונה, יכול לנסח את הדברים כענישה או רצון אלוהים.

טמפל היא אדם מוסרי ביותר. יש לה חוש ער מאוד לצדק ולאי צדק, כמו באשר לבעלי חיים. לדידה, החוק אינו רק חוק המדינה, אלא גם במישור אחר חוק אלוהי או קוסמי, שהפרתו עלולה לגרום חבלה ממשית בטבע העולם. "קראת על הפעולה ממרחק, או תיאוריית הקוואנטים", אמרה, "תמיד חשתי שכאשר אני הולכת למפעל הבשר אני צריכה להיות זהירה מאוד, מפני שאלוהים צופה בי. תיאוריית הקוואנטים תתפוס אותי". טמפל התחילה להתרגש. "אני רוצה להגדיר את זה לפני שתגיע לנמל התעופה".

היא סיפרה לי כי גדלה כנוצרייה אפיסקופלית, אבל בגיל צעיר יחסית "זנחה כל אמונה אורתודוקסית" – אמונה באלוהות או כוונה אישיים – והעדיפה תחתיהם את המושגים ה"מדעיים" של אלוהות. "אני מאמינה שיש כוח מסדיר עליון הפועל למען הטוב ביקום – לא בודהה או ישו, אולי משהו כמו הסדר המפציע מתוך אי־הסדר. אני רוצה לקוות שאפילו אם אין חיים לאחר המוות, נותר איזשהו רישום־אנרגיה על היקום... מרבית האנשים יכולים להעביר את הגנים, אני יכולה להעביר מחשבות, או מה שאני כותבת. ובגלל זה אני כל כך מתרגשת". טמפל נעצרה לרגע מנהיגתה והחלה לבכות. "קראתי שהאלמוות נמצא בספריות... אני לא רוצה שהמחשבות שלי ימותו אתי... אני רוצה להשאיר אחרי משהו שעשיתי... אני לא מתעניינת בכוח או בערימות של כסף. אני רוצה להשאיר משהו אחרי. אני רוצה לתרום תרומה ממשית – לדעת כי יש לחיי משמעות".

הייתי המום. כשיצאתי מן המכונית וניגשתי להיפרד ממנה אמרתי לה: "אני הולך לחבק אותך, אני מקווה שאינך מתנגדת". חיבקתי אותה ונדמה לי שהיא חיבקה אותי.

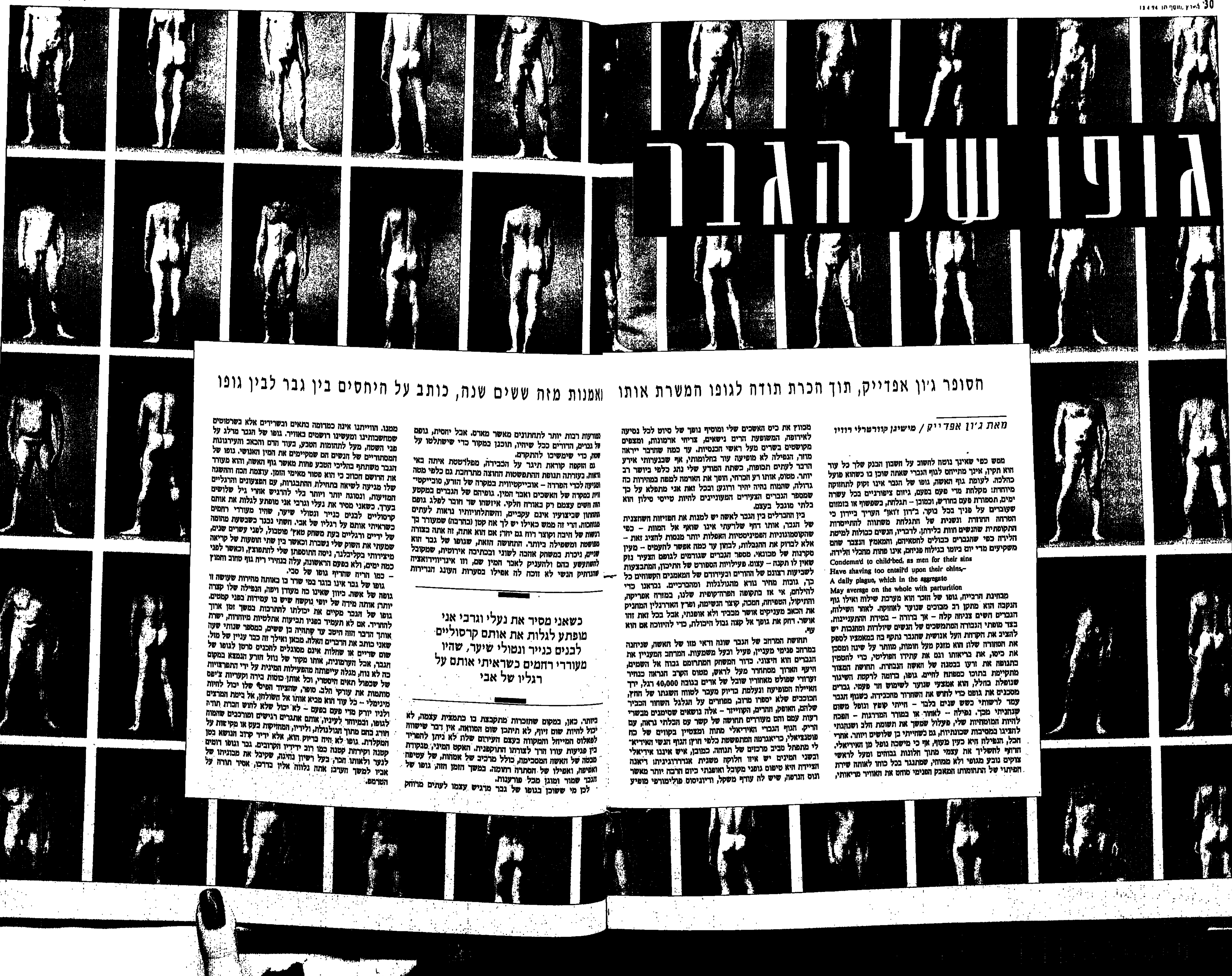

גופו של הגבר

הסופר ג'ון אפדייק, תוך הכרת תודה לגופו המשרת אותו ואמנות מזה ששים שנה, כותב על היחסים בין גבר לבין גופו

מאת ג'ון אפדייק / מישיגן קוורטרלי ריוויו

ממש כפי שאינך נוטה לחשוב על חשבון הבנק שלך כל עוד הוא תקין, אינך מתייחס לגוף הגברי שאתה שוכן בו כשהוא פועל כהלכה. לעומת גוף האשה, גופו של הגבר אינו זקוק לתחזוקה מיוחדת: מקלחת מדי פעם בפעם, גיזום ציפורניים בכל עשרה ימים, תספורת פעם בחודש, וכמובן – תגלחת, בשפשוף או בזמזום שעוברים על פניך בכל בוקר. ב"דון ז'ואן" העריך ביירון כי הטרחה התוזרת ונשנית של התגלחת משתווה להתייסרות התקופתית שהנשים חוות בלידתן. לדבריו, הנשים כבולות למיטת הלידה כפי שהגברים כבולים לחטאיהם, והמאמץ הנצבר שהם משקיעים מדי יום ביומו בגילוח פניהם, אינו פחות מחבלי הלידה,

Condemn'd to child-bed, as men for their sins
Have shaving too entail'd upon their chins,–
A daily plague, which in the aggregate
May average on the whole with parturition

מבחינת הרבייה, גופו של הזכר הוא מערכת שילוח ואילו גוף הנקבה הוא מתקן רב מבוכים שנועד לאחזקה. לאחר השילוח, הגברים חשים צניחה קלה – אך ברורה – במידת ההתעניינות. בצד מופתי הגבורה המתמשכים של הנשים שיולדות ומחנכות יש להציב את הקרחת העל אנושית שהגבר נתקף בה במאמציו לספק את הסחורה שלו: הוא מזנק מעל חומות, מוותר על שינה ומסכן את כיסו, את בריאותו וגם את עתידו הפוליטי, כדי להטמין בתנופה את זרעו בבטנה של האשה הנבחרת. תחושת המצוד מתקיימת בתוכו כמפתח לחיים. גופו, בדומה לרקטת השיגור שנופלת בחלל, הוא אמצעי שנועד לשימוש חד פעמי. גברים מסכנים את גופם כדי לחוש את השחרור מחכבידה. כשגוף הגבר עמד לרשותי כשש שנים בלבד – הייתי קופץ ונופל משום שנהניתי מכך. נפילה – לאחור או במורד המדרגות – הפכה להיות המומחיות שלי, פעלול שמשך את תשומת הלב ושנהגתי להציגו במסיבות שכונתיות, גם כשהייתי בן שלושים ויותר. אחרי הכל, הנפילה היא כעין מעוף, אף כי מישכה נופל מן האידיאלי. הדחף להשליך את עצמי מתוך חלונות גבוהים ומעל לראשי צוקים נובע מגופי ולא ממוחי, שמתנגד בכל כוחו לאותה שירת הפיתוי של התהומות; המאבק הפנימי סוחט את האוויר מריאותי, מכווץ את כיס האשכים שלי ומוסיף נופך של סיוט לכל נסיעה לאירופה, המשופעת הרים נישאים, צריחי ארמונות, ומצפים מקושטים בשדים מעל ראשי הכנסיות. עד כמה שהדבר ייראה מוזר, הנפילה לא מופיעה עוד בחלומותי, אף שבנערותי אירע הדבר לעתים תכופות, כשתת המודע שלי נהג כלפי ביושר רב יותר. מטוס, אותו רע הכרחי, הופך את האדמה למפה במהירות כה גדולה, שהמוח נהיה יהיר ורוגע; ובכל זאת אני מתפלא על כך שמספר הגברים הצעירים המעוניינים להיות טייסי סילון הוא בלתי מוגבל בעצם.

בין ההבדלים בין הגבר לאשה יש למנות את הפזיזות חשחצנית של הגבר, אותו דחף שלדעתי אינו שואף אל המוות – כפי שהקוסמוגוניות הפמיניסטיות האפלות יותר מנסות להציג זאת – אלא לברוק את ההגבלות, לבחון עד כמה אפשר להעמיס – מעין סקרנות של מכונאי. מספר הגברים שגורמים לגופם הצעיר נזק שאין לו תקנה – עצום. פעילויות הספורט של התיכון, המתבצעות לשביעות רצונם של ההורים ובעידודם של המאמנים הקשוחים כל כך, גובות מחיר נורא מהגולגלות ומהברכיים. נבראנו כדי להילחם, אי אז בתקופה הפרה־קופית שלנו, במזרח אפריקה, והתיקול, הטפיחה, המכה, קוצר הנשימה, ופרץ האדרנלין המחניק את הכאב מעניקים אושר מכביד ולא אופנתי, אבל בכל זאת זהו אושר. דחק את גופך אל קצה גבול היכולת, כדי להיווכח אם הוא עף.

תחושת המרחב של הגבר שונה וראי מזו של האשה, שניחנה במרחב פנימי מעניין, פעיל ובעל משמעות. המרחב המעניין את הגברים הוא חיצוני. כדור המשחק המתרומם גבוה אל השמים, היעף הארוך מסתחרר מעל לראש, מטוס הקרב הנראה כנחיר זערורי שפולט מאחוריו שובל של ארים בגובה 40,000 רגל, ירך האיילה המופיעה ונעלמת בדיוק מעבר לטווח השגתו של החץ, הכוכבים שלא יספרו מרוב, מפוזרים על תגלגל השחור הכביר שלהם, האופק, ההרים, הקווייזר – אלה נושאים שסימנים מבשרי רעות עמם והם מעוררים תחושה של קשר עם הבלתי נראה, עם הריק. הגוף הגברי האידיאלי מתוח ומצטיין בקווים של כח פוטנציאלי, כדיאגרמה המתפשטת כלפי חוץ; הגוף הנשי האידיאלי מתפתל סביב מרכזים של תנוחה. כמובן, איש איננו אידיאלי ובשני המינים יש איזו חלוקה משנית אנדרוגינית; דיאנה הציידת היא טיפוס גופני מקובל ואופנתי כיום הרבה יותר מאשר ונוס הנרפה, שיש לה עודף משקל, ודיוניסוס פולימורפי מופיע נמורעות רבות יותר לתחתונים מאשר מארס. אבל יחסית, גופם של גברים, הדורים ככל שיהיו, תוכנן במקור כדי שישתלטו על שטח, כדי שימשיכו להתקדם.

גם הזקפה קוראת תיגר על הכבידה, מפלרטטת איתה באי ראות, בעזרתה תנופת ההתפשטות החוצה מתרחבת גם כלפי מטה ומגיעה לכדי הפרדה – אובייקטיווית במקרה של הזרע, סובייקטי־וית במקרה של האשכים ואבר המין. גופיהם של הגברים במקטע הזה חשים עצמם רק באורח חלקי. איזשהו שד חובר לפלג גופם התחתון שביצועיו אינם עקביים, והשתלחויותיו נראות לעתים מגוחכות. הרי זה ממש כאילו יש לך אח קטן (בהרבה) שמעורר בך רגשות של חיבה וקוצר רוח גם יחד; אם הוא אתה, זה אתה בצורה מטושטת ומשפילה ביותר. התחושה הזאת, שגופו של גבר הוא שניים, ניכרת במשחק אהבה לשוני ובכתיבה אירוטית, שמקובל להשתעשע בהם ולהעניק לאבר המין שם, וזו אינדיווידואציה שהנרתיק הנשי לא זוכה לה אפילו בסערות העונג הנדירות ביותר. כאן, במקום שתזכורות מתקבצת בו כתמצית עצמה, לא יכול להיות שום זיוף, לא תיתכן שום הסוואה. אין דבר שישווה לפאלוס המייחל והמקווה בעצם העירום שלו; לא ניתן להפריד בין פגיעות עורו הרך לצורתו התוקפנית. האקט המיני, מנקודת מבטה של האשה המסכימה, כולל מרכיב של אמהות, של עטיפה ואפיפה, ואפילו של הסתרה רחומה. במשך הזמן הזה, גופו של הגבר שמור ומוגן מכל פורענות.

כשאני מסיר את נעלי וגרבי אני מופתע לגלות את אותם קרסוליים לבנים כנייר ונטולי שיער, שהיו מעוררי רחמים כשראיתי אותם על רגליו של אבי

לכן מי ששוכן בגופו של גבר מרגיש עצמו לעתים מרוחק ממנו. הווייתנו אינה כמרומה בתאים ובשרירים אלא בשרטוטים שמחשבותינו ומעשינו רושמים באוויר. גופו של הגבר מדלג על פני השטח, מעל לתהומות הטבע, בעוד הדם והכאב והעירגונות המסתוריים של הנשים הם שמקיימים את המין האנושי. גופו של הגבר משתתף בהליכי הטבע פחות מאשר גוף האשה, והוא מעורר את הרושם הכוזב כי הוא פטור מאימי הזמן. עוצמת הכח וההשגה שלו מגיעה לשיאה בתחילת ההתבגרות, עם הפצעונים והרגליים המזיעות, ונסוגה יותר ויותר בלי להרגיש אחרי גיל שלושים בערך. כשאני מסיר את נעלי וגרבי אני מופתע לגלות את אותם קרסוליים לבנים כנייר ונטולי שיער, שהיו מעוררי רחמים כשראיתי אותם על רגליו של אבי. חשתי נכגר כשבשעת מהומה של ידיים ורגליים בעת משחק טאץ' פוטבול, לפני עשרים שנים, שמעתי את השוק שלי נשברת וכאשר בין שתי הופעות של קריאה מיצירותי בקליבלנד, ניסה התוספתן שלי להתפוצץ, וכאשר לפני כמה ימים, ולא בפעם הראשונה, עלה בנחירי ריח גוף טחוב וחמוץ – כמו הריח שהדיף גופו של סבי.

גופו של גבר אינו בוגד במי שדר בו באותה מהירות שעושה זו גופה של אשה. כיוון שאינו כה מעודן ויפה, הנפילה שלו קצרה יותר; אותה מידה של יופי נוקשה שיש בו עמידות בפני קמטים. גופו של הגבר מקיים את יכולתו להתרבות במשך זמן ארוך להחריד. אם לא תעמיד בפניו תביעות אתלטיות מיוחדות, ישרת אותך הדבר הזה היטב עד שתהיה בן ששים, כמספר שנותי שעה שאני כותב את הדברים האלה. מכאן ואילך זה כבר עניין של מזל. שום שדיים או שחלות אינם מסוגלים להכניס סרטן לגופו של הגבר, אבל הערמונית, אותו מקור של נוזל הזרע הנמצא במקום כה לא נוח, מגלה עייפותה מהפעילות המינית על ידי התפרצויות של שכפול תאים היסטרי, וכל אותן כוסות בירה וקעריות צ'יפס סותמות את עורקי הלב. סופר, שהציוד הפיסי שלו יכול להיות מינימלי – כל עוד הוא מביא אותו אל השולחן, אל בימת המרצים ולניו יורק מדי פעם בפעם – לא יכול שלא לחוש הכרת תודה לגופו, ובמיוחד לעיניו, אותם אתגרים רגישים ומורכבים שהמוח חורג בהם מתוך הגולגולת, ולידיו, המחזיקות בעט או מקישות על המקלדת. גופו לא היה בדיוק הוא, אלא ידיד קרוב הנושא כטן קטנה וקירחת קטנה כמו רוב ידידיו הקרובים. גבר וגופו דומים לנער ולאותו חבר, בעל רשיון נהיגה, שקיבל את מכוניתו של אביו למשך הערב; אתה נלווה אליו בדרכו, אסיר תודה על הטרמפ.

המשך מעמ' 27

לנו. הגנת "משמעת עצמית" באמצעות רזון

נשים מהמחוכים ומהשיער הארוך; אבל עד מהרה הוא היה לצורה אחרת של עבדות. בשנות השלושים עוצבו שמלות רכות וגולשות, שדיים נעריים היו נאופנה, והעשירים־מאוד טיפחו את האידיאל: אי אפשר להיות עשיר מדי או רזה מדי.

בחברה שמזונה היה בשפע — הפגנת "משמעת עצמית" היתה אפשרית באמצעות הרזון. בתרבויות שבהן חזרו ונשנו תקופות רעב ייחסו ערך לנשים עגלגלות, ואפילו שמנות. אבל בקרב אירופים ואמריקאים שבעים הרוכסית מוינדזור נהפכה לאידיאל: קולב־בגדים, משוש לכם של מעצבים, מסיכה בשביל המצלמה, גוף שיכול היה לעורר בגבר המצוי את המחשבה על הליכה למיטה עם אופניים, אבל שהיה אלגנטי להפליא בצילומים. האלגנטיות נוחלת נצחון על המיניות. לעזאזל כל החיבוקים והגיפופים! הצלם היה הגבר המשמעותי היחיד בחייה של אשת־האופנה; ורופא־התזונה — הפושר הידידותי הפרטי, המחלק כדורי הרזיה בתשלום.

ובכל זאת, בשנות העשרים לא הגענו לפשיזם־הגוף הנוכחי שלנו. נשים עשירות היו רזות, עוד יותר רזות, הכי רזות, אבל האם הממוצעת מהמעמד הבינוני עדיין תוארה כעגלגלה. בטי קרוקר הורשתה להעלות בשר על עצמותיה, ודודה ג'מימה הורשתה להעלות יותר בשר — כיוון שבתרבות השחורה יש מקום רחב יותר (אם אפשר לנסח זאת כך) לנשים גדולות ויפהפיות. אבל בהדרגה אפילו בטי קרוקר ודודה ג'מימה אולצו לחוש שבשרן מסמל רוע. נשים בנות המעמד הבינוני ונשים עניות הלכו שבי אחר המראה הסוסי של "האשה העשירה" וניסו להרעיב את עצמן כדי להיכנס לתלם. אבל מטרה זו היתה קשה להשגה למי שנאלצו לאכול מאכלים עמילניים, בשל הצורך לחסוך, ולא נהנו מפנאי או כסף לחוות הרזיה, לעיסויים, לרופא־דיאטה.

בשנות הארבעים היה לבשר רגע של חסד. הנערים היו בחזית, והשדיים חזרו לאופנה. נערת־הפוסטר העגלגלה היתה אופנתית לזמן מה. בטי גרייבל ומרילין מונרו הכשירו מחדש את הגזרה עתירת־השדיים, ותאומות־מרילין משנות החמישים — ג'יין מנספילד, דיאנה דורס — נראו עסיסיות למדי. אבל בשנות השישים, כאשר ג'ון קנדי היה נשיא, המראה של ג'קי קנדי כבש את העולם. היה זה המראה הצנום של האשה העשירה — אמנם בלוויית השראה וקסם רבים — ששוב דחק את הבשר. אודרי הפבורן אישטה את הדוגמה של ג'קי קנדי. הגולגולת המסתמנת מבעד לעור היתה שוב שיא השיק.

מאז הקצין הרזון מעשור לעשור. כבר לא די להיות רזה, את מוכרחה להיות צנומה וכבושר טוב כל כך, שאת נראית כמו פרסומת מהלכת למכון להרמת משקולות. כשאת בדיאטת השדיים נעלמים, כמובן, אבל עכשיו יש שדיים מסיליקון, כך שאת יכולה שיהיו לך מותניים של בובת בארבי ושדיים של מרילין מונרו. הסיליקון בתוך גופך מסכן אותך? הוא גורם נזק לך ולתינוקך שטרם נולד? בתחילה איש לא שאל את השאלות הללו, ולאיש לא היה אכפת. כאשר מושגי היופי מונחים על כף המאזניים, נשים יהיו מוכנות לצקת עופרת לוהטת על פניהן, להחדיר סיליקון לחזה, ולבצע השתלות פלסטיק כדי לעצב לעצמן עצמות לחיים גבוהות. שכן, לא להיות יפה — לכך יש מחיר גבוה מדי: לא לזכות באישור או באהבה מצד הגברים.

מדוע לא לשאול איזו מין אהבה על תנאי היא האהבה הגורמת לנשים לשנוא את עצמן? אבל אפילו הצגת השאלה היא בגדר טאבו. סדר העניינים שעל הפרק אינו נקבע בידי הנשים אלא בידי צלמים, מנהלי אולפני סרטים וראשי רשתות טלוויזיה ממין זכר. גוף עירום הוא גוף נוטף זימה. גוף עירום עגלגל הוא בגדר תועבה אין סופית.

וכך, כמו עדר חיות הנחפזות אל אובדנן, אנו מתעבות את עצמנו אם איננו מצליחות להיראות כמו תצלומי אופנה. ולא משנה אם הדוגמניות הן הרבה יותר רזות מכפי שאשה מן השורה מסוגלת להישאר לאורך זמן; לא משנים ההבדלים בתורשה, בהורמונים, בגיל. אנו רואות את עצמנו פגומות כל עוד יש עלינו בשר עודף, ואנחנו נוראות יותר מאותם מסתגפים בימי הביניים שייסרו את גופם בשוטים ובעקרבים.

עמידה אחת על המאזניים הורסת לי את היום. האם עליתי בחצי ק"ג, ירדתי בחצי, שמרתי על משקלי? תהיה התוצאה אשר תהיה, זה אף פעם לא מספיק. אלה המכונות "הדוגמניות־העל" הן הכוכבות הגדולות כיום, ואנחנו רוצות להיראות כמותן. כשאיננו יכולות, אנחנו מרגישות נורא.

אך מה שאת מרגישה בכל רגע נתון — אלה החיים, ולא פנטסיית־הרזון של מחר. ותרץ מוח, כבר הכירו בכך שדיאטת יו־יו כפייתית מורידה את קצב חילוף החומרים בגוף וגורמת לנשים, בסופו של דבר, להיות שמנות יותר. ובכל זאת

אנחנו ממשיכות, יורדות ועולות במשקל, עולות ויורדות. כוועת הרזיה אופנתית באמריקה שאלתי נשים מה הן מרגישות כלפי גופן. התוצאות היו צפויות: התיעוב העצמי פושה כמגיפה. שימו לב לתרדה המתעוררת בעונת בגדי הים. עיתוני הנשים עוסקים בה באופן כפייתי, מאפריל ועד יוני. מדוע איננו מתמרדות? מדוע איננו מסרבות להישפט על פי הכשר שלנו?

הסבר אחר הוא, שהשמנמנות נהפכה לסיווג חברתי. המעמדות הנמוכים שמנים; כדי להפגין את ההשתייכות למעמד גבוה יש להיות רזה. הדבר אינו קשור כלל לכוח המשיכה שיש לנשים בעיני גברים. מעולם לא פגשתי גבר שהתנגד לחמוקים שופעים. הדבר קשור, למען האמת, להופעה חיצונית המעידה על עושר, ולהיראות עשירה פירושו להיראות רזה. המעמד, ולא המין, הוא איפוא הדחף האנושי החזק ביותר. אנו נסגף ונייסר את בשרנו רק כדי להיראות עשירים.

נשים שמנמנות אינן מסוגלות ללבוש את בגדי האופנה העילית. והשנה, בגדים אלה, בגזרת המותניים הנמוכה שלהם, אינם הולמים על כל בליטה. מבחינה מסוימת, המחוך של שמלת סקארלט או'הרה הכיר בחיטוביו של גוף האשה. המחוך היה מעין "בתולת ברזל", אבל הוא העלים שפע של חטאים, כפי שעשו חצאיות גדולות וחזיות שופעות, תחתוניות, שמלניות. זאת ועוד, השדיים הובלטו במלבושי־המחוך; באותם ימים יכולת לדעת שאשה היא אשה. כמה מוזר שתנשים של זמננו, המשוחררות לכאורה, הסכינו עם אידיאלים קשוחים יותר של יופי.

אז מה אם זהו התכתיב של תעשיית אופנה המנוהלת ברובה בידי גברים? מדוע אנחנו קונות זאת? מדוע איננו דורשות בגדים המתאימים לגוף — במקום גוף שיתאים לבגדים שלהם? יש, כמובן, יוצאים מן הכלל לכלל הזה. כמה נשים מעצבות, כגון דונה קאראן וליז קלייבורן, הרוויחו מיליונים מפני שהכירו בצורת גופן האמיתית של נשים. גומיות במותניים, מקטורנים נמתחים, אריגי סטרץ' גמישים נהפכו לצו האופנה מפני שהם נוחים ומפני שהם מכירים בעובדה שהגוף הממוצע הוא במידה 42 או 44, לא 38 או 40. אבל הדוגמניות נשארות במידה 36, ועל כן הגומיות במותניים הם רק הסחת דעת זמנית מן התיעוב העצמי הקבוע. כשבחורה מתחילה לקחת ברצינות את השאיפה להיות שחקנית, או להופיע בטלוויזיה, או סתם להצטלם בתמונות החתונה שלה — חוק הברזל הוא להיכנס למשטר הרעבה חסר רחמים.

> אנו מתעבות את עצמנו אם איננו מצליחות להיראות כמו תצלומי אופנה. ולא משנה אם הדוגמניות הן הרבה יותר רזות מכפי שאשה מן השורה מסוגלת להישאר לאורך זמן; לא משנים ההבדלים בתורשה, בהורמונים, בגיל. אנו רואות את עצמנו פגומות כל עוד יש עלינו בשר עודף

ג'יין ראסל

שוחחתי עם קייטלין הופקינס, שחקנית צעירה באופרת־סבון ניו־יורקית, על העריצות של משקל הגוף. היא תיארה באוזני הודעות מעליבות שנתלו בחדרי הלבשה של אולפני טלוויזיה, המזכירות לנערות לא להעלות אפילו 30 גרם במשקל, מפני שהמפיק הוציא הון על התלבושות. זה גורם לשחקניות להרגיש כמו עדר בקר, אמרה.

מדוע איננו מתמרדות? אחרי ככלות הכל, בחיים האמיתיים נשים הן שמנות, כחושות, ובינוניות. מדוע שחקניות לא יהיו כך גם בטלוויזיה ובסרטים? האם זה משום שלא במודע אנחנו מכירות בכך שנשים חייבות לתפוס פחות מקום מבחינה פסיכולוגית, וגופינו המתכווצים מאשרים זאת? האם זה משום שאנו מכירות בעובדה שאנו אמורות להיות חלשות ושבריריות כדי שהגברים לא יפחדו מכוונו? הרי ככל שאנו רוכשות יותר כוח בחברה, כך אנו מחמירות בעונשי הגוף שאנו גוזרות על עצמנו. דומה שמגיפת הרזון מתקדמת במקביל להרחבת זכויותינו הפוליטיות והחוקיות. ככל שאנו משתלטות על העולם, כך גופנו מתכווץ, כאילו אנחנו אומרות: אל תפחדו מאתנו.

הייתי מברכת על עולם שבו גופיהן של הנשים היו יכולים להיות שונים ומגוונים כמו נפשותיהן. הייתי מברכת על עולם שיש בו ברירה. ובכל זאת, כשרן של נשים נעשה פחות ופחות קביל. את הבשר שמתחת לסנטר יש לחתוך. את הבשר שמתחת לעיניים יש לקצץ. אפים גדולים יש לקצר. שאיבת שומן לבטן, שאיבת שומן לזרועות, רעב מתמיד למען האופנה. ובינתיים, לגברים בעלי כוח מותר להיות בריאי בשר — כל עוד הם מטיילים עם נשים צעירות ורזיקות על זרועם — מתוך איזו כישוף טקסי המבטל את המציאות.

כלפי הנשים מופנים בוז ותיעוב הולכים וגוברים על שהן נראות כנשים, ואנו מפנימות את ההערכה הזאת, וכה בשעה מכריזות שברצוננו לרכוש כוח רב יותר. רכישה אמיתית של כוח היא הזכות על גופך — תהיה אשר תהיה צורתו. רכישת כוח היא הזכות לנעול נעליים נוחות, ללבוש בגדים שאינם לוחצים ומגבילים את התנועה — להלך בעולם כמו אמזונה, את רוכשת כוח באמת כאשר את מסתכלת בעירומך בראי ואומרת, כמו הגיבורה הראשונה שלי, איזאדורה, בסוף "פחד גבהים": "גוף נחמד, שלי, החלטתי להחזיק בו".

אל תכווצו אותנו! אל תחתכו את בשרנו. במוקדם או במאוחר נעזוב את גופנו. לנצח נצחים נחיה נשמות חסרות־גוף. ובינתיים הבה נתגוג ונתענג על בשרנו.

ד"ר טבע הטבע נותן תשובות

רופאים הומאופטים מפורסמים וביניהם ד"ר הורן, ד"ר באומן ופרופ' אוברלי נותנים תשובות מתחום הרפואה האלטרנטיבית לבעיות בריאות המטרידות אתכם.

C.P.200 לבעיות סכרת

שאלה: שמעתי לאחרונה על מוצר חדש C. P.200 אשר יכול להוריד משמעותית ולאזן את רמת הסוכר בדם. אני סובל מטחלת הסכרת זה מספר שנים, אומנם איני משתמש באינסולין אך הייתי רוצה למצוא פתרון לבעיה. עם זאת אני חשדן בקשר לתרופות פלא למיניהן וליעילותו של המוצר - הייתי רוצה לשמוע מה דעתכם!

תשובה: תכשיר ה-C. P. 200, נחקר ונבדק בקרב מאות חולים. תוצאות המחקרים הצביעו על 100% הצלחה בהורדת ושמירת רמת הסוכר בדם. ובמיוחד אצל אלה שלא דרוש להם אינסולין לשמירה על חייהם.
טבליות C. P. 200 אושרו ע"י F.D.A (Federal Drug Administration) וכן ע"י משרדי בריאות בעולם כולו. הכדורים הורודים של C.P. 200 שומרים על רמת סוכר קבועה בדם. כדור אחד ביום ייצב את רמת הסוכר בדם למשך 10 שעות. (אנשים השוקלים למעלה מ-75 ק"ג זקוקים לשני כדורים ביום: אחד בבוקר ואחד בערב).

בעית זיקפה בגיל 60

שאלה: אני גבר בשנות ה-60 המאוחרות, אלמן. לאחרונה הכרתי בחורה גרושה בגיל 45 והיחסים בינינו נפלאים, אך דבר אחד מעיב עליהם - לא תמיד אני מצליח להגיע לזיקפה. אמנם חברתי "לא עושה עניין", אבל אני מאוד מוטרד ולא יודע למי לפנות בבעיה זו - חשבתי שאולי יש מוצר טבעי שיוכל להחזיר לי שמץ מנעורי.

תשובה: רבים הגברים בגילך ואפילו צעירים ממך המתמודדים עם בעיה של חוסר זיקפה.
לרפואה הטבעית מספר רב של הצעות להחזרת הנעורים ולהשבת הגלגל לאחור. לא כולן אמינות. אני הייתי ממליץ על תכשיר האנרג'ין.
תכשיר האנרג'ין הינו סירופ המכיל את תמצית שורש הג'ינסנג הקוריאני ובו החומר הפעיל ג'ינסאנו סייד אשר עבר גם תהליך של סטנדרטיזציה.
תכשיר זה מכיל מזון מלכות וויטמין E אשר גורם לדילול הדם - שילוב של שני הרכבים יחדיו מביא לזרימת דם מוגברת ולחיזוק הזיקפה.

כיצד למנוע דלקות חניכיים?

שאלה: שמתי לב לאחרונה לתופעה של כתמים לבנים על גבי החניכיים וכן דימום בזמן הצחצוח. מה עלי לעשות בכדי למנוע התופעה.

תשובה: תופעת כתמים לבנים ודימום בזמן הצחצוח או בזמן אכילה מעידה על דלקת החניכיים. דלקת שאינה מטופלת גורמת למצב של נסיגת החניכיים ולחשיפת שורשי השן - מצב זה אינו ניתן לתיקון. לכן הטיפול במקרה זה הינו טיפול מונע. אני ממליצה לך להשתמש במשחת שיניים סיליצאה המכילה את מינרל הסילציום אשר מצפה את השן בשכבת סיליקון טבעי המונעת מהחיידקים להגיע אל השן. שכבת מגן זו נשארת על השן 8-10 שעות. כמו כן מכילה משחת הסיליצאה סידן ומלח ים המחטא את השיניים מחיידקים. במקרים של דלקת חריפה מומלץ להשתמש בסיליציאה נוזלית מרוכזת למריחה על החניכיים לפני השינה.

לא מצליחה לרדת במשקל

שאלה: מזה חודשיים אני נמצאת בדיאטה קפדנית, אך לאחר ירידה משמעותית במשקל בשבועיים הראשונים לדיאטה, הרי שעכשיו אינני מצליחה להוריד אפילו ק"ג אחד. נאמר לי כי יתכן שעצירת המשקל נובעת משתיה מרובה של קפה, לכן המרתי את נס הקפה הרגיל בקפה נטול קופאין - ועם זאת עדיין אינני מצליחה להוריד קילוגרם - מה עלי לעשות?

תשובה: אחת הסיבות לאי ירידה במשקל הינה אגירת נוזלים בגוף. במחקרים נמצא כי שתית קפה גורמת לספיחת נוזלים בגוף וכתוצאה מכך לנפיחות ועצירה בירידה במשקל. היות ולא רק הקופאין אחראי על פעולת ספיחת הנוזלים - הרי ששתית קפה נטול קופאין לא בהכרח פותרת את הבעיה. לכן יש להימנע משתית קפה העשוי מפולי-קפה ולא משנה אם הוא נטול קופאין.
אני ממליצה לך להשתמש בנס קפה ביו-אורטיקה (ORTIS), שתהליך עיבודו ורכיביו טבעיים לחלוטין. הביו-אורטיקה מכיל סירפד ודגניים הגדלים בצורה אורגנית - המהווים גורמים משתנים.
הביו אורטיקה מכיל כמות גבוהה של ברזל לכן הוא מתאים גם לילדים.
לסיכום - קפה זה שטעמו ערב, לא רק שאינו סופח נוזלים אלא אף גורם ליציאתם, להורדת הנפיחות בבטן ולירידה במשקל.

בעיות פרוסטטה בגיל 40 - היתכן?

שאלה: אני גבר כבן 40. לאחרונה אני חש צריבה במתן השתן. אני יודע כי סימפטום זה מצביע על בעיות פרוסטטה בגילאים מבוגרים יותר. האם יתכן שכבר בגיל 40 אפשר לסבול מהבעיה. ואם כן כיצד ניתן לפתור אותה ללא ניתוח!

תשובה: בעית פרוסטטה - דלקת בבלוטת הערמונית - אכן יכולה לתת אותותיה הראשונים כבר בגיל 40. אי-טיפול בבעיה בשלביה הראשונים גורמת לבעיות חמורות בגילאים מתקדמים - עד כדי צורך בטיפול כירורגי - ניתוח.
בלוטת הערמונית שומרת על שלפוחית השתן מפני זיהומים. חוסר במינרל האבץ בגוף גורם לדלקת בלוטת הערמונית וכתוצאה מכך לפגיעה במערכת השתן אשר נעשת בחמישה שלבים.
שלב ראשון - התנפחות בלוטת הערמונית וכתוצאה מכך הקטנת שלפוחית השתן.
שלב שני - צריבה במתן השתן ופגיעה בשסתום.
שלב שלישי - צבירה במתן הזרע.
שלב רביעי - פגיעה בהורמון הטוסטוסטרון - שאחראי בין היתר על יצור הזרע.
שלב חמישי - סתימת צינור השופכה ואי יכולת להטיל שתן - מצב המחייב ניתוח.
ממכתבך עולה כי אתה נמצא כעת בשלב השני של הבעיה.
בשלב שניתן עדיין לפתור את הבעיה ללא צורך בניתוח. זאת ע"י תכשיר Z.P.30 המכיל אבץ פיקולינט (100% ספיגה בגוף) וויטמין B-6 המחזק את השסתום (למניעת דליפה).
תכשיר זה בתוספת כדורי גרנו-ויטה אשר מכילים שמן זרעי דלעת, פולן וויטמין E - יביאו מיידית לביטול הצריבה - ע"י דיפון צינורות השתן.
כדורים אלו המכילים את תמצית הפרח אכינצעה יביאו לריפוי מושלם של הדלקת.
טיפול עקבי בן שלשה חודשים בשילוב שני התכשירים הנ"ל (ZP.30 + גרנו-ויטה) יפתור את הבעיה, ימנע עוגמת נפש ובעיות זיקפה ובעיקר ימנע ניתוח בגיל מאוחר יותר.

שאלות למדור "ד"ר טבע" נא לפנות למערכת
ת.ד. 4568
חיפה 31040

זה יתכן! זה אפשרי! לאכול הכל בלי לסבול.

לסובלים מבעיות עיכול כגון:
❖ צרבת
❖ ריח רע מהפה
❖ הקאות
❖ כאבי בטן
❖ קלקולי קיבה
❖ אולקוס
❖ דלקות מעיים.

סיליצאה להקל על העיכול.

לסיליצאה המופקת ממינרל הסילציום המצוי בעמקי האדמה — ומצוי גם בגופנו — תפקיד חשוב בתפקוד הגוף:

- הסיליצאה מנטרלת את חומציות היתר במערכת העיכול, יוצרת סביבה בסיסית, מצפה את הקיבה והמעיים בשכבת מגן מיקרונית מסיליקון טבעי ויוצרת קרום דיזי חדש המאפשר למזון להתעכל ללא כל קושי.
- הסיליצאה מאזנת את חומציות הקיבה ומסייעת על ידי כך בפירוק מהיר של אברת המזון.
- לסיליצאה תכונות אנטיספטיות ומכווצות — לכן היא יעילה מאוד גם במקרים של שלשולים.
- לסיליצאה תכונות איחוי והיא יעילה במיוחד באיחוי פצעים בקרומים הריריים. כך למשל: במקרה של צרבות קשות ואולקוס — חצי כף סיליצאה בכוס מים לפני הארוחה, תנטרל מיד את הצרבת ובתקופה של 3 חודשים תאחה את הפצע (כיב) לחלוטין. כמובן יש להקפיד על נטילה יומיומית של הסיליצאה במשך הזמן המצוין לעיל היות ותהליך האיחוי מתבצע בשכבות מיקרוניות אחת על גבי השניה. טיפ: על מנת לבדוק את יכולת האיחוי של הסיליצאה — ניתן למרוח הסיליצאה ע"ג פצע פתוח — ולהתרשם מהתוצאות.

ד"ר ורנה באומן מייצגת את כל החברות המייצרות סיליקה באירופה. כל המידע במודעה זו הינו תשובה לאלפי פניות שהגיעו אל שולחנה מאת אנשים הסובלים מבעיות במערכת העיכול.

מתאים גם לילדים ולנשים בהריון...

SOURCE OF LIFE

מביא את מאגרי האנרגיה שלך לשיאים חדשים

בצורה זו פשוט בלתי נסבלים

SOURCE OF LIFE - מעניק לגוף את האנרגיה לחיים מלאים ושמחים. ויטמינים, מינרלים וצמחים אורגניים...

ומספר ללא הכר את חיי האהבה. אתה נראה טוב יותר, מרגיש נפלא והעולם פשוט יפה.

להשיג בבתי המרקחת בסופרפארם ובבתי טבע.

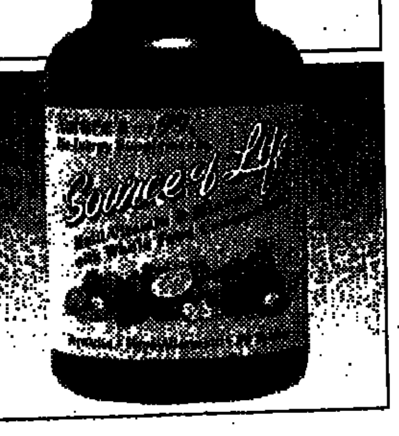

SOURCE OF LIFE מקור החיים - מן הטבע

מצעד ההרעבה

משטר הרזון מקצין מעשור לעשור, אף שנשים רוכשות יותר עמדות כוח. מדוע הן מסכימות להמשיך להישפט על פי הבשר?

מאת אריקה ג'ונג / סנדיי טיימס

לעבור את כל החיים בתחושה של אי־נוחות כלפי גופנו – זה העינוי שהמצאנו בשביל רוב הנשים בחברה שלנו, ולרבים מן הגברים. אבל גורלה של הנערה המתבגרת הוא הגרוע ביותר. הילדה שהיתה מאושרת בגופה בגיל שבע, שמונה, תשע, עשר, נכנסת לפתע לשלב ההתבגרות הגופנית ונבעתת לנוכח אותו בשר שפעם הסב לה עונג, או לפחות לא הטריד אותה.

זו תחילתה של המלחמה. הממתקים נהפכים לאויב. הרעבה עצמית, הקאות כפויות, שלאחריהן באים בולמוסי זלילה לא מבוקרים, ובעקבות זאת תקופות הרעבה חרשות, נפוצים כל כך בתרבותנו, שהנערות עצמן מתלוצצות על כך. "אני נעשית בולימית – או אולי זו אנורקסיה?" אומרת בת בת העשרה כשהיא מתכוננת לאכול חטיף מתוק, והבדיחה מכסה על סבל רגשי ממשי. במשך רוב שנות חייה היה האוכל דבר טוב. עכשיו היא חייבת להתייחס אליו כאל אויב. אני הייתי כמוה בגילה – הרעבתי את עצמי, אחר כך זללתי כמו חזיר, אחר כך שוב הרעבתי את עצמי, עד שגרמתי לעצמי בעיה רפואית. ההרעבה העצמית שלי נבעה, למיטב ידיעתי, מרגשי אשם מיניים וממסרים שנערות ונשים קולטות בנושא של "להיות אשה" – רגשות ומסרים המצויים בכל, בחברה השונאת־עדיין־נשים שלנו.

הגברים עדיין קובעים את סדר העניינים שעל הפרק. ועל פיהם, מיניות האשה זהה לרוע, וגוף האשה זהה לשטן. לפתע, בגיל ההתבגרות, גופה של הנערה הופך מוצר נחטף – פשוטו כמשמעו. העולם מפחיד ומסוכן (אחרי ככלות הכל, בעולם משתוללת כיום מגיפה של מעשי אונס). אני חושדת שנערות רבות מרעיבות את עצמן בתקווה שיוכלו לבטל את הנשיות – את הזהות החשופה, המסוכנת הזאת. אין ספק שכך היה בכל הקשור לאנורקסיה שלי, שהחלה בגיל 14.

הרעבתי את עצמי עד שהווסת שלי נפסקה למשך שנתיים. כלפי חוץ הייתי מוראגת וקוננתי על העלמה, כלפי פנים עלצתי בחדוות ניצחון. לא רציתי עדיין להיות אשה – עם כל הרגשות המסוכסכים, התנודות במצב הרוח, הסכנות שבהופעה בציבור, מסוטים שחושפים את גופם ברכבת התחתית ועד לטיפוסים שממששים אותך בקולנוע, אם את רוצה בכך ואם לא.

אף פעם לא היה קל להיות אשה. משמעות הדבר היתה מוות בשעת הלידה והעדר זכויות פוליטיות או פיננסיות עד למאה הנוכחית. אבל לפחות לפני המאה הזאת הנשים לא קיבלו עידוד להשמדה עצמית של גופן. אידיאל הדוגמניה, שכיום אנחנו מקבלים אותו כמובן מאליו, הוא המצאה חדשה יחסית. עד המאה העשרים – ככל שהמציאות החברתית והרפואית היתה נוראה מבחינתן – לפחות הרשו לנשים לשמור על צורת גופן.

אין צורך לחזור אל רובנס, טינטורטו, ג'ורג'ונה, הוגארת או רנואר כדי להצביע על תקופה שבה בשרן של נשים לא רק היה מותר, הוא גם נחשב ליפהפה. בתחילת המאה הזאת לא נדרשו נשים לשקול ב־40% פחות מהמשקל הטבעי של גופן (כמו הדוגמניות כיום) כדי שייחשבו למושכות. חזה שופע, ירכיים מעוגלות, ישבן רמוי־אגס זכו לשבחים בפרסומות ועל גבי גלויות ארוטיות, ומעצבי השמלות התחשבו בהם. אמנם מחוכים שימשו להצרת המותניים בניגוד לטבע, אבל השדיים, הסנטר והזרועות היו דשנים.

מתי החלו הדברים להשתנות? מתי החלו הדוגמניות המעוגלות של פול פוארה במצעד חמוות שלהן לעבר השלדים של קאלווין קליין? תחילת השינוי היתה בשנות העשרים, כשהגוף שותרר מהמחוכים, השיער הארוך קוצץ והשמלות חסרות־המותניים היו לאופנה השולטת. הצילום והראינוע משלו בכיפה, ומשום שהמצלמה נוטה להוסיף קילוגרמים, הנשים החלו להתכווץ. אבל התהליך היה הדרגתי. בשנות העשרים והשלושים עוד היו כוכבות קולנוע עתירות המוקים – מיי ווסט היא דוגמה אחת, ג'ין הארלו דוגמה אחרת – והנערות בתמונות הפרסומת עדיין לא היו שלדיות. אפילו בובות־החייטים מאותה תקופה מעידות על כך. היה עלינו להשיל הרבה דיוּד לפני שהגענו לרמות המקל.

נכון שהאידיאל הנערי של שנות העשרים העליזות החל כניסיון לשחרר את

המשך בעמ' 31

קטע מ"לידת ונוס" של בוטיצ'לי

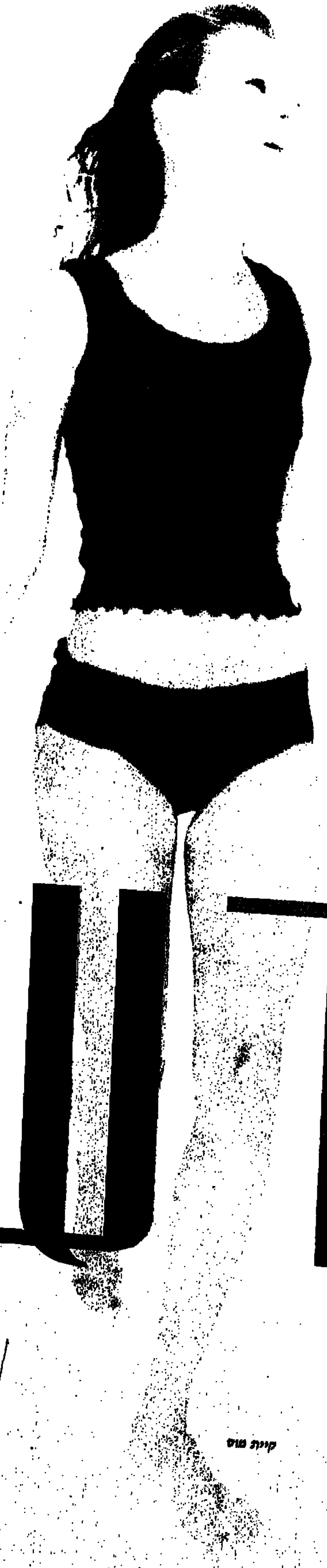
קייט מוס

"טורקי טורקי" של אנגרה

ג'ין הארלו

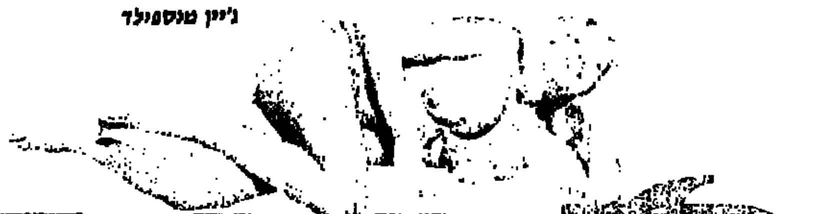
ג'יין מנספילד

כשאת בריאטה השדיים נעלמים, כמובן, אבל עכשיו יש שדיים מסיליקון, כך שאת יכולה שיהיו לך מותניים של בובת בארבי ושדיים של מרילין מונרו

מרילין מונרו

כלהעיר סימפונית

בעקבות הצלחת עונת הקונצרטים החולפת, יוצאת
התזמורת הסימפונית ירושלים, רשות השידור
בניצוחם של דוד שלון ואורחים
בסדרות מנויים עם פנים מוסיקליות נוספות
המעשירות את הרפרטואר אף יותר.
קשת הקונצרטים הקחבה לעונת 1994-95 מאפשרת
בחירה של הקונצרטים האהובים עליכם מתוך 3 סדרות:

1+11 המנוי השלם סדרה א/ב
1+8 המנוי הקלאסי סדרה ג
1+6 המנוי הפופולארי סדרות ד-ה

"הפעם אין זו הפרזה: חגיגה צלילית שכמוה לא נשמעה בארץ מעולם" (הארץ, 2.94)

"ביצוע התזמורת לא היה עוד סתם קונצרט, זה היה ארוע בחיי המוסיקה שלנו" (ידיעות אחרונות, 1.94)

התזמורת הסימפונית
ירושלים
רשות השידור
מנהל מוסיקלי: דוד שלון
העונה ה-56 תשנ"ד

חידוש מנויים ורכישתם

מנוי מביא מנוי

קופת התזמורת בכניסה לאולם רבקה קראון, רח' שופן,
בימים א-ה בשעות 16 עד 20 (עד סוף יולי) ובימי שישי בשעות 10 עד 13.
התשלום במזומן, או בשלושה תשלומים חודשיים שווים, בהמחאות או בכרטיסי אשראי.
במספר תשלומים גדול יותר (בכרטיסי אשראי בלבד, בהתאם לתנאים של חברות האשראי).

מנוי ותיק המביא מנוי חדש זכאי להנחה כוללת של 30% ממחירון המלא של המנוי.

למחדשי המנויים ולמצטרפים החדשים עד 6 במאי תינתן הנחה נוספת של כ-6% על מחיר המנוי שלהם.

טלפון הקופה 9-611498 חייגו ואתם מנויים!

שירה - שקלניק

פאקס ושמפניה

יאפים צעירים, אנשי האריסטוקרטיה הפיננסית ומנהלים של מפעלים ממלכתיים בתקופת הקומוניסטים, מנהלים מחזור כספים של מיליארדי זלוטי בשנה, אך לא כולם מוכנים לגלות איך עשו את הונם

מאת פז'מישלאב פוק / גזטה ויבורצ'ה, ורשה

הקריקטורה מתוך "פוליטיקה", עיתון יומי בפולין. הנוסע לנהג: "מחר אני אדבר בטלוויזיה על אנשים פשוטים. אמור לי, הנריק, מה קורה אצל אנשים פשוטים"

"בסוף שנות השישים הוא ניצל את [...] לשיתוף פעולה שנחתם עם עירק כדי להימלט. במשך שנתיים טייל ברחבי המזרח התיכון, ואחר כך חי בלונדון עשר שנים בלא אשרת שהייה. הוא רכש 16 לימוזינות מפוארות והשכירן לדיפלומטים. כששב לפולין, החל מגדל סוסי מירוץ ערביים משובחים". כך נפתחת הביוגרפיה של מר דורה, הנמנה עם צמרת אנשי העסקים בפולין. אחד מעורכי ספר ה"מי ומי" בפולין מספר: "מספרם רב כל כך, שמאז תחילת עבודתנו, בחודש מאי שעבר, הצלחנו לצבור מידע רק עד האות ד'. את המידע מעבירים אלינו בעיקר בעלי עניין, ובמהלך איסוף החומר פגשתי כ־500 בני אדם, תעשיינים בכירים וגם יזמים קטנים, שמחזורי הכספים שהם מגלגלים נעים בין כמה מיליארדי זלוטי לכמה אלפי מיליארדים של זלוטי בשנה."

אפשר לסווג את אנשי העסקים הפולנים בשלוש קבוצות. הראשונה מורכבת מאלה שעשו את הונם בארבע השנים האחרונות. נקרא להם ה"יאפים" הפולנים. הם צעירים – גילם הממוצע 36 – ורמת ההשכלה שלהם אינה אחידה. אחדים מהם רואי חשבון מוסמכים ואחרים נושאים בכמה וכמה תארים אקדמיים. הם נמרצים ומוכשרים, ודורשים מעובדיהם לפנות אליהם בתואר "ארוני המנהל הכללי". הם משוחחים עם עיתונאים בנוכחות שותפיהם, יועציהם המשפטיים ומנהלי התקשורת שלהם. לעתים הם דורשים לערוך את הראיון מחדש ולהקליטו במכשיר ההקלטה שלהם. הם גם תובעים לפקסס אליהם את הגרסאות השונות של הטקסט. במכוניות ה"מרצדס" שלהם הם מאזינים ל"Heavy metal" או לפאנק רוק במערכות קוואדרופוניות, אם כי ראוי לציין שלא לכולם יש מכוניות מרצדס ומערכות קוואדרופוניות.

לעתים הם מתנשאים ויהירים ונוטים להפגין את עושרם. לאחר שלגמנו כמה בירות יחד, הציע לי הבעלים של שלוש חנויות להביא לו מגרמניה מכונית, שלא ניתן להשיגה בפולין, בתמורה לעמלה של 20%. הוא היה משוכנע שהעיתונאים הם זן שניחן נוכלות יתר. אחר כך דיבר בשבחם של משחקי המזל בקזינו וסיפר על הנשים שפוגשים שם. אחרים מהצעירים הללו, שמצליחים לבצר את מעמדם הכלכלי וגם את זה של משפחתם, נתקפים אחר מעשה מלנכוליה. "בכלל לא ידעתי למה אני נכנס", התוודה בעליה של חברה בוורשה, "יש לי כיב קיבה ובעיות לב. לעתים אני מדוכא כל כך, עד שאני לא מסוגל לעבוד". אחר כך הוא מתעודד וממשיך: "אבל אני עושה את זה מפני שאני אוהב את זה. התחושה על חוזה מוצלח דומה לכיבוש של אשה יפה ..."

היאפים האלה הם בדרך כלל הבעלים או בעלי המניות של חברות כלכליות. מריאן מ., טבח במקצועו, יוצא דופן. הוא מנהל מפעל לייצור חפצי ענבר. השנה הוא עומד להשתכר מיליון דולר, ואני מאמין לו. לפני כשנתיים, כשנודע תוכן סרטו החדש של סטיבן ספילברג, "פארק היורה", הוא החל מייצר צלמיות של דינוזאורים, שנקנו בהתלהבות בכל בתי הקולנוע ברחבי אירופה.

אנשי האריסטוקרטיה הפיננסית הם קבוצה נפרדת. מספרם מצומצם יותר והם עשירים יותר וגם מבוגרים יותר – גילם הממוצע הוא 45. הם חברים במועדונים ובאגודות סגורים, כמו ה"רוטארי" או ה"סורופטימיסט אינטרנשיונל", והם אניני טעם. הרקע האקדמי שלהם מצוין, ורבים מהם למדו באוניברסיטאות מערביות. כיום הם מנהלים חברות שהקימו הוריהם, או הם עצמם, עוד כשהיו מחוץ לגבולות המדינה. שלא כיאפים, לעתים תכופות הם ממלאים תפקידי ייצור. הם לא אוהבים לדבר על כך, ואינם מזכירים את רווחי החברה שלהם או את מחזור המכירות שלה. הם מתעניינים בתרבות ובפוליטיקה ומשקיעים את רווחיהם גם בנדל"ן – לא רק בפולין אלא בעולם כולו. הרכוש הזה מקל עליהם לקבל אשראי. פיוטר בוכנר, מנכ"ל חברת סולצו באול (מפעל תרופות) שמנהל עוד כתריסר מפעלים בפולין ומחוץ לה, אוהב לשתות את השמפניה היקרה ביותר, "דום פריניון", ואוסף מכוניות. הוא מעדיף דווקא את ה"פורשה".

בקבוצה השלישית נמצאים מי שכיהנו בתקופת הקומוניסטים כמנהלים של מפעלים ממלכתיים, והיום הם אילי הון העומדים בראש חברה מופרטת. עובדיהם ממשיכים לפנות אליהם בתואר "ארוני המנהל". הם בני 50 בממוצע, וקרוב לוודאי שהם התרוצים ביותר והצנועים ביותר. לטדיאוש אקייהט, המנכ"ל של מפעל לייצור דודים ובעל המניות (ששוויין מיליארדי זלוטי) העיקרי בו, יש בית משלו, אך מעולם לא קנה לו מכונית. בכל בוקר, בשעה שש הוא צועד למפעל עם פועליו. לדברי מזכירתו, הגברת אווה, אקיירט עובד בין 12–14 שעות ביום, וקצת פחות מזה בשבתות ובימי ראשון (הוא אכן עונה לטלפון במפעל בימים אלה). פז'מישלאב רלאקטייביץ, אחד הבעלים של חברת היצוא הגדולה "קופקסין" שהיתה קואופרטיב וכיום ערכה נאמר ב־800 מיליארד זלוטי, מחשיב עצמו עשיר מכיוון שיש לו מכונית סיטרואן אייאקס (הקטנה ביותר והזולה ביותר), דירה משלו וגם בונגלו לא הרחק מוורשה.

אחדים מהם לא מסוגלים להסביר כיצד עשו את הונם, או מעדיפים שלא לדבר על כך. רבים היו קצינים בכירים בשורות הצבא והמיליציה ופקידים בכירים במשרד הפנים. כיום הם עומדים בראש חברות מחשבים, בנייה או סוכנויות בילוש. אפשר לדבר על מחזור הנומנקלאטורה, אבל בסך הכל זוהי תופעה די שולית. התזה שלפיה הקפיטליזם האדום שולט בפולין החדשה אינה נכונה.

קשה להגיע אל אנשי העסקים האלה. כדי להיפגש אתם צריך להתעקש ולנדנד זמן רב. הם סובלים מהתקפי שיכחה מוזרים. קונסטנטי ב., הבעלים של חברת אחזקות ובניינים בוורוצלב, לא הצליח לזכור כמה מפעלים שייכים לו. כדי לענות על השאלה הוא נזקק לעזרת מנהל ההשקעות שלו. יש גם מי ששוכחים בני כמה ילדיהם, ובראיון ראיתי בעלים של חברה שמגלגלת מיליוני דולרים נעזר במחשב שלו כדי לברר מה גילו.

האם הכסף מסב להם אושר? נראה שבנוגע ליאפים התשובה היא כן. אחד מהם פתח עם שותפים סוכנות של נערות טלפון, המציעת שירותים חינם לבעלי המניות; אשתו לא יודעת על כך, כמובן. מנהל של חברת מחשבים מצהיר שהוא אוהב לרחוץ באמבט מלא שמפניה. עם זאת, רובם מנצלים את הכנסותיהם לקידום המפעל.

לדברי אנדריי בורז'ינסקי, סמנכ"ל מועדון הקפיטל, ההון הגדול ביותר שעומד לרשותם של המנהלים החדשים הוא החברים. "אנשים אינם מבינים שאתה מסכן את הבריאות שלך במקצוע הזה. מי שלא מצליח להתקדם במהירות, יוצא מהמשחק. יש אנשים שלא מסוגלים לעמוד במתח, ובסופו של דבר עושים כל מיני שטויות", אמר לי בשעתו מארק אוצ'קובסקי, שנפטר בינתיים. הוא היה איש הדור, חיוור ומופנם, ונודע כמשורר וכמחזאי קודם שמונה למנכ"ל של חברה העוסקת בקידום מכירות. שאיפתו היתה להיות הפולני העשיר ביותר בשנת 2000. כשנפגשנו במועדון הצמרת של אנשי העסקים, הוא החזיק בידו כוס ויסקי ואמר לי: "כשאתה נמצא בצמרת, הטלפון והפקס שלך לא חדלים להמטיר עליך כל מיני הצעות והזמנות. אתה יושב בכורסה ומתרגש מהגאוניות שלך. אבל די בשגיאה אחת כדי שהטלפון והפקס ישתתקו – ואתה שואל את עצמך מה בדיוק קרה. עכשיו אתה צריך לצלצל לאחרים. לוקח לך קצת זמן להבין שהחלום נגמר, וצריך לחזור לקרקע המציאות כדי להתחיל הכל מהתחלה."